

TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ

TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ BAŞKANI
Av. ÖZDEMİR ÖZOK'UN
YARGI YILI
AÇILIŞ KONUŞMALARI
2001 - 2008

TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ BAŞKANI

Av. ÖZDEMİR ÖZOK'UN

YARGI YILI

AÇILIŞ KONUŞMALARI

2001-2008

340.009
099
2008
k. 2

000241

Türkiye Barolar Birliği Yayınları: 155

*Türkiye Barolar Birliği Başkanu Av. Özdemir Özok'un
Yargu Yılı Açılış Konuşmaları*

ISBN: 978-9944-234-70-2

© Türkiye Barolar Birliği

Birinci Baskı: Aralık 2008, Ankara

Türkiye Barolar Birliği

Ođuzlar Mahallesi

Barış Manço Caddesi, 1366. Sokak No: 3

06520 Balgat - ANKARA

Tel: (312) 292 59 00 (pbx)

Faks: (312) 286 55 65

web: www.barobirlik.org.tr

e-posta: yayin@barobilik.org.tr

Sayfa Tasarımı ve Ofset Hazırlık

Düş Atelyesi (0312.215 70 37)

Baskı

Şen Matbaa

Özveren Sokađı 25/B

Demirtepe-Ankara

(0312. 229 64 54 - 230 54 50)

TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ BAŞKANI
Av. ÖZDEMİR ÖZOK'UN
YARGI YILI
AÇILIŞ KONUŞMALARI
2001-2008

İÇİNDEKİLER

2001-2002 Yargı Yılı Açılış Konuşması.....	3
2002-2003 Yargı Yılı Açılış Konuşması.....	17
2003-2004 Yargı Yılı Açılış Konuşması.....	41
2004-2005 Yargı Yılı Açılış Konuşması.....	75
2005-2006 Yargı Yılı Açılış Konuşması.....	93
2006-2007 Yargı Yılı Açılış Konuşması.....	117
2007-2008 Yargı Yılı Açılış Konuşması.....	157
2008-2009 Yargı Yılı Açılış Konuşması.....	187

2001-2002
Yargı Yılı Açılış Konuşması

2001-2002 Yargı Yılı Açılış Töreni'ne onur veren sayın konuklar, sayın meslektaşlarım, yazılı ve görsel basınımızın sayın temsilcileri hepinize saygılarımı sunuyorum.

Geride bıraktığımız adli yıl hukukun üstünlüğü, demokrasi, insan hakları yanında, yargı erkimiz yönünden de sorunlarla yüklü bir dönem olmuştur. Bu dönemde vatandaşların, yargıçların, savcılarının, avukatların ve sorunu çözmekle görevli olan yetkililerin yakınmaları artarak sürmüştür.

Yargının sorunlarını, toplumun genel sorunlarından soyutlamaya olanak yoktur.

Ülke yönetimine talip siyasi partiler başta olmak üzere, toplumsal örgütlenmeler sürekli daha olumsuz bir yapılanmaya gidiyorlar. Nitelikli ve üretken insanlar her yerde daha yüksek sayıda eleniyor, sistem dışına itiliyor.

Kirli düzen içinde yer almayan, yorulup umutsuzluğa kapılan, kahrederek emekliliğini isteyen ya da yurt dışına giden aydınlar, bürokratlar, genç beyinler ülke için, toplumumuz ve siyaset için büyük kayıplardır. Türkiye yaşadığı sosyal, siyasal ve ekonomik krizin en ağır bedelini, onuruyla çalışmak, kirlenmeden yaşamak için sistemden kaçanlarla ödemektedir.

Devlet bütçeleri, devleti tasarrufa yöneten, savurganlığı önleyen bir belge olmaktan çıkmış, yılın ilk aylarından itibaren büyük açıklar vermeye başlamıştır. İç ve dış borçlanmaların boyutu devleti mali yönden altından kalkılmayacak krizlere sürüklemiş, krizlerden kurtulmak için IMF ve Dünya Banka-

2001-2002

sı başta olmak üzere uluslar arası sermaye kuruluşlarından büyük ödünlere paralar temin edilmiş, tüm bu olumsuzlukların faturası halka çıkarılmıştır. Hiçbir ekonomik sistem, ülkemizde geçerli ve yaygın olan “*üretmeden tüketme*”nin sihirli formülünü bulamamıştır. Üretime dayanmayan, borsa, kağıt, tahvil, dış borç gibi tamamen para ve sermaye politikalarına bağımlı bir ekonominin silkeleneceği ayağa kalkmasına olanak yoktur. Mutlaka dış piyasalarla yarışacak kalitede üretilmeli, bir biçimde dış satımın yolları bulunmalı, halk tasarruf bilincine yönlendirilmeli, tüketim bu bilinçle yapılmalıdır.

Ağır mali koşullar altında ezilen halkımız, tüm yakınmalara karşın, giderilemeyen işsizlik, rüşvet, yolsuzluk, düzensizlik, eşitsizlik, adaletsizlik ve benzeri toplumsal sorunlar karşısında öz güvenini yitirmiş, “*Gemisini kurtaran kaptan*” psikozunda birbirlerine, mesleğine ve topluma yabancılaşmıştır. Tüm sistemlerde eğitilmiş, yargılayan, sorgulayan, sorumluluk bilincinde, onurlu bireylerin bulunması sistemin temel güvencesidir. Bu nedenle sorunların ana kaynağını, yetişmiş ve erdemli insan unsurunda aramak gereklidir. Japonya'nın Kobe kentinde yaşanan deprem sonrası, gerekli önlemler alınmadığı için üç kişinin ölümüne neden olduğu ileri sürülen belediye başkanı intihar etmiştir. Bizde 17 Ağustos depreminden sonra binlerce insan ölmüş, ama sayın yetkililerimiz, “*Taldir-i İlahi*” demek suretiyle duyarsızlıklarını sergilemiştir. Bu anlayış ve yaklaşım farkı giderilmediği sürece, çok iktidarlar değişir, çok krizler yaşanır ama sorunlar kesinlikle çözülemez.

Her gün devletin üst düzeyinde görev yapanlar hakkında son derece ciddi iddialar ileri sürüldüğü halde, ilgililer toplum önünde kendilerini aklayacak inandırıcı girişimler sergileyememektedir. Yapılması gereken; iddiaların üzerine açıklıkla gitmek, yargıda ve kamu vicdanında aklanmaktır. Aklanma ancak bağımsız yargı önünde olur, yargı dışında hiçbir kurumun aklamaları yeterli olamaz.

Ülke nüfusunun yüzde 60'a varan büyük bir kısmının yaşadığı kentler, kentsel tasarımdan uzak, çağdaş kamu hizmeti

alamayan, umutsuz ve huzursuz insanların barındığı alanlar haline gelmiştir. Çarpık ve kısır politikalar yanı sıra, tahsis belgesi, gecekondü afları, tapu dağıtım şölenleri bu uygulamalardan payını almak isteyen birçok masum, çaresiz yurttaşın köylerden kentlere yönelmesine neden olmuştur. Büyük kentlerimizin yağmur sonrası görüntüleri birçok sorunumuzu ortaya koymaktadır. Bu, sağlıksız ve sorunlar yumağı halindeki kentler, çevrenin ve toplumsal yapının kirlenmesi sonucu, potansiyel suç odakları haline gelmiştir.

Sosyal ve moral değerlerdeki çözülme, toplumun hak, adalet ve hukuk anlayışında yargıdan beklentilerinde de büyük değişiklikler yapmıştır. Yargıya karşı güven bunalımı içinde olan yurttaşımız, özünde haklı olup olmadığına bakmaksızın, her ne pahasına olursa olsun kesin sonuç almak istemekte, bu konuda hiçbir bedelden kaçınmamaktadır. Bunun doğal sonucu olarak mesleğimizde de çözümler başlamış, etik dışı beklentilere yanıt verecek yapılanmalara gidilmiştir.

Bu bağlamda, yargının her kademesinden birikim sahibi yargıçlar, meslekten ayrılarak, şaibeli kişi ve holdinglere hukuki hizmet sunmaktadır. Öte yandan ideolojik ve çıkar amaçlı, sırf belirli kesimlere hukuki hizmet sunan, bir anlamda suçlananla kendisini özdeşleştiren avukatlık anlayışı yaygınlaşmıştır. Bu yargısal yapıda, sağlıklı ve adil bir yargılamadan söz etmeye olanak yoktur. İlkeli, dürüst, idealist yargıç, savcı ve avukatlar, yargıyı ayakta tutmak için insanüstü çaba göstermektedirler.

Yargı, artan iş yükü karşısında durma aşamasına gelmiştir. Yargıda görev yapan yargıç, savcı, avukat ve adli personelin büyük çoğunluğu yaptıkları işten ve yaşadıkları olumsuzluklardan dolayı mutlu değiller. Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu, kendilerine yapılan başvurulara sağlıklı çözümler üretememenin sıkıntısını yaşamaktadır.

Devletin üç temel erkenden biri olan yargının genel bütçeden aldığı pay, kamusal işlevi ile orantılı değildir.

2001-2002

Bu bütçeyle, Adalet Bakanlığı'nın sorunlara köklü ve kalıcı çözümler üretmesi ve yargı reformunu gerçekleştirmesi mümkün değildir.

Yargılamanın yavaş işlemesi sonucu adaletin pahalı ve geç gerçekleşmesi, yargıç, savcı, avukat ve adliye çalışanlarına yaptıkları işin önemine uygun eğitim ve öğrenim verilmemesi, adliyelerin bina, araç, gereç ve yeterli donanımına sahip olmaması, adli kolluk kuvvetinin kurulmaması ve bütün bunların sonucu vatandaşın yargıya güveninin azalması, ortak yakınmalardır. Bu sorunların bir kısmı yargıdaki yapısal eksikliklerden, bir kısmı ise yanlış uygulamalardan kaynaklanmaktadır.

Uygulamada bilirkişi kurumundan çok yakınmalar gelmekte, kurumun çağdaş bir yapıya kavuşturulması istenmektedir. Yargılama sırasında yargıçlar, yasal sınırları aşarak, hemen her konuda bilirkişiye başvurmaktadır. Yargıç kendi çalışması sonucu olarak elde ettiği kaniye ve nitelendirmeye göre değil, "bilirkişi öyle dediği" için karar vermektedir. Böylece bilirkişi, "yargısal nitelikte" görev ve yetkilerle donatılmış bir kişi konumuna getirilmiştir. Bu olgu, bilirkişi kurumuna ilgiyi artırmış, elinde çanta, kapı kapı dolaşarak yargıç kollayan, uzmanlıktan ve bilimsellikten uzak, sözde bilirkişilerin türemesine neden olmuştur. İlkesiz, bilgisiz, yeteneksiz bilirkişilerin raporlarının hükümlere dayanak yapılması büyük yakınmalara neden olmakta, hakkın özünü de zedelemektedir. Bilirkişilik yeniden gözden geçirilerek, usul yasalarında gerekli düzenlemeler yapılarak, kuruma saygınlık ve işlerlik kazandırılmalıdır.

Cumhuriyeti kuranlar, Osmanlı İmparatorluğu'nun benimsediği uygarlıktan, bir başka uygarlığa katılma kararı alarak, bu uygarlığın hukukunu, sosyal yaşamını topluma yerleştirmek istemişler. XX. yüzyılın en büyük hukuk devrimini yapıp, temel yasaları batı ülkelerinden almışlardır. Batıdan alınan yasaların uygulanmasına karşın, bu yasaların oluşturduğu hukuk sistemi benimsenememiş ve özümsememiştir. Yargıda bu süreç devam etmekte, bugün yaşanan olumsuz-

lukların süreç birçoğunun nedeni bu sürecin bitmemiş olmasından kaynaklanmaktadır. Kadı anlayışı ve sorgulamayan düşün yapısı ile çağdaş yasaları yorumlamak, olaylara uygulamak, bunun sonucu hukuk yaratmak mümkün değildir. Mantık ve doğru düşünme kurallarını uygulayarak yargılama yapan yargıç sayısı maalesef çok azdır. Normlar ve onların yorumu yerine klişeleşmiş olay içtihatlarına göre hüküm kurulmakta, böylece kendisini yenilemeyen, gelişen ve değişen yaşam koşullarına uymayan bir hukuk oluşmaktadır.

3 Nisan 1924 günü Muhamat Yasası olarak bilinen yasayla, savunmayı temsil eden kişilere de avukat-muhami sıfatı verilmiştir. 1924 Anayasası'nın 20 Nisan 1924'de Atatürk'ün savunma ve savunmanın temsilcileri olan avukatlara verdiği önemin bir göstergesi olarak algılanmalıdır. 1969 yılında yürürlüğe giren Avukatlık Yasası, günümüze kadar çeşitli değişikliklere uğramış, ancak en köklü değişiklik 02.05.2001 gün ve 4667 sayılı Kanun'la yapılmıştır. Bu yasanın Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde, Adalet Komisyonu'ndan başlayarak genel kurulda sonuçlanan yasalaşma sürecinde, iktidar ve muhalefet partilerine üye milletvekilleri ile parti genel başkanlarının gösterdiği destek ve duyarlılığa teşekkürlerimizi bir kez daha yineliyoruz. Kanunla yaklaşık 96 maddede değişiklik yapılmış, barolara, Türkiye Barolar Birliği'ne yeni görev ve sorumluluklar yüklenmiştir. Bu değişiklikler, çağa uygun bir avukatlığın yanı sıra, güçlü ve bağımsız baroların kurumlaşması için atılmış öneki adımlardır. Bu iyi gelişmelere karşın, savunma mesleği ve avukatların içinde bulunduğu sıkıntıların tamamen giderildiği söylenemez. Özellikle, hayat standardı, peşin vergi, üçlü protokol uygulamaları yanı sıra, yaşanan ekonomik ve mali kriz meslektaşlarımızın büyük yakınmalarına neden olmaktadır.

Öte yandan kamu kesimi avukatlarının içinde buldukları mali ve ekonomik durum, kamusal işlevleriyle uygun olmayan konumdadır.

Cumhuriyetin ilk yıllarında gereksinim duyulan adli tatile, günümüzün teknolojik olanakları karşısında, getirildiği

2001-2002

günkü koşullar ve gerekçeler ortadan kalkmıştır. İçinde bulunduğumuz koşullarda kurumun yeniden gözden geçirilmesinin zamanı geldiği kanısındayız.

Yargıda belirttiğim bu ve benzeri sorunların çözüm gerİ Türkiye Büyük Millet Meclisi'dir. Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde bulunan partilerin yöneticileri dile getirdiğimiz yakınmaları paylaşmakta, ancak gerekli yapısal değişiklikleri gerçekleştirecek kararlılığı göstermemektedirler. Eylül ayının 17'sinde toplanacak olan Türkiye Büyük Millet Meclisi, tatil öncesi uzlaşma sağlanan maddeler başta olmak üzere, toplumsal eleştirileri de dikkate alarak Anayasa'da köklü bir değişiklik yapılmalıdır.

Türkiye Barolar Birliği, uzlaşmayı, barışı, huzuru, güveni sağlayacak ve toplumsal beklentilere yanıt verecek yeni bir anayasa çalışmalarını geçen yıl başlatmış ve "*Uluslararası Anayasa Hukuku Kurultayı*" düzenlemiştir. Yine bilim adamları ve uygulamacılarından oluşan bir kurul bir buçuk yıllık çalışma sonrası yeni bir anayasa metni hazırlamıştır. Bu "*Anayasa Taslağı*" 12 Eylül 2001 günü kamuoyuna açıklanacaktır.

Taslakta ifadesini bulan bir biçimde insan haklarına dayalı, hak ve adalet kavramlarını yaşama geçirmiş, yasa devletinin dar kalıplarından arınmış, kuvvetler ayrılığı kavramında anlamını bulan, çoğulcu demokrasinin gerçekleştiği, hukuk devletinin tüm kurum ve kurallarıyla uygulandığı bir anayasal düzenin kurulması gerekmektedir.

Bu gereklilik; kapısında bekletildiğimiz Avrupa Birliği organlarının öngördüğü programa titizlikle uyulması ve istenen ödevlerin yapılması için değil, kendi ulusumuzun mutluluğu ve gönenci içindir. Cumhuriyetimiz, Avrupa Birliği üyesi ülke insanının atalarıyla yapılan kurtuluş savaşından sonra kurulmuştur. Başka bir anlatımla; ulusumuz özgürlüğünü, istiklalini, egemenliğini Avrupa Birliği ülkelerine rağmen elde etmiş ve gerçekleştirmiştir. Türkiye 1961 Anayasası ile hiçbir dış dinamiğin etkisi olmadan, Cumhuriyete, insan haklarına dayanan demokratik bir nitelik kazandırmış, bu niteliği tamamlayıcı bir atılım olarak "*sosyal hukuk devleti*" il-

kesini benimsemiştir. Öyle ki bu anayasal yapıyla, bugünkü Kopenhag Kriterleri ilke olarak yakalanmış ve bu düzeyin yakalanmasında dış güçlerin belirleyici bir etkisi olmamıştır.

Anayasal baskı grubu olan üniversiteler, sendikalar ve demokratik kitle örgütleri, kendilerinden beklenen işlevleri, tam anlamıyla yerine getirememekte, toplumsal reflekslerini gösterememektedirler. Ülkenin demokratik ve dinamik güçlerinin toplumu aydınlatma ve bilinçlendirme yanında mevcut iktidarları da anayasal çerçeve içinde uyarma görevleri vardır. Türkiye Büyük Millet Meclisi'ndeki anayasa değişikliği görüşmelerinde, 1980 sonrası işlevlerini yitiren bu kurumları yeniden demokratik yapılarına kavuşturacak düzenlemelerin yapılması gereklidir.

Bu düzenlemelerde hukukun üstünlüğü, demokrasi ve insan haklarının yaşama geçtiği *"hukuk devleti"* temel hedef olmalıdır. Hukukun üstünlüğü ve insan haklarına dayalı çağdaş ve çoğulcu demokratik rejimlerin iyi işleminin ön koşulu, bireyine temel hak ve özgürlükleri hiçbir kısıtlama olmaksızın tanıyan *"hukuk devleti"*dir.

İnsanlığın ulaştığı teknoloji ve bilim çağı, insanlar ve toplumlar arasındaki eşitsizliği, adaletsizliği, haksızlığı ve en önemlisi yaşam kaynağı olan gelirin dağılımındaki dengesizliği giderememiştir. Bu olumsuzlukların asgari düzeye indirildiği toplumlarda egemen güç, hukuk ve hukuk devletidir. Hukuk devletinde her şeyi hukuk belirler. Temel ölçüt bireydir. Teb'a yoktur. Özgür insan vardır. Kul yoktur yurttaş vardır. İnsanın gönenci ve mutluluğu, özgürlüğünün ve yaratıcılığının korunması devletin varlık koşuludur.

Yeni bir Avrupa için *"Paris Şartı"*nın önsözünde, *"Demokrasinin temelinde insana saygı ve hukukun üstünlüğü yatar. Kimse hukukun üstünde değildir"* denilmek suretiyle hukukun üstünlüğüne ulus üstü bir değer kazandırılmıştır.

Hukuk devletinde, yürütme erkini elinde tutan hükümet üyeleri, hiçbir biçimde yargı temsilcilerini etkileyecek beyan

2001-2002

ve davranışlarda bulunamaz. Hukuk devletinde üstünlerin hukukundan değil, hukukun üstünlüğünden söz edilir.

Anayasa ve yasalardan önce devlet anlayışımızı değiştirmemiz gerekmektedir. Önemli olan insandır, bireydir. Devlet, bireylerden oluşan toplumun oluşturduğu büyük bir organizasyondur. Devlette her şey hizmete endekslenmelidir. Tüm devlet görevlileri halkın hizmetkarlarıdır, efendileri değil. Devlet organlarında görev yapan herkes bilmelidir ki, XIV. Louis'in "*Ben devletim*" anlayışı çoktan gerilerde kalmış, "*Ben devletin hizmetkarıyım*" diyen Prusya kralı İkinci Frederic'in sözü yaşama geçmiştir. Yetki kullanımında bu temel ilke göz önünde bulundurularak, hizmette yararlılık esası öne çıkarılmalıdır. Hizmetin en üst düzeyde işlenmesini sağlamak, yetkililer için temel tercih olmalıdır. Görevlileri atama yetkisine sahip olanlar, yetkilerini kullanırken, partili, sempatizan, dost, ahbap gibi yakınlık ilişkilerine göre değil, hizmetin özelliklerine göre kullanmalıdırlar.

Hukuk devletinin en önemli unsurlarından biri de kuşkusuz yargı bağımsızlığıdır.

Yürütme ve yasama işlemlerinin hukuka uygunluğunu denetleyecek organlar, yürütme ve yasama organları karşısında tam bir bağımsızlığa sahip değilse, yargıdan beklenen yararlar büyük ölçüde ortadan kalkar. Özellikle her ne şekilde olursa olsun, siyasal iktidarların etkisi altında bir yargının bağımsızlığından söz edilemez. Öte yandan yargı bağımsızlığı da, yargı mensuplarına verilmiş bir imtiyaz değildir. Yargı bağımsızlığı, bireyin doğru ve adil yargılanma hakkının teminatı olarak tanınmıştır.

Anayasamıza göre mahkemeler bağımsızdır. Ancak sadece yasa ve Anayasa'da bağımsız yazmakla mahkemelerin bağımsızlığı sağlanamaz. Bağımsızlığı sağlayacak temel ilkelere, yargının temsilcileri tarafından benimsenmesi ve özümsemesi lazımdır. Bu ise, özgür ve laik bir eğitim sonucu yetişmiş insanların yorumlayarak uygulayacak olan yargıçların, çağdaş bilgi ve birikimlerle donatılarak, saygın ve özgür bireyler olarak yetiştirilmesi, yargı bağımsızlığı için ön koşul-

dur. Siyasetin gölgesinin dahi düşmemesi gereken yargının, bunu sağlayacak anayasal yapıya kavuşturulması gereklidir. İktidar uğruna hırsızlık ve yolsuzluklara göz yuman, onları yapanlara arka çıkanlar, en az onlar kadar hatta onlardan da fazla hırsızlık ve yolsuzluklardan sorumludur. Yargı sürecini başlatmayarak, ya da başlamış yargı sürecini engelleyerek, yandaşlarını koruyan yönetimlerin eylemlerini engelleyecek temel güvencesidir. Yargıcın teminatı ve bağımsızlığı sağlanmadan onun sorunları çözülmeden yargıç bağımsızlığından söz etme olanağı yoktur. Yargıcın önündeki dava dışında mesleksi bir sorunu olmamalıdır. Hukuk fakültesi mezunu olmayan kişilere hiçbir gerekçeyle yargıçlık sıfatı verilmemelidir. Yargıç nakil ve atamalarında ihtisas ilkesi kesinlikle gözetilmeli, ülke düzeyindeki görev yerlerinin dört bölgeye ayrılma uygulamasından dönülmeli ve yurdun her gölgesinin yetişmiş deneyimli yargıçlardan yararlanması sağlanmalıdır. Toplu atamalar mutlaka adli tatil öncesi yapılmalı ve bu süre içinde atanacaklar yeni yerlerine giderek görevlerine başlamalıdır. Batı ülkelerinde genellikle 5-15 yıl avukatlıktan sonra yargıç ve savcı olma olanağı veren sistemler yaygındır. Türkiye genelinde barolara kayıtlı 45.000 avukat arasından yargıç olarak yararlanılacak, çok deneyimli hukukçular vardır. Yapılacak düzenlemelerle avukatlıktan yargıç ve savcılığa geçişin kolaylaştırılması halinde, birikim sahibi avukatlarla, savcı ve yargıç açığının kapatılması mümkün olacaktır.

Ceza infazı, ceza yargılanmasını tamamlayan bir unsurdur. Tüm önlemlere karşın, suç işlenmeyen bir toplum yoktur. Devlete düşen, hukuk kuralları içinde suçluları yakalayıp, bağımsız mahkemelerde adil yargılamak ve çağdaş infaz kurumlarında insan onuruna yakışır biçimde cezalarını çekmelerini sağlamaktır. Cezaların infazı, adil yargılama sonunda suçlunun cezalandırılması kadar önemlidir. Kamuoyu beklentisiyle ceza infazı arasındaki denge, hukuk ve insan hakları içinde kalınarak çözümlenmelidir. Suçlu, hangi olumsuz ve kötü koşulda olursa olsun doğanın en değerli varlığı olan insandır. Bu bağlamda ceza infazında temel ilke ölç alma, yok etme olmamalı, ıslah ve yeniden kazandırma olmalıdır. Ül-

2001-2002

kemizde yaşanan cezaevi dramının temel nedeni, olaylara belirttiğimiz ilkelere yaklaşmamış olmasındandır. Yanlış ve yanlış politikalar yanı sıra, ceza ve tutukevlerinin fiziki koşullarının olumsuzluğu, görevli personelin bilgi, beceri ve uzmanlık konularında yetersizliği, iç ve dış güvenliğin ayrı ayrı kurumlarca sağlanması, kurumlar arasında farklı uygulamaların bulunması, mafya ve terör suçlularının içerden ve dışardan yaptıkları veya yaptırdıkları baskılarla sağlıklı bir yapı kurulamamıştır.

Bazı cezaevlerinde, “Devlet Güvenlik Mahkemeleriyle Terörle Mücadele Kanunu’nun kaldırılmasını sağlamak ve F tipi cezaevlerini protesto etmek” amacıyla ölüm oruçları sürdürülmektedir. Türkiye Barolar Birliği, öteden beri Devlet Güvenlik Mahkemeleri’yle Terörle Mücadele Kanunu’na karşıdır. Mahkemelerinin kurulması girişimine karşı yoğun bir çaba harcanmış, ancak 1982 Anayasası bunların kurulmasına imkan sağlamıştır. Anayasa’da değişiklik yapılmadan bu mahkemelerin kaldırılması mümkün değildir. Ölüm orucuna devam eden tutuklu ve hükümlüler, topluma ve devlete yeterli mesajları vermişlerdir. Artık, bu kişilerin kendilerine ruhsal ve bedensel zarar verecek, hatta ölüme yol açacak bu eylemlerden vazgeçmeleri gerekir. Ölüm orucu tutan hükümlü ve tutuklu ailelerine de büyük görev ve sorumluluklar düşmektedir. Bunlar yakınlarını ölüm orucunu bırakmaları, kendilerinin kıymaktan vazgeçmeleri için ikna girişimlerinde bulunmalıdırlar. Bütün bunların yanında, devletin de ivedi olarak toplumu, tutuklu ve hükümlüleri rahatlatacak, sükunet ve huzura kavuşturacak önlemleri alması gereklidir.

Yargının işleme açısından çok önemli bir unsur olan kolluk kuvvetlerinde yeni bir yapılanmaya gidilmesi şarttır. Bu bağlamda, yıllardır söylediğimiz adli kolluk kuvveti acilen kurulmalıdır. Sıradan bir suç nedeniyle gözaltına alınan Özgür Ünal adlı gencin Edremit Karakolu’nda intihar ettiği iddiasında ve Üzeyir Garip cinayetinde polis hakkında yeni tartışmalar açılmıştır. Polis, her iki olayda da başarısız bir sınav vermiştir.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin, kapatılan Refah Partisi yöneticilerinin yaptığı başvuruyu reddetmesi son dönemlerin en önemli hukuk olaylarından biridir. Mahkeme, "Laikliğin Türkiye'nin güvenliği için hayati önem taşıdığını, Osmanlı döneminde teokratik rejim deneyimi bulunan Türkiye için geçmişin hala çok yakın olduğunu" belirterek, laiklik ilkesinin ülkemiz için ne derecede önemli olduğunu vurgulamıştır.

Çağdaş değerler üzerine kurulan genç cumhuriyetimizin ilke ve kazanımları birer birer yıpratılarak, içleri boşaltılarak işlemez hale getirilmiştir.

Çözüm, demokratik, laik, sosyal hukuk devletini bütün kural ve kurumlarıyla işletmek, bir arınma hareketi başlatarak öncelikle devleti, ülkeyi ve toplumu habis ur gibi saran yolsuzluk, rüşvet, talan ve soygun odaklarını, mafya ve çeteyi yok etmek, bu ortamı yaratanların kurtarıcılığına şiddetle karşı çıkmaktır.

Cumhuriyeti kuranlar, cumhuriyetin kurulması için yaşamını verenler, her türlü yokluğa karşı koyarak yeni bir ulus yaratanlar, özenli, dürüst ve ilkeli yaşamış ve başarmışlardır. Bunların yeniden yaşama geçirilmesi için, aynı toplumsal değerlere, dürüstlüğe ve ilkeli olmaya yeniden talep yaratılmalıdır. Tek kalıcı çözüm budur. Bunu başaracağımıza inanıyorum. Çünkü bizler Atatürk'ün önderliğinde Kurtuluş Savaşı destanını yazan ve insanlık tarihinin en görkemli devrimlerini gerçekleştiren bu halkın çocuklarıyız. Onlara layık olmak zorundayız.

Türkiye Barolar Birliği, savunduğu ilkelerden geri adım atmadan, hukukun üstünlüğü, demokrasi ve insan hakları ilkelerinin eksiksiz uygulanması, devletimizin üniter yapısının korunması, yargı bağımsızlığının tam olarak sağlanması ve tüm bunların olmazsa olmaz koşulunu oluşturan "laiklik" ilkesinin ödünsüz uygulanması için mücadeleye devam edecektir.

Yeni adli yılınızı kutlar, saygılar sunarım.

2002-2003
Yargı Yılı Açılış Konuşması

Sayın Cumhurbaşkanım,

Değerli konuklar, sayın yargıç, savcı ve avukat meslektaşlarım, yazılı ve görsel basınımızın değerli temsilcileri, sizlere saygılarımı sunuyorum.

Yeni bir çalışma dönemine girerken yargımızın ve ülkeyimizin geçmişten bugüne yaşanan sorunları hakkında kimi tespit ve değerlendirmelerimi sizlerle paylaşmak istiyorum.

Türkiye Barolar Birliği kurulduğu günden bu yana ülkeyimizin en köklü ve en saygın hukuk kuruluşu olarak, sadece savunmanın temsilcileri avukatların değil, tüm yargı erkinin bir parçası ve temsilcisi olmanın sorumluluk ve bilinciyle hareket etmiş, başta yargı bağımsızlığı olmak üzere, hukukun üstünlüğü ve hukuk devletinin tüm kurum ve kurallarıyla yaşama geçmesi için çalışmalar yapmıştır.

Yargıtay ve Türkiye Barolar Birliği Başkanlarının “Yargı Yılı” açış konuşmaları incelendiğinde, yargının sorunları geçmişten bugüne hemen hemen aynı noktalarda toplanmaktadır. Bunları; yargılamanın ağır işlemesi sonucu adaletin gecikmesi, hukuk eğitiminin yetersizliği, yargıç, savcı ve adliye personelinin yaptıkları işin önemi ve yoğunluğuna uygun ücret alamaması, adliyelerin bina, araç, gereç yönünden yeterli donanıma sahip olamaması, adli kolluk gücünün kurulmamış olması ve hepsinden önemlisi yargının bağımsızlığına kavuşamaması olarak sıralayabiliriz.

2002-2003

Her yeni yargı yılında, bu ve benzeri sorunlar dile getirilmiş, bu sorunlar çözüleceğine ya da alınacak önlemlerle azalacağına, ne yazık ki artarak günümüze kadar gelmiştir. Bugün yargı, karşı karşıya kaldığı ağır sorunlar ve iş yükü karşısında tıkanmış ve temel işlevi olan adaleti gerçekleştirmekten uzaklaşmıştır. Bütün bunların sonucu vatandaşın yargıya olan güveni azalmış, yasa dışı yollardan hak arama eğilimi artmıştır.

Siyasetçisi, yargıcı, savcısı, avukatı ve yargıyla doğrudan ya da dolaylı ilgisi olan herkes, yargıdaki olumsuzluklardan yakınmakta; ancak, başta siyasal iktidarlar olmak üzere, hiç kimse yargının yakınmalarına ve sorunlarına köklü çözümler üretememektedir. Çünkü yürütme erkini elinde bulunduran siyasal iktidarlar hiç bir biçimde, güçlü ve bağımsız bir yargı istememektedirler. Muhalefette yargı için söylenenler ve yapılan tespitler iktidara geldiğinde kesinlikle unutulmaktadır.

Yargının, genel bütçeden aldığı pay, kamusal işlevi ile orantılı ve yeterli değildir. Cumhuriyetin ilk yıllarında kuruluş döneminin zorluklarına ve imkansızlıklarına rağmen bütçeden yargıya ayrılan pay bugünkünün 4-5 katı civarındadır. Birkaç örnekle değinecek olursak; Adalet Bakanlığının bütçe içindeki payı 1924 yılında %3,5, 1933 yılında %3,9 ve 1934 yılında %4 iken 70 yıl sonra günümüze geldiğinde 2000 yılında bu pay binde 77'ye (0,077), 2001 yılında binde 93'e (0,093), 2002 yılında ise binde 982'ye (0,082) gerilemiştir. Bu tablo günümüz yöneticileri adına düşündürücü bir tablodur. Bütçeden alınan bu payla hiçbir yeniliğin ve reformun gerçekleştirilmesine ve yargı bağımsızlığının alt yapısını oluşturacak düzenlemelerin yapılmasına olanak yoktur. Ancak yargının asgari gereksinmelerini karşılayabilen, zaman zaman bunu dahi karşılamaya yeterli olmayan "*Adalet Bakanlığı Bütçesi*" köklü ve kalıcı çözümlere kaynak oluşturamamaktadır.

Öncelikle, şu soruya açık ve net yanıt verelim; yargının etkin ve bağımsız olmasını istiyor muyuz? Eğer bu soruya olumlu yanıt veriyorsak onun gereği olan acil önlemleri alma-

lıyız. Bu önlemlerin başında, kuşkusuz Adalet Bakanlığı'nın bütçesinin yaptığı işin önem ve konumuna uygun miktarlara çıkarılarak, yargı sisteminin tam bir envanteri yapılmalı, gerçek, hızlı, isabetli adalet dağıtımının önündeki bilinen engeller kaldırılmalıdır.

Kişilerin doğru ve güvenli yargılanma hakkı, anayasalar ve yasalarla güvence altına alınan ve uluslararası bazı hukuk metinlerinde de özenle yer alan temel haklardandır. İç hukukumuzda Anayasa'nın 36, 37, 138, 139 ve 141. maddelerinde şekillenen bu hak, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6. maddesinde; *"Herkes, gerek medeni hak ve yükümlülükleriyle ilgili uyuşmazlıklar, gerek ceza hukuku alanında kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini istemek hakkına sahiptir"* biçiminde düzenlenmiştir. Bir insanlık onuru olan hak aramanın ülkemizdeki pratiği çok çetin ve zorlu geçmektedir.

Hak arama konusunda son sözü söyleyecek, hakkı belirleyecek ve hükmü verecek olan bağımsız yargıdır. Bağımsız ve yansız yargı arayışı, insanoglunun hak arama ve adaleti gerçekleştirmeyi düşünmeye başladığı andan beri var olmuştur. Yargı bağımsızlığının temel nedeni, devletin yapısından kaynaklanmaktadır. Çoğulcu demokrasilerde, yasama, yürütme ve yargı erkleri devlet yapısının çatısını oluşturur. Sağlıklı bir yönetim ve özellikle temel hak ve özgürlüklerin korunması için bu erklerin birbirinden bağımsız ancak temeldeki birlikteliği bozmayacak bir uyum içinde çalışmaları gereklidir. Siyasal güç çoğu zaman yürütme ve yasamayı elinde bulundurduğu için, özellikle siyasal ve ekonomik krizlerin yaşandığı dönemlerde, yargının kendi düşünce ve politikaları doğrultusunda hareket etmesini istemektedir. Bu nedenlerle, yargının siyasal güç karşısında bağımsız olması kadar, siyasal erkin dışındaki güçlere karşı da tam bağımsız olması gerekir.

Devleti oluşturan üç temel güç yanında, yazılı ve görsel basını kapsayan medya kuruluşları bu gün ülkemizde ka-

2002-2003

muoyunun gündemini belirleyecek bir etkinliğe sahiptir. Bir çok yolsuzluğun, vurgunun, haksızlığın ortaya çıkarılmasında önemli katkıları olan medya, zaman zaman yargısız infaz yaparak kişinin kamuoyunda peşinen mahkum olmasına da neden olmaktadır. Medyanın yargılama öncesi ve yargılama sırasında yaptığı yayınlar yargılamayı etkilemekte, yargıcın takdirine giren konularda sanık aleyhine sonuçlar doğurmaktadır. Adli haber herhangi bir haber değildir, bu haberler verilirken büyük özen gösterilmesi gerekir. Yargıda beraat etme, aklanma şansızdır ama medyada mahkum edilmişseniz kamu vicdanında kolay kolay aklanma olanağınız yoktur. Çağdaş yurttaş olarak, toplumsal ilişkiler nedeniyle herkesin yargı önüne çıkma olasılığı vardır. Ülkemizde açılan kamu davalarının yaklaşık yarıya yakınının beraatla sonuçlandığı da dikkate alınır, yargıç önüne çıkma olasılığı daha da artmaktadır.

Çalışkan, ilkeli ve duyarlı savcılarımızı ayrı tutarsak, ceza davalarının birçoğunun özensizce düzenlenmiş iddianamelemlerle açıldığını söylemek haksızlık olmaz. CMUK'nın 151-163. maddeleri arasında düzenlenen hazırlık soruşturması; suç şüphesinin öğrenilmesi üzerine, devletin kovuşturma organlarının harekete geçmesiyle başlayan ve bu şüphenin kamu davası açmaya yetecek kadar kuvvetli olup olmadığının araştırıldığı ceza kovuşturması aşamasıdır. Bu aşama başından sonuna kadar Cumhuriyet Savcısının sorumluluğu ve denetiminde geçer ama uygulamada, çoğu kez teftiş kurullarından gelen müfettiş raporları ve zabıttan gelen fezlekeler hiç değişmeden olduğu gibi iddianameye dönüşmektedir.

Kamu davasının görülmesi sırasında, savcılık makamı ile yargılama makamının sergiledikleri birliktelik, çoğu kez eleştirilere neden olmaktadır. Çünkü yargılamayı yürüten yargıç ya da mahkeme heyeti, hiç bir yasal dayanağı olmadığı halde kürsüde savcıyla bütünleşerek ara kararlarını birlikte oluşturmaktadırlar. Savunmayı dışlayan bu haksız uygulama giderek yaygınlaşmaktadır.

Yargı bağımsızlığı, Anayasa'nın 9, 138 ve 139. maddelerinde hiçbir duraksamaya neden olmayacak biçimde yer almıştır. Anayasa ve yasalarda açıkça belirtilmiş olmasına karşın, yargı tam bağımsız değildir.

Cumhuriyetin kuruluşundan 1961 Anayasası'nın yürürlüğe girdiği güne kadar; yargıç ve savcılar özlük işleri yönünden Adalet Bakanlığı'na bağlı olarak görev yapmışlardır. Bu dönemde bakanlığın yetkisi kesindir.

Genç Türkiye Cumhuriyeti'nin çağdaş devlet yapısı içinde kurumsallaştığı, geleneklerinin oluştuğu ve korunduğu tek partili dönemde, *"Yargı Erki; Devletin, Anayasanın ve insan onurunun koruyucusudur"* diyen Atatürk ve *"O yargıdır biz o'nun ayağına gideriz"* diyen devrimci Adalet Bakanı büyük hukukçu ve devlet adamı Mahmut Esat Bozkurt zamanında yargı bağımsızlığından yakınma olmamıştır.

1950 yılında başlayan çok partili dönemdeki uygulamalar ile yargı bağımsızlığı tümenden zedelenmiş ve yargı politikasının etkisi altına girmiştir. Siyasal güç beğenmediği yargıçları *"görülen lüzum üzerine"* gerekçesi ile ve yargıç güvencesini, yargı bağımsızlığını hiçe sayarak ve bir gecede emekliye ayırarak yetkisini kötüye kullanmıştır. Dönemin Adalet Bakanı Osman Şevki Çiçekdağ'ın, bir yargıcın görevden alınmasını isteyen partiliye *"Ben ocak bucak başkanı partililerin sözü üzerine yargıcı görevinden almam"* yanıtı bile yargı bağımsızlığının karşı karşıya olduğu olumsuzlukları açıkça göstermektedir.

Yaşanan bu acı deneyimler nedeniyle 1961 Anayasası yargı bağımsızlığı ve yargıç güvencesi adına oldukça ileri kurum ve kurallar getirmiştir. Bu kurumların başında, Yüksek Hakimler Kurulu ve Anayasa Mahkemesi gelmektedir. Yüksek Hakimler Kurulu'nun bazı atama ve seçimlerdeki tutumu yakınmalara neden olmuş, bu yakınmalar sonucu 12 Eylül askeri müdahalesi sonrası kurul kaldırılmış, bugünkü yapı oluşturulmuştur. Bu kurulun biçimlendiği 1982 Anayasası'nın tartışmaya açıldığı o günlerin Türkiye'sinde Türkiye Barolar Birliği'nce; *"Türk ulusunun ve Türk devletinin kaderinde büyük etkisi olacak hukuksal-siyasal en önemli belgenin*

2002-2003

tasarıda yer alan, zararlı olduğuna inandığı çeşitli çözümleri ve hele bu taslağın dayandığı 'devlet felsefesinin' tutarsızlığını belirtmek zorunluluğunu, yurt severliğin ve görev bilincinin kaçınılmaz bir sonucu olarak duymaktadır. Bu gerekçelerle 2-3 Ekim 1982 günleri Ankara'da toplanan Birliğimiz Genel Kurulu aşağıdaki görüşlerde birleşmiştir." denilmek suretiyle Birliğin demokratik karşı duruşu sergilenmiştir.

1982 Anayasası'nın tümü hakkında görüş ve düşüncelerin ifade edildiği ve günümüzde de geçerliliğini koruyan bu metinde yargı bağımsızlığı için şunlar söylenmiştir; "... Tasarının bu bölümünde yer alan düzenlemelerin 'yargı bağımsızlığı' ve 'yargıç güvencesi' ilkelerine uygun olduğunu söylemek kolay değildir. Yargı erkinin, Anayasa'yla yüklendiği denetim işlevini eksiksiz yapabilmesi için yargı bağımsızlığı zorunludur.

Yargının bağımsızlığı, 'yargıç güvencesi' ile sağlanır ve bütünlendir. Yargıç güvencesi, soyut ve fantezi bir düşünce değildir, görevin gereğidir. Yargıçtan çok kişinin, yurttaşın ve rejimin güvencesidir. Yargıçların son derece büyük sorumluluk gerektiren işlevlerini yerine getirebilmeleri için güvence altında olmaları zorunludur. Bu güvence hem yasama, hem yürütme erkleri hem de hak ve iş sahiplerine karşı olacaktır.

Yargıçların meslek görevlerini tam bir güven duygusu içinde yerine getirebilmeleri için atamadan başlayarak yükselme, yer değiştirme ve bütün özlük işlerinde bu güven duygusu silinmemelidir. Yargıç, devlet ve toplum yaşamında her alanda son sözü söylemek göreviyle yükümlenmiştir. Hiçbir kamu görevinde olmayan, son derece ağır sorumluluklar yüklenmiştir. Yargıcı devlet memurundan ayıran özelliği de buradadır.

Kişiler, çıkarları ile haklarını karıştırabilirler. Bu nedenle çıkarı bozulanların yargıçtan ve yargının işleyişinden yakınıcı olması beklenebilir. Bu ve benzeri yakınmaların, etkili biçime dönüşmesi sonucu, yargıcın kararları nedeniyle yerinden ve işinden uzaklaştırılmasına yol açmamalıdır. Güvence bu noktada gerekli olur. Bunun içindir ki, yargıçların azlolunmaması; istekleri dışında emekli edilememesi; aylık ve ödeneklerinden yoksun bırakılmaması gibi konular

Anayasa taslağında yer almıştır, ancak bunların açık ve net olarak düzenlenmesi gerekir.” denilmiştir.

Yine devamla; “1950-1960 yılları arasındaki uygulamalar gösterdi ki, siyasal iktidarlar adalete etki ve baskı yapmak, el uzatmak isterlerse bunu becerebilirler. Yargıçların özlük haklarının yürütme erkine bağlı olması halinde bu olanak çok kolay bulunabilir. Nitekim bu dönemde, bir Adalet Bakanı aralarında birinci başkan ve Cumhuriyet Başsavcısı'nın da bulunduğu 35 Yargıtay üyesini topluca emekliye ayırabilmiştir. O zamanki Yargıtay üyelerinin yaklaşık üçte birinin görevden uzaklaştırılması sonucunu doğuran bu olayın adaleti, yargıyı baskı altına almadığı düşünülebilir mi? Türk Adalet tarihinin en önemli olaylarından biri olan bu işlem, biçimsel olarak yasaya uygun; ama yargı erkinin bağımsızlığını ortadan kaldırıcı niteliği bakımından Anayasa'ya ve hukuka aykırı idi.

Tasarıda yargı bağımsızlığı ve yargıç güvencesi için getirilen ‘Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu’ sistemi uygun bir tercih ve düzenleme değildir. Çünkü, Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu gerek, görevleri gereği doğrudan katılan üyeleri gerekse, Yargıtay ve Danıştay’dan seçim ve atama yoluyla gelen üyeleri yürütme erkinin kesin etkinliği altındadır. Bu tür bir kuruluş gelecekte ‘yargıç güvencesi’ için sakıncalı sonuçlar yaratacaktır. Özellikle siyasal iktidarlar bu yöntemden yararlanarak yargıçları etki altına almaya çalışacaklar. Hukuk devletine uygun sayılmayan bu kurumun tasarıdan çıkarılması ve Yüksek Hakimler Kurulu’nun ana ilkede bağımsızlığının oluşturulması yerinde olacaktır. Bütün yargıç ve savcıların katılımı ile yapılacak geniş tabanlı bir seçimle oluşacak ‘Yüksek Hakimler Kurulu’ uygun bir kurum modeli sayılmalıdır. İster ‘Yüksek Hakimler Kurulu’ olsun isterse ‘Hakimler Savcılar Yüksek Kurulu’ olsun özünde idari işlev yapmakta olan kuruluşlardır. Bu nedenle işlem ve kararları idari niteliktedir. Bu işlem ve kararların yargı denetimi dışında bırakılması genel ilkeye aykırıdır. Bu bakımdan tasarının 172. maddesinin 5. fıkrasındaki kural sakıncalıdır” denilmektedir.

12 Eylül liderinin yargıyı ziyaretlerinde, dönemin ilgili ve yetkililerinin suskun kaldığı, yine aynı Anayasa'nın sağladığı olanaklarla yargının tepe noktalarına çıktıktan sonra,

2002-2003

bu Anayasa'nın meşruiyetini tartışan kişilerin tepkisiz kaldığı günlerde, içeriğine tamamen katıldığım metnin oluşmasına katkı veren Türkiye Barolar Birliği Genel Kurul üyelerini, Türkiye Barolar Birliği Yönetimi'ni ve metni kaleme alan onurlu meslek ustalarımı saygıyla anıyorum. Sözünü ettiğim metindeki sakıncalar bir bir gerçekleşti ve siyasal iktidarların etkisi yargıya açıkça yansıtıldı.

Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nda boşalan her üyelik için Yargıtay ve Danıştay'a bu kurumlardan seçilecek üyeleri doğrudan seçme hakkı tanınmayıp, Anayasaya göre yürütmenin başı sayılan Sayın Cumhurbaşkanına bu konuda yetki tanıdıkça, Adalet Bakanı ve Müsteşarı kurulda üye olarak kaldıkça, Kurulun kendi Personel Müdürlüğü ve Teftiş Kurulu kurulmadıkça, Kurul kararları yargı denetimine açılmadıkça, ülkemizde özlenen ve beklenen yargı bağımsızlığı gerçekleşmeyecektir.

Bütün bu anlatılanların dışında, bağımsızlığın; yasalarda değil onu temsil edecek olan savcı ve yargıçların kafasında, gönlünde şekillenmesi gereklidir. Adalet Bakanlarının, adliyeleri ziyaretleri sırasında yaşanan ve zaman zaman basına da yansıyan savcı ve yargıçlarımızın sergilediği görüntüler yargı bağımsızlığı adına olumlu gelişmeler değildir.

Ülkemizde, vicdanı hür, irfanı hür, eğitim ve öğretim bakımından donanımlı ve iyi yetişmiş, yaptığı işin bilincinde olan hukukçulara ihtiyaç vardır. Bunun tek çözümü ise hukuk fakültelerindeki eğitim ve öğretimin kalitesinin artırılması olmasına karşın, aksine hukuk eğitimi giderek zayıflamakta ve kalite sorunu yaşanmaktadır.

Hiç bir gelişmiş ülke yoktur ki, hukuk ve yargı sistemleri bu gelişmenin gerisinde kalmış olsun. Çağdaş ülkelerin en gelişmiş sistemlerinin başında daima hukuk ve yargı sistemi gelmektedir.

Atatürk, Ankara Hukuk Fakültesi'nin açılışında yaptığı konuşmada ve kurduğu Türk Hukuk Kurumu ile hukuka verdiği önemi açıkça göstermiştir. Gelişme ve ilerleme çaba-

sındaki ülkemizde daha sonra gelen siyasi iktidarlar ve onun temsilcileri bunu asla böyle algılayamadılar, hukuku yeterince ciddiye almadılar. Bu tutum ve davranış öyle bir noktaya geldi ki, hukuku tanımamak, yasa ve kuralların etrafında dolanmak iş bilirlik, iş bitiricilik gibi algılanır oldu. Bu alışkanlık bazı belediyeler başta olmak üzere, birçok kamu kurum ve kuruluşunda halen sürdürülmektedir, bunun en büyük kanıtı büyük kentlerde, kıyı şeritlerinde ve orman arazilerindeki hukuk dışı imar uygulamalarıdır. Başkent in ortasında Atatürk'ün armağanı Atatürk Orman Çiftliği de bu hukuksuzluğun kurbanı olmuş devletin en üst düzey yetkililerinin gözleri önünde parsellenmiştir.

Demokrasiye geçişimizle birlikte ekonomik hamlelerin toplumun refahını tek başına sağlayabileceği ve hukukun pek önemli olmadığı görüşü ağırlık kazandı. 1960 müdahalesinden sonra en çağdaş anayasayı yapmış olmamıza karşın dönemin geçerli siyasal söylemlerine uygun olarak, hukukun bir üst yapı kurumu olduğu, alt yapının üst yapıyı belirlediği, üretim ilişkilerinin ve tarzının değiştirilmesi ile hukukun da değişeceği kabul edilerek, bu süreçte de, yine hukuka gereken özen ve önem verilmedi.

1982 müdahalesi ve onun ürünü olan 12 Eylül hukuku, yeni bir anlayışı geliştirdi. Hukuk ayak bağı olarak algılandı. Ülke bu dönemde, mantar gibi türeyen bankerlerle, milyar dolarlara varan hayali ihracatlarla, tapu tahsis belgeleri ve birçok yeni kurum ve kavramlarla tanıştı. Bu dönemlerde ihtiyaca bakılmaksızın yeni üniversiteler ve hukuk fakülteleri açıldı.

Bugün ülkemizde yeni açılacak vakıf üniversitelerindeki fakülteler de dikkate alınırsa, yaklaşık 33 hukuk fakültesi vardır. Ülkemiz hukuk fakültelerinde "*Hukuk Bilimi*", "*Hukuk Öğretimi*", "*Hukukçu Eğitimi*" düzeyi çağdaş toplum gereklilerini karşılayacak niteliklerin çok gerisinde kalmaktadır. Fakültelerimizin bu durumu ülkemiz hukukunun ve yargı sisteminin sorunlarının hem önemli bir parçası, hem de önemli kaynaklarından birisidir. Bu nedenle hukuk bilimi araştırmaları,

2002-2003

hukuk öğretimi ve hukukçu eğitimi sorunları üniversitelerin sorunları olmaktan daha çok hukuk ve yargı sistemimizin sorunları olup, çözümler bu açıdan bakılarak üretilmelidir.

Hukuk fakültesi eğitimi üç bölümden “*Özel Hukuk, Kamu Hukuku, Maliye ve İktisat*” ve yaklaşık 18 ana bilim dalından oluşmaktadır. Bütün bu dersler için sekiz yarı yıllık bir eğitim ve öğretim dönemi öngörülmektedir. Bu süre içinde 40 adet meslek dersi okutulmaktadır. Fakülte asgari öğretim üyesi sayısı bu verilere göre; her ana bilim dalına ikişer araştırma görevlisi ve bir öğretim üyesi düşünülüğünde, bir fakültede en az 54 öğretim elamanı bulunması gerekirken, 14 tane olan devlet üniversiteleri hukuk fakültelerinde toplam öğretim üyesi sayısı 300 civarındadır. Vakıf üniversitelerinin on birinde hukuk fakültesi vardır ve bu fakültelerde toplam öğretim üyesi sayısı yaklaşık 150 civarındadır. Bu öğretim üyelerinin önemli bir kısmı aynı zamanda devlet üniversitelerinin hukuk fakültelerinde kadroludurlar.

Bu verilerden de anlaşılıyor ki, mevcut akademisyen sayısı ihtiyaç duyulan hukukçu sayısının çok altında bulunmaktadır. Bu sonuç bile hukuk öğretiminde ve hukukçu eğitiminde sözü edilen erozyonu tek başına açıklar niteliktedir.

Türkiye Barolar Birliği ülkemizde hukuk kültürünün gelişmesi ve hukukun üstünlüğü ilkelerinin yaşama geçmesi bağlamında, geçmişten buyana, kendisine düşen gerekli özeni göstermektedir. Tüm bunların tartışıldığı ve hukuk eğitiminin masaya yatırıldığı “*Hukuk eğitiminin, dünü, bugünü ve yarını*” konu başlıklı uluslar arası bir toplantı 2003 yılının Ocak ayında Ankara’da gerçekleştirilecektir.

Yargılama faaliyetleri, üçayak üzerinde duran ve gelişen faaliyetlerdir. Bunlar, yargılama sırasında uygulanacak normlar, kurallar, eğitilmiş ve iyi yetiştirilmiş personel ve bu çalışmaların sürdürüldüğü bina, araç ve gereçlerdir.

Yargılamada uygulanacak normlar ve kurallar HMUK, CMUK başta olmak üzere usul yasalarında düzenlenmiştir. Pek çok eksikliklere rağmen her iki yasa da, hem hukuk hem

de kamu davasının yürütülmesinde yeterli sayılabilir. Buna karşın; savcı, yargıç ve adli personel yönünden yeterlilikten söz etmeye olanak yoktur. Yan yana iki mahkemede görülen ve aynı özellikleri taşıyan davalardan biri çok kısa sürede ve hakkaniyete uygun olarak sonuçlandırılırken, diğer mahkemede yıllarca sürebilmektedir. Uygulamada sıkça rastlanılan bu durumun gerçek nedeni, yargılamayı yapan yargıç ve yardımcı adalet personelleri arasındaki kalite ve yeterlilik farkından kaynaklanmaktadır. Alınacak önlemlerle yargıçlar ve savcılar arasında görülen ve giderek artan yargılama ve uygulama farklılıklarının giderilmesi gereklidir.

Staj döneminde verimliliği artıracak önlemlerin yanı sıra, mesleğe katıldıktan sonra da, meslek içi eğitime büyük önem verilmeli, yargılama ve uygulamada birliktelik sağlanmalıdır. Yargıcın, en deneyimli, en yetenekli hukukçulardan seçilmesi gerekir. Yargılamanın, bilgili, ahlaklı, dirayetli, kültürlü ve güvenilir insanlara bırakılması halinde, mevcut yasal düzenlemelere karşın sorunların önemli oranda azalacağına inanmaktayız. Savcının ve avukatın hataları bir ölçüde giderilebilir, ancak hüküm verme durumunda olan yargıcın hatası ve yanlışının giderilmesi mümkün değildir. Bu nedenle yargıçlık mesleğine en üst kaliteyi kazandıracak alt yapının mutlaka oluşturulması gereklidir.

Bugün hukuk fakültelerinden mezun olan yetenekli, bilgili, donanımlı gençlerin öncelikli tercihleri, Sermaye Piyasası Kurumu, Rekabet Kurulu, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, Hazine Müsteşarlığı, Merkez Bankası gibi ücreti yüksek kurumlar olmakta, daha sonra noterlik, avukatlık ve son olarak güvenceli bir kamu görevi olarak yargıçlık ve savcılık tercih edilmektedir. Bunun mutlaka değiştirilmesi ve yargıçlığın sağlanacak olanaklarla ilk tercih edilecek meslek gurubu haline getirilmesi gereklidir. Mahkemede çalışan personelin yönetici kadrosunun, Adalet Meslek Yüksek Okulu mezunlarından, diğer yardımcı personelin de mutlaka iyi eğitim görmüş yetenekli kişilerden seçilmesi gereklidir.

2002-2003

Yoğun iş ve büyük sorumluluk taşıyan adli işlerde çalışan personelin seçimine büyük özen gösterilmelidir. Bugün adli işlerde çalışan personel çok zor koşullarda özveriyle çalışmaktadır. Adliye personeli yaptığı işin önemine ve konumuna uygun olmayan bir biçimde, hiçbir sosyal hakkı olmadan, ağır iş yükü ve olumsuz çalışma koşulları altında toplumun sorunlu ve problemlili kesimi ile uğraşan, yıpratıcı, stresli bir hizmet yürütmektedir. Bu olumsuz çalışma koşulları becerikli, yetenekli ve çalışkan personelin daha iyi koşullardaki kamu kurum ve kuruluşlarına geçme girişimlerinde bulunmasına neden olmaktadır.

Belirtilen olumsuzlukların bir an önce giderilerek adliye çalışanlarının maddi ve sosyal statülerinin yaptıkları işin önemine uygun olarak yeniden düzenlenmesi, adalet hizmetleri tazminatının arttırılması, fazla çalışma tazminatı ödenmesi, bir kısım kamu personeline verilen yıpranma zammının öncelikle ve ivedilikle adliye çalışanlarına da verilmesi ve ilgili yasal düzenlemelerin bir an önce yapılması gereklidir.

Mahkemelerimiz, bina, araç ve gereç bakımından da son derece yetersizdir. Adalet Bakanlığı'nın kıt bütçe olanakları ile sağlamaya çalıştığı yatırımlara karşın, yargılama yaptığı işin önemine uygun kalitede donanıma sahip değildir. Ülkemizdeki mahkeme manzaralarını hepimiz en ayrıntılı noktasına kadar bilmekteyiz. Adliye saraylarında çalışması gereken, yargıç, savcı ve adli personelin, çoğunun yetersiz yapılarda görev sürdürmesi ayıbından mutlaka kurtulmamız gerekir. Bu arada Adalet Bakanlığının sınırlı olanakları ile mahkemelerde bilgisayar kullanımına yönelmesini, ayrıca "*Ulusal Yargı Ağı Projesi*" ve önemli diğer girişimlerini takdirle karşılıyor, bu konuda bize düşen her türlü desteği vereceğimizi yineliyoruz.

Yargılama sırasında en çok yakınma bilirkişilik kurumundan gelmekte, kurumun kesinlikle yeniden ele alınarak, yargılamaya yardımcı bir kurum haline getirilmesi istenmektedir. HMUK'nın 275-286. maddeleri arasında, CMUK'nın 65-77. maddelerinde düzenlenen bilirkişilik kurumu, uygulama-

da büyük sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Sorunları şu şekilde sıralayabiliriz;

- Yasaların açık buyruğu ve yargılama sanatının temel ilkeleri ve değerleri çiğnenerek hemen her konuda bilirkişiye başvurulmaktadır.

- Bilirkişilerin seçiminde, özel teknik bilgi ve kişilik açısından gerekli özen gösterilmemektedir.

- Usul yasalarının açık buyruğuna karşın, bilirkişi seçimlerinin, yanların hak ve yetkileri gözetilmeden, bu yolda gerekli girişimler yapılmadan, doğrudan yargıçlarca yerine getirilmesi yerleşmiştir.

- Zorunlu olmamasına karşın, üç kişilik bilirkişi uygulaması da yaygınlaştığından çoğu kez bu heyette sadece bir kişi raporu hazırlamakta diğerleri ise imzalamakla yetinmektedir.

- Dosyalar bilirkişilere, her türlü yoruma açık genel ifadelerle oluşturulan ara kararlarıyla verilmektedir. Bilirkişiler raporlarını bir yargıç özentisi içinde dava ve olayla ilgisi olmayan yorum ve değerlendirmelerle düzenlemektedirler.

- Yanların güçlü olanının, bire bir ilişki kurarak bilirkişileri etkilediği yolunda yaygın kanı, bilirkişilik kurumu için yapılan eleştirilerin başında gelmektedir.

HMUK'nın 275. maddesinde "*Mahkeme, çözümü özel veya teknik bir bilgiyi gerektiren hallerde bilirkişinin oy ve görüşünün alınmasına karar verir. Hakimlik mesleğinin gerektirdiği genel ve hukuki bilgi ile çözümlenmesi mümkün olan konularda bilirkişi dinlenmez*" denilmesine karşın, tamamen hukuki olan konularda bilirkişiye başvurulmakta, özellikle avukatlar, emekli yargıçlar ve bir kısım öğretim üyeleri için "*hukuk bilirkişi*"liği ek bir görev ve kazanç kapısı haline getirilmektedir.

Yine çoğu kez ehil olmayan, bilgisiz, birikimsiz ve yetersiz kişilerin düzenlediği raporlar verilen kararlara dayanak yapılmakta böylece adalet büyük yara almaktadır. Bilirkişilik kurumu, yargılamadaki işlevi ile sınırlı olarak ayrıntılı

2002-2003

biçimde yeniden ele alınmalı, bu konuda usul yasalarına uygun hareket edilmesi sağlanmalı, kuruma saygınlık ve işlerlik kazandırılmalıdır. Bu arada konuyla ilgili olarak Adalet Bakanlığı tarafından hazırlanan "*Türkiye Hakem ve Bilirkişi Odaları Kanunu Tasarısı*"na karşı olduğumuzu ve bilirkişiliği bağımsız bir meslek olarak kabul eden görüşe katılmadığımızı belirtiriz; çünkü bu tasarının yasallaşması halinde mevcut olumsuzluklar da kurumlaşmış olacaktır.

Ülkemizde güncelliğini sürdüren bir diğer konu da cezaevleri sorunudur. Yasa ve kurallara karşı gelen ve suç işleyen kişilerin yargılanarak hak ettikleri cezayı çekmek için, cezaevlerine konulup özgürlüklerinin sınırlandırılması, çağdaş ceza ve infaz hukukunun konusunu oluşturur. Bozulan kamu düzeninin onarılması, hukuki ve toplumsal istikrarın korunması için bu konu, yaşamsal bir önem taşır, aksi takdirde, düzen yerini kargaşa ve anarşiye bırakır. Bütün bunlar yapılırken, hukuk içinde kalınarak çözümler üretilmelidir. Oysa ülkemizde ceza ve tutukevleri uygulamasında zaman zaman hukuka aykırılıklar yaşanmaktadır. Bir hukuk devletinin, kendi koruması altındaki kişilerin ölümüne neden olmasını açıklamaya olanak yoktur. Geçmiş dönemlerde Diyarbakır Cezaevi'nde 12 kişinin, Ulucanlar Cezaevi'nde 10 kişinin ve hayata dönüş operasyonu adı altında yapılan müdahale sonunda 40 kişinin yaşamını yitirmesinin bugüne kadar makul bir açıklaması yapılamamıştır. 4675 sayılı "*İnfaz Hakimliği Kanunu*" ve 4681 sayılı "*Ceza İnfazı Kurumları ve Tutukevleri İzleme Kurulları Kanunu*" sorunlara önemli ölçüde çözüm getirmiş olmasına karşın, cezaevlerinde yakınmalar ve kamuoyunu rahatsız eden olaylar sona ermemiştir.

4667 sayılı Kanun ile değiştirilen Avukatlık Kanunu'nun getirdiği yeni olanaklar ve düzenlemelere karşın, savunmanın örgütü Barolar ve onun üyeleri avukatların sorunları devam etmektedir. Bunun başlıca nedeni, birçok kimsenin savunmanın elde ettiği yeni kazanımların bilincinde olmamalarından kaynaklanmaktadır. Meslektaşlarımıza yönelik çoğunlukla ölümle sonuçlanan saldırılar başta olmak üzere, ceza ve tutukevlerinde avukatlara karşı yapılan haksız uygu-

lamalar, Avukatlık Kanunu'nun 2. maddesinde getirilen hak ve yetkileri resmi kurum ve kuruluşların bir ayrıcalık olarak algılaması sonucu gösterilen dirençler, Adalet Bakanlığı'nun yayımladığı bir genelge ile adliye binaları içindeki baro odalarında kullanılan, su, elektrik ve ısıtma gibi giderlerinin barolardan istenmesi; barolarımız ve üyesi avukatlar tarafından hayret ve tepkiyle karşılanmıştır. Bu son uygulama Adalet Bakanı Sayın Prof. Dr. Aysel Çelikel tarafından kaldırılmıştır. Kendisine tüm barolar ve Barolar Birliği adına teşekkür eder, saygılar sunarız.

Yine Avukatlık Kanunu'nun 58. maddesinde "*...Avukat yazıhaneleri ve konutları ancak mahkeme kararı ile ve bu kararda belirtilen olayla ilgili olarak Cumhuriyet Savcısı denetiminde ve Baro temsilcisinin katılımı ile aranabilir. Ağır cezayı gerektiren suçüstü halleri dışında avukatın üzeri aranamaz*" hükmüne karşın, özellikle cezaevlerinde avukatlara karşı yapılan uygulama haksız ve savunmayı dışlar niteliktedir.

Kamu kesimi avukatları yıllardır gördükleri işin önemi ve konumuna uygun bir statüde değildiler. Oysa kamu avukatları, yürütme içinde yargının, yargı içinde yürütmenin temsilciliğini yapmaktadırlar. Dolayısıyla kamu avukatları; sadece yargı önünde idareyi savunmakla kalmayıp, aynı zamanda yürütme erkinin hukuka uygun olarak kullanılmasında önemli bir görevi de yerine getirmekte, kamu gücü adına hareket etmektedirler. Bu görevlerin yerine getirilmesi ise, işin özünden kaynaklanan kayıtsız şartsız mesleki bağımsızlık ile mümkündür. Avukat, kamuda görevli olsa dahi bağımsız savunma kesinlikle sınırlandırılmaz. Büyük yolsuzlukların ortaya çıktığı günümüzde yıllardır trilyonlara varan devlet alacaklarını savunan kamu avukatları, yaptıkları işe uygun, özlük ve mali haklara sahip olamamışlardır. Bir başka anlamıyla devlet kendisini savunan avukatlarına sahip çıkmamıştır. Bugünlerde Bakanlar Kurulu'nda imzaya açılan ve kamu kesimi avukatlarının mali ve özlük haklarını yeniden düzenleyen çalışmaların bu anlayışla yürütülmesini dileriz.

2002-2003

Avukatlık Kanunu'nda yapılan değişikliklerle Türkiye Barolar Birliği ve barolar üzerindeki Adalet Bakanlığı vesaleti büyük oranda kalkmış oldu. Bu konuların Türkiye Büyük Millet Meclisi Adalet Komisyonu ve Genel Kurulu'nda görüşülmesi sırasında, bazı Sayın Parlamenterler Türkiye Barolar Birliği ve barolar hakkında çok ağır eleştiriler getirdiler ve özellikle Türkiye Barolar Birliği'nin belirli bir dünya görüşünü temsil ettiğini ve taraf olduğunu, bu denli yetkilerle donatılmasının büyük sakıncalar yaratacağını ileri sürdüler. Ancak bugüne kadarki karar ve uygulamalarımız bu eleştiri ve kaygıları haklı çıkarmamış, aksine objektif ve yansız bir yönetim anlayışı içinde olduğumuzu kanıtlamıştır.

Türkiye Barolar Birliği ve Barolar ülkemizde çağdaşlığı, insan haklarını, demokrasiyi, hukukun üstünlüğünü ve tüm bunların egemen olduğu laik hukuk devletini savunmakta ayrıca, büyük önder Atatürk ve arkadaşlarının kurup bizlere emanet ettiği Cumhuriyet ve onun kazanımlarının korunmasında büyük duyarlılık göstermektedirler. Teokratik devlet özlemcilerine, ulusal ve üniter devlet karşıtlarına Türkiye Barolar Birliği geçit vermeyecektir. Eğer bizi bu nedenlerle taraf olarak nitelendiriyorlarsa teşhis ve tespitleri doğrudur. Çünkü Türkiye Barolar Birliği kuruluşundan bu yana laik ve demokratik Türkiye Cumhuriyeti'ne ve onun kazanımlarında taraftır.

57. Koalisyon hükümeti geçtiğimiz dönemde çok önemli konularda yasalar çıkarmasına, yeni düzenlemeler yapmasına karşın, kamuoyunda büyük tartışmalara neden olan, hukukçuların üzerinde birleşemediği, ayrı ayrı yorum ve değerlendirmelere olanak veren yasal düzenlemeler de yapmıştır. Bunların başında 4616 ve 4758 sayılı "*Şartla Salıvermeye, Dava ve Cezaların Ertelenmesine Dair Kanun*" gelmektedir. 4616 sayılı yasa başından hukuksal ve toplumsal açıdan yanlış olduğu için sonraki düzenleme olan 4758 sayılı Kanun'da da sorunlar devam etmiştir.

19 Mart 2001 tarihli Avrupa Birliği müktesebatının üstlenilmesine ilişkin Ulusal Program doğrultusunda, "*Anayasa*"

ve “Medeni Kanun” da yapılan değişiklikler geçen yargılama döneminde en çok tartışılan konular olmuştur.

Türkiye’de anayasal hareketler, batıdaki Anayasa çalışmalarına göre geç başlamış olsa da zengin sayılabilecek bir anayasal birikim yansıtmaktadır. Bununla birlikte anayasal sorunlar ve anayasal arayış güncelliğini sürdürmektedir.

Türkiye’de AB’ye giriş sürecinde, kaydedilen anayasal ve yasal ilerlemelerin önemi kesinlikle vurgulanmalıdır. Özellikle 2001 Anayasa değişiklikleri kayda değer nitelikte olmasına karşın, bunlar daha çok hak ve özgürlüklerle sınırlı kalmış; devlet organlarının ve demokratik kurumların düzenli işleyişine ilişkin, yargı bağımsızlığını sağlayıcı, hukuku etkili kılıcı değişiklikleri gerçekleştirecek siyasi irade ortaya çıkmamıştır.

Türkiye Barolar Birliği, gerçekleştirilen ve öngörülen özgürlükçü ve demokratik yöndeki iyileştirmeleri hep desteklemiş ve bunların uygulamaya geçirilmesi için çaba göstermiştir. Bütün bunlara karşın, ne anayasal değişiklikler tamamlanabilmiş ne de değişiklikleri tam olarak uygulamaya geçirecek uyum yasaları hazırlanabilmiştir. Aslında Türkiye’nin yeni bir Anayasaya ihtiyacı vardır. Çağdaş Türkiye’nin yeniden yapılanması için ve yeni bir hukuk kültürünü oluşturmak amacıyla yeni bir Anayasa hazırlanmalıdır.

Türkiye Barolar Birliği böyle üstün bir amaca katkıda bulunabilmek için, çoğunluğu anayasa hukuku uzmanı ve uygulamacılardan oluşan bir grup hukukçuya yeni bir Anayasa metni hazırlatmış; “*Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Önerisi*” adını taşıyan metni

12 Eylül 2001 günü kamuoyunun bilgisine sunulmuştur.

Nedir bu Anayasa Önerisi’nin esprisi? Bu metin, Anayasa’nın üç eksenini olarak “*Ülke, İnsan ve Devleti*” nicelik sorunundan çıkarıp nitelik sorununa dönüştürme çabasının ürünüdür. Hak ve özgürlükleri bunların evrimci karakterine ve bütüncül özelliklerine uygun olarak düzenleyen özgün bir metin söz konusudur. Anayasal kurumlar olarak, devletin üç

2002-2003

erkinin dengeli bir yapılanması yönünde kurallar koymanın ötesinde, Anayasa önerisi, uzman ve özerk birimlere ağırlıklı biçimde yer vermiştir. Yargı organlarını yeniden yapılandırmış, daha çok hukuki ve daha yaygın ve güçlü bir demokratik rejim hedefinde düzenlemeler yapmıştır. 1961 ve 1982 Anayasalarını temel alarak hazırlanan Türkiye Barolar Birliği "Anayasa Önerisi" ulusal özelliklerle uluslararası ölçütler arasındaki sentez arayışını yansıtmaktadır.

Büyük önder Atatürk ve arkadaşlarının kurduğu ve bizlere emanet ettiği genç Cumhuriyetimizin en önemli kazanımlarından biri kuşkusuz hukuk devrimidir. Bu devrimin temel taşlarından olan ve dönemin çağdaş toplumları arasında yer alan İsviçre'den esinlenerek hazırlanan "*Türk Medeni Kanunu*" 17 Şubat 1926 tarihinde kabul edilmiş ve 4 Ekim 1926 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Türk Medeni Kanunu'nun, Osmanlı geleneksel aile yapısından, günümüzün çağdaş ve uygar aile yapısına geçişte sağladığı olumlu katkılar asla yadsınamaz. Ne var ki, yasaların durağanlığına karşın, toplumsal yaşam sürekli değişkendir. Bireyin tüm yaşamını; doğum öncesinden başlayıp ölüm sonrasına kadar düzenleyen bu denli önemli bir yasanın, hızla değişen ve gelişen çağdaş toplum bireylerinin gereksinmelerine yanıt verebilmesi, bu gelişmelere uyum sağlayabilmesi için değişikliğe uğraması kaçınılmaz olmuştur.

Yeni hükümler içeren, özellikle her alanda kadın-erkek eşitliğine yer veren, karşılaştırmalı hukuktaki gelişmeleri göz önünde tutan günümüz sosyal ve ekonomik koşullarına uygun, dil yönünden anlaşılması kolay ve uluslararası sözleşmelerle paralellik gösteren yasa 1 Ocak 2002 günü yürürlüğe girmiştir. Eski Medeni Kanunun'un madde numaralarına bağlı kalınmamış olması, 76 yıl içinde gelişen Türk medeni hukuk teorisi, uygulaması ve yargı kararlarının, yeni Medeni Yasa ile karşılaştırmalı olarak incelenmesi açısından büyük zorluklara yol açacak nitelikte bir düzenlemedir. Nitekim uygulamada bu yönde ciddi yakınmalar başlamıştır. Yeni Medeni Kanun ile ilgili getirdiğimiz önemli bir eleştiri de, 1926 yılında dönemin Adalet Bakanı Mahmut Esat Bozkurt'un im-

zasını taşıyan ve “*Türk Devrimi*”nin özünü, ruhunu, amacını, felsefesini anlatan yasa gerekçesinin bu amacından uzaklaşacak nitelikte özetlenmesidir. Medeni Kanun gerekçesi, devrimin gücünü ve dayandığı ilkeleri belirlemesi, ülkemizi, toplumumuzu aydınlık çağdaş yarınlara taşıyacak hedefleri göstermesi bakımından, vazgeçemediğimiz ve vazgeçemeyeceğimiz bir meşale olmuştur. Bu denli önemli ve vurgulayıcı olan gerekçe, yeni yasada amacından uzaklaştırılmıştır. Bu uygulama geçen süre içinde ülke yönetimindeki, düşünce ve anlayış erozyonunu en açık biçimde ortaya koymaktadır.

Yasama çalışmalarını bitirerek tatil kararı alan Türkiye Büyük Millet Meclisi Temmuz ayında olağanüstü toplantıya çağırılmış ve çok önemli yasaları kabul etmiştir.

22. Dönem Milletvekili seçimlerinin 3 Kasım 2002 günü yapılmasına karar veren Türkiye Büyük Millet Meclisi kamuoyunun beklemediği bir performansla “*Anayasa’da yapılan değişiklikler ile Türk Medeni Kanunu’nda yer alan hükümlere uyum sağlanması ile Avrupa Birliği Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programı çerçevesinde*” yapılması gerekli tedbirlerle ilgili olarak çeşitli kanunlarda değişiklikler yapmıştır.

Yapılan değişiklikler ve düzenlemeler, içinde bulunduğumuz siyasal, sosyal ve toplumsal olaylar bakımından son derece önemli ve anlamlıdır. Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerini bu kritik dönemde, böylesi önemli kararları aldıkları için kutlamak gerekir. Ancak, bu kararların ardından koparılan fırtınayı ve yapılan düzenlemelerin acımasızca iç politika malzemesi yapılmasını da anlamak mümkün değildir. Yapılan değişiklik ve düzenlemelerle ne ülke bölünür, ne de Avrupa Birliğine girilir.

Kurtuluş Savaşı sonrası Cumhuriyeti kuranlar, Osmanlı İmparatorluğu’nun benimsediği uygarlıktan, bir başka uygarlığa katılma kararı alarak, bu uygarlığın hukukunu, sosyal yaşamını topluma yerleştirmek istemişler, bunun sonucu olarak, XX. yüzyılın en büyük hukuk devrimini gerçekleştirerek, tüm yasaları batı ülkelerinden aynen almışlardır. Avrupa kültürünün ürünü olan bu yasalar, yeni kurulan çağdaş ve

2002-2003

demokratik devletin hukuk temelini oluşturmuştur. O günün Türkiye'sinde milli birlik ve beraberliğin simgesi olan çağdaş hukuk anlayışının, bugünün Türkiye'sinde bölücülük ve ayrışmanın nedeni olacağını kabul etmenin gerçekçilikle hiç ilgisi yoktur. Yurtseverlik kendi insanının, kendi halkının, kendi toplumunun çağdaş değerlere kavuşmasını istemek ve onun gerçekleşmesi için duraksamadan mücadele etmekten geçer.

Atatürk, batı ile savaştı ve kazandıktan sonra kurduğu Cumhuriyetin yönünü savaş meydanlarında yendiği ülkelere oluşturduğu “*Muasır Medeniyetlere*”, “*Batı Medeniyetlerine*” çevirdi. Bu kararı ancak Atatürk alabilirdi, çünkü sizi öldürmeye, yok etmeye kastetmiş insanlarla savaşacaksınız onları yeneceksiniz ve daha sonra onların medeniyetlerine, onların kültürlerine, onların yaşam biçimlerine yöneleceksiniz, bu karar büyük bir öngörü ve cesaret ister. Ama Atatürk şunu kesinlikle biliyordu, batı kültürü, batı uygarlığı ya da Avrupa medeniyeti, tüm insanlığın asırlarca verdiği büyük mücadeleler ve bedellerle oluşmuş ortak değerlerdir. İnsan aklının ortak ürünü olan bu değerler, tüm insanların üzerinde hak iddia edebileceği evrensel değerlerdir. İşte Büyük Önder hiç kimsenin tekelinde olmayan ve çağın değerleri olan uluslar üstü kuralların kendi ülkesinde de uygulanmasını istemiş; bunun sonucu, herkesin saygıyla karşıladığı başta hukuk devrimi olmak üzere, kıyafet devrimi, harf devrimi gibi bu günkü yöneticilerin zaman zaman savunmakta dahi güçlük çektikleri siyasal, sosyal ve toplumsal devrimleri gerçekleştirmiştir. Bugün ülkenin bölünmesine neden olacağı söylenen, çağdaş değerler ve batı ölçüleri kuruluş döneminde, devlet yapısının harcını oluşturmuştur.

Türkiye Barolar Birliği kuruluşundan bu yana Avrupa Birliği konusu gündemde olmadığı dönemlerde de bu ve benzeri değişikliklerin yapılmasını savunmuştur. Aralık 1999'da yayımladığımız “*Güney Doğu Raporu*”nda ana dilin öğrenilmesi, konuşulması, basın ve yayın organları aracılığıyla iletilmesi konusundaki görüşümüzü kamuoyuna duyurmuştuk. DGM'nin tartışıldığı 1970'li yıllardan günümüze kadar, bu mahkemelerin, doğal yargıç ilkesine aykırı olduğu, ayrı ve

farklı usul uyguladığı, adil ve güvenli bir yargılamanın koşullarını içermediği gibi nedenlerle kurulmaması, kurulduktan sonra da kaldırılması ve tüm yargılamanın adli mahkemelerde görülmesi savunulmuştur. Ölüm cezası ile ilgili olarak, bu cezanın çağdaş ceza infazı ile bağdaşmadığını, bu hukuk ayıbından ülkemizin kurtulması gerektiğini Kurucu Başkanımız Prof. Dr. Faruk Erem ısrarla vurgulamış, bu görüş ve düşünceler Türkiye Barolar Birliği'nin tüm yönetimlerince de yıllardır savunulmuştur.

Yapılan bu değişiklikler sonrası AB'ye gireceğimiz konusunda söylenen sözlerin de gerçekçilikle ilgisi yoktur. AB zor ve çetin bir yolculuktur, bunun çok iyi değerlendirilmesi gerekir. AB'den önce biz kendi insanımız, kendi halkımız için, çağdaş değerler üzerine yükselen, yurttaşları ile barışık, herkesin kendini güven içinde hissettiği, hukukun egemen olduğu, bütçesinin denk olduğu, hiç kimsenin iş ve yarın endişesinin olmadığı, bağımsız ve egemen bir devlet olmanın bilinci ile hareket etmeliyiz. AB bir sonuçtur, önce ülkemizi düşünelim, demokrasiyi, insan haklarını, hukukun üstünlüğünü egemen kılalım, büyümeyi, kalkınmayı hedefleyelim, üretim ve refahı artıralım, adil paylaşımı ve sosyal devleti gerçekleştirelim, AB'den önce temel hedefler bunlar olmalıdır. Bunları gerçekleştirmeden bu eksiklerimizi gidermeden, başkalarından yardım ve destek beklemek hayalcilik ve kolaycılık olur. Ülkeyi yöneten kadrolar, varılan noktada öncelikle kendilerini yargılasınlar, ülkenin demokrasi düzeyi, kalkınmışlık düzeyi, eğitim düzeyi, hukuk düzeyi, ekonomik düzeyi, uygarlık düzeyi ne noktada; bunlara olumlu yanıt verebiliyorlarsa, AB başta olmak üzere başkalarına söz söyleme hakları vardır, aksi takdirde kendilerini sorgulamalıdır.

1923 yılında küçük bir filiz olarak yeşeren ve 1930'lu yıllarda tamamen kök salarak tüm yurdu kapsayan devrimler aynı ruh, aynı duyarlılık ve aynı anlayışla günümüze kadar sürdürülebilseydi, bu gün Türkiye bu noktada mı olurdu? Kuşkusuz olmazdı. Tek çözüm, Cumhuriyetin ilk yıllarında olduğu gibi halka inanmak, ona çağdaş değerleri sunmak, demokratik bir ortamda, kendisini özgür ve bağımsız olarak ge-

2002-2003

liştirmesini sağlayacak hukuksal yapıyı yaratmaktır. Avrupa Birliği Konseyi 1993 Haziranında Kopenhag'da "*İnsan Hakları, Demokrasi, Azınlıkların Korunması ve İşleyen Bir Pazar Ekonomisi ile Hukukun Üstünlüğü*" ilkelerini üyelik koşulları olarak belirlemiştir. Cumhuriyetimizin ulaşmayı hedeflediği "*Muasıf Medeniyetler*" düzeyi ile adı geçen ölçütler büyük oranda örtüşmektedir. 1961 Anayasası ile kurmayı başardığımız "*hukuk devleti*" çatısını kesintiye uğratmaksızın 2000'li yıllara kadar koruyabilseydik, Kopenhag Kriterleri, diye karşımıza çıkarılan ölçütleri çoktan yakalamış olacaktık.

Bu nedenle, yapılan bu ve benzeri düzenlemeleri, AB'nin, ya da başka bir uluslararası kuruluşun, telkin ve tavsiyesi, ya da belli bir düşüncenin tutsağı olarak değil, kendi insanımızın, kendi toplumumuzun, esenliği ve gönenci için istiyor ve savunuyoruz. 22. Dönem Milletvekili Seçimleri'nin 3 Kasım 2002 günü yapılmasına karar verilmiştir. Halkımız ve demokrasimiz için hayırlı olsun. 4 Kasım 2002 sabahında Türkiye'ye istikrar ve güven veren bir siyasal ortamın oluşmasını umut etmek istiyoruz. Bu konudaki endişelerimizin en önemli nedeni siyasetteki alabildiğine bölünmüşlük ve mevcut Siyasi Partiler ve Seçim yasalarındaki antidemokratik hükümlerdir. Son üç dört dönemdir parlamento, seçim dönemini tamamlamadan erken seçim kararı almak durumunda kalıyor. Bu dahi başlı başına mevcut siyasi partiler ve seçim yasalarının ülke siyasetine yeterli katkı veremediğinin bir göstergesidir.

Dünyanın en asil, en uysal, en sabırlı halkı olan Türk halkı ve Anadolu insanı, yaşadığı bunca çile ve düş kırıklığına karşın, demokrasiye olan inancını yitirmemeye çalışmaktadır. Halkımızın bu özelliği ve duyarlılığa siyasetçilerimiz tarafından çok iyi algılanmalıdır.

Kronikleşen iç ve dış sorunlarla karşı karşıya olan ülkemizde, siyasete ve yönetime aday olmak için çok iyi düşünülmesi, ondan sonra karar verilmesi gerektiği kanısındayız. Çünkü içte yaşanan, siyasal, sosyal ve ekonomik sorunlarla; dışta yaşanan siyasal, sosyal ve ekonomik gelişmeler, değişimler ivedi olarak kontrol altına alınmadığı takdirde ülkemiz,

tarihinin en karanlık günlerini yaşayabilir. Bu nedenle bilgili, birikimli, donanımlı, deneyimli, etik ve moral değerleri yüksek parlamenterlerden oluşan bir meclis yapısına ihtiyaç vardır.

Hiçbir ekonomik sistem, ülkemizde geçerli ve yaygın olan “*üretmeden tüketmenin*” sihirli formülünü bulamamıştır. Kendi öz kaynaklarını harekete geçiremeyen, üretimini artıramayan, tamamen spekülâtif önlemlerle ve dış borç bağımlılığı ülke ekonomisinin silkinip ayağa kalkması çok zordur.

Tüm bunları yaşama geçirecek, halka güven veren, gerçekçi, samimi, açık ve dürüst siyasi kadrolara şiddetle ihtiyaç vardır. Umudumuz ve dileğimiz, seçime girecek siyasi parti yönetimlerinin milletvekili adaylarını, siyasi çıkar ve yandaş anlayışıyla değil, ülkeye ve halkımıza hizmeti öne çıkaran bir anlayışla belirlemesidir.

11 Eylül 2001 günü dünya en büyük terörist saldırısını yaşamıştır.

Siyasi bir amaca ulaşmak için yıldırma hareketlerini düzenli bir biçimde kullanma olarak tanımlanan terörizm, 11 Eylül saldırısıyla yalnız ABD'ne değil, tüm dünyaya, dehşet ve şok yaşatmıştır. Çünkü uluslararası terörizm günümüz uygarlığını ayakta tutan etik ve siyasi değerlerin bütününe hedef almaktadır.

Türkiye uzun yıllar terörden çok çekmiş, maddi ve manevi yönden ağır bedeller ödemiştir. Bu dönemlerde ülkemize destek vermeyen ve olaylara seyirci kalan batılı dostlarımız, 11 Eylül 2001 gününden sonra demokratik ve laik bir ülke olan Türkiye'yi daha iyi anlamışlar ve değerlendirmişlerdir. Türkiye, nedeni ne olursa olsun, terörizmin her türüne karşı olduğunu bildirmenin yanında, bu tehlikeye karşı verilecek ortak mücadeleye de gereken desteği sağlayacağını açıklamıştır.

ABD'nin uluslararası şiddet ve terör olaylarını bahane ederek, Asya ve Orta Doğu'da başta petrol kaynakları olmak üzere birçok alanda güç ve etkinlik kazanma girişimlerine

2002-2003

dikkat etmek, bu yöndeki gerekli duyarlılığı göstermek durumundayız. Bu düşüncelerin doğrultusunda ABD'nin Irak'a askeri bir müdahale gerçekleştireceği anlaşılıyor. Birleşmiş Milletler ve uluslararası sözleşmelerde hüküm altına alınan kurallar hiçe sayılarak yapılması düşünülen bu hareket, ABD'nin içinde de ciddi muhalefetle karşılaşmaktadır. Olası bir müdahalede en büyük riski Türkiye alacaktır. Temel tercihi "*Yurtta Barış, Dünyada Barış*" olan Türkiye'nin ulusal çıkarlarını da önde tutarak son derece dikkatli ve öngörülü hareket etmesi zorunludur.

İç ve dış sorunların ülkemizin üzerine kara bulutlar gibi çöktüğü, insanımızın tüm umudunu, heyecanını yitirdiği, gençlerimizin geleceğinden endişe duyduğu bir dönemde yapılan seçimlerin yeni umutların, yeni heyecanların ve mutlulukların müjdecisi olması dileğiyle sizlere saygılarımı sunuyor, yeni adli yılın başarılı ve sorunsuz geçmesini diliyorum.

2003-2004
Yargı Yılı Açılış Konuşması

**Sayın Cumhurbaşkanım,
Değerli konuklar,
Sayın yargıç, savcı ve avukat meslektaşlarım,
Yazılı ve görsel basının değerli temsilcileri.**

2003-2004 yargı yılı açılış törenine katılımınızla onur vermenizden dolayı hepinize şahsım ve Türkiye Barolar Birliği adına şükranlarımı sunuyorum, hoş geldiniz diyorum.

Bugün yasal dayanağı yanında, güzel ve anlamlı bir geleceğin sonucu olarak törenle karşıladığımız yeni adli yıla, tüm iyimserliğimize karşın, yine buruk, yine ümitsiz giriyoruz. Geride bıraktığımız her adli yıl, ekonomik, sosyal, siyasal, demokrasi, insan hakları, hukukun üstünlüğü, hukuk devleti yanında, yargı erki yönünden de cesaret kırıcı olaylarla karşılaşmamıza ve yeni sorunlarla karşı karşıya gelmemize neden olmuşlardır. Yıllardır, her adli yıl açılışında yapılan konuşmalara, eleştirilere, önerilere, yakınmalara karşın, yargı erkini ayakta tutması gereken temel konularda hiçbir ciddi çözüm üretilememiştir. Temel ilkesel ve kurumsal sorunlara çağa uygun, insan haklarının güvencesi olan “*adil yargılanma hakkı*” alanında ciddi ve kapsamlı düzenlemeler düşünülmendiği, planlanmadığı ve yapılamadığı için, yargıyı savunmaları gereken Adalet Bakanları bile, kamuoyunun gözleri önüne serilen acı gerçekler karşısında, kendi sorumluluklarından sıyrılabilmek telaşı içinde yargıyı suçlamak zorunda kalmışlardır.

2003-2004

3 Kasım 2002 seçimleri

Geçen yıl yaptığım açılış konuşmasında, 3 Kasım 2002 günü yapılacak milletvekili seçimleri için, “4 Kasım 2002 sabahında Türkiye’ye istikrar ve güven veren bir siyasal ortamın oluşmasını umut ediyoruz” demek suretiyle, siyasetteki alabildiğine bölünmüşlüğü ve istikrarsızlığın giderilmesi dilek ve temennisinde bulunmuştum.

3 Kasım 2002 günü yapılan Milletvekili Genel Seçimi’nden sonra yeni bir siyasal tablo oluşmuş ve Türkiye Büyük Millet Meclisi’ne Adalet ve Kalkınma Partisi ile Cumhuriyet Halk Partisi girebilmiş, geriye kalan siyasal partiler, antidemokratik ve çarpık seçim sisteminin kurbanı olarak, Meclis dışında kalmışlardır. Ülkemiz gerçeğinde, geçmiş iktidarlar ve parlamento ne kadar meşru, ne kadar halk desteğine sahipse bu iktidar da, bu parlamento da, o kadar meşru ve halk desteğine sahip bulunmaktadır. Dünyanın en sağduyulu halklarından biri olan Türk halkı, Anadolu insanı, yaşadığı bunca çile ve düş kırıklığına karşın, demokrasiye olan inancını hiçbir zaman yitirmemiş, her zaman kendine düşen görevi yerine getirmiş; duyarlılığı göstermiştir. Ancak halkımızın bu özverisi özelliği çoğu kez siyasetçilerimiz tarafından iyi algılanamamış ve iyi okunamamıştır. Çoğu “kerameti kendinden menkul” politikacılar, tüm halkın değil, kendi yandaşlarının hizmetkârı olmuşlardır.

Seçim öncesi Adalet ve Kalkınma Partisi’nin “Her şey Türkiye İçin” sloganı ile yayımlanan seçim beyannamesi ve Meclis çoğunluğunu elde ettikten sonra ortaya koyduğu “Acil Eylem Planı” ile 58. ve 59. hükümet programları incelendiğinde konu başlıklarının şu şekilde sıralandığını görmekteyiz: İlkeli siyaset, temel hak ve özgürlükler, demokrasi ve sivil toplum, hukuk ve adalet reformu, yönetimin yeniden yapılandırılması, ekonomik politikalar, tarım, hayvancılık, sosyal güvenlik politikaları... Ve devamla bunların farklı bir “hükümet etme mantığı” ile gerçekleştirileceği özellikle vurgulanmaktadır. Bir anlamda Adalet ve Kalkınma Partisi’nin topluma ülkeye, ekonomiye, siyasete, yargıya, hukuka, eğitime, sağlığa kısaca

devlet yönetimine bakışının göstergesi olan bu belgeler olumlu ve yararlı mesajlar vermiştir, özellikle her konunun uzman ve ilgilileriyle diyalog içinde düzenleneceği ve en önemlisi çoğulcu ve katılımcı bir anlayış sergileneceğinin vurgulanması çok olumlu bulunmuştur. Yıllardır, uyum ve istikrar konusunda güven vermeyen koalisyon hükümetleri ile yönetilen ülke insanı seçim sonuçlarını bu nedenle iyimserlik ve mutlulukla karşılamıştır.

Türkiye Barolar Birliği olarak gelişmeleri ve değişimi demokrasinin bir ürünü olarak algıladığımızı, ülkenin kalkınması, halkımızın mutluluğu için yapılacak her doğru işe destek vereceğimizi hem kamuoyuna hem de görüştüğümüz hükümet yetkililerine duraksamadan aktarmaktayız. Bu görüşmelerimizde özellikle laik cumhuriyete ve onun kazanımlarına olan bağlılığımız ve duyarlılığımızı açık ve net bir biçimde vurguluyoruz. Bu anlayışın sonucu Türkiye Büyük Millet Meclisi çalışmalarına büyük katkılar sunduk. Bu bağlamda; 6. ve 7. “uyum” paketlerinde belirttiğimiz bazı çekinmeler dışında ortaya konulan irade, makul ve mantıklı her girişim tarafımızdan destek görmüştür.

İnsan haklarına ilişkin iyileştirmeler, izlenen usul bakımından kısmi ve dağınık düzenleme özelliğini taşısa da, içerik olarak desteklenmesi gereken olumlu açılımlar olmuştur. Ancak, uyum yasalarının Parlamento’da oylanması kadar, hatta daha çok, bunların uygulamaya geçirilmesi önem taşımaktadır.

Reform yasalarının etkili bir biçimde uygulamaya konmasında, söz konusu metinlerin iç tutarlılığı yanında, ilgili örgüt ve kuruluşların hazırlık sürecine katılmış olup olmadıkları da rol oynamaktadır. Bunun yapıldığını söylemek olanaksızdır. Reform sürecine katkı sağlama olanağı bulunan çok sayıda örgüt ve kuruluş yanında; şimdiye kadar bu alanda birçok somut ve ciddi çalışmayı gerçekleştiren Türkiye Barolar Birliği, bu yöndeki çabalarını sürdürmektedir. Bunlar arasında, TC Anayasa Önerisi ve Dernekler Yasa Taslağı örnek olarak belirtilebilir. Yine TBB-İHAUM, ulusal ve ulusal-üstü ölçekte

2003-2004

gerçekleştirdiği bilimsel nitelikte birçok etkinlikle (sempozyumlar, insan hakları eğitim çalışmaları, yayınlar) insan haklarına ciddi katkılar sağlamaya çalışan bir organdır. İHAUM Bilim ve Danışma Kurulu, şu şuada TC Anayasa Önerisi'ni güncelleştirme çalışmalarını sürdürmektedir.

Kurumsal düzenlemeler açısından; Anayasa değişikliklerinin, 1982 Anayasası'nın devlet organlarının kurumsal yapılanması ile ilgili hükümlerine dokunulmaksın, daha çok sivil/asker ilişkileri bağlamında MGK statüsü üzerinde yoğunlaşmış olması, bir eksiklik, hatta bir talihsizlik olarak değerlendirilebilir.

Oysa demokratik rejimimizin, hukuk devleti bağlamında birçok sorunu ve açığı bulunmaktadır. Yargı bağımsızlığı, yasaama dokunulmazlığı ve yasama seçimlerinde %10'luk baraj sorunların başında gelmektedir.

Öte yandan, Anayasa değişiklikleri ve yürürlüğe konan yasaların, demokratik anlayış ve düzenleme alanları bakımından sakıncalı yönlerine de dikkat çekmek gerekir.

İçerik olarak, paranın ölçü alınmış olması ve daha çok gelir getirici alanlara yönelme, ülkemizin doğal, çevresel, tarihi ve kültürel zenginliklerini tahrip edici sonuçların ortaya çıkmasını kaçınılmaz kılacaktır. Demokratik anlayış bakımından ise, Parlamento çoğunluğunun yeterli olacağı şeklindeki eğilim, "çoğunlukçu demokrasi", hatta "çoğunluk diktatörlüğü" uygulamasını çağrıştırmaktadır. Böyle bir yaklaşım, ne çağdaş egemenlik anlayışına, ne de hukuk devletine uygun düşmektedir.

Görüldüğü üzere geçen süre içinde, iktidarı elinde bulunduran siyasi parti temsilcileri, iktidarın sonsuz ve sınırsız olanaklarını kendi dünya görüşleri ve yandaşları için kullanma eğilimleri yanı sıra, 80 yıllık birikimi olan demokratik laik parlamenter sistemimizin, yazılı ve yazılı olmayan kurallarını yok sayan tutum ve davranışlar sergilemişlerdir. Yine Cumhuriyetimizin özenle korunan değerlerini, kazanımla-

rını görmezden gelen onları hafife alan, farklı ve değişik bir cumhuriyet anlayışlarının olduğunu ortaya koyan irade ve eylem sergilemektedirler. Bir anlamda cumhuriyetin köklü ve etkin kurumlarıyla çatışmayı yenilik ve farklı bir politika olarak sunmaktadırlar. Bunların yanlış olduğunu, cumhuriyetin kuruluş felsefesine, çağdaşlık anlayışına aykırı tutum ve davranışların karşısında olacağımızı daha önce çekince olarak belirttiğimiz için iktidarın bu ve benzeri tutum ve davranışlarına karşı çıkacağımızı ve geçit vermeyeceğimizi açıkça her yerde vurguluyoruz.

Bu konudaki duyarlılığımızı bu anlamlı günde ve tüm kamuoyunda bir kez daha açıklamayı tarihsel bir sorumluluk olarak kabul ediyorum. Bizler bu tutumları eleştirir ve Cumhuriyetin kazanımlarına sahip çıkarken, daha önceki basiretsiz politikacıların, politik yaklaşımlarla içini boşalttıkları, çağdaş kurum ve kavramlarını yozlaştırdıkları, demokratik Cumhuriyeti halkından uzaklaştırdıkları, yolsuzluğun, hırsızlığın, rüşvetin, talanın, kol gezdiği, insan hakları ihlallerinin yaşandığı hukuksuzluğun hukuk diye sunulduğu düzeni değil; Atatürk ilke ve devrimleriyle taçlanmış, çağdaş değerlerle donanmış, sevgi ve kardeşlikle bezenmiş, emeğin en yüce değer ve hukukun her ilişkide egemen olduğu Türkiye Cumhuriyeti'ni özlediğimizi, hedeflediğimizi ve kast ettiğimizi vurgulamak isterim.

Sayın Cumhurbaşkanım,

Türkiye Cumhuriyetinin sekseninci kuruluş yılını gelecek ay sonunda kutlayacağız. Bu yıldönümüne Türkiye Barolar Birliği, içinde bulunduğumuz olumsuz ortam, cumhuriyetin değerlerinin tek tek, acımasızca tahrip edilmesi girişimleri ve karşılaştığımız acı verici olaylar dolayısıyla fevkalade büyük önem vermektedir. Bu yıldönümünde yapacağımız toplantılar onur vermenizle daha büyük bir anlam taşıyacaktır.

Cumhuriyet

İzninize sığınarak Cumhuriyetin bizim için ifade ettiği anlamı ve önemi, onun vazgeçilmez değerlerini, Cumhuriyetimizin dayandığı iki temelden biri olan yargının yeni yıl açılışında, kısaca arz etmek isterim. Bunu özellikle son yirmiyirmi beş yıl içinde yoğunlaşan demokrasi yandaşlığı görüntüsü arkasında, Cumhuriyet karşıtı görüş ve düşüncelere karşı vicdani bir görev olduğunu düşünüyorum.

Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş günleri ve öncesinde Osmanlı İmparatorluğu'nun içinde bulunduğu ekonomik ve siyasal durumu, eğitim düzey ve yaygınlığını nazara almadan vardığımız noktayı küçümsemeler; aynı günlerde ve ikinci dünya savaşına kadar komşularımız ve dünyadaki siyasal gelişmeler ve değişimleri nazara almadan her alanda yöneltile eleştiriler; Kurtuluş Savaşı günlerinde padişah ve halife ile ona bağlı olanlara karşı Atatürk'ün "*Yurtta Sulh, Cihanda Sulh*" ilkesine aşın bağlılıktan yüksek sesle cephe alınmamasından, çağdışı davranışların, kahve köşelerinde, cami avlularında, ağaç diplerinde söyleşenlerin umutlarının, beklentilerinin izdüşümü yaşamımıza egemen olmaya, geleceğimizi tehlikeye sokmaya başlamıştır.

1923 yılında Anadolu tablosu içler acısıdır. Nüfus bizim rakamlarımıza göre 12-13 milyondur. Fransızların tahmini 8, İngilizlerin tahmini 9 milyondur. Yokluk, hastalık ve sefaletle bir de aç ve çıplak olarak Anadolu'ya dolmuş göçmenlerin sorunları eklenmiştir. Kullanılan geri teknoloji yanında, genç nüfusun savaşta olması nedeniyle kullanılamayan toprakların çoraklaşması ve verimsizleşmesi dolayısıyla tarımsal kesim kendisini bile beslemekten aciz duruma düşmüştür. Ticaret için gerekli bilgi, sermaye ve tecrübe en aza inmiştir. Sanayi yok denecek kadar azdır. Bir kaç fabrika, birkaç bin işçi...

Okuma yazma oranı çok düşüktür. Nüfusun yarısından fazlasını oluşturan kadınlarımızda ise hiç yoktur. En önemlisi eğitilmiş insan sayısının çok az olmasıdır. Dünya Savaşı ve Kurtuluş Savaşı eğitilmiş nesli yok etmiştir.

Sonuç olarak savaşın yükünü çekemediği için iflas etmiş bir ekonomi ve sosyal yapı. Bunun üstüne, Halife'nin donattığı Anzavur Ahmet Paşa'ya alınan silah ve cephanenin ödenmemiş parası da dahil olmak üzere, Osmanlı imparatorluğunun borçları...

İki dünya savaşı arasındaki yirmi yılı kapsayan dönem, ünlü bir tarihçi tarafından *"katastrof çağı"* olarak nitelenmiştir. Dünya, bu dönemde liberal yörüngeden koparak sola ya da sağa savrulmuştur. 1918-20 arası iki, 1920'li yıllarda altı, 1930'larda dokuz ve Alman işgali altına giren beş ülkede yaşama organları kapatılmıştır. Avrupa'da İngiltere, Finlandiya, İrlanda, İsveç ve İsviçre ile Avrupa dışında Kanada, Kolombiya, Kosta Rika, ABD ve Uruguay'da demokratik siyasal kurumlar ayaktaadır.

"Katastrof çağının" hemen başlangıcında 1923 yılında, savaşı yöneten ve zaferle bitiren kadrolar, yukarıda kaba çizgilerle tanımlamaya çalıştığımız ortamda *"fikir vermeye ve kamu alanında görev almaya katılan"* yurttaşlara dayalı *"Cumhuriyet"* kurdular.

İki dünya savaşı arasında Türkiye'de Kurtuluş Savaşı sonunda ilan edilmiş Cumhuriyet rejimi yaşamaktadır. TBMM çalışmaktadır, ancak tek partili bir rejim söz konusudur. Bu tek parti rejimi, diğer tek parti rejimleri gibi oligarşinin hegemonya ya da kişisel iktidar aracı olarak değerlendirilmemelidir. Nitekim pek çok ünlü siyaset bilimci tarafından Türk tek partili sistemi bu gözle görülmemiştir. Fransız siyaset sosyologu Roger-Gerard Shwartzenberg, Duverger, Eric Hobsbawm bunlara örnek olarak gösterilebilir.

Eric Hobsbawm, Türk tek-parti rejiminin çağdaşlaştırıcı işlevini vurgularken bunun Üçüncü Dünya'daki ilk örnek olduğunu söyler. Türk devrimi geleneğe karşı ilerleme ve aydınlanma, liberal demokrasi tartışmalarından uzak bir tür popülizme gönülden bağlı olmuştur. Devrimci bir orta sınıfın da devrimi yönlendirecek herhangi bir sınıfın da yokluğunda aydınlar ve özellikle, I. Dünya Savaşı ertesi, askerler

2003-2004

yükü omuzlamışlardır. Atatürk, genç Türklerin çağdaşlaştırıcı programını ödünsüzce uygulamaya koymuştur. Yazar, I. Dünya Savaşı sonrası katastrofik ve kaotik dünyada Cumhuriyet Türkiye'sinin gölgede kalmayı hak etmediğini söylemektedir.

Cumhuriyet ve Demokrasi

Demokratik bağlamında Türkiye Cumhuriyeti'ne yöneltilen eleştiriler bir yanlısamanın, dünü bugünün imkanları ve koşulları ile değerlendirmenin, bir anakronizmin sonucudur. Türkiye Cumhuriyeti'ni kuranlar, cumhuriyet fikrinin hedefinde demokrasi olduğunun bilincindeydiler. Ancak, demokratik sisteme geçilebilmesi için öncelikle laik, çoğulcu ve katılımcı bir toplumun varlığına ihtiyaç olduğunu da, 1876'ya uzanan deneyimlerinden öğrenmişlerdi. Buna rağmen, dünya koşullarının olumsuzluğunun baskın olduğu böyle bir dönemde, dünyada demokratik sistemin çöküş yaşadığı günlerde, iki defa çok partili döneme geçiş denemesi yapmışlar, başarılı olamamışlardı.

Batıda demokrasi rüzgarlarının esmeye başladığı günlerde de, hemen çok partili sisteme geçiş sağlayabilmişlerdir.

Cumhuriyet için birinci unsur toplumdur. Cumhuriyette toplum, hiçbir insanın kimliğinin doğumdan belirlenmediği, kimliklerin kişisel tercihlere dayalı olarak oluşabildiği örgütlenmedir. Bu örgütlenmeye doğru yola çıkılabilmesi için bireyin ortaya çıkması gerekir. Cumhuriyet ilkesel ve öncelikli olarak, bireysel düzlemdeki sonsuz farklılıkları uyumlulaştırarak toplumun üzerine oturur. Birey ile toplum arasında diyalektik bir ilişki bulunmaktadır. Kamusal alanın ortaya çıkması için özel alan bulunmalıdır. Bunun için de, toplumu ön plana alan Cumhuriyet, kamusal alanın karşısına özgür bireyi hazırlamak için okuma yazmayı yaygınlaştırılmaya, kültürel gelişmeye büyük önem vermiştir. Bu konuda büyük emek sarf edilmiş, büyük atılımlar yapılmıştır. Bugün Cumhuriyeti küçümseyenler, onun kazanımlarını eleştirenler, onun

üzerine bir karabasan gibi çökenler bu eğitim seferberliğinin ürünü olarak karşımıza çıkmaktadırlar. Bu belki de bir bilim adamının söylediği gibi, bireyin hazırlanmasında geç kalınmasının, başarılı olunamamasının sonucu ortaya çıkmış bir durum olmalıdır.

Ulus-devlet Türkiye cumhuriyeti bir çağdaşlaşma projesidir. Yaşamın her yönünün dönüştürülmesini amaçlamış, uzun bir süreci ifade etmektedir. Bir geçiş değildir. Oluşumun devam ettiğini de rahatlıkla söyleyebiliriz. Cumhuriyetin noksanlıklarını bilimin ışığında gidermeğe çalışacağız, yapamadıklarını birlikte yapacağız. Bu bağlamda cumhuriyetten ve *"olmazsa olmaz"* koşulu demokrasiden yana olan sivil güçlerin el ve gönül birliği içinde yapacakları pek çok şey vardır, bizler bu görevden kaçmak lüksüne sahip değiliz.

Bunun içindir ki, her alanda Türkiye Cumhuriyeti'ni *"zaman"* ve *"mekan"*dan arındırarak test etmek haksızlık olduğu gibi *"tarih dışı"* bir çabadan da öteye gidemez.

GÜNÜMÜZ İÇİN BİR PARANTEZ: ÖZEL OKULLARDA ÖĞRENCİ OKUTMAK VE OKULLARIN SATILMASI

Peş peşe çıkarılan yasalarla ve yerli yersiz el atmalarla iyi çalışmayan hukuk sistemimizin balansı bozulduğu için, bir türlü köklü ve sağlıklı sonuçlar alınamamaktadır. Bu günlerde aynı işin Cumhuriyetin ikinci önemli ayağı olan milli eğitim sisteminde yapılmak istendiğini kaygıyla izlemekteyiz.

Sekiz yıllık eğitim ve üniversiteye din eğitimi ağırlıklı meslek okullarından akışın engellenmesiyle kısmen kaybedilen *"arka bahçe"*nin ihyası anlamına gelen, belli nitelikli özel okulların kalkındırılması ve *"eğitimin birliği"* ilkesinin işlevinin yozlaştırılması amacıyla bulunan çözüm Danıştay'dan dönmüştür. Ancak pek çok konuda örneklerini gördüğümüz şekilde bu projenin başka bir şekilde karşımıza çıkacağına biliyorduk. Nitekim oy çokluğunun verdiği olanaktan yararlar-

2003-2004

nılarak bu bağlamda yasa çıkarılmıştır. Bu yasanın Cumhurbaşkanı tarafından ikinci defa görüşülmek üzere TBMM'ye gönderilmesi olumlu karşılanmakla birlikte, diğer örneklerde olduğu gibi, aynen kabul edilerek geri gönderilmesi halinde, toplum anlamsız bir gerilime itilecektir. Yukarıda sözünü ettiğim “çoğunlukçu demokrasi” ve “çoğunluğun diktatörlüğü” nitelmesi gündeme gelecektir. Milli eğitim bünyesinde okulların çoğaltılması amaçlanmak gerekirken, okulların satılması da neyin nesidir, demeden kendimizi alamıyoruz. Satılan okul arsaları yerine daha büyük okullar yapılacağı söylemi de olanın ucundaki yem olmaktadır.

1926'da Milli Eğitim Bakanı'nın bilimsel danışma kurulu olarak kurulan “*Milli Talim Terbiye Dairesi*” bu gün Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı adı altında görevini sürdürmektedir. Yulardır bu kurumda görev yapan deneyimli, birikimli uzman 167 öğretmen buradan alınarak Ankara İl Milli Eğitim Müdürlüğü emrine verilmiştir. Bu işlem yanında yardımcı kitapların Talim Terbiye Dairesi'nin denetiminden çıkarılıp, serbest bırakılmasının sakıncaları hemen görülmeye başlanmıştır. Öğrencilere yaz tatilinde okumak üzere dağıtılan kitaplarda resim, müzik ve dansın din dışı sayılması, zenginliğin sebebinin din ve ibadet olduğunun telkin edilmesi genç beyinlerin şartlandırılma yönünü göstermektedir.

Amaç son derece açıktır. Biz burada kaygılarımızı açıklamakla yetinmiyor; tüm velilere, öğrencilere uygulamaları Türkiye Barolar Birliği'ne iletmeleri konusunda çağrıda bulunuyoruz. Sayın Milli Eğitim Bakanı'nın televizyonlarda “*yerlerine okul yaptırmadan hiçbir okul satılmayacaktır*” sözlerini takiben “*günümüz koşullarında, bu ihale yasası ile yeni okul yaptırılması çok zor olduğu için öğrencileri özel okullara yerleştireceğiz*” sözleri, kendini daha akıllı sanan birilerinin “*arka bahçe*” tanımlamasını yeni baştan yaptığını göstermekte, bu art niyet bizleri rejim açısından ciddi boyutta rahatsız etmektedir.

Cumhuriyeti kuranlar demokrasinin “*olmazsa olmaz*” koşulu olan “*laiklik*” ilkesinin yerleştirilmesi için yoğun çaba harcamışlardır. Katılımcılık ve çoğulculuğun bu yolla sağla-

nabileceğinin farkındaydılar; bunu sağlamaya büyük önem vermişlerdir. Bu gün ise anılan anlayışın yok edilmesi için eğitim sistemine karşı kurulan tuzak düzenlemeleri bu nedenle ciddiye almakta ve gerekli duyarlılığı göstermekteyiz.

Yozlaşmanın Nedenleri

Türkiye’de yozlaşma ve onun özel bir türevi olarak ortaya çıkan yolsuzluk, ülke sınırlarını aşmış ve üzülererek söylemeliyim ki uluslar arası bir üne kavuşmuştur. Son zamanlarda ortaya çıkan skandallar hiçbir kurum ve kişinin bu ortamda tek başına “temiz” ve “dürüst” kalamayacağını da gözler önüne sermiştir.

Ülkenin birikimleri ve kaynakları, halkın mutluluğu ve yararı için adil biçimde kullanılacağına yolsuzluk ve israf yoluyla belirli kişi ve çevrelere aktarılmaktadır. Öz kaynaklar ve bulunan ek kaynaklar bu yolla savrulurken, devlet elindeki hazine arazilerini ve ormanları satmak ya da uluslar arası alanda borç alabilmek için çeşitli argümanlar kullanmak suretiyle kaynak yaratmaya çalışmaktadır. Korkarım ki, elde edilen bu kaynaklar, borçlar ve sağlanan krediler ve yolsuzluk batağında kaybolup gideceklerdir.

Somut olarak bir hesap verme, hesap sorma dönemine girilemediği için araştırmalardan, soruşturmalardan hiçbir sonuç alınamamakta, yargıya kadar ulaşan cılız soruşturmalar da yargının nahifliği ve küçük işlerle meşgul olması nedeniyle zaman darlığı nedeniyle de kamuoyunun moralini bozacak bir yol izlemekte, bataklık içinde kaybolup giden küçük dereler gibi uzaklaşıp gitmektedir. Beraat etmektedir, zanaşımına uğramaktadır, görevsizlik, yetkisizlik kararlarıyla kamuoyunun gözünden uzaklaştırılmaktadır.

Yolsuzlukların sebeplerinin, sosyal ve ekonomik boyutlarının araştırılarak, alınması gerekli önlemlerin belirlenmesi amacıyla Anayasa’nın 98., İçtüzük’ün 104 ve 105. maddeleri gereğince TBMM Genel Kurulu’nun 7.1.2003 tarihli 18. birleşiminde kurulan Meclis Araştırma Komisyonu, bir soruştur-

2003-2004

ma komisyonu gibi çalışmıştır. Oysa Anayasa'nın 98. maddesi Meclis araştırmasını "*belli bir konuda bilgi edinilmek için yapılan incelemeden ibarettir*" şeklinde tanımlamaktadır. Anayasa'nın bu açık buyruğuna karşın, birçok insan haksız olarak afişe edilmiştir.

Bu şekilde toptan lekeleyici yollar izlenmesi yerine sap-tanan yolsuzlukların üzerine gidilip kısa zamanda olumlu sonuç alınması, hem kamuoyunun moralini düzelterek hem de görevlileri şevke getirecektir. Yoksa bir parti genel başkanı ile ilgili soruşturmayı bütün parti başkanlarına ve yakınlarına yaymak, yolsuzlukların hepsinin bir araştırma komisyonunun dar çalışma zamanına sıkıştırmak olumlu sonuç alınmasına değil işin sulandırılmasına neden olacaktır ki, böyle olmaktadır. Bir süre sonra suçlananlar kalabalık arasında kaybolan kapkaççılar gibi toplum içinde gururla dolaşmaya başlamaktadırlar.

Günümüzde yaşadığımız toplumsal yozlaşmanın yirmi-yirmi beş yıldan bu yana başladığı ve hızlandığı gözden kaçmamaktadır. Yukarıda sözünü ettiğimiz TBMM Yolsuzlukları Araştırma Komisyonu raporunda, "*yolsuzluğun dini değil laik ahlak anlayışından kaynaklandığı*" yolunda tartışmalı saptamalar yapılmasına karşın, değerli bir bilim adamımızın tespitine göre, 1980 rejimi ile birlikte siyasal sistemde değişik bir anlayış egemen olmaya başlamıştır. Yerleşik siyasal kurumları bir kenara iten, doğrudan doğruya halkla iletişime geçen "*popülist lider*" tipi ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda popülist, tatlı-sert, samimi, kamil devlet adamı görünüşünden, "*kurtarıcı baba*" tipine dönüşüm yaşanmıştır. Ülke siyasal kurumlar üstü, onları kale almadan, etrafındaki seçilmemiş, siyasal ve hukuki sorumluluğu bulunmayan kendi vizyonu ile hareket ederek kararlar alan ve uygulayan, "*Verdimse ben verdim*", "*Ben hesabımı Allah'a veririm*" ya da "*Anayasa bir defa delinmekle bir şey olmaz*" diyebilen geleneksel siyasal otoriteler tarafından idare edilmiştir.

Geleneksel siyasi otoriteler aynı zamanda laiklikten ödünler vermişlerdir. 1982 Anayasası'na din derslerini zorunlu

hale getiren bir madde konulmasıyla başlayan ödünler, meydan nutuklarında Kur'an'dan ayetler okunması, Türk-İslam sentezi kullanılarak bütünlük ve istikrarın korunmasının hedeflenmesi, devlet radyo ve televizyonundan Mevlevilik gibi tarikatların tanıtımı ve özendirilmesi, vefat eden devlet büyüklerinin yakınlarının Nakşibendi tarikat şeyhinin kabri yanına gömülmesi ile uzayıp gitmiştir.

“Kişisel ve popülist siyasal yönetim üslubu, tarikatların faaliyet alanını genişleterek dindarlığın yaygınlaştırılması, kamu bürokrasisi dışlanarak siyasal liderin etrafında yetki ve sorumluluğu belli olmayanların katılımı ile alınan siyasal kararlarla keyfi bir yönetim üslubunun egemen kılınması ve nihayet kamu bürokrasisinin de liyakate dayalı kamu siyasaları uygulama mekanizması olmayıp, lidere şahsi bağlılık ve sadakat, akrabalık ve kayırma esasına oturan bir işe alma ve terfi sisteminin etkisiyle örgütlenmesi olarak ifade edilebilecek olan patrimonyal (geleneksel)” yapı yozlaşmanın nedeni olarak ortaya çıkmıştır. Bu yapı Türkiye'ye yabancı değildir. Bu yapının mükemmel örneğini II. Abdülhamit yönetimi zamanında bu toplum izlemiştir. Şimdi çağdaş bir yapısal görüntü içinde aynı siyasal rejimin tekrar 1980'lerde hayata geçirildiğini görüyoruz. Bu rejime, değerli bilim adamımız “neo-Hamidiyenizm” adını vermektedir.

Siyasal seçkinlerle kitlenin ilişkisini neo-Hamidiyen siyasal rejimde, kan bağı ve hemşerilik gibi ilkel-geleneksel değerler, tarikat bağları gibi dinsel bağlar ve karşılıklı kişisel çıkarıya dayalı örgütsel ilişkilerden oluşan patronaj mekanizmalar yürütmektedir. Bugün bu sistem, 1920 ve 1930'ların “iyi toplum” imgesinin karşısına yeni bir seçenek olarak çıkarılmakta ve cumhuriyeti bireycilik ve demokrasi adına kıyasıya eleştirme cesaretini gösterebilmektedir. Oysa bireyin oluşmasındaki gecikmeden dolayı, cemaatler güçlenmiştir. Her cemaat kendini egemen olarak üretmekte ve her şeye vaziyet etmeyi görev bilmektedir. Bunun sonucunda imtiyazlar hakların belirlenmesini engellemekte ve toplum olmayan bu “toplumun” siyasetsiz ve iktisatsız kalmasına yol açmaktadır. Yapıtaşlarının yerlerine oturtulmadığı bir ortamda, “her özgürlük” talebi aslında bir “imtiyaz” isteği haline dönüşmektedir.

2003-2004

Yolsuzluk karne notunun düşüklüğünde mevcut teftiş sisteminin etkisi büyüktür. Bir ülke düşüncünüz ki 57.000 müfettiş ve müfettiş yetkisine sahip elamanı bulunsun, fakat yolsuzluklar sıralamasında dünya dördüncüsü olsun.

Türkiye’de mevcut 1.675.000 kamu çalışanınin 980.000’i hakkında inceleme ve soruşturma başlatılmış, mahkemelerde dava açılmış bulunmaktadır. Kamu kurum ve kuruluşlarındaki teftiş kurullarının da, siyasal iktidarların emir ve talimatları doğrultusunda işe başlayan ancak, bağımsız inceleme yapabilen bir konuma getirilmesi gereklidir.

“Devlet, Hak ve Adalet” birlikteliğiyle, çağdaş yaşamın kazanımı olan “hukuk devleti ve hukukun üstünlüğü” kavramları Türk halkının ortak hafızasında yer etmiştir. Bunun doğal sonucu olarak, her kesimden insanımız, ister aydın, ister işçi, ister esnaf, ister köylü olsun, eğer yargı adil, hızlı ve düzenli işleyecek olursa, toplumu ve onun kurumlarını çürüten tüm engellerin ortadan kalkacağına inanmakta ve neredeyse tüm sorunlarının çözümünü bağımsız ve adil yargıda görmektedir. Siyasal iktidarların, artık toplumsal bir istek ve beklenti haline gelen bu haklı ve ortak inanca duyarlılık göstermeleri gerekmektedir.

Bunun ilk adımı da Cumhuriyet savcılarının hiçbir ayırım olmaksızın tüm kamu görevlileri hakkında etkili bir soruşturma yapabilmeleri için savcılık kurumunun, işlevlerine uygun olarak, yeniden düzenlenerek güçlendirilmesidir. Rüşvet ve yolsuzluk iddiası ile suçlanan kişilerin hazırlık soruşturmaları ve yargılamaları bu konuda uzmanlaşmış görev güvencesine sahip savcılar ve bağımsız mahkemeler tarafından yapılmalıdır.

Yolsuzluk konusuyla ilgili suç ve cezalar sistemi yeniden düzenlenmeli; Türk Ceza Kanunu’ndaki aktif ve pasif rüşvet yeniden ele alınmalı ve özel sektördeki bu tür eylemler de suç haline getirilmelidir. Suçtan elde edilen gelir ve yararların müsaderesinin etkin biçimde gerçekleştirilmesine yönelik düzenlemeler yapılmalıdır.

Tüm bunların yanında; kamu idaresi alanında da önemli reformların yapılması gereklidir. Kamu reformundan amaç, bir yandan kamu yönetiminin yurttaşına beklediği hizmetleri hızlı, ucuz, etkin ve kaliteli; denetlenebilir ve hesap verilebilir bir biçimde sunabilmesinin sağlanması olmalıdır. Diğer yandan da yapılacak reform, devlet için yönetim ve yaşam tarzından toplum için devlet yönetimi ve yaşam tarzına geçmeyi sağlamalıdır.

Kamu görevlilerinin, görev tanımları, sorumluluk, yükümlülük ve yetki alanları açık seçik ve net bir biçimde belirlenmelidir. Neo-Hamidiyen anlayışla sorumsuz kişilerin devlet yönetiminde söz sahibi olmalarının kesinlikle önüne geçilmelidir. Kamu görevi etiğinin güçlendirilmesi için “*kamu etik ilkeleri*” oluşturularak tüm kamu görevlilerinin bu ilkelere uygun bir biçimde davranmasını sağlayıcı disiplin suç ve yaptırım sistemi oluşturulmalıdır. Anayasa'nın 128. maddesinde öngörülen üst kademe yöneticilerinin yetiştirilmesi ve atanması konusunda yeni düzen ve kurallar getirilmeli ve siyasi iktidarlar adama iş değil, işe adam yerleştirecek hale gelmelidir. Demokratik idarenin ve saydam yönetimin sağlanması amacıyla “*Bilgi Edinme Hakkı Kanunu*”, “*İdari Usul Kanunu*” ve “*Sır kavramının yeniden belirlenmesi*” ile ilgili yasaların hızla çıkarılması gereklidir. Toplumun bütün değerlerini çürüten rüşvet ve yolsuzlukla baş edebilmek için kamu görevlileri başta olmak üzere her yurttaş büyük sorumluluklar düşmektedir.

TBMM üyelerinin ceza kovuşturması bakımından sahip oldukları bağımsızlığın mutlaka sınırlandırılarak, “*dokunulmazlık*” konusu yeniden ele alınmalıdır. Yolsuzluklarla mücadelede milletvekili dokunulmazlıklarının kaldırılması tek çareymiş gibi gösterilmektedir. Oysa hemen belirtelim ki, parlamenter dokunulmazlık çok uzun mücadeleler sonucu elde edilmiş vazgeçilmez bir kazanımdır. Belki sırlanabilir ama asla vazgeçilemez.

Diğer yandan “*dokunulmazlık*” denilince akla hemen “*milletvekili dokunulmazlığı*” gelmekle birlikte pek çok kamu gö-

2003-2004

revlisinin, basın ve medyanın değişik çıkar guruplarının “dokunulmazlıkları” göz ardı edilmemelidir.

TCK'nın memur tanımını düzenleyen 279. maddesi değiştirilerek, kamusal işler ve faaliyetlerde işlenen suçlar bakımından kamusal fonksiyon, görev ve yetki üslenmiş herkesi kapsayan bir kamu görevlisi tanımına yer verilmelidir. Bu bağlamda 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun tümünden kaldırılmalıdır.

3628 sayılı Mal Bildiriminde Bulunulması, Rüşvet ve Yolsuzluklarla Mücadele Kanunu'nun içeriğine gerçek anlamda rüşvet ve yolsuzluklarla mücadeleyi içeren hükümler ilave edilerek, mal bildirimini konusu ayrı bir yasayla düzenlenmelidir. Nüfuz ticareti, görevi kötüye kullanma, devlet alımlarına ve ihaleye fesat karıştırma, haksız rekabet gibi suçlar yeniden gözden geçirilmelidir.

Değerli yargıç, savcı ve avukatlar,

Değerli yargı mensupları,

Konuşmamın bu bölümünde sizlere hitap etmek, sizlerle dertleşmek istiyorum. Ben yargıyı ve yargılamayı bir bütün, ortak çaba sonunda ortaya çıkan ürünü, adaleti de ortak değerimiz olarak kabul ediyorum.

Bu bütünün bir parçası olarak, yapacağım değerlendirmenin içtenliğine inanmanızı, göstermek istediğim rahatsızlık verici tablodan dolayı bana kırılmamanızı istirham ediyorum. “Dost acı söyler” özdeyişini bu sözlerimi değerlendirirken aklınızdan çıkarmamanızı diliyorum.

Yargı, ya diğer kurumların yozlaşmasından etkilenerek ya da bağımsız ve özel nedenlerle iyi bir görüntü vermemektedir. Ben bunu görevleri ile haklarını karıştıranların, menfaati bozulduğu için çevresine pislik atanların, hakkından fazlasını elde edemediği için çırpınanların adına ve ruh halleri ile söylemiyorum. Üstelik bunu tek başıma da söylemiyorum. Eski ve yeni Yargıtay başkanları, emekli ve halen görev başın-

da olan yüksek yargıçlar, savcılar, avukatlar, Adalet Bakanları, Hakimler, Savcılar Yüksek Kurulu üyeleri de söylüyor. Bilim adamlarının yaptıkları araştırmalarda bu gerçeği ortaya çıkarıyor; TÜSİAD'ın, TOBB'un bilim adamlarına yaptırdığı araştırmalar bunu bilimsel bir gerçek olarak öne önümüze seriyor.

TÜSİAD'ın Aralık 2002'de yayımladığı "*Kamu Reformu Araştırması*" raporuna göre, yargı makamlarına başvurmuş olanların çoğunluğu, yargı hakkında olumsuz kanaat sahibi oldukları gibi, hizmetin kalitesinden de memnun değildir. Maalesef "*eşitlik*" ilkesi açısından yargı hak etmediği bir yerde, sonuculukta bulunmaktadır. Kamu görevlilerine ilişkin algılamada hakim ve savcılar ortanın üzerinde yeterli bulunanlar kategorisinin sonucu sırasındadırlar.

İlginç ve üzerinde düşünülmesi gereken sonuçlardır bunlar. Diğer bazı kurumlar hakkındaki bulguların toplumun genel kanısına uygun olması nedeniyle, yargı hakkındaki değerlendirmenin de gerçekliği konusunda kuşku duyulmaması gerektiğine inanıyorum. Yargıdan önce sıralananlar şunlar, şunlar dediğim de, sizlerin tasvip bakışlarınızı götür gibi oluyorum.

Güven

"*Güven*", başka bir insanın özgürlüğü, serbestliği, keyfiliği nedeniyle dünyamıza dolan karmaşıklığın kavranması ve azaltılmasını amaçlayan bir işleve sahiptir. Hukuk, kendi temelini kuran tutumlar olarak "*iyi niyeti*" varsayar, "*güven*"i korur. Hukuk güvenliği, adaletin diğer iki unsuru olan eşitlik ve amaca uygunluk yanında onlarla eşdeğerde üçüncü bir unsur olarak hukuk düşüncesinde yerini alır.

Bizler tüm boyutlarında normatif, sosyolojik ve etik boyutlarında hukukun geçerliliğine güvenmek zorundayız.

Hukuka ve onun düzenine güveniyor muyuz?

2003-2004

Kültürümüzde “adaletin kestiği parmak acımaz” özdeyişi günümüz uygulamalarıyla ciddi biçimde yara almış, haksızın değil, zaman, zaman mağdurun parmağı koparılmıştır. Bu ve benzeri uygulamalarda kanayan mağdurun parmağı değil, kamunun vicdanı ve yüreğidir. Güvensizlik, kişilerdeki kırılabilirliği, toplumsal strese dönüştürür. Sonuçta kişiler haklarını kendileri aramaya ve gerçekleştirmeye yönelirler, bu ise toplumsal karmaşaya ve karışıklığa çağrı demektir. Toplumsal stresin diğer önemli sonucu, bireylerde “tükenme sendromuna” yol açmasıdır. Bu ise bireylerin, bulunduğu ortama yabancılaşmasına, çevresine ilgisiz kalmasına, topluma küsmesine, kendi köşesine çekilmesine hepsinden önemlisi mücadele etme gücünü yitirmesine neden olur. Eğer adaletin gerçekleşmediği, hukuksuzluğun kol gezdiği bir toplumda yaşamak zorundaysanız, kişilerin bir bölümünün, toplumu giderek geren toplumsal karmaşa çıkarmağa yöneldiğini, önemli bir bölümünün de, toplumla ilişkisini kesmeye başladığını, tükendiğini, küstüğünü, kendi kabuğuna çekildiğini, manevi ve moral değerlere aşırı ölçüde yöneldiğini görürsünüz. Çevremizde yapacağımız basit gözlemlerle toplumsal yapımız hakkında fikir edinmek mümkün olacaktır. Tahsilat işlerinde çek-senet mafyası, yargılama işlerinde birikişi sultası, sosyal ilişkilerde, hacılar, hocalar, şeyhler, babalar, bacılar, yatırlar, medyumlar, muskalar, fallar çözüm ve umut merkezi olmuştur. Konuya makro planda yaklaşırsak, toplumların bir bölümünün ekonomik, teknolojik ve kültürel anlamda geri kalmışlığı için sorgulanan sayısız nedenin ortak paydasının ulusal ve uluslar üstü adaletsizlik ve hukuksuzluk olduğunu söyleyebiliriz. Belirtilen nedenlerle hak ve adalet kavramları bu kadar önemlidir. Ekonomiye, maliyeye, kamu yönetimini ve benzeri toplumsal ihtiyaçları ve sorunları çözebilir ya da iyileştirebilirsiniz, ancak insanlardaki, hak, adalet ve hukuk kavramlarını zedeler, ya da yok ederseniz hiçbir sorunu çözemeyesiniz. Montesquieu'nun da belirttiği gibi “Her şeyin sonunda adil bir mahkemenin bulunabileceği inancı toplumda en büyük güven duygusunu sağlar”.

Birkaç araştırmadan örnek vererek de bu soruya cevap arayalım: 1993 yılında Türkiye Genç İş Adamları Derneği (TÜGİAD) "2000'li Yıllara Doğru Türkiye'nin Önde Gelen Sorunlarına Yaklaşımlar -II: Adalet" adıyla yayımladığı araştırmada "Adalet hizmetlerini gerçekleştiren yargıç, savcı ve avukatlara güven derecesini" saptamaya çalışmıştır. Adalet sistemine güvenenlerin oranı % 3.3'tür. Genç iş adamlarının % 90.2'si hukuk ve adalet sistemine güvenmemektedir.*

Başbakanlık müşaviri Zakir Avşar'ın 1997 yılında yaptığı bir alan çalışmasında "sokaktaki insanın sorunlara çözüm arama noktasında güven duyduğu" kurumlar arasında halk en çok kendisine güvenmekte, "yargı" ise ordunun, medyanın, sivil toplum örgütlerinin, partisinin, hükümetin ve meclisin arkasına % 4.8 oranıyla yerleşmektedir.

Yine aynı yıl DEÜ Adalet Yüksek Okulu'nun Prof. Bahri Öztürk tarafından yürütülen kamuoyu araştırmalarının 1, 6, 8 ve 27 numaralı raporlarında şu sonuçlar ortaya çıkmıştır:

1. Raporla göre, "Halkın büyük çoğunluğu kovuşturma makamlarına güvenmemektedir (%62)".

6. Raporla göre, "Halkımızın büyük bir çoğunluğu (%73.29) yargının bağımsız olmadığı ve iyi işlemediği kanısındadır ve bu yüzden yargıya güvenmemektedir."

8. Raporla göre, "halkın %77.79'u aynı sonucu doğrulamaktadır."

2001 tarihli 27. rapora göre "deneklerin çoğunluğu polis, jandarma, savcı ve hakimler arasında hiçbirine güvenmediklerini" ifade etmişlerdir.

İstanbul Barosu'nun Aralık 1999'da kendi üyelerine uyguladığı bir anket çalışmasında ise avukatların ancak % 41'i yargıya güvenmektedirler.

TESEV'in 2001 yılı Şubat ayında açıkladığı bir alan çalışmasının sonuçlarına göre, "mahkeme/hukuk sistemi", güven skalasında sayılan on dört siyasal, sosyal ve iktisadi kurum

2003-2004

arasında, ankete katılanların ancak % 42'sinin oyuyla yedinci sırada yer almaktadır.

Ankara Ticaret Odası'nca 7 Mart 2001 tarihinde açıklanan bir rapora göre, yargı % 6'lık değerle Cumhurbaşkanı, siyasilere, basın Genelkurmay ve Hükümet arkasından gelmektedir. 7 Ağustos 2001 tarihinde açıklanan ikinci ankette yargıya, Türk Silahlı Kuvvetleri, basın, siyasi partiler, Cumhurbaşkanlığı, hükümet ve TBMM karşısında %3 düzeyinde güven duyulabilmektedir.

TÜSİAD'ın yukarıda sözünü ettiğimiz raporundaki bulgulara aynı niteliktedir. Mahkemelere güvenenlerin ortalama puanı 2.79'dur. Bu ortalama halkın % 38.6'sının Mahkemelere hiç güvenmediğinin; %31.3'ün ise orta bir güven duyduğunun ifadesidir.

Kurumlar da kişiler gibi, saygınlıklarını kendileri yaratır ve kendi davranışları ile korurlar. Biz kendi kendimize ne kadar "saygınlık", "mehabet" atfedersek edelim, kişisel zaaflarımızın sonucu yarattığımız olaylar, toplumun önem verdiği, hassas konulardaki tepkisizliğimiz, ya da tepkimizi ortaya koyarken yaptığımız basit davranışlar, toplumun kaderinde yadsınamaz yeri ve önemi olan bu kurumu, yargıyı yaralamaktadır, zedelemektedir. Ceza kanunu maddeleri, görkemli cüppeler, ulaşılmaz kürsüler saygınlığı geri getiremez ve sağlayamaz. Üzülerek söyleyeyim ki, Yargıtay'da bir daire başkanının seçiminin küçük bir muhtarlık seçimindeki inada dönüşmesi kadar, tepki olarak oy atılan alternatif adayların isimleri yargının üzerine titrediğimiz saygınlığına gölge düşürmüştür.

Sorun, bu basit örnek olayla sınırlı kalmıyor. Bugün Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nde bireysel başvuru sonucunda devlet olarak tazminat ödemeye mahkum olduğumuz davaların çoğunluğu yargının kusuru sonucu ortaya çıkan tablonun ürünüdür. Örnekler çok, ama ben bir kaçına değinmekle yetineceğim. Ceza yargılamasının uzunluğu, sanığın yargılamada bulunmadan karar verilmesi, başvuru için iddiaları için tam ve etkili bir araştırmanın yapılmaması (Aydın/ Türkiye,

Menteş/Türkiye), olay mahallinde yapılan otopsi ve adli tıp incelemesi konusunda daha önce saptanmış olan ciddi eksiklikler ve yetkili makamların ölüm sebebine ilişkin olasılıkları dikkate alma konusundaki başarısızlığı (Kaya/Türkiye), sanığa avukat tutulmaması (Tunç/Türkiye) gibi mahkumiyet nedenleri yargının ürünü olup, yargılamaya gereken önemin verilmediğini göstermektedir. Daha acısı, uluslar arası ortamda, Türkiye'de yargılamadan Avrupa standartlarına uygun kararlar çıkamayacağı ön yargısı ile yasa yollarının tüketilmiş olması koşulunun aranmamaya başlanmış olmasıdır. Son zamanlarda, *"Türkiye'nin yatırım ikliminde eksik olan en önemli unsur, şeffaflık ve hukukun üstünlüğüdür"* yakınmaları yükselmeye başlamıştır.

Yolsuzluk İddiaları

Yozlaşma, çürüme, bozulma, kokuşma sözcükleriyle anlam benzerliği taşır. Toplumlarda, gruplarda, bireylerde, kurumlarda böylesine bir gelişme bu birimlerin normlarından sapmayı ifade eder. Yargıda yozlaşmanın bulunup bulunmadığı, var ise nitelik ve niceliksel boyutlarının neler olduğu, her yurttaşın kamusal alandaki konumunu değerlendirmesi bakımından yaşamsal bir önem taşır. Yurttaşın somut varoluş şansı ve kalitesi adaletin gücüne bağlıdır. Onun gücüne tüm toplum her yönüyle muhtaçtır. Adalet toplumun sağlığıdır, yetkinliğidir.

Yargıda yozlaşma, hukuk idesinden uzaklaşma ile doğru orantılıdır. Bu sapışın insanlara çok acı vereceği, topluma büyük yıkımlar getireceği yadsınamaz.

Yolsuzluk, yozlaşmanın bir görüngüsüdür, tezahürüdür. Bireysel ve toplumsal yozlaşmayı besleyen çok önemli bir davranış biçimidir.

Yargıda söylenen ölçüde yolsuzluk olup olmadığını bilemem, ancak yolsuzluk söylentileri de önemli bir boyuta ulaşmıştır. İstanbul Barosu adına bilimsel bir araştırma yapan Prof. Dr. Hayrettin Ökçesiz'in raporundan sonra pek çok

2003-2004

araştırma, soruşturma bu konuda karamsar bir tablo ortaya koymaktadır. En azından algılama bu yöndedir. TÜSİAD'ın yukarıda sözünü ettiğimiz araştırmasına göre, rüşvetin yaygınlığına ilişkin algılama skalasında Mahkemeler %40.7 ile yer almaktadırlar. Rüşvet kısmen yaygın diyenlerin oranı % 29.7' dir.

“Her kuruluşta, her toplulukta böyle şeyler olur” özrü ve savunması yargı için geçerli değildir. Çünkü adalet içinde hiçbir yabancı unsura tahammülü olmayacak kadar narindir. En ufak bir yabancı unsur, adaleti kirletir; bozar, hiçe indirger.

Bunun içindir ki, yargı ile ilgili söylentiler, dedikodular toplumda önemle takip edilmekte, belki de büyütülmektedir. Ancak öyle iddialar, kimlik ve kişilikleri belirli kişiler tarafından ortaya atılmaktadır ki, inanmamakta bizleri aşırı bir şüphelik batağında sürüklemekte, kişilik zaaflarına yol açmaktadır.

Yukarıda da arz etmiş olduğum gibi bunların hepsinin doğru olduğuna inanmak zordur; ancak, bizler küçük kişisel zaaflarımız yanında, davranışlarımıza dikkat etmeyerek, *“güvensizlik”* aşılayarak, bu tür iddialara haklılık payı kazandırdığımızı bilmek zorundayız.

Bu bağlamda yargıda *“siyasallaşma”* büyük önem taşımaktadır. *“Politika”* kötü ve kaçınılması gerekli bir şey değildir. *“Politika”*, ülke, devlet ve insan yönetimi olarak tanımlanmaktadır. *“Toplum yönetiminde karar alma sürecine katılma”* ve *“toplumda çatışan çıkarların uzlaştırılması”* da politika kapsamında düşünülmelidir.

Anayasa gibi siyasal ağırlığı fazla olan bir metnin yaşama uygulanması aşamasında yapılacak tercihlerin siyasal ağırlık kazanacağı yadsınamaz. Bu metni uygulayan Anayasa Mahkemesi kararlarının büyük çoğunluğu bu bağlamda her zaman siyasallaşma olarak nitelenebilir. Anayasa metinlerini doğrudan uygulama halinde diğer mahkemeler de aynı iddia ile karşı karşıya gelebilirler.

Burada önemli olan yargıçların kimliklerinden ziyade verdikleri kararların nitelikleridir.

Almanya'da, Amerika'da yargıcın siyasi parti ile ilişkisi yadırganmamaktadır. Bilinen bir örnek olarak Alman Anayasa Mahkemesi Başkanının Hıristiyan demokrat kimliğini taşıması gösterilebilir. Amerika'da Başkan, Yüksek Mahkeme üyeliğine kendi sekreterlerinden (Bakanlardan) atama yapabilmektedir. Bu konuda çok sayıda örnek vardır. Ancak, yine çok sayıda örnek, bu üyelerin Başkanların görüşlerine aykırı oy kullanabildikleri şeklindedir. Bu ise yargıya ve yargıca güveni sağlayan önemli bir olgudur.

Siyasi partiler, Anayasamıza göre, demokratik sistemin vazgeçilmez unsurlarıdır. Siyasi partiler özgür, kendi haklarında karar verme yetisine sahip bireylerin bir fikir etrafında toplanarak meydana getirdikleri organizmalardır. Onlar kendileri için değil, toplum için hak arama peşindedirler. Bir bilim adamı, pek çok unsuruna ek olarak *"partiler toplumda tek, dar bir çıkardan daha fazlasını temsil etmeye yönelmiş kurumlardır"* diyor.

Herhangi bir siyasi partiye kayıtlı üyenin yargıçlığı bu anlamda Anayasa metninin siyasal niteliği dolayısıyla garip karşılanmamalıdır.

Bu bağlamda siyasi partilerin kendilerini inkar anlamına gelebilecek bu tür seçilmelere karşı çıkmasını anlamamız da mümkün değildir. Bu gibi tepkilere karşı *"siyaset, demokrasi ve yargıçlık konularındaki bilinç düzeylerini göstermektedir"* veya *"yargı ve siyaset alanlarının kesiştiği düzlemlerden haberleri yok"* deyip geçebiliriz.

Ancak sorun burada bitmemektedir. Bireyin bağlılığı sadece siyasal partilere değildir. Bireyler derneklere, cemaatlere ve tarikatlara bağımlı olabilmektedirler. Cemaat bireyden daha önce mevcut olan doğal ve spontane bir guruptur. Cemaat yaratılmaz, keşfedilir. Ona üye olunmaz. *"Bir tarikata girmek bir derneğe üye olmakla aynı anlama gelmez. Burada üyelikle adama arasında bir ayrım yapmamız gerekir. Adama tam bir üye-*

2003-2004

lik, kişinin bütün hayatına verilen bir yöndür. Adama totaliterdir. Tarikat, inanç birliği, kişiliğin aşılması, bireyliklerin kendilerinden daha yüce bir gurup içinde kaynaştırılması yolundaki derin bir ihtiyaca dayanır."

Bireyden önce var olan ve bireyi yok sayan tarikat ve cemaat mensupluğunun ya da ölesiye bağlı olduğu inancın gücüyle oturlan kürsüler ve verilen kararlar ne olacaktır?

Bireyin oluşmasındaki gecikmenin etkisiyle ortaya çıkan tarikat ve cemaatlere mensubiyet, parti üyeliğinden daha bağlayıcıdır. Çünkü tarikatlar ve cemaatler kendilerini bir bütün olarak üretmekte ve her şeye vaziyet etmeyi görev bilmektedirler. Bu bağlamda birey ve bireysel özgürlükler önemini yitirmektedir. Hakların değil imtiyazların peşinde koşmaktadırlar. Yargıda bu nitelikli, tarikat ve cemaatlere mensup insanlar her gün biraz daha çoğalmaktadır. Bunlar bütün imalara, ikazlara, eleştirilere karşın buldukları mevkiileri, cemaatlerinin liderlerinin izni olmadığı için terk etmemektedirler. Ağızları kulaklarında "tuz kokarsa" öykülerini dinlemekte, "etik" demeçleri verebilmektedirler.

Değerli hukukçular,

Yargı etrafında oluşan güvensizlik ortamının ve yolsuzluk algılamasının bütün sorumluluğunu yargıda görev yüklenmiş yargıçlara, savcılara ve avukatlara yüklemenin haksızlık olacağını vurgulamak isterim.

Bilimsel bir araştırma, yargıya güvensizliğin sebeplerini beş başlıkta toplamıştır:

1. Geciken adalet,
2. Haksız karar,
3. Yargı kararlarının uygulanamaması,
4. Ceza infaz uygulamasındaki vahim durum,
5. Yargıya ulaşamama.

Türkiye Barolar Birliği kurulduğu 1969 yılından bu yana, yargı hakkındaki olumsuzlukların giderilmesi için büyük çaba göstermiştir. Kurucu Başkanımız, hocamız rahmetli Faruk Erem başta olmak üzere geçmiş dönem başkanlarımız bu bağlamda pek çok konuşma yapmışlar; TBB ve barolarımız sayısız toplantı düzenlemişler, bildiriler sunmuşlardır. Devlet Planlama Teşkilatı ve Adalet Bakanlığı'nın reform çalışmalarına arkadaşlarımız katılmış düşüncelerini söylemişler, yadsınamaz katkılarda bulunmuşlardır. Ancak, itiraf etmeliyim ki, değişiklikler konusunda bilinçli bir dirençle karşılaşmışlardır.

TBB'nin savunduğu ve değişmesini istediği pek çok ilke, konjöntörün değişmesi sonucu ya da son zamanlarda olduğu gibi Avrupa Birliği ile uyum bağlamında gerçekleştirilmiştir. Örnek olarak, ölüm cezasını, TCK'nın 141 ve 142. maddelerini, C. Başsavcılığı tebliğnamesinin aleniyetini, TCK'nın 159. maddesini, Hakimler Savcılar Yüksek Kurulu'nda Adalet Bakanı ile müsteşarının varlığını, savunmanın suçlama ile bağlaması ilkesini, tutuklamanın koşullara bağlanmasını bir çırpıda sayabilirim. Bunların hangisinin ne kadar uygulamaya intikal ettiği ayrı bir sorun olmakla birlikte yasal düzenlemelerinin yapılmış olması sevindiricidir.

Şu anda yargıya güvensizlik algılamasında ana nedenlerden biri, TBB'nin uzun yıllardır kamuoyuna tekrarlamaktan bıkmadığı yargılama yöntemlerindeki Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6. maddesinde ifadesini bulan "*adil yargılama hakkı*"nın gerçekleşmesi önündeki engellerdir. Yıllardır yaşadığımız ve bıkmadan dile getirdiğimiz yargılamadaki bu olumsuzluğun yine Avrupa Birliği uyum anlayışı içinde gündeme getirilmesi üzüntü kaynağımız olacaktır.

"*Yargılama diyalektiği*" sav ve savunma özgürlüğü ve dengesi ile bağımsız hükmün oluşması olarak tanımlanabilir. Bunu bozan en basit olgu C. Savcılarının konumlarıdır. Bu hem karar merciini hem de savunmayı olumsuz etkilemektedir. Konuyu geçen yıl, açılış konuşmamda şöyle özetlemiştim: "*Savcılık makamı ile yargılama makamının sergilediği birliktelik,*

2003-2004

eleştirilere neden oluyor. Çünkü yargılamayı yürüten yüce mahkeme heyeti hiç de yasal dayanağı olmadığı halde kürsüde savcıyla bütünleşerek kararlarını birlikte oluşturuyorlar."

Yargının iki ayağındaki bu birlik görüntüsü, Hakimler Savcılar Yüksek Kurulu'nda tek merci ile temsil edilmesinden sonra, staj aşamasında kurumsallaştırılmıştır. Maalesef Adalet Akademisi Kanunu ile bu konuda bir geri adım daha atılmış; C. Savcısının özel konumu dolayısıyla zorunlu bağımlılığı, bağımsızlığı asıl olan yargıçlarımıza da teşmil edilmiştir. Bu suretle, Anayasa'nın yargıçlara genelge gönderilemeyeceği, emir ve talimat verilemeyeceği ilkesi ayaklar altına alınmıştır.

Gelecek günlerde bu yolda Avrupa Birliği sevdasıyla yapılacak değişikliklere *"tarih düşmek"* amacıyla bu önemli noktayı bir kere daha anımsatmaktayım.

Sayın Cumhurbaşkanı,

Bağımsız, yansız, güçlü, adil bir yargı ve yargılanmanın gerçekleşmesi için yüzeysel, kopuk kopuk düzenlemeler, düzeltmeler, iyileştirmeler yerine, köklü bir *"Yargı Reformu"* nun acilen gerçekleştirilmesi amaçlanmalıdır.

Bunun için öncelikle siyasal iktidarların yargı konusunda samimi olmaları, siyasal iradenin bu konudaki kararlılığını görmek gerekmektedir. Cumhuriyetin ilk yılları dışında adalete ve yargıya hükümet programlarında gereken yer verilmiş, bütçelerde *"Adalet Bakanlığı'na"* ayrılan pay diğer bakanlıkların çok gerisinde kalmıştır. 18 Mart 2003 günü TBMM'ye sunulan 59. Hükümet Programı'nda *"58. Hükümet ile 59. Hükümet arasında organik bir devamlılık ve hükümet etme mantığı açısından süreklilik vardır"* sözleriyle başlayan hükümet programında hukuk, yargı ve adli sistemimiz için *"adalet sisteminizin işleyişi konusunda, hukuk devleti prensibi ile tam uyumlu bir görüntü verdiğimiz söylenemez. Adalet sistemi çok yavaş işlemekte, bu durum adalete güven duygusunu zayıflatmaktadır. Vatandaşlarımız kimi zaman haklarını mahkemelerde aramak yerine 'ihkak-*

hakka' kalkışmakta, ya da yargı dışı organizasyonları devreye sokmakta veya umutsuz bir şekilde hak aramaktan vazgeçerek haksızlığa boyun eğmektedir. Tam ve zamanında adaletin tesisi için, gereken her türlü düzenleme yapılacaktır. Adliyeler, çağın gelişmelerine ve hizmetin gereklerine uygun bir şekilde modern araç ve gereçlerle donatılacaktır. Mahkemelerin elektronik arşiv imkanlarından yararlanması sağlanarak gerekli bilgi ve belgeler ile emsal kararlara zamanında erişim mümkün hale getirilecek, yargı organları arasında kurulacak bir bilgi ağı ile adli sistemi bilgi toplumu taşıyacak bir düzen oluşturulacaktır. Bu çerçevede hazırlanan yargı ağı projesi yılsonunda tamamlanacaktır. İnfaz mevzuatı çağdaş normlara uygun hale getirilecek, modern bir örgütlenme, yeterli sayıda personel ve fiziki imkanların sağlanmasıyla ceza ve tutuk evlerinin sorunları çözülecektir” açıklaması ve tanımlaması yapılmış olmasına karşın, Adalet Bakanlığı bütçesi de % 07 olarak bağlanmıştır. Programdaki bu açıklamalar, ortaya konulan çözüm önerileriyle ayrılan bütçe hukuk sistemimizde ve yargıda yaşanan sorunların giderilmesinde çok yetersiz kalmaktadır.

Kanımızca “Yargı Reformu”nun ilk ayağını “Hukuk Öğretimi-Hukukçu Eğitimi” oluşturmalıdır. Çünkü nitelikli hukukçuların, hukuk devletinde önemli işlevleri ve görevleri vardır. Ülkemizde iki kurum Türk Ulusu-Türk Milleti adına doğrudan görev yapmakta ve karar vermektedir. Bunlardan birisi seçimle oluşan TBMM, diğeri ise bağımsız yargıdır. Bu nedenlerle “nitelikli hukukçu” yetiştirmek büyük önem taşımaktadır. Amaç, değerli bir hukukçunun söylediği gibi, “yeterli belleği, devamlı ve eşit ölçüde dikkati ve sabrı olan hakimler, savunmayı adaletin önemli bir parametresi gördüğü için fazla konuşmayan, dinleyerek gerçeği zamanlıca yakalayan hakimler, ölçüyü yakalamış hakimler” olmalıdır. Anayasa ve yasalarımızda yargının bağımsızlığı, yargıç güvencesi, yargıçlarımızın yansız ve özgür bir biçimde vicdani kanaatlerine göre karar verecekleri yazılıdır. Bu yazılanlara karşın uygulamada ne yargıç kendisini bağımsız ve güvencede hissetmekte, ne de yargılananlar kendisini yargılayanların bağımsız ve güvencede olduğuna inanmaktadır. En üst kamu görevlisinden, en yetkili politikacısından en sade yurttaş kadar tüm kesimler devletin temelini

2003-2004

oluşturan bağımsız yargıya gereken özeni, güveni ve duyarlılığı göstermek zorunda olmalıdırlar. Yargı her türlü tartışma ve polemiklerin dışında kalmalı, sadece yargılamayı yapan, yargıcın değil yargılanan kişinin de, mahkemenin dolayısıyla yargılamayı yürüten yargıcın yansızlığına, bağımsızlığına, objektifliğine inanması ve güvenmesi gereklidir. En küçük bir kuşku ve güvensizlik, toplumun hak ve adalet duygularını doğrudan ilgilendiren işlevleri üslenmiş, yargılama gibi önemli bir kurumunun yıpranmasına ve itibar kaybına neden olur. Buna kimsenin hakkı yoktur, kişisel hiçbir makam ve çıkar toplumun güvencesi ve geleceği olan kurumların yıpratılması için gerekçe gösterilemez.

Yargıcın bağımsızlığı koşulsuz, ayrımsız sağlanmalıdır. Ülkemizde yargıç bağımsızlığı konusunda yeterli duyarlılık gösterilmemiş, yasalarda bağımsızlık yazılı olduğu halde, uygulamada yok edilmesi için her türlü tuzak öngörülmüştür. Yargı bağımsızlığı anayasa buyruğu olduğu halde; yargıçların yer ve görev güvenceleri bulunmamaktadır. Yargıcın yazgısı ister tam bağımsız, isterse şimdiki gibi politik katkı olsun *"Hakimler ve Savcılar Kurulu üyelerinin iki dudağı arasında"*dır. Başına buyruklu, politik, dinsel inançlar, bölgecilik, bireysel dostluklar ve beklentiler bu alanda hep yaşama ortamı bulmuştur. Ülkemizde yargıçları, Adalet Bakanı'nın atadığı müfettişler denetler. Müfettiş, raporunda, yargıcın *"yansızlığı"*, *"dava ve usul ilkelerini bilme ve uyma; doğru karar verme yeteneği"*, *"politik ve ideolojik görüşleri"* gibi öznel değerlendirmeler yer alır. Müfettiş kimdir? Gökten zembille mi inmiştir? Ulus adına her konuda karar verme yetkisine sahip yargıcın, memur gibi bir memur tarafından denetlenmesi yargı bağımsızlığıyla ne kadar bağdaşır?

Not kaygısıyla yetkisini hakkaniyete uygun değil de, öznel-sübjektif beklentileri için kullanan, müfettiş korkusu aklından, belleğinden çıkmayan yargıcın tam bağımsızlığından söz etmek mümkün müdür?

SAVUNMA

Avukat yargıda “*Hak arama özgürlüğü*”nü temsil etme yanında, yargı sürecine “*halk adına*” katılarak yargı kararlarının aleniyetine ve demokratikleşmesine yardımcı olur. Bu bağlamda “*Yargı diyalektiği*” sav ve savunma özgürlüğü ve dengesi ile bağımsız hükmün oluşması olarak tanımlanabilir. Bunu bozan en basit olgu C. Savcılarının yargılama sırasındaki konumlarıdır. Bu konum hem karar mercii hem de savunmayı olumsuz etkilemektedir. Çünkü yargının iki ayağının bu birlik görüntüsü, tam bağımsız olması gereken yargıçlar aleyhine değerlendirilmektedir. C. Savcısının özel konumu dolayısıyla zorunlu bağımlılığı, bağımsızlığı asıl olan yargıçlarımıza da teşmil edilmiştir. Bu suretle Anayasa’nın yargıçlara genelge gönderilemeyeceği, emir ve talimat verilemeyeceği ilkesi ayaklar altına alınmıştır. Yargı her türlü müdahaleden, her türlü etkiden kurtarılmış olsa bile savunmanın yargı sürecindeki katkısı görmezden gelinirse, verilen kararlar adil olsa bile demokratik olmaz. Bu denli önemli görevi yanında, yargının kurucu unsuru olan “*savunma mesleğinin*” anlamı hala kavranabilmiş değil. 2001 yılında bütün eksikliklerine karşın, çıkışını büyük bir heyecanla karşıladığımız 4667 sayılı Kanun ile elde edilen birçok hak çeşitli girişimlerle ya geri alınmış, ya da kullandırılmamıştır. Yasada açıkça belirtilmesine karşın Barolar ve Barolar Birliği’nin protokoldeki yerine gerekli özen ve duyarlılık gösterilmemekte, bu nedenle yasa çıktığından bu yana hiçbir devlet protokolüne katılmamaktayız. Yine avukatlık kimliğinin “*resmi kimlik*” niteliğinde olduğu yasada yazılı olmasına karşın, birçok kamu kurumu yasanın bu amir hükmünü görmezden gelmektedir. Resmi kurumlarda iş takibi sırasında da gerekli bilgi ve belgelere ulaşılması konusunda büyük dirençlerle karşılaşılmaktadır. Avukatlık Kanunu ile getirilen yeni düzenlemeleri geriletken, 25.6.2002 gün ve 4765 sayılı Kanun ile henüz yayınlanmamış bulunan Anayasa Mahkemesi kararını mesleğimiz açısından olumlu karşılamamız mümkün değildir. Çünkü 4765 sayılı Kanun ile yapılan değişiklikle, mesleğe giriş aşamasında, staj sonrası konulmuş

2003-2004

sınav ertelenmiş ve mesleği bir çok örneği ile birlikte “serbest alan” haline getiren öğretmenlerin avukatlık yapma hakkının sürdürülmesi sağlanmış, ayrıca Anayasa Mahkemesi'nin kararıyla da yargıç ve savcılara mesleğe girme konusunda yeni olanaklar getirilmiştir. Mesleğimizin içinde bulunduğu ve giderek ağırlaşan olumsuz koşullar, meslektaşlarımızı etkilemekte birçok yakınmaya neden olmaktadır. Serbest çalışan meslektaşlarımızın en büyük sorunu sosyal güvenliktir. Kamu kesiminde çalışan meslektaşlarımız ise yaptıkları işin önemine ve konumuna uygun bir statüde değillerdir. Bu konuda daha önceki söylediklerimizle yetineceğiz ve kamu kesimi avukatlarının durumunu ifade anlamından bir düzenlemeyi bilgilerinize sunacağız. Ulaştırma Bakanlığı Devlet Hava Meydanları İşletmesi Genel Müdürlüğü'nün 20 Temmuz 2003 gün ve 25174 sayılı *Resmi Gazete*'de yayınlanan “*Personel Atama ve Görevde Yükselme Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmeliğin*” 5. maddesindeki düzenleme iktidar ve onun yönetimindeki kamu görevlilerinin hukuka, hukuk devletine, savunmaya ve avukata bakışını açıkça ortaya koymaktadır. Yönetmeliğin 5. maddesinde Genel Müdürlük personeli işin önemine ve konumuna göre guruplara ayrılarak sıralamaya tabii tutulmuşlar. Bu sıralamada avukat (I) harfinde sistem programlayıcısı, mütercim, tekniker, hava trafik kontrolörü vs. ile birlikte listenin en sonunda yer almıştır.

Savunmanın temsilcileri avukatların örgütleri olan barolar ve barolar birliği olarak, mesleğin sorunlarının çözümü yanında, avukatlık mesleği ve iş alanına yapılan saldırı ve tecavüzlerle de mücadele etmek durumunda kalmaktayız. Yıllardır, hukuk eğitimi görmemiş muhasebeci ve yeminli mali müşavirlerin avukatlık haklarını kullanma konusundaki ısrarları yanında, son dönemlerde de noterlerin benzeri talepleri karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda, yeni “*Noterlik Kanun Tasarısı*” ile avukatlara ait olması gereken pek çok işlev noterler tarafından da yapılır hale getirilmek istenmektedir. Dünyanın her yerinde ve tarihi gelişim süreci içinde noterlik mesleği, avukatlık mesleğinin bir türevi niteliğinde olduğu halde,

sevgili noter kardeşlerimizin çabası sonucunda Türkiye’de avukatlık, noterlik mesleğinin bir türevi şekline getirilmek istenmektedir. Yeni Noterlik Kanunu’nda, noterlerin geleneksel yapı ve kimlik içinde değerlendirilmesi ve avukatlara ait alanlara sarkmalarının önlenmesini dilemekteyiz.

Anayasa’nın hak arama özgürlüğü aşamasında, yargı ile vatandaş arasına yapay araçlar koyma isteklerine bir örnek de “*Hakem ve Bilirkişi Odaları*” yasa taslağı veya tasavvurudur. İlişkilerimiz nedeniyle yakından tanıma olanağını bulduğumuz ve bu nedenle içtenliğine inandığımız Adalet Bakanı Sayın Cemil Çiçek’in TBB 27. Olağan Genel Kurulu’nda böyle bir çalışma olmadığını vurgulamasına karşın, bu alandaki yayın ve haberler bitmemektedir. Hakemlik ve bilirkişilik bağımsız bir meslek değildir. Bilirkişi usul yasalarına göre yargılamada lüzumlu ve önemli bir öğedir. Ancak arızı bir iş ve uğraş olma yanında esas mesleğinin bir türevi olan bilirkişiliği bir hak haline dönüştürme heveslerinden bir an önce vazgeçilmesi en büyük dileğimizdir.

TBB olarak çeşitli toplantı ve etkinliklerde tartışmaya açtığımız, TBMM Adalet Komisyonu’ndaki görüşmeler sırasında kaygı ve endişelerimizi bildirdiğimiz İstinaf- Bölge Adliye Mahkemeleri-Üst Mahkemeler Kanunu yasalaşarak çıkmıştır. Yargı sistemimizde daha önce uygulanan ancak, sakıncaları nedeniyle 1924 yılında kaldırılan kurum yeniden getirilmiştir.

Çeşitli nedenlerle adil yargılanmaya katkısı olacağı söylenen istinafın, yargının sorunlarını çözmede büyük katkısı olacağı inancında değiliz. Bir süre için Yargıtay da işlerin rahatlamasına neden olduktan sonra yeni ve ciddi sorunlar yaratacaktır. Çünkü adliyelerdeki mevcut sorunlar çözülmeden istinaf uygulamasına geçilmesi hiçbir yarar sağlamayacaktır.

Yargıç, savcı ve avukatların birlikte staj yapmalarını hedefleyen “*Adalet Akademisi*” yasası da yasalaşarak yürürlüğe girmiştir. TBB ve baroların sıcak bakmadığı düzenleme danışma ve yardım, inceleme, araştırma ve yaygın dökümantas-

ÖZDEMİR ÖZOK'UN YARGI YILI AÇILIŞ KONUŞMALARI

2003-2004

yon, işbirliği ve koordinasyon gibi konularda yararlı olacağı kanısındayız. Barolar stajyerlerini yetiştirmek için kendi staj eğitim merkezlerini ve staj birimlerini oluşturmaktadırlar.

2004-2005
Yargı Yılı Açılış Konuşması

Sayın Cumhurbaşkanım,

2004-2005 yargı yılının açılışı dolayısıyla düzenlenen toplantıya katılan değerli konuklar, sayın yargıç, savcı ve avukat meslektaşlarım, yazılı ve görsel basınımızın değerli temsilcileri, Türk yargı sistemine yönelik eleştiri boyutlarını aşan ve doğrudan yargı erkinin varlık ve yetkilerini hedef alan saldırılara maruz kalınan bir süreçte, bu toplantıyı onurlandırmanız çok büyük bir anlam taşımaktadır.

Sizlere, Türkiye Barolar Birliği ve şahsım adına teşekkür ediyor, saygılar sunuyorum.

1969 yılından bu yana, kurucu başkanımız Prof. Faruk Erem ve Türkiye Barolar Birliği başkanları Yargıtay'da düzenlenen "*adli yıl*" açılış törenlerinde yargımız ve ülkemiz sorunları hakkında, tespit ve değerlendirmelerini içeren konuşmalar yapmışlardır. Göreve geldiğim 2001 yılından bu yana, dördüncü kez sizlere seslenmenin onurunu yaşıyorum. Bu adli yıl açılış konuşmasında, yıllardır dillendirdiğimiz yargı ve meslek sorunları yanında, ağırlıklı olarak birey adına, toplum adına ve devlet adına gözlerden kaçırılmaya çalışılan ya da farklı boyutlarda sunulan temel ilke ve doğrularla, yurt sorunları hakkındaki tespit ve değerlendirmelerimi sizlerle paylaşmak istiyorum. Üzülerek belirtmek isterim ki, yaşanan olumsuzluklar nedeniyle, yeni adli yıla, her adli yıldan daha buruk, daha moralsiz ve daha sıkıntılı girmektediriz.

2004-2005

Geçen yılki konuşmamda belirttiğim gibi, yapacağımız eleştiri ve değerlendirmelerin, yansız, dostça, önyargısız bir özeleştiri olarak kabul edilmesi ve böyle algılanmasını bütün içtenliğimle dilemekteyim. Bunun başka türlü anlaşılması da mümkün değildir. Çünkü, temsil ettiğim ve adına konuşma yaptığım Türkiye Barolar Birliği ve dolayısıyla avukatlar, yargı sistemimizin kurucu unsuru, ayrılmaz parçasıdır. Bu bağlamda, yargıya yönelik her olumsuz değerlendirme ve eleştiride açıkça itiraf etmeliyim ki, maalesef bazı avukat meslektaşlarımın da parmak izlerine rastlanmaktadır.

Geride bıraktığımız yılda, Avrupa Birliği'nden "*müzakerre tarihi*" alma gayretiyle, bir dizi yasal düzenleme yapılmış olmasına karşın yargı erki başta olmak üzere, bir çok konuda yakınmalar devam etmektedir. Bu anlamda vatandaşların, yargıçların, savcılarının, avukatların ve hepsinden önemlisi sorunu çözmekle görevli olan yetkililerin yakınmaları da artarak sürmektedir.

Sayın Cumhurbaşkanım,

Toplum yirmi, yirmi beş yıldan beri ilginç bir süreçten geçmekte, bir bakıma yeniden şekillenmektedir.

Genel olarak, sosyal ve moral değerlerdeki çözülme, her alandaki kirlenme, toplumun hak, adalet ve hukuk anlayışı yanında, yargıdan beklentilerinde de büyük değişiklikler yapmıştır.

Siyasal, sosyal ve ekonomik istikrarsızlıklar sonucu bunalım içinde olan yurttaşımız, özünde haklı olup olmadığına bakmaksızın, her iş ve her konuda, ne pahasına olursa olsun, olumlu sonuç almak istemekte, her türlü girişimi doğal kabul etmektedir. Böylesi bir toplumsal yapıda, genelde kamu görevlileri, özelde yargıçlar, ciddi zorluklar ve sıkıntılar içinde görevlerini sürdürmeye çalışmaktadırlar.

İşin en ilginç yanı, yargıyı en çok etkilemek isteyen kişi ve kurumlar, başta siyasi kadrolar olmak üzere, yargıdan ya-

kınmakta, ama yakınma konularının çözümünde kendilerine düşen özen ve görevleri yerine getirmemektedirler.

TÜSİAD tarafından yaptırılan kamu reformu araştırmasının ortaya koyduğu acı gerçek iç karartıcıdır. Bu rapora göre deneklere yöneltilen “*kişisel çıkar elde etmek için yasa ve kurallar çiğnenebilir*” düşüncesinin genel olarak toplumda ve belirli toplum kesimlerinde ne kadar yaygın olduğu konusundaki değerlendirmelerde, bu yöndeki soruya, % 55.1 oranında çok yaygın, % 24.4 oranında yaygın, % 15.7 oranında kısmen yaygın cevabı alınmıştır. Sonuç olarak, Türkiye’de toplumu oluşturan bireylerin büyük çoğunluğu, kendileri dışındaki çoğunluğun, kişisel çıkarları için toplumun ortak kurallarını çiğnemeye hazır olduğu düşüncesindedirler. Yargı başta olmak üzere bir çok sorunun temelini bu çarpık anlayış oluşturmaktadır.

Toplum liderleri, toplumu yönetmeye talip olan kişi ve kurumlar, belirli bir süreç içinde, acı ama gerçek olan bu tablonun oluşmasına etken olmuşlardır. Bu bağlamda halkın ve toplumun önünde yürüme, onlara örnek olma iddiasında ve kararlılığında olan kişi ve kurumlara büyük görev ve sorumluluklar düşmektedir. Yönetenler bu sorumluluk ve duyarlılık anlayışıyla hareket etmek yanında, şaibeden uzak, ilkeli ve örnek davranışlar sunmak zorundadırlar.

Sosyal dokudaki olumsuzluklara karşın, ilkeli, dürüst, idealist yargıçlar, savcılar ve avukatlar, yargıyı ayakta tutabilmek için insan üstü çaba göstermektedirler. Çünkü onlar, bir insanlık onuru olan hak aramanın “*en son ve en etkili yerinin*” yargı olduğuna inanmakta ve yargının hiçbir lekeye, hiçbir istismara yer vermemesi gerektiğini çok iyi bilmektedirler. Bu bağlamda yargılamayı, adalet deneni üstün değerini belirlenmesinde kendine özgü evrenselleşmiş yöntemlerin kullanıldığı bir sanat olarak ifade edersek; yargıçı da, yargılama sanatının yöntemleriyle adalet deneni üstün değeri gerçekleştiren özel bir kişi olarak tanımlayabiliriz. Yargıç ve yargının sorunlarına bu bakış açısı ile yaklaşılmalıdır.

2004-2005

Artık toplumsal sorunlara bilimsel yöntemlerle yaklaşıl-madan, yüzeysel ve günü birlik çözümlerle hiçbir yere varıla-mayacağı gerçeği kabul edilmeli ve devletin çatısı yargı başta olmak üzere, tüm kurumlar bu anlayış ve çağcıl değerlerle yeniden oluşturulmalıdır.

Sayın Cumhurbaşkanım,

Ülkemizin kuruluş felsefesi, üniter devlet şeklini, yönet-sel açıdan laik, demokratik, sosyal hukuk devleti yapısını ve siyasal gelecek açısından da tam bağımsızlık esasında, ekono-mik, sosyal, kültürel ve sanatsal yönden kalkınmış çağdaş bir Türkiye'yi hedefler. Bu hedefe ulaşmada ve bu ulusal kuru-luş felsefesinden sapma olduğunda ulusal düşünceye sahip kişi ve kuruluşların toplumu aydınlatma görevi vardır. Son yıllarda, ülkemizde ekonomik ve siyasal açıdan büyük bir tes-limiyet yaşanmakta, buna karşın duyarlı kişi ve kuruluşların göstermiş olduğu ulusal duruş, yapılan olumlu işleri engelle-me eleştirilerine neden olmaktadır. Oysa bu ulusal duruşun, karşı koyuşun, demokratik yol ve yöntemlerle daha etkili ve daha örgütlü yapılması gerekir. Bu konudaki duyarsızlık, bu konudaki gecikme, ülkemizin kuruluş felsefesini yeterince özümsememiş kişilerin yönetiminde onarılması olanaksız tahribatlara yol açmış ve açmaktadır.

Hepimizin "*ebediyete kadar payidar kalacağına*" inandığı-mız Türkiye Cumhuriyeti'nin temelleri çok iyi atılmış, ancak öngörüsüz ve popülist politikalarla bu temeller sarsılmaya ve çatırdamaya başlamıştır. Çünkü, demokratik, laik, sosyal hu-kuk devleti ve çağının çağdaşı olma hedefleri Türkiye Cum-huriyeti üzerinde başka hesapları olanların elini kolunu bağ-lamakta ve onları huzursuz etmektedir. Bu kesim, Türkiye'nin Cumhuriyetçi ve aydınlık hedef ve hayallerinden son derece rahatsız ve tedirgindirler. Bunlar, toprakları üzerinde her alanda yükselen, sorunlarını çözmüş, laik, demokratik güçlü bir Türkiye Cumhuriyeti istememektedirler.

Cumhuriyetin ulaşmak istediği “demokrasi”, “laiklik” üzerine oturtulmuştur. Laiklik, “devletin ve diğer bütün toplulukların, insanların dinsel tercihleriyle ilgilenir olmaktan uzaklaşmaları, bütün din ve inançlara karşı eşit uzaklıkta durmaları, bunlardan herhangi birini veya birilerini” desteklememeleri veya engellemeleri anlamına gelmektedir. Devletin dinlere karşı eşit mesafede durması ve ideolojilere karşı yansızlığı demokrasiye ulaşmamızı kolaylaştıracaktır.

Bilim dünyasında bu tanıma ve laiklik uygulamasına iki önemli unsur daha eklenmektedir.

Birincisi “hangisi olursa, olsun bütün din, inanç, mezhep veya tarikatların kısmi(azınlık) olduklarını kabullenip, kendi varoluşlarını toplumun tümüne dayatmaktan vazgeçmesi”dir. Bu davranış, yani ötekine yaşama hakkı tanınması aynı zamanda demokrasinin en önemli ögesi “çoğulculuğun” da kaynağı olmaktadır.

İkinci koşul da “dinin dünyayı yönetmekten vazgeçmesi” ve kişilerin manevi dünyasını zenginleştirmesinde odaklanmasıdır.

Varlığını ve vazgeçilmezliğini her an savunduğumuz temel insan haklarının başında gelen “din ve vicdan özgürlüğü”, bu sınırlar içinde kaldığı sürece, toplumda hiçbir zaman sorun yaratmamıştır.

Cumhuriyeti kuranlar amaçlarına ulaşabilmek için “skolastik” düşünce anlayışının egemen olduğu eğitim ve kültürün oluşturduğu geleneksel yapıyı kırmak suretiyle önce “özgür birey” yaratmak istemişlerdir. Bunun için de, kişi özgürlüğünü sınırlayan “tekke ve zaviyeleri” yasaklamışlar en önemlisi “özgür birey”i eğitim birliğiyle Cumhuriyet vatandaşlığına hazırlamaya çalışmışlardır. Onuncu yıl marşında haykırılan “on yılda on beş milyon genç yarattık her yaştan” sözlerinin simgesel anlamı budur.

Özgür ve çağdaş birey olmasını engellemek için bunca uğraşa karşın, halkımız Cumhuriyetle kendisine model olarak sunulan “özgür birey” olma konusundaki inancında kararlıdır.

2004-2005

Sayın Cumhurbaşkanım,

Ülkemizin kuruluş, felsefe ve hedeflerini yukarıda kısaca sunmaya çalıştım. Bu bağlamda, bize bin bir güçlük, kahramanlık ve özveriyle kurtarılıp emanet edilen bu güzel ülkenin insanları olarak, öncelikle kendi ülkemiz ve yanı sıra da üzerinde yaşadığımız dünyamızın geleceği hakkında bir biçimde düşünmek, kendimizi ciddi şekilde sorgulamak ve yeni stratejiler geliştirmek zorundayız.

Dünyanın bir parçası olarak da, çevremizdeki siyasal, sosyal ve ekonomik gelişmeleri yadsımanız ya da etkisi altında kalmamız olanaksızdır. Bunlar, demokrasi, insan hakları ve iyi işleyen bir piyasa ekonomisidir.

Bilindiği gibi Türkiye Cumhuriyeti ilk günden beri bu yolu izlemeyi amaçlamış, ama sürekli olarak aynı ulusal bilinç ve kararlılıkla hareket edemediği için, işleyen gelişmiş bir demokrasi, insan haklarına uyum, iyi işleyen bir piyasa ekonomisini kuramamıştır... Türkiye kararsızlığının sonucu ulusal çıkarlarını gözetmeyen ve kuruluş ilkelerini dışlayan politikalar nedeniyle, olayları yönlendirememiş, hep dış dinamiklerin etkisiyle hareket etmek durumunda kalmıştır. Türkiye, odağında olamadığı, ulusal çıkarlara aykırı bu yanlış ve teslimiyetçi politikalarla, çok önemli tarihi fırsatları kaçırmış, oluşumların önünde olması gerekirken peşlerine takılmıştır. “Küreselleşme” adı verilen “*de facto*” durum karşısında neler yapılmalı, bu sürece, bu değişime nasıl uyum sağlamalı ya da bu sürece nasıl karşı durulmalı; bunları düşünmeden, bunları çözmeden, gerekli tedbirleri almadan, gerekirse ve mümkünse kendimize, ülkemize koruma alanları geliştirmeden hiçbir ulusal sorunumuza köklü çözümler üretemeyiz. Öncelikle bu gerçeği kabul etmemiz ve daha sonra buna uygun çözümler üretmemiz gerekmektedir. Aksi taktirde bugüne kadar sürdürülen teslimiyetçi anlayış ve politikalarla varılan noktadan ileriye gitmek mümkün olamayacaktır. Sorunların çözümünde ya da küreselleşmeye karşı korunmanın, uyum sağlamanın yollarını ararken iki önemli unsuru göz ardı etmek mümkün değildir. Bunlar doğanın sınırlarını çizdiği dünya ve ataları-

mızın sınırlarını çizdiği ülkedir. Her ikisinin üzerinde de yaşamak ve ortak değerlerini korumak durumunda olmamıza karşın, kendi korumalı yaşam alanımız olması nedeniyle, üzerinde yaşadığımız toprakların vatan olma gibi önemli bir özelliği ve ayrıcalığı vardır. Uluslararası rekabetin çılgınlığı hızla sürerken, ulusal çıkar çatışmalarının vahşi yarışı henüz sonlanmamışken, ortak alanda yaşamının, ulusal çıkarları savunmanın, ulus devlet kalmanın, ve ulus devlet olarak güçlü olmanın kaçınılmaz, vazgeçilmez gerekleri, mecburiyetleri ve elbette yararları yadsınamaz.

Bugün, çağdaşlaşma yolunda hızla ilerlediği iddia edilen Türkiye'nin çok ciddi ve önemli sorunları vardır. Eğitim ve işsizlik başta olmak üzere, ortaçağ anlayışının uzantısı kan davaları, namus cinayetleri devam etmekte, aşiret reisleri kurulu düzene kafa tutabilmekte, kovboy filmlerini anımsatacak biçimde karakol basılıp adam kaçırılabilen, çocuklar işgücü ve sermaye olarak algılanmakta, kent, ilçe ve köylerimizin çoğu çağdaş yaşam koşullarından uzak, hızla potansiyel suçlu yuvaları haline dönüşmekte, bir yıl içinde sadece trafik kazalarında binlerce kişi ölmekte, en küçük yağıştan sonra büyük kentlerimizde doğal göletler oluşmakta, kuşkusuz örneklerini çoğaltabileceğimiz, bu olumsuz ortamda yaşamak durumunda bırakılan insanlarımız da gergin ve sorunlarla yüklü kişiler haline gelmektedirler. Büyük kentlerin ve gelişmekte olan kentlerin toplumsal dokusunu bozan, üyesi olmak için çırpındığımız hiçbir AB ülkesinde konut olarak tanınmayan gecekondulu olgusu, idarenin yerel ve merkez yönetimlerini elinde bulunduran politikacıların, özensiz ve ilkesiz yönetim anlayışlarının ürünüdür. Çünkü, çarpık kentleşmenin en önemli göstergesi gecekondudur. Oy uğruna yasada tanımlanan kaçak yapılanmalara taviz verilip, hazine arazilerinin yağmalanmasına olanak sağlanmıştır. Artan gecekondulaşma ve kent çevresinin kuşatılması karşısında 1966 yılında 775 sayılı Gecekondulu Kanunu yürürlüğe girmiştir. Kanununun 18. maddesine göre *"bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten sonra yapılan gece kondular... hiçbir karar alınmasına gerek olmaksızın belediye veya devlet zabıtası tarafından derhal yıktırılır..."* hükmü

2004-2005

yer almaktadır. Bu amir hükme karşın, yerel yönetimlerin hoşgörüsü ve desteği sonucu gecekondulaşma hızla sürmüş, oy depoları haline gelen ve yasa dışı oluşan çarpık yerleşim birimlerinin 1983 ve 1984 yıllarında çıkarılan imar aflarıyla yasallaştırılması yönüne gidilmiştir.

Bu kadar fazla sorunlarla yüklü bir toplumsal yapı ise sürekli çekişme ve gerginlikler kaynağı oluşturduğundan, tüm çekişmeler yargıya intikal etmektedir. Sorunlar yumağı haline getirilen toplumun, bu problemlerini çözmek için yargıdan gücünün üstünde bir hizmet ve görev beklenmektedir. Biz her fırsatta, yargının sorunlarını ve aksayan yönlerini ortaya koymakta gerekli uyarı ve eleştirilerimizi açıkça dile getirmekteyiz. Ancak, kötü yönetimlerle rayından çıkmış toplumsal yapının, tekrar rayına konulması için yargıdan gücünün üstünde özveri istemek de haksızlık olmaktadır.

Sayın Cumhurbaşkanı,

Ortaya çıkan tablo umut kırıcıdır. Görülen odur ki, Türkiye Cumhuriyeti'nde hiçbir kurum, kuruluş, yetkili ve temsilci ben görevimi yapıyorum başkası beni ilgilendirmes diyemez. Varılan bu noktada, bireysel, politik ve gruplar arası çekişmeleri bir yana bırakarak, bu toplumsal çöküşe, bu toplumsal çözülmeye "*hep birlikte dur*" demek zamanının gelip de geçtiğini arz etmek istiyorum.

Toplumda adalet duygusunun oluşmasına ve korunmasına neden olan bağımsız yargı, aynı zamanda çağın yönetim biçimi olan "*hukuk devleti*" olgusunun da olmazsa, olmaz koşuludur. Anayasamız Cumhuriyetimizi demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olarak tanımlamıştır. Bu bağlamda, hukuk devleti, "*tüm eylem ve işlemleri hukuka ve anayasal kural-lara uyan devlet*" demektir. Devletin eylem ve işlemlerinin hukuka uygunluğunu denetleyecek kurum da bağımsız yargıdır. Yargı bağımsız ve yargıç güvenceli olmalıdır ki, devletin yasama ve yürütme erklerinin hukuk dışı işlemlerini hukuk içine çekebilsin, hukuk içinde tutabilsin.

1961 Anayasası'nın 143-144. maddeleriyle yapılandırılan ve içinde tek bir siyasi üyenin bulunmadığı "Yüksek Hakimler Kurulu" yargı erkinin, yasama ve yürütme karşısında bağımsızlığını sağlamıştır.

Zamanın Yargıtay Başkanı büyük hukukçu Recai Seçkin ilk Yüksek Hakimler Kurulu üyelerinin göreve başlaması dolayısıyla yaptığı konuşmada; "Anayasamız Yüksek Hakimler Kurulu müessesesini hukuk hayatımıza armağan etmiştir. Bu mutlu olaydan dolayı ne kadar sevinsek ne kadar övünsek yeridir. Yüksek Hakimler Kurulu yabancı ülkelerde bile henüz kısa bir tarihe malik bir müessesedir. Gerek oralarda, gerek bizde bu müesseseye karşı olan bir çok kimselerin bulunduğu söylenebilir. Yüksek Hakimler Kurulu'na düşen ilk görev, çalışmalarını gayet sağlam ilkeler ve doğru gelenekler üzerine kurmak, işlemleri üzerinde eşitliğe aykırılık ve adaletsizlik gölgelerinin düşürülmesine meydan vermemektir. Gerçekten hakim teminat zırhına bürünmüştür, fakat o her şeyden önce davranışları ve tutumu ile böyle bir zırha layık olduğunu her an ispat etmek zorundadır. Hakime bu borcunu yerine getirmek Yüksek Hakimler Kurulu'nun ödevlerindedir. Yüksek Hakimler Kurulu'nun görevini gereği gibi titizlikle yapmadığı, mesleği zayıf duruma düşürdüğü düşüncesinin sosyal ortamda yerleşmesi ve genişlemesi, zamanla bu kuruluşa karşı olanların cesaretlerini artırır ve bir anayasa değişikliği ile, kurulun, şimdiki bağımsız durumu sona erer ki, bu hal; hakim teminatının sona ermesinden başka bir anlama gelmez. Bana öyle geliyor ki, Yüksek Hakimler Kurulu'nun üyeleri böyle bir tehlikenin gerçekleşmesine asla meydan bırakmayacaklar, kuruluşa karşı olanların cesaretlerini kıracaklardır." demiştir. Rahmetli Recai Seçkin başkanın endişeleri kısa bir süre sonra gerçekleşti, 1971 yılında kısmi bir değişiklik yapıldı ve 1982 Anayasası'yla da Yüksek Hakimler Kurulu tarih sayfalarındaki yerini aldı.

Yargının görevini en iyi şekilde yerine getirebilmesi için, öncelikle hiçbir sorununun çözümsüz bırakılmaması, tüm etkilere karşı bağımsızlığı ve tarafsızlığını güvence altına alacak ilke ve kurumların mutlaka oluşturulması ve geliştirilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda, yargı bağımsızlığı ve yargıç güvencesi eksiksiz yaşama geçirilmelidir.

2004-2005

Siyasetin gölgesinin yargı üzerine düşmemesi için, Adalet Bakanı ve bakanlık Müsteşarı'nın kuruldan mutlaka ayrılması; Hakimler Savcılar Yüksek Kurulu'na bağlı bir teftiş kurulunun oluşturulması; bunun doğal sonucu olarak adalet bakanlarının yargıç ve savcılar hakkında re'sen soruşturma başlatma yetkisinin kaldırılması; mesleğe giriş sınavının mutlaka bu Kurul tarafından yapılmasının sağlanması ve hepsinden önemlisi özlük işlerinin tamamen Kurul'a bağlanması gereklidir. Bakanlık tarafından düzenlenen son kararnamede iki bin beş yüz civarında yargıç ve savcının ataması yapıldı, yeri değiştirildi. Kararname taslağı kurulun kısa bir süre için bilgisine sunuldu ve uygulamaya konuldu, kısa süre içinde sayın kurul üyelerinin taslak hakkında ayrıntılı bilgiye sahip olmaları olanaksızdır. Kuşkusuz tüm atamalara Bakan'a bağlı bakanlık personeli egemen olmuştur. Bu uygulama ciddi yakınmalara ve Adalet Bakanlığı'nın eleştirilmesine neden olmaktadır.

Yüksek Hakimler ve Savcılar Kurulu'nun kararlarının yargı denetimine tabi kılınması yanında, Yüksek Kurul'a avukatlardan ve hukuk fakültelerinden makul bir oranda üye seçilmesi de "*mesleki dayanışma*" faktörünü ortadan kaldırabilecektir.

Anayasa ve yasalarda yargı bağımsızlığından ve yargıç güvencesinden söz edilse dahi, bugün, yargı bağımsız, yargıç güvenceli değildir. Özellikle 1982 Anayasası siyasal iktidarların yargıya müdahalesine olanak sağlayan düzenlemeler içermektedir. 1980'den sonra siyaset-yargı çekişme ve öykülerini burada anımsatmak istemiyorum. Sadece bakanlık müsteşarlarının dahi zaman zaman yargı üzerinde ne denli güçlü ve etkili olduklarını, yargı adına hangi tasarruflarda bulduklarını, Yargıtay üyeliği seçimi başta olmak üzere, atama, terfi, yer değiştirme gibi işlemlerdeki ağırlıklarını çok iyi hatırlamaktayız. Bu gün dahi, çok saygın ve seçkin yargıç ve savcılarımızdan siyasi mülahazalar ve kadrolaşma amaçları doğrultusunda atama, yer değiştirme, görevlendirme işlemleri yapıldığı yoğun yakınmaları alınmakta, bir çoğu meslekten ayrılmayı düşündüklerini ifade etmektedirler.

Atatürk dönemi dışında, geçmişten günümüze siyasi iktidarlar, ülke sorunlarını hukuku egemen kılarak aşmak yerine, kendilerine verilen oyların sağladığı çekicilik ve elde ettikleri yönetim gücüyle aşmayı yeğlemişler; bu nedenle, zaman zaman yargının yasama ve yürütmenin önünde önemli bir engel olduğunu vurgulamışlardır. Son dönemlerde bu öyle bir noktaya gelmiştir ki, yasama ve yürütme organlarının üst düzey yetkililerinden, en sade üyesine kadar herkes, artık hiç gizlemeden ve saklamadan, Sayın Cumhurbaşkanı'nın ve Anayasa Mahkemesi'nin "*hukuk devleti*" adına yaptığı inceleme ve denetlemeleri, yasama ve yürütmeye doğrudan müdahale olarak kabul etmekte; yargıya güvenmediklerini, yargının politize olduğunu açıkça söylemekten çekinmemektedirler. Yargı hakkındaki görüş ve düşüncesi bu olan, yasama ve onun oluşturduğu yürütmenin, yargının temel sorunlarını çözme konusunda ne denli istekli olabileceği ya da hangi çağdaş çözümleri getirerek yargı bağımsızlığı ve yargıç güvencesi sağlayabileceği kuşkuludur.

Her kurumun olduğu gibi yargının da eksikleri, yetersizlikleri ve eleştirilecek çok önemli noksanlıkları elbette vardır. Bunları en çarpıcı biçimde yıllardır dile getiriyoruz. Hatta geçen yıl bu kürsüde tarafımdan ileri sürülen görüş ve düşünceler bir çok sayın meslektaşım tarafından ağır bulunmuş, kapalı açık sitelere neden olmuştur. Oysa amacımız, varlık nedenlerine yürekten inandığımız, gücünü ve işlevini çok iyi bildiğimiz, benimsediğimiz ve özümsemişimiz yargı teşkilatımızın ve yargımızın, siyasetin gölgesinden uzak, "*kimsesizlerin kimsesi*", ezilenlerin umudu, zorbaların korkusu, laik cumhuriyetimizin ve demokrasimizin teminatı olmasından başka bir şey değildir.

Çağdaş hukuk devletinde, hiçbir organ ve kurum dokunulmaz değildir ve olamaz. Saydamlık, açıklık ve eleştiri bilimselliğin ve hukuk devletinin de gereğidir. Olumsuzluklardan ve eksikliklerden korunmanın ve kurtulmanın "*toplumun mutluluk ve moral aşısı olan güvenin*" sağlanmasının başkaca yolu yoktur. Kamuoyunun; duyarlılıkla izlediği kimi davalarla ilgili oluşturulan yargı kararları, toplumda ve onun sesi

2004-2005

olan medyada yoğun ve yaygın bir biçimde eleştirilere neden olmaktadır. Eleştiriler zaman zaman üslup olarak, ağır olsa bile, bir takım acı gerçekleri ifade etmesi ve gün ışığında dilendirilmesi bakımından çok önemlidir. Bir de kapalı kapılar ardında konuşulanlar ve fısıltı gazetesinde, hak aramanın son aşamasında hakkını alamayan ya da neye alamadığını anlayamayanların anlatımları içler acısıdır. Bütün bu olumsuz eleştirileri ve yakınmaları görmezden gelmek, bir takım koruma hükümlerinin arkasına gizlenmek, sığınmak sorunların daha da içinden çıkılmaz hale gelmesine neden olmaktadır.

Bu noktada hemen şunu belirtmek isterim ki, çağdaş devlet kurumları olan sorumsuzluk ve dokunulmazlık kavramlarından vazgeçmek mümkün değildir. Ancak sorumsuzluklar ve dokunulmazlıklar, koruduğu kişi ya da kurumlara yarar ve ayrıcalık sağlamak için getirilmemiştir. Tarihsel bir süreç içinde gelişen bu kavramlar, kamusal gücü kullanan kişi ve kurumların, hiç bir etki ve korku altında kalmadan görevlerini özgürce ve çekinmeden yapabilmelerini güvence altına almak suretiyle geniş anlamda toplumsal yararı amaçlamışlardır. Bu bakımdan, sorumsuzluk ve dokunulmazlık kavramlarını bir ayrıcalık gibi algılamadan, gerçek amaçlarına uygun yorumlamak ve uygulamak gereklidir.

Halk, kendi adına yargılama yapan yargıçtan, haksızlığa uğradığı an korkusuzca ve çekinmeden onun adaletine sığınmak yanında "*doğru ve güvenli yargılama*" yapmasını beklemekte ve istemektedir.

Yargıdan yurttaşların bu kişisel beklentisi yanında, ülkeyi içine düştüğü, çözümlenemeyen ve itibar kaybı ile güvensizlikten, yolsuzluktan, hırsızlıktan vurgundan, talandan ve her türlü tehlikeden koruyan, tek güç ve sığınak olduğu yolundaki toplumsal beklentisi nedeniyle, yargı ve çevresindeki olaylar, dedikodular, hatalar, ihmaller toplumda büyük yankı uyandırmakta, toplumsal çöküntü ve umutsuzluğa yol açmaktadır. Çünkü Sayın Adalet Bakanı'nın da, kısa bir süre önce, çok doğru bir biçimde vurguladığı gibi "*her kurumun yedeği ve alternatifi var ama yargının yedeği*" yoktur.

İşte bu anlayışla ve önyargısız yaklaştığımız yargı ve yargı sorunlarıyla ilgi olarak, kısa bir süre önce, yazılı ve görsel yayın organlarında gündeme taşınan olaylar ve sunuluş biçimi, hiçbir şekilde kabul edilir gibi değildir. Hepimiz görevlerimizi yaparken, yetkilerimizi kullanırken eşit, objektif, hukuka uygun ve adil davranmak durumundayız. Aksi takdirde inanırlığımızı yitiririz. Eşitliğe aykırı her durum, adaletin bağrında açılmış bir yaradır.

Hukuk yaşamımıza “*Neşter Operasyonu*” adı ile giren, çok ilginç ve talihsiz bir iddianameyle sadece avukatlar ile bazı bürokratların mahkemeye sevk edilmesini öngören ve kamuoyunda olaylarla ilgili yüksek yargıçların korunduğu tartışmalarına neden olan süreç, Türk yargı tarihine olumsuz bir not olarak düşmüştür.

Sayın Yargıtay Başkanı'nın, insani duygular sonucu, yapıldığı açık olan “*davranışlarının*” sunuluş biçimi, aynı durumda kalacak kişiler için ders alınacak niteliktedir. Çok yönlü bu dersin, çağdaş insan, seçkin hukukçu, örnek yargıç ve dürüstlüğü son olaylara rağmen hiç kimse tarafından tartışma konusu dahi yapılamayan sayın Yargıtay Başkanı'nın şahsında yaşanmış olması üzüntü vericidir.

Henüz mürekkebi kurumamış 09.06.2004 gün ve 5187 sayılı Basın Yasası'nın “*Yargıyı Etkileme*” başlıklı 19.maddesindeki, 13.04.1994 gün ve 3984 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanun'un “*Yayın İlkeleri*” bölümünün 4. maddesindeki, 01.04.1929 gün ve 1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'nun “*Kamu davasının hazırlanmasını düzenleyen*” 147-170. maddelerindeki, 30.07.1999 gün ve 4422 sayılı Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Yasası'nın 2. maddesindeki düzenlemeler yanında Anayasamızın, 17 ve 20. maddesinde hüküm altına alınan “*Temel Hak ve Özgürlükler*”i koruyan düzenlemeler, hukuk dışı yayınlarla ihlal edilmiştir. Üzülerek ifade etmek gerekir ki, şikayete bağlı olmayan yasaya aykırı eylemler hakkında, ne gibi işlem yapıldığına dair, bugüne kadar kamuoyuna yansıyan bir girişim bulunmamaktadır.

2004-2005

Diğer yandan, yasaya aykırı bu eylemlerle, uluslar üstü hukuk alanında insanların “*lekelenmeme hakkı*” anlamını gelen hak da ihlal edilmiştir.

Bu olaylar, sıradan bir yurttaşın her an karşılaşabileceği muamelenin vahametini göstermesi bakımından da çok önemlidir.

Tüm bu gelişmeler sırasında, MİT teşkilâtının üst düzey yöneticilerinin kamuoyuna yansıyan davranışı ve konuşmaları da, ilişkilerin ne boyutlara geldiğini ve devletin “*âli menfaatlerinin*” kimler tarafından, hangi anlayışla korunduğunu göstermesi bakımından çok ilginçtir.

Sayın yöneticilerimizin söylevlerinde ve nutuklarında bir çırpıda dillendirdikleri, özgürlük, demokrasi, insan hakları, hukukun üstünlüğü ve bunların tamamını içeren “*hukuk devletinin*”ne kadar uzağında olduğumuzu yaşanan olaylar acı bir biçimde ortaya koymaktadır.

Bunca olumsuzluğa ve moralsizliğe karşın, geleceğe umutla bakmaktayız, en büyük gücümüz, kimilerinin yadsıdığı ama bizlerin içselleştirdiği ve mücadelesini verdiğimiz ulusal ve uluslar üstü değerlerin ülkemizde mutlaka gerçekleşeceğine olan sarsılmaz inancımızdır.

Sayın Cumhurbaşkanı,

Kutsal din kitapları başta olmak üzere, ulusal ve uluslar arası sözleşmelerle, hak ve özgürlüklerin ifade edildiği belgelerin tümü insan yaşamını en yüce değer olarak tanımlamasına karşın insana yönelik şiddet ve saldırıların ardı arkası kesilmemektedir. 11 Eylül’den sonra İstanbul’da, Irak’ta, dünyanın çeşitli yerlerinde yaşadığımız terör Osetya’da çocuklara uzanmıştır.

Hiçbir gerekçe doğanın en saygın varlığı olan insanın öldürülmesini haklı kılamaz. Yaşadığımız XXI. yüzyılda hangi nedenle, hangi düşünceyle, hangi amaçla olursa olsun, insana yönelik şiddet ve yıldırma hareketlerinin tümünü ifade eden

“terörizm” yanında, insan yaşamını hiçe sayan “savaş” gerçeğiyle karşı karşıya bulunuyorsak, insanlık bugüne kadar geliştirdiği tüm düşünce sistemlerini bir kez daha gözden geçirmek durumundadır. Rehin alınan şoför, gazeteci, teknisyen gibi silahsız kişilerin rehin alınarak öldürülmeleri, esir alınan insanlara işkence yapılması, kentlerde masum insanların ve son olayda olduğu gibi çocukların, hunharca bombalarla imha edilmesini mazur gösterebilecek hiçbir neden yoktur. Hiçbir inanç, hedef, amaç, gaye bu insanlık dışı eylemlere haklılık kazandıramaz.

Bu düşüncelerle hangi ad ve nedenle olursa olsun, insan yaşamını hedef alan terör eylemlerini şiddet ve nefretle kınıyorum.

Yeni adli yılın barış içinde, başarılarla dolu bir yıl olmasını diler, saygılarımı sunarım.

2005-2006
Yargı Yılı Açılış Konuşması

Sayın Cumhurbaşkanım,

2005-2006 yargı yılının açılışı dolayısıyla düzenlenen toplantıya onur verdiğiniz için saygılarımı arz ediyor, törene katılan sayın konuklarla basınımızın seçkin temsilcilerine hoş geldiniz diyor, yeni adli yılın Türk yargısı için başarılı olmasını içtenlikle diliyorum.

Sayın Cumhurbaşkanım,

12-13 Mayıs 2001 tarihlerinde Diyarbakır'da yapılan Türkiye Barolar Birliği Genel Kurulu'nda, "*Çağdaş bir Türkiye özlemidir bizi yönlendiren, demokratik bir Cumhuriyettir temel hedefimiz, özgür yurttaş olmaktır seçimimiz, insan hakları, hukukun üstünlüğü ve sivil toplumdur özümsemiğimiz, eşitlikçi, dürüst ve erdemli bir yönetimdir istediğimiz,*" taahhüdü ile Türkiye Barolar Birliği Genel Kurulu'ndan aldığımız yetki ve sorumluluğu bu ilkeler doğrultusunda, dürüst, samimi ve saydam bir biçimde kullanmaya çalıştık. Bunun sonucu olarak; yargı başta olmak üzere, kimi yurt ve meslek sorunlarıyla ilgili konularda siyasal iktidarları, bir çok kurum ve kuruluşu, objektif ve yansız bir biçimde değerlendirerek, görüş, düşünce ve eleştirilerimizi kamuoyuna aktardık.

6 Eylül 2001 günü bu kürsüden, "*... ülke yönetimine talip siyasi partiler başta olmak üzere, toplumsal örgütlenmeler sürekli daha olumsuz bir yapılanmaya gidiyorlar. Nitelikli ve üretken in-*

2005-2006

sanlar her yerde daha yüksek sayıda eleniyor, sistem dışına itiliyor ... Kirli düzen içinde yer alamayan, yorulup umutsuzluğa kapılan, kahrederek emekliliğini isteyen ya da yurt dışına giden aydınlar, bürokratlar, genç beyinler, ülke için, toplumumuz ve siyaset için büyük kayıplardır. Türkiye, yaşadığı sosyal, siyasal ve ekonomik krizin en ağır bedelini, onuruyla çalışmak, kirlenmeden yaşamak için sistemden kaçanlarla ödemektedir ... Her gün devletin üst düzeyinde görev yapanlar hakkında son derece ciddi iddialar ileri sürüldüğü halde, ilgililer toplum önünde kendilerini aklayacak inandırıcı girişimler sergileyememektedir. Yapılması gereken; iddiaların üzerine açıklıkla gitmek, yargıda ve kamu vicdanında aklanmaktır ...” biçiminde seslenmiştik.

6 Eylül 2002 günü, “... Siyasetçisi, yargıcı, savcısı, avukatı ve yargıyla doğrudan ya da dolaylı ilgisi olan herkes, yargıdaki olumsuzluklardan yakınmakta; ancak, başta siyasal iktidarlar olmak üzere, hiç kimse yargının yakınmalarına ve sorunlarına köklü çözümler üretememektedir. Çünkü, yürütme erkini elinde bulunduran siyasal iktidarlar hiçbir biçimde, güçlü ve bağımsız bir yargı istememektedirler. Muhalefette yargı için söylenenler ve yapılan tespitler iktidara gelindiğinde kesinlikle unutulmaktadır ... 22. dönem Milletvekili seçimlerinin 3 Kasım 2002 günü yapılmasına karar verilmiştir. Halkımız ve demokrasimiz için hayırlı olsun. 4 Kasım 2002 sabahı Türkiye’de istikrar ve güven veren bir siyasal ortamın oluşmasını umut ediyoruz ... Kronikleşen iç ve dış sorunlarla karşı karşıya olan ülkemizde, siyasete ve yönetime aday olmak için çok iyi düşünülmesi, ondan sonra karar verilmesi gerektiği kanısındayız. Çünkü sorunların çözümü için, bilgili, birikimli, donanımlı, deneyimli, etik ve moral değerleri yüksek parlamenterlerden oluşan bir meclis yapısına ihtiyaç vardır ... Tüm bunları yaşama geçirecek, halka güven veren, gerçekçi, samimi, açık ve dürüst siyasi kadrolara şiddetle ihtiyaç vardır. Umudumuz ve dileğimiz, seçime girecek siyasi parti yönetimlerinin milletvekili adaylarını, siyasi çıkar ve yandaş anlayışıyla değil, ülkeye ve halkımıza hizmeti öne çıkaran bir anlayışla belirlemesidir.” demek suretiyle yeni Meclis ve yeni siyasal iktidardan beklentilerimizi kamuoyuna açıklamıştık.

8 Eylül 2003 günlü konuşmamda ise “... 3 Kasım 2002 günü yapılan milletvekili genel seçiminden sonra yeni bir siyasi tablo

oluşmuş ve Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne iki parti girebilmiştir ... Türkiye Barolar Birliği olarak gelişmeleri ve değişimi ülke demokrasisinin bir ürünü olarak algıladığımızı, ülkenin kalkınması, halkımızın mutluluğu için yapılacak her doğru işe destek vereceğimizi hem kamuoyuna hem de görüştüğümüz hükümet yetkililerine duraksamadan aktardık. Bu görüşmelerimizde özellikle laik Cumhuriyete ve onun kazanımlarına olan bağlılığımızı ve duyarlılığımızı açık ve net bir biçimde vurguladık ...” açıklamasıyla siyasal iktidara karşı yansız yaklaşımımızı tanımlamıştık.

6 Eylül 2004 günü yaptığım açıklamalar sırasında ise “... geçmişten günümüze siyasal iktidarlar, ülke sorunlarını hukuku ege-men kılarak aşmak yerine, kendilerine verilen oyların sağladığı çekicilik ve elde ettikleri yönetim gücüyle aşmayı yeğlemişler; bu nedenle, zaman zaman yargının yasama ve yürütmenin önünde önemli bir engel olduğunu vurgulamışlardır. Son dönemlerde bu öyle bir noktaya gelmiştir ki, yasama ve yürütme organlarının üst düzey yetkililerinden, en sade üyesine kadar herkes, artık hiç gizlemeden ve saklamadan, Sayın Cumhurbaşkanı'nın ve Anayasa Mahkemesi'nin 'Hukuk Devleti' adına yaptığı inceleme ve denetlemeleri, yasama ve yürütmeye doğrudan müdahale olarak kabul etmekte; yargıya güvenmediklerini, yargının politize olduğunu açıkça söylemekten çekinmemektedirler. Yargı hakkındaki görüş ve düşüncesi bu olan, yasama ve onun oluşturduğu yürütmenin, yargının temel sorunlarını çözme konusunda ne denli istekli olabileceği ya da hangi çağdaş çözümleri getirerek yargı bağımsızlığı ve yargıç güvencesi sağlayabileceği kuşkuludur.” demek suretiyle, mevcut siyasal iktidarların yargı başta olmak üzere, yurt ve meslek sorunlarına yaklaşımını ortaya koymaya çalıştık.

Bu görüş, düşünce ve eleştirilerimizin hedefi, belirli bir siyasal iktidar veya siyasal parti, ya da siyasal bir anlayış değildir. Hedef, ülkemizde “eksiksiz demokrasi, insan hakları, hukukun üstünlüğü ve yargı bağımsızlığı”nın tam olarak yaşama geçirilebildiği, bütün bunların güvencesi olan “hukuk devleti”nin gerçekleştirilebilmesidir.

Türkiye Barolar Birliği kurulduğu 1969 yılından bu yana, “hukuk devleti”nin dayanağı olan haklar ve özgürlüklerin ka-

2005-2006

zanılmış olanlarının koruyucusu ve henüz hayata geçirilememiş hak ve özgürlüklerin de öncüsü ve savunucusu olma işlevini kararlı bir biçimde sürdürmüştür. Başta kurucu başkanımız Prof. Dr. Faruk Erem olmak üzere tüm önceki birlik başkanlarımızın, ısrarlı vurguları sonucunda, idam cezası, Devlet Güvenlik Mahkemeleri gibi kimi antidemokratik ve hukuka aykırı kurumlar hukuk yaşamımızdan çıkarılırken, hukukun üstünlüğü ilkesi, adli kolluk ve hukuk devleti gibi kimi kurum ve kavramlar hukuk yaşamımıza kazandırılmıştır.

Böylece Türkiye Barolar Birliği yönetimleri tarihsel süreç içerisinde, yurt ve meslek sorunlarına karşı hep duyarlılık göstermiş, bunun doğal sonucu olarak, kimi görüş ve düşüncelerini kamuoyu ile paylaşmışlardır. Gücünü saygın geçmişi yanında, kurumsal yapısından alan Türkiye Barolar Birliği, bu işlevini yıllardır anayasal bir hak olan toplumsal muhalefet anlayışı ve baskı grubu olma yaklaşımıyla, yansız, objektif bir biçimde başarı ile yerine getirmiştir. Avukatlık Kanunu'nun baro yönetim kurullarının görevlerini düzenleyen 95. maddesinin 21. fıkrası ve Türkiye Barolar Birliği'nin görevlerini düzenleyen 110. maddesinin 17. fıkrası 2001 yılında yapılan değişikliklerle, barolara ve Türkiye Barolar Birliği'ne *"hukukun üstünlüğünü, insan haklarını savunmak ve korumak, bu kavramlara işlerlik kazandırmak"* görev ve sorumluluğunu yüklemiştir. Böylece yurt ve meslek sorunlarıyla ilgili olarak 2001 yılına kadar anayasal baskı grubu olarak kamu adına üslendiğimiz uyarı görevi, 2001 yılından sonra zorunlu ve yasal bir görev haline gelmiş; yurt ve meslek sorunları yanında ulusumuza karşı olan sorumluluğumuz daha da artmıştır. Bütün bunların sonucu olarak, Türkiye Barolar Birliği hiçbir siyasal, sosyal, toplumsal ve hukuksal olaya duyarsız kalmamış, demokrasi mücadelesinde de her zaman ön saflarda yer almıştır.

Sayın Cumhurbaşkanım,

Her adli yıl açılışında, ayrıntılarına kadar yinelediğimiz, yargı sorunları başta olmak üzere, yaşanan ve her geçen gün

giderek ağırlaşan yurt ve meslek sorunları, artık bir sistem ve siyaset sorunu olmaktan çok, devletimizin geleceğini doğrudan ilgilendiren “*rejim sorunu*” haline dönüşmüştür. Çünkü, siyasal, sosyal, ekonomik ve mali yönlerden “*tam bağımsızlık*” ilkesi üzerine kurulmuş olan Türkiye Cumhuriyeti, üstesinden gelemeyeceği iç ve dış borç sarmalıyla karşı karşıya bırakılmış, bunun sonucu olarak, dış odaklara bağımlılığı, egemenliğini tehdit eder boyutlara ulaşmıştır. Bu öyle bir noktaya gelmiştir ki, her bağımsız devletin doğal olarak gerçekleştirmesi gereken ülke geleceğini planlama yetkisi, kimi uluslararası kuruluşların tavsiye, telkin, talimatları ve onay ve muvafakatleriyle olabilmektedir. Ülkemiz, 240 milyar doları bulan dış borç ile dünyada en büyük borcu olan 3. ülke durumundadır. Ülkemizde II. Dünya Savaşı’ndan itibaren “*üretmeden tüketmek*”, dış yardım ve borçlanmalarla ekonomik kalkınmayı gerçekleştirmek gibi ulusal ekonomiyi ve ulusal değerleri dışlayan bir yol izlenmiştir. Bunun sonucu olarak uluslararası sermaye kuruluşlarıyla ve özellikle IMF ile yapılan “*Yapısal Uyarılama Kredi (SAL)*” anlaşmaları çok ağır hükümler içermektedir. Bu anlaşmalarda öngörülen kredinin girişinin sağlanabilmesi için, zaman zaman KİT’lerin tasfiyesi, enerji sisteminin özelleştirilmesi, Türkiye’de mali sermayenin küresel ilişkilerini kuracak para ve sermaye piyasalarının kurulması ve işletilmesi, tarım sektöründe gübre, tohum, ilaç, makine gibi girdilerde devlet tekelinin kaldırılması gibi ekonomik konular yanında; eğitim, sağlık, güvenlik, adalet ve yerel yönetim konularında yeniden yapılanmalar dayatılmaktadır.

Tüm bu dış kaynaklı olumsuz gelişmeler, Cumhuriyet’in ilk kuruluş yıllarında ülke ekonomisi için motor görevi yapan ulusal kurumlar, sayın Maliye Bakanı’nın haşın bir ifadeyle vurguladığı gibi teker teker tarihten kazanılmaktadırlar.

Dünya konjonktürünün yeniden yapılanmasına baz olan parametreleri tarihi gelişim içinde inceleyip geleceğini ona göre planlamayan ülkelerde, önce şirketler satılacak veya batacak, böylece sektörden silinecekler, daha sonra herkes önceden planlanmış yeni dünya konjonktüründe başkalarınınca saptanmış yerlerine razı olmayı peşinen kabul etmiş olacak-

2005-2006

lardır. Bugün tüm sektörlerde ekonomiyi ve dünya pazarını elinde tutanlar, önce kendi sektörlerinde sivrilen şirketleri bir biçimde etkisiz hale getirmekte ya da satın alma yoluyla tekel durumlarını güçlendirmektedirler. Temel mantığı sınırsız güç ve tekel olan uluslararası sermaye ya da günlük dilimizdeki tanımıyla “yabancı sermaye”, doğası gereği asla ulusal ekonomileri güçlendirmek ya da kalkındırmak için o ülkelere gelmemektedirler. Nitekim, çeşitli odakların girişimleri yanında yasal düzenlemelerle teşvik edilen yabancı sermaye, ülkemize ender olarak yeni bir yatırım için gelmiştir. Kurulu tesislerin hisselerinin ya bir kısmını ya da tamamını kelepirci fiyatına satın almaya çalışmışlardır. Örneğin, “Türk Telekom”un %55’i, 1.6 milyar doları peşin, kalanı 4 yılda ödenmek üzere 6.5 milyar dolara satılmıştır. Türk Telekom’un yıllık karının 1.7 milyar dolar olduğu gerçeği karşısında, satın alan yabancı firmanın cebinden hiç para çıkmayacağı aşikardır. Yeni dünya düzeninde küreselleşme, sömürünün çağdaş adı olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu güce ancak ulusal-yerel sermayesini oluşturan, ulusal değer ve kavramlarını öne çıkaran, bunlara bağlı olarak pazar ekonomisinden, uluslararası sermayenin ülke üzerindeki oyun ve etkilerini asgariye indiren uluslar karşı durabilmektedir. Bu gidişe karşı ulusal sermaye temsilcilerinin gerektiğinde, bazı örneklerde görüldüğü gibi güç birliği yaparak ulusal varlıklarımızı halkımız çıkarına koruma altına almaları, bu konuda fedakarlıktan kaçınmalarını gerekmektedir. Hatta bu yarışta ulusal sermaye uluslar arası platformda da, örneklerini gördüğümüz gibi kendini göstermelidir. Bu bağlamda “Erdemir” ihalesine katılmak için oluşturulan yerli sermayenin ortak girişimini büyük bir mutlulukla karşılıyoruz.

Savaş sonrası iktidar olan hiçbir siyasal hareket, çerçevesi ülke dışında belirlenen ve ulusalcılıkla asla örtüşmeyen yol haritasını reddedememiş, öteleyememiş, zaman zaman içine sindiremeye de politik çıkarları adına uygulamaya çalışmıştır. Bunun sonucu olarak, her siyasal iktidar, ulusal yapıyı güçlendirmek, geniş halk kitlelerine ulaşmak yerine, dışarıda uluslararası sermaye kuruluşlarının, içeride ise kendini ikti-

dar taşıdığını sandıkları küçük ve marjinal kesimlerin sesine kulak vermeği uygun bulmuşlardır.

Sayın Cumhurbaşkanı,

Türkiye uzun yıllar siyasal istikrar aradı. 3 Kasım 2002 genel seçimleri ülkemizde bir partiyi iktidara taşıdı. Böylece siyasal istikrarı, sayısal olarak meclis çoğunluğu olarak yakaladık. Uygulanan IMF destekli program sonunda, ekonomik rakamlarda ardi ardına üç yıl süreyle %7'nin üzerinde büyüme yanında, fiyatlarda da belirli bir ekonomik istikrar gözleendi. Ancak, yatırım ve dolayısıyla istihdamla, sosyal barış ve ekonomi ile desteklenmediği takdirde, siyasal istikrar kesinlikle kalıcı olamaz. Ülkede yakalanmaya çalışılan istikrar, bu yönleriyle eksik ve yetersizdir. Biz sayısal üstünlüğe dayalı siyasal istikrarı yeterli bulmuyor, seksen yılı aşkın Cumhuriyetimizin temel ilkeleri üzerinde tam bir birliktelik sağlayabilecek siyasal ve ekonomik istikrarı arıyoruz.

Kuşkusuz, tek parti iktidarının, yasama organındaki sayısal üstünlüğü yanında yönetimde de istikrar ve etkinliği yakalaması çok önemlidir. Bu ise, geniş kitlelere güven esasına dayalı yeni bir bürokratik anlayışı yerleştirmek ve dar kadroculuk anlayışından sıyrılarak liyakati öne çıkarmakla mümkün olabilir. Devlet bürokrasisinin tepe noktasında oturan ve *"... Türkiye'de Cumhuriyet ilkesinin yerini katılımcı bir yönetime devretmesi gerektiği ve nihayet laiklik ilkesinin yerinin İslam'la bütünleşmesinin gerekli olduğu kanaatini taşıyorum. Böylece Türkiye Cumhuriyeti'nin başlangıçta ortaya koyduğu bütün temel ilkelerin laiklik, cumhuriyet ve milliyetçilik gibi bir çok temel ilkenin yerini daha çok katılımcı daha ademi merkezi daha Müslüman bir yapıya devretmesi zorunluluğu ve artık bunun zamanın geldiği düşüncesini taşıyorum ..."* diyen bir kişinin bulunduğu bürokratik yapı ve bunun dışı yansıması vatandaşa güven vermemektedir.

Dar kadroculuk konusunda ise, asıl atamalar yerine ve kaleten atamaların baskın olması yanında, bir büyük ilimizin belediye çalışanları ve özellikle bir meslek lisesi mezunlarının

2005-2006

kamudaki görev dağılımını incelendiğinde önemli ip uçları elde edilmektedir. Bu kadrolaşmanın Diyanet İşleri Başkanlığı'nda bile yapılması iddiası karşı karşıya bulunulan durumu açıklıkla gözler önüne sermektedir.

Yürütmede yaşanan kadrolaşma hareketleri yargıda da gözlenmektedir.

Yargıda kadrolaşma ve pazarlık söylentileri, geniş kapsamlı olarak düzenlenen atama kararnamesinden ve yüksek mahkemelere üye seçiminden sonra yoğunlaşmıştır. Türkiye'de seksen bir ilde büyük özveriyle çalışan savcı ve yargıçlarımız bu uygulamalardan ve çıkan söylentilerden son derece rahatsızdırlar. Kuşkusuz bu atamalar ve seçimler, Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nun bugünkü yapısıyla ilgili eleştirileri de haklı çıkarmaktadır.

Hakimler ve Savcılar Kanunu'nda yapılan değişiklikler sırasında yargıda kadrolaşma ve siyasallaşma konusundaki kaygılarımızı kamuoyuna iletmiştik.

29.6.2005 gün ve 5375 sayılı "*Hakimler Savcılar Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun*"la 2802 sayılı Kanun'un kimi maddelerinde değişiklikler yapılmıştır.

Değişikliklerle ilgili yaptığımız açıklamalarda, yargı bağımsızlığı ve yargıç güvencesini olumsuz yönde etkileyen bölümlere dikkat çektik. Anayasa'nın 159. maddesinde Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nun görevleri "*... adli ve idari yargı hakim ve savcılarını mesleğe kabul etme, atama ve nakletme, geçici yetki verme, yükselme ve birinci sınıfa ayırma ...*" gibi hakim ve savcılarının meslek yaşamlarındaki tüm değişiklikler yanında, önemli özlük hakları konularında da karar verme olarak sayılmıştır. Kanımızca, Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nun "*... adli ve idari yargı hakim ve savcılarını mesleğe kabul etmek ...*" görevi kapsamına, hakimler ve savcılarının mesleğe kabulü sırasındaki staj ve sınav da girmektedir. Hakim ve savcılarının mesleki çalışmalarıyla ilgili tüm kararlar Anayasa'nın 159. maddesi hükümlerine göre Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu tarafından alınmalıdır. Anayasa'nın 140. maddesinde ise

"... Hakim ve savcılarının nitelikleri, atanmaları, hakları ve ödevleri, aylık ve ödenekleri meslekte ilerlemeleri, görevlerinin ve görev yerlerinin geçici veya sürekli olarak değiştirilmesi, haklarında disiplin kovuşturması açılması ve disiplin cezası verilmesi, görevleriyle ilgili veya görevleri sırasında işledikleri suçlardan dolayı soruşturma yapılması ve yargılanmalarına karar verilmesi, meslekten çıkarmayı gerektiren suçluluk veya yetersizlik halleri ve meslek içi eğitimleri ile diğer özlük işleri mahkemelerin bağımsızlığı ve hakimlik teminatı esaslarına göre kanunla düzenlenir ..." denilmektedir. Maddede özellikle altı çizilen konu, hakim ve savcılarla ilgili tüm tasarruflarda "mahkemelerin bağımsızlığı ve hakimlik teminatının" göz ardı edilmemesi, tüm düzenlemelerin bu ilkelere uygun biçimde yapılması yönündedir. Bu anayasal düzenlemeler karşısında Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nun, hakim ve savcı adaylarının sınav ve staj dönemlerinde de etkin olmasını engelleyecek hiçbir hüküm yoktur. Bu nedenle 2802 sayılı Kanun'da yapılan değişiklikler sırasında Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'na sınav ve staj dönemlerinde daha etkin görev üslenmesi gerekirken, aksine bakanlık merkez teşkilatının görev ve yetkileri artırılmıştır.

Kadrolaşma başta olmak üzere bir çok eleştiriye hedef olan "mülakatta başarılı olma" uygulamasında ısrar edilmiştir. Oysa bu düzenleme Anayasa'nın 138 ve 140. maddelerinde düzenlenen mahkemelerin ve hakimlerin bağımsızlığıyla ilgili hükümlere aykırıdır. Anayasa'nın 140. maddesinde, hakim ve savcılarının nitelikleri ve atamalarının mahkemelerin bağımsızlığı ve hakimlik teminatı esaslarına göre yasayla düzenleneceği öngörülmüştür. Hakimlerin mesleğe ne şekilde kabul edildiklerinin, doğrudan bağımsızlıklarıyla ilgili olması karşısında, mahkemelerin bağımsızlığı ve hakimlik teminatı esaslarının, hakimlerin seçiminin tarafsız, objektif, sadece liyakati ölçmeyi amaçlayan sınavla yapılmasını gerektirdiği açıktır. Nitekim, yargı bağımsızlığının temel ilkesini onayan Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun 15.12.1985 gün ve 46/146 sayılı kararında "... Hakimlik mesleğine, yeterli hukuk eğitimi görmüş, yetenekli ve kişilikli bireyler seçilecektir. Seçim yönteminde, amaca aykırı düşüncelerin rol oynamasını engelleyecek tedbirler

alınmalıdır ..." denilmektedir. Yine, Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi, hakimlerin rolü, etkinliği ve bağımsızlığı konusunda 13.10.1994 günlü 518 sayılı Toplantı'sında aldığı kararda da "*... hakimlerin mesleki kariyerlerine ilişkin tüm kararlar objektif kriterlere dayanmalı, hakimlerin seçimi ve kariyerleri; eğitimsel özelliklerini, dürüstlük, yetenek ve etkinliklerini de gözeten liyakat esasına göre olmalıdır ..."* değerlendirmesine yer verilmiştir.

Sözlük anlamı, "*davranış ve düşünceleri hakkında bilgi edinmek amacıyla bir kişiyle yapılan sorulu cevaplı görüşme*" olan "*mülakat*", bilgi ve liyakati ölçmeyi amaçlayan objektif bir yöntem olmaması nedeniyle, yukarda belirttiğimiz ilke kararları yanında, yargı ve yargıç bağımsızlığıyla da çelişmektedir. Ayrıca, sübjektif nitelikli mülakat, yargısal denetime de elverişli değildir. Çünkü yargısal denetim, sınav kurulunun oluşumu, sınav yöntemi, maddi hata gibi sadece biçimsel konularla sınırlıdır. Bu haksız uygulama sonucu, yazılı sınavda çok başarılı olan adaylardan bir çoğu mülakatta başarısız olabilmektedir.

Sayılan bunca olumsuzluklarına karşın, bu uygulamada ısrar edilmesi, yürütmenin yargıya el atma isteğinin bir göstergesi olarak değerlendirilmektedir. Benzeri değerlendirmelerin yapılmaması ve siyasetin gölgesinin yargı üzerine düşmemesi için, Adalet Bakanı ve Bakanlık Müsteşarı'nın kuruldan ayrılması, adalet bakanlarının yargıç ve savcılar hakkında müfettişler aracılığıyla resen soruşturma başlatma yetkisinin kaldırılarak, Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'na bağlı bir teftiş kurulunun oluşturulması, mesleğe giriş sınavının kurul tarafından yapılması, özlük işlerinin kurula bağlanması gereklidir. Sayılan bu düzenlemeler süratle yapılmadığı sürece, yargı bağımsızlığı üzerindeki eleştiri ve tartışmalar kesilmeyecek, ayrıca siyasetin yargı üzerindeki gölgesi de kalkmayacaktır. Benzeri tespitler, Avrupa Birliği Bakanlar Komisyonu temsilcilerinin 2003 ve 2004 "*Türkiye Cumhuriyeti'nde Yargı Sisteminin İşleyişi İstisari Ziyaret*" raporlarında da ayrıntılı şekilde yapılmıştır.

Yargıda bu yapısal sorunlar yanında, günlük ve birebir yaşanan çok ciddi yaygın sorunlar mevcuttur. Adalet Bakanlığı'nın büyük bir hızla sürdürdüğü adliye binaları yapımı yanında araç ve gereç temini çalışmaları bu dönemde gerçekten övgüye değer bir noktaya varmıştır.

Bu iyi niyetli girişimlere karşın, en özverili kamu çalışanlarının başında gelen adliye çalışanlarının yakınmaları giderek artmıştır.

Özellikle büyük kentlerimizde başlatılan bilgisayara geçiş süreci ve UYAP uygulamasında sorunlar yaşanmaktadır.

Bunca uğraşa, bunca girişime karşın, ilk derece mahkemesinden Yargıtay'a kadar iş yoğunluğu azalmamış aksine dava ve dosya sayılarında büyük artışlar olmuş, bunun sonucu olarak, Anayasa'nın 36. ve AİHS'in 6. maddesinde ifadesini bulan "*adil yargılanma*" koşullarına aykırı olarak yargılama süreleri yıllarca uzamaktadır.

Avukatlık Kanunu'nda 2001 yılında yapılan köklü değişikliklere karşın, yasal olarak elde edilen kimi hak ve yetkiler savunma kurumuna çarpık bakışın bir sonucu olarak yaşama geçirilememiştir.

Yargılamanın her aşamasında, "*silahların eşitliği*" ilkesine aykırı davranışlar sürdürülmekte, özellikle cezaevlerindeki uygulamalar büyük yakınmalara neden olmaktadır.

Kamu kesimi avukatlarına reva görülen büyük haksızlıklara ilave olarak, ihale yoluyla avukat edinilmesi yöntemi, Avukatlık Kanunu ve meslek kurallarına aykırı olduğu gibi, yıllardır büyük özveriyle devleti savunan kamu kesimi avukatlarının kişiliklerine yönelik bir saldırı olarak algılanmalıdır.

Tüm yetmezliklerine karşın, sürekli olarak ve peş peşe açılan hukuk fakültelerinin alt yapısız bir öğretimden sonra diploma verdiği donanımsız hukukçular, staja başlamak üzere barolara başvuruyorlar. Barolarda biriken binlerce stajyerin, kredi, büro, iş, sosyal güvenlik, mesleki gelecek gibi kimi

2005-2006

haklı sorunlarına karşı yeterli çözüm üretilmemesi, sorunun ilgililerini mutsuz etmektedir.

Yıllardır dillendirdiğimiz, bu ve benzeri sorunların çözümlerini umut ve coşkuyla beklememize karşın, her geçen gün, demokrasi adına, yargı adına, hukuk adına umutlarımızın kaybolduğunu gözlüyoruz.

Tüm bunları, kamuoyu ile paylaşmak ve yaşanan kısır döngüden çıkmak için ilk kez adli yıl açılışını, Yargıtay'daki bu anlamlı törenin yanı sıra, tüm barolarımız ve meslektaşlarımızla birlikte Ankara'da büyük bir coşku ile gerçekleştireceğiz.

Hedef "*Eksiksiz Demokrasi, Gerçek Hukuk Devleti, Bağımsız Yargı ve Bağımsız Savunma*"dır. Amaç "*gücün hukuku*"nu değil, "*hukukun gücünü*" herkese kabul ettirmektir.

Sayın Cumhurbaşkanım,

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin, çeşitli amaçlarla çıkardığı yasalar ve bu yasaların oluşturduğu hukuki düzenle ilgili çok ciddi kaygılar taşıdığımızı bilgilerinize arz etmek istiyorum. Bu dönemde temel yasalar dahil yüzlerce yasa çıkarılmış ya da bir çok temel yasada, "*torba*" tabir edilen kanunlarla önemli değişiklikler yapılmıştır. Çıkarılan yasalar yanında, yapılan yasa değişiklikleri konusunda, kamuoyundan yükselen temel eleştiriler; yeterli tartışma ortamı yaratılmadığı, aceleye getirildiği, yapılan öneri, görüş ve eklentilerin dikkate alınmadığı noktalarında toplanmaktadır. Bu konudaki tespit ve değerlendirmelerimizi, dönem içinde veto edilen yasa sayısının fazlalığı doğrulamaktadır. Bu bağlamda bir kez ertelenerek 1 Haziran 2005'te yürürlüğe giren ve ceza hukuku alanında yaklaşık bin maddelik bir düzenlemeyi içeren "*TCK ve Yürürlük Kanunu, CMK ve Yürürlük Kanunu yanında; İnfaz Adli Sicil, Kabahatler, Çocuk Koruma, Denetimli Serbestlik ile Ceza Mahkemelerinin Görevlerine İlişkin*" toplam on yasanın yüzü aşkın maddesi, yasalar daha yürürlüğe girmeden değişikliğe uğramıştır. Yasaların yürürlüğe girmesinden sonra ortaya

çıkan sorunlar da dikkate alındığında, yapılan yeni düzenlemelerin uzun soluklu olamayacağı, yeni değişiklikler ve arayışların gündeme geleceği izlenimi doğmaktadır. Sosyal ve hukuksal gelişmeler paralelinde, uzun yıllar uygulamayla önemli hukuksal kazanımlara dayanak oluşturmuş, temel yasalarda kısmi değişiklikler yerine, AB süreci fırsat bilinerek, bu yasaların alelacele yeniden yapılmaları ve tümünden değiştirilmeleri yöntemi benimsenmiştir. Bu nitelikteki yasalardan, kalıcı olmaları ve düzeni sağlamaları beklenemez.

Yasama meclisinin çalışmalarına yapılan bu eleştirilere sanki bir yanıtmuş gibi, Türkiye Büyük Millet Meclisi İç Tüzüğü'nde 30.6.2005 gün ve 855 sayılı Karar'la yapılan değişiklikle, yasaların Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulu'ndan daha da hızlı bir biçimde geçirilmesinin önü açılmıştır.

Geçtiğimiz dönemde çok tartışılan bir konu da, Radyo Televizyon Üst Kurulu ile ilgili olarak, 5370 sayılı Yasa'yla yapılan Anayasa değişikliği olmuştur. Anayasa'ya aykırı olduğu gerekçesiyle iptal edilen ve Cumhurbaşkanı tarafından ikinci defa Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne iade edilen bu konudaki yasadan sonra, doğal olarak yasanın Anayasa'ya uygun hale getirilmesi gerekirken, Anayasa yasaya uygun hale getirilmiştir.

Sayın Cumhurbaşkanım,

Anayasa Mahkemesi, mahkemenin yeniden yapılandırılması ve görevleri ile ilgili olarak, biri geçici olmak üzere 8 maddelik değişiklik önerisi hazırlamıştır. Bu metinle Anayasa'nın 104, 146, 147, 148, 149, 152 ve 153. maddelerinde değişiklikler önerilmektedir. Öneriler arasında, Anayasa Mahkemesi'nin genel kurul ve iki daire halinde çalışmak üzere on yedi üyeden oluşması, üyelerin beş tanesinin Yargıtay, dört tanesinin Danıştay, ayrı ayrı birer tanesinin de Askeri Yargıtay ve Askeri Yüksek İdare Mahkemeleri genel kurullarında en az üç yıl üyelik görevinde bulunmuş ve elli yaşını doldurmuş

üyeleri arasından seçilmesi, dört üyenin ise Yüksek Öğretim Kurumu ve Türkiye Barolar Birliği genel kurullarının önerceği adaylar arasından birer üye ve Sayıştay'ın önerceği adaylar arasından iki üye olmak üzere Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından, iki üyenin de Cumhurbaşkanı tarafından seçilmesi, Anayasa Mahkemesi üyelerinin altmış yedi yaşında emekli olması, mahkemenin Yüce Divan görevini sürdürmesi, Anayasa aykırılık iddialarının reddi kararlarından sonra mahkemeye yeniden başvurma süresinin on yıldan beş yıla indirilmesi, açılacak davalarda koşulları uygun olduğu takdirde yürürlüğün durdurulmasına karar verilebilmesi ve en önemlisi herkesin Anayasa Mahkemesi'ne kişisel başvuru hakkının olabilmesi bulunmaktadır.

Türkiye Barolar Birliği, 9-13 Ocak 2001 günlerinde *"Uluslararası Anayasa Hukuku Kurultayı"* düzenlemiş hemen arkasından, tartışmaların sonucunda elde edilen bilgilerin ışığı altında, bilim adamları, yargıçlar ve avukatlardan bir komisyon oluşturularak, kendilerinden *"... İnsan haklarına dayalı, hak ve adalet kavramlarını yaşama geçirmiş, yasa devletinin dar kalıplarından arınmış, kuvvetler ayrılığı kavramında anlamını bulan, çoğulcu demokrasinin gerçekleştiği, hukuk devletinin tüm kurum ve kurallarıyla uygulandığı bir anayasal düzenin kurulmasını ön görecek"* nitelikte bir Anayasa Taslağı hazırlamaları rica edilmiştir. Bu Komisyon'un yapmış olduğu uzun ve özverili bir çalışma sonunda ortaya çıkan *"Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Önerisi"* kitabı 12 Eylül 2001 günlü basın toplantısıyla kamuoyuna sunulmuştur. Öneri çok küçük bazı eleştiriler dışında, büyük ilgi ve destek görmüştür.

Türkiye Barolar Birliği'nin Anayasa önerisinde, Anayasa Mahkemesi'nin yirmi bir üyeden oluşması, üyelerin üçünün Yargıtay, üçünün Danıştay, ikisinin Sayıştay, birinin Askeri Yargıtay, birinin Türkiye Barolar Birliği, birinin Yüksek Öğretim Kurumu genel kurullarından, birinin Anayasa Mahkemesi, ikisinin Cumhurbaşkanı, yedi üyenin de Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından seçilmesi öngörülmüştür.

Yine Anayasa Mahkemesi'nin Büyük Kurul, iki daire ve iki kuruldan oluşması, kurulların Yüce Divan Kurulu ve Siyasi Partiler Kurulu olarak özel ve ihtisas kurulları şeklinde iş bölümü yapması vurgulanmıştır. Ayrıca Anayasa Mahkemesi üyelerinin altmış yedi yaşında emekli olmaları benimsenmiştir.

Anayasa değişikliklerinin gündeme geldiği son günlerde en çok tartışılan konuların başında, Anayasa Mahkemesi'nin kuruluşu ve görevleriyle ilgili hususlar gelmektedir.

Mahkeme'nin kuruluşu sırasında üye seçimleri hangi yöntemlerle olmalıdır?

Türkiye Büyük Millet Meclisi Anayasa Mahkemesi'ne üye seçebilmeli midir?

Anayasa Mahkemesi Yüce Divan görevini üstlenmeli midir?

Hepsinden önemlisi Anayasa Mahkemesi'ne "*Bireysel Başvuru Hakkı*" tanınmalı mıdır?

Yargılamaların sürdüğü bir süreçte Yüce Divan göreviyle ilgili tartışmaların yapılmasının uygun olmadığına inanıyorum.

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin Anayasa Mahkemesi'ne üye seçmesi konusuna gelince; yargının siyasallaşması kuşku ve tehlikesi yanında, konuya bir de "*Anayasa Hukuku*" perspektifinden bakmak gerektiği kanısındayız.

Anayasa Mahkemesi karar verirken yargının ve yargımanın çok önemli unsuru, koşulu olan şekil ve biçim kurallarına sıkı sıkıya bağlı olmayan yorum ve değerlendirmeler yapabilmektedir. Anayasa Mahkemesi yargıçları, kararlarının gerekçelerinde "*anayasal siyaset*" yapabilme hakkına ve özgürlüğüne sahiptirler. Anayasa yargısının kabul edildiği ülkelerin hemen hemen tümünde Anayasa Mahkemeleri, çerçevesi Anayasa olan siyaset alanının temel aktörleri arasında yer almaktadır. Bu yönüyle Anayasa Mahkemesi kararlarının hukuki yönü yanında, siyasi yönü de bulunmaktadır.

2005-2006

Önerilen yeni oluşum tarzı, Anayasa Mahkemesi'nin Avrupa modeline uygun bir yapılanmayı öngörmektedir. Anayasa Mahkemesi üyelerinin belirlenmesi konusunda Avrupa'da başlıca iki model uygulanmaktadır. Bütün üyelerinin yasama meclisince seçilmesi, Almanya, Macaristan, Polonya, Portekiz, Slovakya'da olduğu gibi ya da seçim yetkisinin yasama ve yargı arasında paylaşılmış olması, Avusturya, Bulgaristan, Çek Cumhuriyeti, İtalya, Romanya'da olduğu gibi. Anayasa Mahkemesi üyelerinin tamamının veya bir kısmının yasama meclisi tarafından seçilmesi Avrupa'da yaygın bir şekilde uygulanmaktadır.

Üyelerinin tümünün halk tarafından seçildiği Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin, Anayasa Mahkemesi'ne üye seçmesi Anayasa Mahkemesi'nin demokratik meşruiyetine güç katacaktır.

Ancak, TBMM'nin oluşumu halk iradesini ne kadar doğru yansıtabilirse TBMM'nin Anayasa Mahkemesi'ne üye seçmesi de o kadar sorunsuz ve sağlıklı olabilecektir. Genel seçimlerde kullanılan oyların yarıya yakınının parlamentoda temsil edilemediği, %30 oranında alınan oyla, sağlanan mutlak çoğunlukların TBMM'nin üye belirleme faaliyetlerine de olumsuz yansıtacağı ve bunun sonucu olarak üyeleri belirlenen kurumların da bundan olumsuz etkileneceği görülebilecektir. Kaldı ki, TBMM'nin Anayasa Mahkemesi'ne üye belirlemesi yetkisi ile ilgili sorunlar bununla da bitmeyebilir. Temelinde seçim sisteminin neden olduğu "artık temsil" in derinleştirilebileceği bir kriz yanında, halkın iradesinin parlamentoya birebir yansımaları durumunda da demokrasinin temelinde yatan "uzlaşma kültürü" yönünden yaşadığımız eksiklik de sorunun başka bir boyutunu oluşturabilir. Bu nedenle parlamento tarafından Anayasa Mahkemesi'ne üye seçimi işini temelinde uzlaşma temelli bir biçimde gerçekleştirebilmek için Anayasa ve TBMM İç Tüzüğü'nde de bazı düzenlemeler gerektiği söylenebilir.

Bireysel başvuru hakkına gelince; bu konuda çok farklı düşünceler olmasına karşın, sınırları iyi tespit edildiği taktir-

de lehe düşünceler ağırlık kazanmaktadır. Ülkemizde özellikle Avrupa Birliği'ne üyelik süreciyle birlikte temel hak ve özgürlüklerin etkin güvencelere kavuşturulması fikri kuvvet kazanmıştır. Bu alanda mevcut koruma mekanizmalarının yetersiz kaldığı düşüncesi, ülkemizin de batıdaki deneyimleri dikkate almasını gerekli kılmıştır. Bu gelişmeler üzerine, Anayasa Mahkemesi ve Türkiye Barolar Birliği belirtilen gerekçelerle, temel haklar konusunda etkin bir koruma sağlamak için Almanya, Avusturya ve İspanya örneklerinde olduğu gibi, Anayasa Mahkemesi'ne "*Bireysel Başvuru*" hakkının tanınmasını uygun bulmuştur. Böyle bir önerinin hayata geçirilmesi, 7 Mayıs 2004'te yapılan Anayasa değişikliği de dikkate alındığında, ülkemizde temel haklar alanında Avrupa standartlarının yakalanmasında önemli bir aşama olacaktır. Bu durumda, insan haklarına ilişkin bir antlaşmayla bir kanun hükmü çatıştığına Anayasa Mahkemesi'nin birincisine göre uyuşmazlığı çözmesi ve kamu otoritelerinin herhangi bir işlemi nedeniyle anayasal haklarında ihlal olduğunu iddia eden herkesin Anayasa Mahkemesi'ne başvuru hakkının olması, kuşkusuz Türk yargı sisteminde radikal bir değişikliği ifade etmektedir. Tüm bunlara karşın Anayasa'da tanımlanan yüksek yargı organları arasındaki görev-yetki bakımından eşit ve mesafeli ilişkiler yönünden bu yeni açılımın tartışılması, kapsam ve sınırlarının çok net olarak belirlenmesini gerektirmektedir.

Sayın Cumhurbaşkanı,

1984 yılında Eruh baskınından sonra ülke gündeminden hiç düşmeyen etnik ayrılıkçı PKK terör örgütüyle ilgili kimi aydınların girişimi ve Başbakan'ın onları kabulü sırasında "*Kürt Sorunu*" tanımını yapması yeni tartışmalara neden olmuştur.

Türkiye Barolar Birliği, 1999 yılında bölgede yapmış olduğu incelemeler sırasında bölge insanları başta olmak üzere, çeşitli kesimlerin temsilcileriyle yaptığı görüşmeler sonunda "*Güneydoğu Raporu*" adı altında bir rapor düzenlemiş ve bu

2005-2006

rapor Aralık 1999'da Şanlıurfa'da yapılan bir basın toplantısıyla kamuoyuna açıklanmıştır.

Bu raporda öncelikle şu net ve açık tespiti yapmak gerekli görülmüştür. Bölge halkının büyük kesiminin desteğini alamayan “PKK terör örgütü, Türkiye'nin Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ni de içine alacak bağımsız bir Kürt devleti kurmayı hedeflemiş ve hedefe ulaşmak için de şiddet ve terörü benimsemiştir.”

Bu tespitten sonra sorunun çözümü ile ilgili görüş, düşünce ve öneriler gündeme getirilmeli ve tartışılmalıdır. Eğer değerlendirme doğru yapılmaz ve yaşatılmak istenen bu olgu görmezden gelinirse, şimdi olduğu gibi sorun üzerinde sağlıklı konuşulamaz ve tartışılmaz.

Demokrasi, insan hakları, hukukun üstünlüğü Türkiye Barolar Birliği'nin duraksamadan savunduğu ve varlık nedeni kabul ettiği kurum ve kavramlardır. Bu kurum ve kavramların güçlendirilmesi, yaşamımızın bir parçası haline gelmesi yönündeki her türlü öneri, girişim ve düşünceye duraksamadan destek vereceğimizi bir kez daha yineliyoruz.

Türkiye'nin 1984 yılından bu yana giderek yoğunlaşan ve bir zamanlar yaşamımızın bir parçası haline gelen “terör” ile ABD ve Avrupa 11 Eylül 2001 şoku ile doğrudan tanışmaya başladı. Giderek artan “dinci terör” dolayısıyla Türkiye'nin zorluklarının, ağır ağır kavranmaya başlandığı bir dönemde, “terör sorunu” söyleminin terk edilerek çeşitli boyutlar alabilecek “Kürt sorunu” diye nitelendirilmesi doğru olmamıştır. Konunun çok çeşitli boyutları vardır. Kökleri derinlere inen siyasal, sosyal, ekonomik, tarihsel yönleri yanında, ulusal ve uluslararası kesimlerin duyarlılığı da söz konusudur.

Bölgede mevcut feodal yapı halen hüküm sürmektedir. Ağa, şeyh, tarikat, cemaat ve töre ilişkilerinin kurumsal olarak yaşadığı bu bölgemizde nasıl bir “eksiksiz demokrasi” uygulanabileceği konusunda ciddi endişeler taşımaktayız. Öncelikle bu kurumları demokrasiyle barışık hale getirmek ve yetkilerini, etkilerini eksiksiz demokrasinin uygulanmasına sunmalarını temin etmek gereklidir.

Bulunduğu coğrafyada komşularına göre tarihsel süreç içinde geleceğini kendisi belirlemiş, çağdaş bir ülke olma kararlılığını göstermiş, tarihten gelen din anlayışı ile İslam'la demokrasiyi birleştirme yolunda büyük başarılar kazanmış olan Türkiye Cumhuriyeti, ekonomik ve stratejik nedenlerle bölgeye ilgi duyan kimi devletler tarafından sempatik bulunmamaktadır. Bölgede kendi kendine yeten, iç ve dış sorunlarını çözmüş güçlü bir Türkiye istenmemektedir.

Sayın Cumhurbaşkanı,

Ülkemizin geleceğini ilgilendiren çok önemli bir proje olan Avrupa Birliği süreci, 17 Aralık 2004 gününden sonra gelişen olaylar nedeniyle çeşitli yorum ve değerlendirmelerin yapılmasına neden olmuştur. Özellikle Fransa ve Hollanda'da gerçekleştirilen ve Avrupa Anayasası'nı reddeden referandumlar sonrası Türkiye-AB ilişkileri üzerine çeşitli yorumlar yapılmış ve bu gelişmelerin ilişkileri olumsuz etkileyebileceğine dikkat çekilmiştir. Hemen belirtelim ki, bu referandum sonuçlarının 3 Ekim'de Türkiye'nin müzakerelere başlamasını engelleyeceğini ve kısa dönemde ilişkilerle ilgili beklentileri olumsuzlaştıracak asla düşünmüyoruz. Ancak özellikle Almanya'da yapılacak seçimlerden sonra olası bir iktidar değişikliğinde, Türkiye'nin ciddi bir destek kaybına uğrayacağını muhalefet partilerinin söylemlerinden anlamak mümkündür. Yine bu süreçte gerçekleştirilen ve Ankara Anlaşması'nın yeni üye olan ülkeleri kapsayacak şekilde genişletilmesi konusundaki taahhüdümüzün yerine getirilmesi sırasında, Güney Kıbrıs Rum Cumhuriyeti'ni tanımadığımız yönündeki çekince ve deklarasyon da çok ciddi sorun yaratmıştır. Özellikle Fransa başta olmak üzere bu konuda yapılan eleştiriler sonunda AB kesimlerinde karşı bir deklarasyon yayınlama fikri ağırlık kazanmıştır. Tüm bu olumsuzluklar sonunda, müzakerelerin erteleneceği ya da müzakereler sonunda imtiyazlı ortaklık gibi yeni formüller önerileceği ciddi biçimde dillendirilmektedir. Türkiye Barolar Birliği olarak AB-Türkiye ilişkilerinde eşit koşullarla yapılacak görüşmeler sonunda, tam üyelik dışında

2005-2006

hiçbir ara formülü kabul etmediğimizi yine ısrarla vurguluyoruz. Baş müzakereci olarak atanan sayın Devlet Bakanı'nın çağrısı üzerine yapılacak toplantılara katılacağımızı ve her türlü desteği vereceğimizi bildirdik. Türkiye Barolar Birliği, büyük önder Atatürk'ün hedef olarak gösterdiği "çağdaş uygarlık" yolunda Türkiye'nin önüne konulacak her türlü engelin cumhuriyetin temel ilke ve hedeflerine sadakatle aşılabileceğinin bilincindedir.

Sayın Cumhurbaşkanım,

Özgürlük adına çağdaş Türk kadın haklarından geriye dönüşü çağrıştıran, çağdaş Türkiye'nin simgesi olan Çankaya Köşkü önünde ve Fatih Camii avlusunda şeriata çağrı çıkaran eylemlere karşı gösterilen tolerans, mikro milliyetçilik ve yobazlığın tetiklediği linç girişimlerine "toplumsal değerlere saygılı olunuz" yaklaşımları, bir yazarın kitaplarının imha edilmesi yönünde emirler verilebilmesi, Türkiye'nin çağdaş yüzünü oluşturan sanat kurumlarına yönelik haksızlıklar dizisi, yasa dışı kontrolsüz Kur'an kursları başta olmak üzere, çağdaş Türkiye'nin vazgeçilemez ilkesi olan "laiklik" ilkesine ve onu temsil eden kurumlara yönelik saldırılara gösterilen hoşgörü ülkenin aydınlık geleceğine gölge düşüren tehlikeli yaklaşımlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

Saydığımız ve sayamadığımız tüm olumsuzluklardan tek kurtuluş yolu, bilim ve akıl yoludur.

Sözlerimi 1830 yılında babasının yerine kral olan genç ve deneyimsiz prence bir İtalyan köylüsünün yazdığı mektuptaki öğütlerle son vermek istiyorum. "Yönetimde üç yol vardır. Birincisi şiddet ve terör yöntemi, bu yöntem çok kısa sürede hiyerarşisini kurar ve sen dahil herkesi yok eder. İkincisi ödün ve duyarsızlık yolu, onun da çok çabuk hiyerarşisi kurulur ve zamanla verilecek ödün kalmaz sen dahil herkesi yok eder. Sana tüm işlerinde akıl yolunu öneriyorum çünkü aydınlık geleceğinin anahtarı ondadır."

Diğer yandan unutmayalım ki, halk sayısı kadar güçlü, umursamazlığı kadar öfkeli ve de ezilmişliği kadar kahredicidir.

2005-2006

Beni sabırla dinlediğiniz için saygılarımı sunuyor, yeni adli yılın sorunların azaldığı başarılarla dolu bir yıl olmasını diliyorum.

2006-2007
Yargı Yılı Açılış Konuşması

Sayın Cumhurbaşkanım,

2006-2007 yargı yılının açılışı nedeniyle düzenlenen bu geleneksel toplantıyı onurlandırdığınız için saygılarımı arz ediyorum, törene katılan seçkin konuklarla, basınımızın değerli temsilcilerine hoş geldiniz diyorum.

Yeni adli yılın Türk yargı erki mensupları için başarılı, Türk halkı için adaletli, huzurlu, güvenli geçmesini diliyorum.

Sayın Cumhurbaşkanım,

Türk yargısı, Türk demokrasisi, laik Türk hukuk sistemi ve de Türk ulusu 17 Mayıs 2006 günü menfur bir saldırıya maruz kalmıştır.

Olay günü, Türk milleti adına karar vermek üzere Mustafa Birden başkanlığında üyeler Ayla Gönenc, Mustafa Yücel Özbilgin, Ayfer Özdemir, Kamuran Erboğa ve tetkik hâkimi Ahmet Çobanoğlu ile toplanan Danıştay İkinci Dairesi, çalışmalarını sürdürürken, saat 9.45 sularında silahlı bir saldırıya uğramıştır. Bilindiği gibi saldırı sonrası üyelerden Mustafa Yücel Özbilgin yaşamını yitirmiş, başkan Mustafa Birden ağır olmak üzere diğer üyeler ve tetkik hâkimi çeşitli yerlerinden yaralanmışlardır. Kaybettiğimiz Mustafa Yücel Özbilgin'in aziz hatırası önünde saygıyla eğilirken, olayda yaralanan sayın meslektaşlarımıza tekrar geçmiş olsun der, tüm yargı ca-

2006-2007 miası ve halkımıza başsağlığı dileklerimi sunar, yakınlarına sabırlar dilerim.

2006-2007 yargı yılı açılışında üstünde durulması, değerlendirilmesi, irdelenmesi ve ders çıkarılması gereken en önemli olay bu saldırdır. Bu saldırı ile iki yüz yıldır süren çağdaşlaşma, laikleşme ve "hukuk devleti" olma ile bunların doğal sonucu olan demokratikleşme çabalarına ve 1923'den beri elde edilen kazanımlara da kurşun sıkılmıştır.

Bu vahim saldırıdan ve sonraki gelişmelerden çıkarılacak çok önemli dersler bulunmaktadır. Öncelikle, saldırıyı gerçekleştiren failin hukukçu kimliğine sahip olması ve isminin önünde avukat yazması cumhuriyetin temel değerlerine ve hedeflerine yönelik yıkıcı düşünce ve tertiplerin ulaştığı boyutları göstermekte ve ne kadar vahim bir durumla karşı karşıya olduğumuzu açıkça ortaya koymaktadır. Bu durum kimi kesimlerde, yıllardır yapılan telkin ve yönlendirmeler sonucu aklın ve mantığın yanı sıra insan ve yurt sevgisinin de kaybolduğunu göstermektedir. Hain eylemle ilgili yargılamanın 12 Ağustos 2006 günlü duruşması öncesi, sanık yakınlarının, özellikle bu ülkenin eğitim kurumlarında görev yaptığı söylenen babasının sergilediği tabloyu, halkımız ülkenin huzur, barış ve aydınlık geleceği adına ürpererek, dehşetle izlemiştir.

Toplumun her kesimindeki insanın aklını başına toplayarak sorumluluk duygusuyla hareket etmesi gerekliliği açıkça ortaya çıkmıştır. Çünkü hiçbir düşünce, hiçbir ideoloji ve hiçbir amaç insan yaşamını yok etmek için gerekçe olamaz. Ancak üzülerek görüyoruz ki, insanlık için vazgeçilmez bir ilke olması gereken "yaşam hakkı", ulusal ve uluslararası şiddet yanlıları tarafından kendilerince uygun gerekçelerle acımasızca ihlâl edilmekte; maalesef yandaşları ve şiddet özlemcileri tarafından hoş görü ile karşılanmaktadır.

Ülkemizin her zamandan daha fazla sevgi, barış, kardeşlik söylem ve eylemlerine ihtiyacı olduğu bu acı olayla bir kez daha kanıtlanmıştır. İnsan haklarını ve insan yaşamını öne çıkaran hukuk eğitim ve öğretimiyle, kendi özelinde geliştirdiği

düşüncelerle beslenen aile, tarikat ve cemaat telkinlerinin kişi üzerinde nasıl sonuçlar verdiği eğitimi ve toplum bilimciler tarafından çok iyi incelenmelidir.

Yine aynı şekilde ülke yöneticilerinin bu talihsiz olaydan ders çıkarmaları ve hayati konularda ayaküstü görüş ve düşünce üretmemeleri, kendilerine alelacele sunulan bilgilere itibar etmemeleri gerçeği acı bir biçimde ortaya çıkmıştır.

Sayın Cumhurbaşkanı,

Ulusal ve uluslararası ilişkilerde bilim, bilgi, akıl ve evrensel hukuk kural ve ilkeleri egemen olmalıdır. Bu ilke ve kurallara aykırı davranıldığı dönemlerde insanlık büyük bedeller ödemiş ve bunun sonucu olarak bağitlanan uluslararası sözleşme ve belgelerin ışığı altında, insan hakları, demokrasi, hukuk devleti ve hukukun üstünlüğü kurum ve kavramlarını geliştirmiştir.

Gelişen bu insani ve toplumsal değerler yanında, hiçbir kural tanımayan uluslararası sermaye de serpilmiş, güçlenmiş ve kendi kurum ve kurallarını oluşturmuştur. Böylece bir yandan Birleşmiş Milletler ve onun türevleri olan kimi kuruluşlar sosyal politikaları etkilemeye ve yön vermeye çalışırken, öte yandan Dünya Bankası, IMF ve onların türevi olan kimi kuruluşlar da uluslararası sermayenin çıkarlarını koruyan girişimlerde bulunmaktadır.

Çoğu kez de uluslararası sermayenin kimi eylem ve davranışları demokrasi, insan hakları, hukukun üstünlüğü ve hukuk devleti söylemleriyle kamufle edilerek gerçekleştirilmektedir. Bulduğumuz coğrafyada yaşanan dram bunun en açık göstergesidir.

Her koşul ve şartta akıl bilim ve evrensel hukuk kuralları yol gösterici olmalı ve ödenecek bedel ne kadar ağır olursa olsun bu yoldan asla dönülmemelidir.

Son dönemlerde, hukuk ve yargı alanında 1982 Anayasası, ekonomik ve mali alanlarda ünlü 24 Ocak 1980 kararları

2006-2007

belirleyici ve şekillendirici olmuştur. Bu yeni anayasal ve ekonomik düzende, yargı giderek siyasal iktidarların etkisi altına girmiş. Bunun sonucu, yargının bağımsızlık ve güvenceden yoksun bırakılması, yargıda görev yapanları “memurlaştırmış” onları yürütme organına bağımlı hale getirmiştir.

Ekonomide ise kalkınma hedefinden uzaklaşan, üretimi ve sanayileşmeyi zayıflatan, yalnızca rant kesimini güçlendiren geniş halk kitlelerini mağdur eden bir sürece girilmiştir.

Böylece, XIX. yüzyıl liberalizminin günümüzdeki biçimi olan neo-liberalizm, değişim adına ülkeye egemen oldu ve sosyal politikalardan uzaklaşıldı.

Bölgesel dengesizliklerin giderilmesi, sorun olmaktan çıkarıldı.

Piyasa, ekonomide tek düzenleyici güç olarak kabul edildi.

Yeni ekonomik model gereği devletin ilk yıllarında ekonominin motor gücünü oluşturan kamu iktisadi teşebbüsleri birer birer özelleştirme adı altında elden çıkarıldı ve kamu ekonomi alanından çekilmeğe başladı.

Yine bu dönemde, Doğu ve Güneydoğu’da ayrılıkçı terör baskısı yanında, boşaltılan köy ve mezralardan kent merkezlerine büyük göçler yaşandı; Mersin, Adana başta olmak üzere büyük kentlerin etrafında yeni varoşlar oluştu. Aynı gerekçelerle batı bölgelerindeki yerleşim merkezleri de köylerden büyük göç aldı ve bu hızlı değişim sonrası kentler suç odakları haline geldi. Yaşanan bu olumsuzluklar yanı sıra, alınan şok kararlar sonrası, toplumsal doku yara aldı, özellikle 1983-1990 yılları arasında değer yargıları başta olmak üzere, her alanda çözülme hızla sürdü.

Yaşanan bu travmalar nedeniyle toplumun büyük bir kesiminde mutsuzluk ve karamsarlık duyguları yanında, yarınlarına güven duygusu da azaldı. Bu toplumsal yapı, insanları yalnızlaştırdı, bireyciliği öne çıkardı, yarınları değil günü yaşamayı öngören bu yaşam tarzı, tüketimi özendirdi. Bütün

bunlar, AB'de en az kazanan ve en çok harcayan ülke ekonomisine sahip olmamızı hazırladı.

Sistemin getirdiği olumsuzluklar nedeniyle, maddi ve moral yönden yalnızlığa itilen insanların bir kısmı kurtuluşu ve çıkışı tarikat ve cemaatler de gördü, oralara yöneldi. Belirli bir kesim ise, kendi olanaklarıyla değişen ve gelişen koşullara direnmek ve ayakta kalmak için uğraş verdi. Büyük bir kesim ise, yaşanan bu şok dalgalarına direnmeyerek umutsuz, amaçsız ve mutsuz bir şekilde yaşamını sürdürmeye çalıştı. Böylece, mayasını Anadolu topraklarından alan geleneksel Türk insanı, kendisine hedef olarak gösterilen çağdaş, uygar, özgür bireylerden oluşan toplumsal yapıdan kopmaya başladı.

Tüm bunların doğal sonucu olarak suç ve suçlu oranında büyük patlamalar olması yanında, ikili ilişkilerde de hak yerini çikara bırakarak en küçük ihtilaf yargıya taşındı.

Sayın Cumhurbaşkanım,

Yaşanan bunca olumsuzluğa karşın, hayat devam ediyor. Güneş her gün yeniden doğuyor, dünyamızı aydınlatıyor ve gecenin korkunç karanlığını yok ediyor. Aynı şekilde, 19 Mayıs 1919'da Samsun'dan parlayan "*Türk aydınlanma*" güneşi de tüm engellemelere, tüm karşı duruşlara, haksız eleştirilere karşın ülkemiz geleceğini aydınlatmaya devam ediyor.

Kuşkusuz "*Türk aydınlanma*" hareketinin 200 yıllık bir geçmişi ve birikimi vardır. Bu yönleriyle birilerinin söylediği gibi Türkiye Cumhuriyeti birkaç kişinin fantezisi olarak kurulan bir devlet olmayıp ulus olmak, uygar yurttaş olmak isteyen bir halkın özlemi, iradesi, kararlılığı ve kanıyla kurulmuştur. Bu nedenlerle temel harcı inançla karılan Türkiye Cumhuriyeti'ni oluşturan büyük ve sessiz kesim bu temeller üzerine yükselen ve yönünü çağdaş dünyaya çevirmiş olan devletimizi sonsuza dek yaşatmak azim ve kararlılığındadır. 1921 Anayasası'ndan 1982 Anayasası'na kadar geçen süreçte ulaşılmış istenen tüm kurum ve kurallarıyla işleyen "*demok-*

2006-2007 *ratik, laik, sosyal hukuk devleti*"dir. Gelinek noktada bu amaçlara ulaşılmaş olmasına karşın, genç ve dinamik bir nüfusa sahip olmamız, herkesin özenle sözünü ettiği girişimci özelliğimiz ve hepsinden önemlisi 1071 yılından bu yana bu coğrafyada tutunabilmiş ve göçebe kültüründen yerleşik kültüre geçerek artık bu toprakların asli unsuru ve sahibi olduğumuzun kanıtlanmış olması geleceğimizin güvencesidir. Tarihsel, kültürel ve sosyolojik bu gerçekler karşısında bir ulusun, "aydınlığa" ve "çağdaşlığa" yönelik kararlı ve inançlı yürüyüşünü, etnik mikro-milliyetçiliğin ve Anadolu insanının doğasına aykırı yobaz dinciliğin ve toplumu Araplaştırma çabalarının engellemesine asla olanak yoktur.

Sayın Cumhurbaşkanım,

Bu gün ülkemizde özlemi çekilen gerçek anlamda "hukuk" ve "adalet" kavramlarıdır. Toplumun her kesiminden hiçbir dönemde olmadığı kadar "hukuk" ve "adalet" kavramlarının yaşama geçirilme isteği ve iradesi vardır.

Tüm siyasal iktidarlar, geçmişten günümüze, "hukuk" ve "adalet" kavramlarına işlerlik kazandıracak, yargı erkini önemine uygun bir konuma getirecek reformlardan kaçınmışlardır. Yargının yapısal ve yaşamsal sorunlarına hep uzak durmuşlardır. Tüm iktidarlar yargı için muhalefette söylediklerini iktidara gelince unutmuşlar, güçlü bir yargı erkinin oluşması için gerekli siyasi kararlılığı göstermemişlerdir.

Bu isteksizliğin öncelikli nedeni yargıya yapılan yatırımların kısa sürede politik rantta dönüşmemesi olarak görülmekle birlikte çok daha önemli bir nedeni vardır.

İktidarlar güçlü bir yargı erkinin, "hukuk devleti" ilkesinin sonucu olarak, iktidarlarının etkin biçimde sınırlandırılmasından ve denetlenmesinden, olumsuz olarak etkilenmekten korkmaktadırlar. Yasama ve yürütme, bağımsız ve güvenli olması gereken yargı organlarını, "hukuk devleti" ilkesine tamamen ters bir anlayışla, kendilerine bağımlı bir birim olarak

görmektedirler ve bu konuda ısrar etmekte, ileri sürmekte oldukları savları haklı bulmaktadırlar.

Sadece siyasi iktidarlar bu anlayışta değildir. Yetki kullanan her iktidar odağı, yargı denetiminden rahatsız olmakta, bu denetimden kaçabilmek için çözümler üretmektedir. Buna en güzel örnek, Danıştay'ın denetiminden Askeri Yüksek İdare Mahkemesi kurularak kaçmak istenmesi ve Emniyet Genel Müdürlüğü'nün bir ara kendileri için özel yargı yeri istemiş olabilmeleridir. Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu ile Askeri Şura'nın kararlarına karşı yargı denetim yolunun kapalı olması da bir diğer örnektir.

Yargı denetim alanının kısıtlanması konusundaki her istek böyle bir düşüncenin ürünüdür.

Türk adalet ve yargı sistemi, yapısal, örgütsel, işlevsel, insan ve malî kaynakları bakımından çok ciddi ve çözümlü kolay görünmeyen sorunlarla karşı karşıya bulunmaktadır. Bu konuda Türkiye Barolar Birliği, Devlet Planlama Teşkilatı ve çeşitli üniversite ve sivil toplum örgütü ve son zamanlarda Avrupa Birliği tarafından hazırlanmış ayrıntılı raporlar bulunmaktadır. Ancak yukarıda arz etmiş olduğumuz sebeplerden dolayı iktidarlar, bu bütüncül raporlar doğrultusunda gerçek bir reform yerine, küçük ve biri birinden kopuk değişikliklerle iyileştirme yoluna gitmek istemekte ve ülkemize zaman kaybettirmektedirler. Bu nedenle reform adına şimdiye kadar yapılan pek çok iyileştirme ve güncellemelerin uygulamada ciddi hiçbir yansıması görülmemekte, yargının temel sorunları sürekli gündemde kalmaktadır.

Boyutları ve kapsamı tartışılacak yargı birliği, Adalet Bakanlığı'nın Türk yargı sistemindeki yeri ve ağırlığı, yargılama önüne konulan engeller, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu, Yüksek Askeri Şura, Sayıştay ve disiplin mahkemelerince verilen kararlar aleyhine yargı yolunun bulunmaması, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nun bağımsızlığının somut koşulları yanında oluşumunun geniş bir tabana yayılması, hâkimler ile savcılarının birlikteliği görünüşüne son verilmesi, savcılık kurumunun güçlendirilmesi ve savunma ile

2006-2007

iddia arasında “silahların eşitliği” ilkesinin yaşama geçirilmesi, askeri yargıdaki hâkim sınıftan olmayan hâkimler sorunu, askeri yargının kışladan çıkarılması, idari yargıda hukuk fakültesi mezunu olmayanların hâkimlik yapmaları önemli sorunlar olarak karşımızda bulunmaktadır.

En önemlisi de hiçbir dönemde yargıya merkezi yönetim bütçesinden yeterli malî kaynak ayrılmamasıdır. Adalet hizmet birimlerine ve yargı organlarına merkezî yönetim bütçesinden pay tahsis edilirken, başta Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu olmak üzere, yüksek yargı organlarının görüşlerine başvurulmamaktadır. Adalet Bakanlığı'na 2005 yılı bütçe payı oranının genel bütçe içinde % 1.01'e karşılık gelen miktarın büyük bir kesimi personel giderine ayrılmaktadır. Mahkeme ve savcılıklara ayrılan çok düşük ödeneklerle, yazı işlerinin kırtasiye gibi temel gereksinim maddeleri ile mefruşat giderlerinin karşılanması bile mümkün olmamaktadır. Bunların yargıya başvuran yurttaşlar tarafından karşılanmasının istendiği de bilinen bir gerçektir. Bu bağlamda, adalet hizmetlerine ayrılan yetersiz malî kaynak, yargı bağımsızlığını zayıflattığı gibi, kaliteli adalet hizmeti sunumunda yaşanan sorunları da çözememektedir.

Köklü ve kalıcı reform ve değişikliklerin yapılmadığı yargı üzümlerle belirtmek isteriz ki tıkanma noktasına gelmiştir. Davaların çok uzun sürelerde sonuçlanmasına bağlı tıkanıklıklar ve yargılama sürecinin işleyişindeki belirsizlik, hukuk dışı alanlarda faal olan organize suç örgütleri gibi gayri meşru güçlere yönelme riskinin yaşanılmasına neden olmaktadır.

1943'ten günümüze Yargıtay başkanlarının yaptığı “Adli Yıl” açış konuşmaları incelendiğinde yargı sistemimizdeki sorunlar ve aksaklıkların belirli bir ivme ile artış göstererek günümüze kadar geldiği görülmektedir. Her adli yıl açılışı, yeni ve daha karmaşık sorunların tartışıldığı umutsuzlukların dillendirildiği törenlere sahne olmuştur. Bunun temel nedeni geçmişten günümüze ülke yönetimine egemen olan siyasi iktidarların güçlü ve tam bağımsız bir yargı istememesidir.

Kuruluş yıllarındaki “*hukuk devrimi*” nden sonra en büyük hukuk açılımı 1961 Anayasası ile gerçekleştirilmiştir.

Ancak bu Anayasa'nın amaçladığı ve oluşturmak istediği siyasal, sosyal, toplumsal ve hukuksal hedefler kimi iç ve dış odakların rahatsızlığına neden olmuş, 12 Mart ve 12 Eylül müdahaleleriyle bu olumlu yöneliş tersine çevrilmiştir.

Ne olduysa bundan sonra olmuş, tüm kurum ve kavramlarda, toplumun kapıldığı yeni rüzgârlardan dolayı başlayan hızlı çözülme ve çürüme süreci günümüze kadar devam etmiş ve yargıyı da etkisi altına almıştır.

Artan iş yükü karşısında yargı tıkanma noktasına gelmiştir. Toplumsal ortamı yaşanmaz hale getirenler, insanları canından bezdirenler bu kez dönüp yargının bu sorunları çözmede yavaş kaldığını ve yeterince çalışmadığını söyleyebilmektedirler.

Sayın Cumhurbaşkanım,

Özverili çalışan yargı erkinin en önemli sorunlarının başında, kendisinin etkili olamadığı yasama organının çıkardığı kimi anti-demokratik, yasa tekniğinden uzak, uygulama ve yaşamla örtüşmeyen, çok değişik yorum ve değerlendirmeleri içerebilen, aceleye getirilerek çıkarılan yasaları uygulama durumunda kalması gelmektedir.

12 Eylül sonrası oluşturulan Danışma Meclisi'nin yasa çalışmalarından kalan ve gelenekselleşen alışkanlıklar, TBMM'nin yeni dönemdeki çalışmalarında da etkili olmuştur. Bu o noktaya varmıştır ki dönemin başbakanı “*Anayasa-yı bir kez delmekle ne olur*” diyebilmiştir. Anayasa başta olmak üzere, evrensel hukuk kuralları, yasa yapma tekniği, kural ve ilkeleri hep göz ardı edilerek yasalar “*ben yaptım oldu*” anlayışıyla çıkarılmaya başlanmıştır.

Bu dönemde çıkarılan yasaların çoğu, toplumsal barış ve düzeni sağlamaya, halkın gereksinmelerini karşılamaya, hukukun üstünlüğü ve hukuk devletini gerçekleştirmeye

2006-2007

yönelik olmaktan çok, tercih edilen ekonomik modelin yerleşmesine yönelik olarak çıkarılmıştır. Bu ise halkın özlem ve talepleriyle, yasaların gerçekleştirdiği hukuk düzeni arasında sürekli çatışma ve çelişkiler yaşanmasına neden olmuştur. Başka bir anlatımla, yasalar çoğu kez halkın büyük çoğunluğunun istem ve beklentilerine yanıt verecek düzenlemeler yerine, iktidardaki siyasi partinin dünya görüşüne uygun düşen düzenlemeleri içermektedir. Bu durum, uygulamada birçok sorun yaşanmasına neden olmaktadır.

Tüm bunların yanı sıra, AB'ye uyum adı altında, dışardan önerilen özünü, ruhunu, felsefesini, ilkelerini, hedeflerini ve amacını kavramadan ve kavranmadığı için de benimsenmeden çıkarılan yasaların uygulamalarında da ciddi sorunlar yaşanmaktadır. Özellikle 57., 58. ve 59 hükümetler döneminde çıkarılan yasalarda bu sorun yoğunlukla yaşanmaktadır. AB-Türkiye ilişkilerini yeterince algılamayan ülkenin geleceğinden çok kendi politik çıkarlarını önde tutan, bu nedenle de, özümsemeden ve benimsemeden tamamen biçimsel ve teslimiyetçi yaklaşımlarla çıkarılan birçok yasa uygulamada ciddi sorunlar yaratmıştır. Oysa AB-Türkiye ilişkileri geçmişten günümüze benimsenen ve partiler üstü gelişen, bir anlamda devlet politikası olarak ortaya konan ilişkiler bütünüdür.

Günümüz siyasal iktidarı da başta olmak üzere bu ilişkiler çoğu kez yeterince irdelenmemiş, getirdikleri ya da götürdükleri konusunda ciddi tutarlı ve kalıcı araştırmalar yapılmadan günü birlik politikalarla ilişkiler götürülmeye çalışılmıştır. Bunun doğal sonucu olarak geniş halk kitleleri AB-Türkiye ilişkileri konularında yeterince bilgilendirilmemiş, aydınlatılmamış, basın yayın organlarının verdiği ölçüde sığ bir bilgilenme ile kalınmıştır.

Halbuki Türkiye 12 Eylül 1963 yılında o günkü adıyla "Avrupa Ekonomik Topluluğu" ile ortaklık statüsünü yaratan "Ankara Anlaşması"nu imzalamıştır. Bu anlaşma dikkatlice incelendiğinde, siyasal hedefin Türkiye'yi Avrupa bütünlüşmesine taşımak olduğu açıkça görülmektedir. Geçen süre içinde kimi siyasal düşüncelerle Türkiye'nin ayağına kadar

gelen üyelik koşulları reddedilmiş, daha sonra 12 Eylül döneminde ara verilen ilişkilerde birdenbire hareketlenme olmuş, 14 Nisan 1987 yılında “Avrupa Topluluğu”na tam üye olmak amacıyla resmi başvuruda bulunulmuştur. Böylece Türkiye, bu temel hedefe ulaşmak arzusunu siyasal yönden daha da somutlaştırmıştır.

Bu konuda o kadar acele edilmiştir ki birliğe henüz adaylığımız kabul edilmeden ve iç hukuk mevzuatımızda birçok eksiklikler mevcutken, önce Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 25. maddesine göre 28 Ocak 1987 gününden geçerli olmak üzere Avrupa İnsan Hakları Komisyonu'na “*bi-reysel başvuru hakkı*” ve 22 Ocak 1990 tarihinden geçerli olmak üzere Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin “*zorunlu yargı yetkisi*” tanınmıştır. Oysa bilindiği gibi Türkiye'nin Birliğe adaylığı 11-12 Aralık 1999 günlü Helsinki Zirvesi'nde karara bağlanmıştır. Türkiye AB ile ilişkilerinde hep taviz veren, teslimiyetçi ama buna karşılık, yeterince tavır koyamayan, ikili anlaşmalarda elde ettiği kimi hak ve yetkilerini savunamayan ve kullanamayan, bir görüntü çizmiştir.

Tabii en büyük hatayı da Güney Kıbrıs Rum Cumhuriyeti'nin birliğe alınması sırasında, çok haklı olmasına karşın, yeterli tepki koyamayarak yapmıştır. Yine uzun yıllar, AB Konseyi'nin 1993 Kopenhag Toplantısı'nda belirlediği ve kısaca “*Kopenhag Kriterleri*” olarak nitelendirilen “*hukukun üstünlüğü, demokrasi, insan hakları, azınlıkların korunması ve işleyen bir pazar ekonomisi*” ilkeleri yanında demokrasi ve demokratik yönetimlerden uzak olarak, Sovyetler Birliği'nin baskısı altında yaşayan ülkelerin, Sovyetler Birliği'nin dağılmasından hemen sonra, AB tarafından birliğe üye yapılması konusunda gösterilen sıcak ilgi ve girişimin Türkiye'ye gösterilmemiş olduğu da yeterince tartışma konusu yapılamamıştır.

Geçmişten günümüze ülke yönetimlerine egemen olan siyasi iktidarlar çok haklı olduğumuz bu konularda gerekli tepkileri vermedikleri gibi, AB-Türkiye ilişkilerinin hukuki çerçevesini belirleyen, Ankara Anlaşması başta olmak üzere, aynı tarihli 12 Eylül 1963 günlü Geçici Protokol, 23 Kasım

2006-2007

1970 günlü Katma Protokol, 27 Temmuz 1971 günlü Ara Anlaşma, 23 Kasım 1970 günlü Yetki Alanına Giren Maddelerle İlgili Anlaşma, 30 Haziran 1973 günlü Tamamlayıcı Protokoller ve buna bağlı mali protokoller yanında 6 Mart 1995 günlü Gümrük Birliği'ne geçiş kararı ve benzeri kararları kendi istek ve iradesiyle peş peşe imzalayarak kabul etmişlerdir. Bütün bu sözleşme ve belgelerin imzalanmasına karşın, bunların öngördüğü iç hukuk düzenlemeleriyle ilgili alt yapılar oluşturulmamıştır.

Türkiye Barolar Birliği'nin, baroların, üniversitelerin, aydınların talep ve istekleri yanında, geniş halk kitlelerinin demokratikleşme, hukukun üstünlüğü, hukuk devleti yanında, tam bağımsız yargı talepleri hep ertelenmiş köklü ve kalıcı önlemler yerine günü birlik düzenlemeler yapılmıştır.

AB ile karşılıklı bağitlanan ve taahhüt edilen "Katılım Ortaklığı Belgesi" ve "Ulusal Program" doğrultusunda çıkarılan; 6 Şubat 2002 günlü 1. Uyum Yasaları paketi, 26 Mart 2002 günlü 2. Uyum Yasaları paketi, 3 Ağustos 2002 günlü 3. Uyum Yasaları paketi, 2 Ocak 2003 günlü 4. Uyum Yasaları paketi ve 23 Ocak 2003 günlü 5. Uyum Yasaları paketi çıkarılıncaya kadar köklü değişiklikler sürekli ertelenmiştir.

Türkiye Barolar Birliği olarak başından bu yana yanında olduğumuz ve özgürlük, demokrasi ve insan hakları yönünden bakıldığında ilke olarak desteklediğimiz, ancak çok ciddi görüş ayrılıkları ve eleştiriler getirdiğimiz, bu köklü ve ayrıntılı yasal düzenlemeler 57. Hükümet döneminden başlayarak, 58. ve 59. Hükümetler dönemlerinde de sürdürülmüştür.

Uyum yasalarına uygun olarak kimi temel yasalarda da çok köklü ve ayrıntılı değişiklikler yapılmıştır. Türk Medeni Kanunu, Türk Ceza Kanunu, Ceza Muhakemesi Kanunu bunların başında gelmektedir. Yeni dönemde Hukuk Muhakemesi Kanunu, Türk Ticaret Kanunu, Borçlar Kanunu ve birçok yasada yeni düzenlemeler yapılacaktır.

Halkımız ve ülke hukuku için getirilen yeni düzenlemeleri ilke olarak destekliyoruz. Ancak, yeterince tartışılma-

yan ve gerekli alt yapıları oluşturulmadan çıkarılan Medeni Kanun ve özellikle de Ceza Kanunu ve Ceza Muhakemesi Kanunu'nda yapılan düzenleme ve değişikliklerde büyük hatalar yapılmıştır.

Uygulamada her üç yasa yönünden de çok ciddi yakınmalar yapılmaktadır. Nitekim çok kısa süre geçmiş olmasına karşın bu yasalarla ilgili önemli ve kapsamlı değişiklikler yapılmış ve yeni değişiklik talepleri de dile getirilmektedir.

CMK 150. ve 156. maddeleriyle getirilen “zorunlu müdafî” düzenlemesi ve 234. ve 239. maddeleriyle yakınıcıya getirilen “vekîl” düzenlemesinde yeterli alt yapı oluşturulmadığı ve yasaların hazırlanma ve yasalaşmasının her aşamasında uyardığımız halde uygulamada çıkacak malî ve hukuksal sorunlar öngörülmediği için büyük bir kaos yaşanmaktadır.

Bu arada Türkiye Barolar Birliği ve barolarımızın “zorunlu müdafî” ve “mağdur haklarının korunması” konularında bir çekinceleri bulunmamaktadır. Aslında bunların daha geniş biçimde uygulanmasını istemektedirler. Ancak, bunun koşulu gereken maddi kaynakların sağlanması, avukatlara Anayasa'ya aykırı “angarya” yaptırılmamasıdır.

Anayasal bir temele sahip olan hak arama özgürlüğünün (1982 Anayasası m. 36) önemli bir uzantısı ve boyutu olan adli yardım kurumunun, ülkemizdeki uygulaması henüz istenilen ve olması gereken düzeyde değildir. Adli yardım kurumu, çağdaş esaslar doğrultusunda, adliyelerde yurttaşlara etkin adalet hizmetleri verilebilecek şekilde, tek bir çatı altında yeniden düzenlenmelidir.

Bu bağlamda mağdurun korunması konusundaki Finlandiya'da yürürlüğe konulan güvencelerin Türkiye'de de uygulanmasını istemekteyiz.

Finlandiya'da, mağdurların çok güçlü bir konumda bulunmakta olduğu görülmektedir. Suç failinin yakalanmadığı veya yargının önüne çıkarılmadığı durumlarda, mağdurun tazminat elde edememesi nedeniyle zarara uğramaması amacıyla, Finlandiya, Avrupa'da ilk olarak 1973 yılında bir özel

2006-2007

yasa çıkarmış ve böyle durumlarda mağdura devlet tarafından tazminat ödenmesi esasını benimsemiştir. Fin Mağdur Koruma Yasası, bu konuda dünyadaki en ayrıntılı ve kapsamlı yasalardan biri olarak dikkat çekicidir. Yasa, herhangi bir suçtan doğan bütün bedensel yaralanma durumlarını kapsamaktadır. Bedensel zarar gören kişiler, tıbbî tedavi ve ilgili diğer giderlerini, sakatlanmasını ve iş göremezliğini; hatta gözlük ve giyim eşyası gibi zati eşyaya verilen zararların da tazminini devletten isteme hakkına sahiptirler. Bunun yanında, işveren, bedensel zarara uğramış olan çalışanına, işine gelemediği günler karşılığında yapmış olduğu ödemeleri, devletten isteyebilir. Herhangi bir kurum veya kuruluş mensubu kişi tarafından verilen malvarlığı zararları veya bu zararların mağdur üzerinde büyük bir yük doğurduğu durumlar da Mağdur Koruma Yasası'nın kapsamına alınmıştır.

Fin Mağdur Koruma Yasası'nın uygulanma alanına, mağdur veya suç failinin uyruğuna bakılmaksızın Finlandiya'da işlenen her türlü suç girmektedir. Yine, suç mağduru, Finlandiya'da bir yerleşim yeri olduğu takdirde, yurt dışında işlenen suçlardan dolayı çektiği bedensel zararı devletten isteme hakkına sahiptir.

Ceza muhakemesi uygulamasındaki maddi sorunlar ve tıkanıklık konusunda Cumhurbaşkanı makamı ve Başbakan başta olmak üzere, tüm milletvekilleri ve yetkililere bilgi sunulmuştur. Hükümet başkanının yaşadığımız tıkanıklığı gidermek konusundaki anlayışından dolayı teşekkür etmekteyiz. Kısa zamanda gerekli düzenlemelerin yapılacağına inanmaktayız.

Bir yandan siyasal iktidarın kendi politikaları ve özel tercihlerinin etkisiyle, bir yandan da AB'nin istek ve dayatmaları sonucu gerekli özen gösterilmeden yasalar çıkarılmakta, ayrıca torba yasa tabir edilen bir yöntemle de bir yasa ile sayısız yasanın, sayısız maddeleri değiştirilmek suretiyle Türk hukuk mevzuatının balansı bozulmuş olmaktadır.

Yapılan tespitin en somut kanıtı, çok sayıda yasanın Cumhurbaşkanlığı tarafından TBMM'ne yeniden incelenmek üzere gönderilmekte olmasıdır.

Bu gün dikkatli birçok hukukçu hızlı bir şekilde değişen mevzuatı izlemede ve değişiklikleri yorumlamada büyük güçlük çekmektedir.

Bu izleme ve yorumlama farkı yanında, ayrıca getirilmek istenen özgürlük ortamına karşı, kimi kurum ve kuruluşlar da açıkça tavır almaktadırlar. Buna en çarpıcı örnek *"Türkiye Hakimler ve Savcılar Birliği"* adlı derneğin kuruluş aşamasında yaşanan olaylar olmuştur. Türk yargısı geçtiğimiz günlerde bir ilki yaşadı ve Birleşmiş Milletler'in 29 Kasım 1985 günlü *"Yargı Bağımsızlığına Dair Temel Prensipler"* belgesindeki hükme, AB müktesebatına ve Anayasa 90/son maddesindeki düzenlemeye uygun bir biçimde *"Türkiye Hâkimler ve Savcılar Birliği"* adında bir dernek kuruldu. Türkiye Barolar Birliği olarak bazı önemli çekincelerimiz bulunmakla birlikte bu girişimi son derece olumlu karşıladık. Bu konudaki çekincelerimizi bu yıl temmuz başında Ankara'da yapılan *"Savcılık Kurumu"* konulu sempozyumda açıkça ifade ettik. Buradaki farklı yaklaşımımız, Birleşmiş Milletler Belgesi'nde özellikle sadece *"yargıçların"* örgütlenmesinden söz edilmekte olmasıdır. Yargıç savcı birlikteliğinin bu belgede düşünülmemiş bulunmasıdır.

Ayrıca 2003, 2004 ve 2005 tarihli AB İstişari Ziyaret Raporları'nda da yargıçlık ve savcılık kurumlarının ayrı ayrı örgütlenmesinin önerilmiş olmasıdır. Bu konuda şöyle denilmektedir. *"Hâkim ve savcılar arasında yakın bir işlevsel ilişki bulunmaktadır. Savcının ofisinin yargıcından açık bir biçimde ayrılmamış olması, savcının hâkim üzerinde aşırı nüfuzla sahip olduğu izlenimini uyandırmaktadır. Hâkim ve savcılarının mesleki hak ve ödevlerinin, kurumsal ve işlevsel olarak açık biçimde ayrılması gerekmektedir."*

Kaldı ki bu düşünce ve tespit Türk hukukçuları için yeni de değildir. Rahmetli Prof. Dr. Lütfü Duran, bu çarpıklığa 1988 yılında yayımlanan kitabında değinmiştir.

2006-2007

Bu birliktelik yargılama diyalektiğinin tarihsel gelişimine aykırı olduğu gibi, savunmanın da güçsüzleşmesine neden olmaktadır. Bu nedenlerle biz bu konuda her iki organın da ayrı ayrı güçlü biçimde örgütlenmesinden yanayız.

Ancak bu derneğin kurulması aşamasında çok ilginç bir gelişme olmuştur. Derneğe üye olan yaklaşık 600 kişi içinde 8 tane HSYK üyesi bulunmasına karşın, Adalet Bakanlığı idari birimlerinde çalışan hakim ve savcılarla, 81 ilin başsavcılarında hiçbirisi bu oluşuma destek veremedi ve üye olmadı. Bu durum açık ve net olarak, yasalarla sağlanan hak ve özgürlüklerin ne kadar kullanılabildiğinin yanında, Adalet Bakanlığının bu savcı ve yargıçlar üzerinde ne denli etkili olduğunu göstermektedir. Yargının siyasallaşmadığını, Adalet Bakanlığı bürokrasisinin yargıç ve savcılar üzerinde etkisinin olmadığını iddia edenler bu durumu nasıl izah edeceklerdir.

Örneklerini çoğaltabileceğimiz tüm olumsuzluklar yargıyı da etkilemekte ve bunun sonucu kimi farklı yorum ve uygulamalar ortaya çıkmaktadır. Ermeni konferansı öncesi ve sonrası yaşananlar, TCK'nın 301. maddesine göre açılan davalardaki yorum farklılıkları ve buna dayalı eylemler, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi yöneticileri hakkında açılan dava süresince yaşanan hukuk dışılıklar, aynı şekilde "*Şemdinli İddianamesi*" diye tanımlanan iddianamenin düzenlenmesi evresi ve bu iddianameye dayalı olarak açılan kamu davasında yaşanan süreç, M. Ali Ağca'nın tahliyesi ve daha sonra yeniden ceza evine konulması süreçlerinde sergilenen yaklaşımlar yanında, şiddete başvurmadan demokratik haklarını kullanan göstericilere karşı sürdürülen linç girişimlerine son olaylarda olduğu gibi büyük bir kentimizin emniyet müdürünün, daha sonra İstanbul'da bir camide meydana gelen olayla da ortaya çıkan sorumsuz ve özensiz yaklaşımı yasaların yanında anlayışların da değişmesi gerektiğini acı bir biçimde açıkça ortaya koymaktadır. Kuşkusuz bu ve benzeri uygulamalar, kamuoyunda yargı, hukuk, hak ve adalet konularında ciddi umutsuzluklar yaratmaktadır.

Sayın Cumhurbaşkanım,

Temel hedef, kanun devleti değil hukuk devleti olmalıdır. Ama bu konuda, son dönemde hortumcu, soyguncu, vur-guncu sözlerini çağrıştıran Türk bankacılık sektörüyle ilgili yaşanan kimi kanunsuzluk değil, hukuksuzlukları kimse dile getiremiyor. Oysa, 4389 sayılı Bankalar Kanunu'nu değiştiren 5020 sayılı yasanın ve 4672, 5040, 5411 sayılı yasaların olanaklarını arkasına alan BDDK ve TMSF Nazi Almanyası'nda dahi mevcut olmayan yetkileri, hukukilik anlamında değil, kanunilik anlamında acımasızca kullanmaktadır. Şu ya da bu şekilde fona alınan 22 banka yöneticileri hakkında Bankacılık Kanunu nedeniyle açılan kamu davalarına müdahil olan TMSF, bir yandan kamu davasının yargılaması sırasında banka sahiplerini en ağır biçimde itham ediyor, öte yandan aynı banka sahipleriyle borç ödemesi yönünden görüşmeler yapıyor. TMSF başkanı övünerek, kendilerinin binlerce dava açtıklarını, aynı şekilde kendi aleyhlerine de binlerce dava açılmış olduğunu ifade etmektedir.

Fona alınan yirmi iki bankanın tamamı, Türk bankacılık sektörünün iyileştirilmesi için değil, IMF'in talimatıyla fona alınmıştır. Özellikle bu bankalardan beşinin fona alınmasının Türk mali ve ekonomi sektörü için iyi olmayacağını bildiren BDDK, bunların fona alınmaması için IMF'e ricada bulunmuş, ancak IMF yetkilileri şiddetle karşı çıkarak bu bankaların da fona alınmasını istemiştir. Fona alınan bankaların çoğunluğunun sahipleri ve üst düzey yöneticileri ile ilgili yüzlerce kişi hakkında ceza ve hukuk davaları açılmıştır. Bunların arasında özellikle çoğu yurt dışı tahsilli, bir dönem Türk bankacılık sektörünün yetiştirdiği çok yetkin, saygın ve namuslu bankacılar vardır. Namuslu-namussuz, suçlu-suçsuz, ya da halk deyimi ile yaş-kuru ayrımı yapılmadan bu insanların tamamının geleceği hukuk dünyamızın baş belası olan, çoğunluğu bilmez kişilerin egemen olduğu bilirkişilik kurumunun yorum ve değerlendirilmeleriyle karartılmak istenmektedir.

İşin başka bir ilginç yanı ise, Türk bankacılık ve finans sektörünün omurgasını oluşturan bu kişiler için ileri sürülen

2006-2007 iddia ve isnatların kamu bankaları için yılladır dillendirildiği ve buna neden olanlar hakkında hiçbir işlemin yapılamamış olduğu tespit ve değerlendirmesidir.

Eğer ülkemizde “*hukukun üstünlüğü*”nün egemen olması yanında, tüm kurum ve kurallarıyla işleyen bir “*hukuk devleti*”nin varlığından söz edecek ve hukukun gücünü etkin kılacaksa, subjektif değerlendirmelerden uzaklaşarak, objektif ve yansız değerlendirmeler yapmak durumundayız. Türk finans ve bankacılık sektöründe çalışanlara uygulanan bu antidemokratik yasaları Yunan sermayesinin ortak olduğu banka başta olmak üzere, teker teker yabancı sermayenin egemenliğine giren bankalara da uygulayabilecek miyiz? Buna asla olanak yok, çünkü hiçbir AB ülkesinde bizdeki gibi antidemokratik bankalar yasası yok. Kaldı ki, Anayasa’nın 90. maddesinin son fıkrasında yapılan düzenleme ile evrensel ve bölgesel ölçekli uluslararası insan hakları hukukunun kaynaklarını oluşturan sözleşmelerden taraf olduklarımızı, denetim organlarının kararlarını da kapsayacak biçimde ulusal düzenlemelere üstün tutarak doğrudan doğruya uygulama yükümlülüğü getirilmiştir.

Kuşkusuz bu konuda en çok başvurulacak ve atif yapılacak uluslararası sözleşme, ülkemizin AB ile bütünleşmesinde en önemli kaynak olan ve bir anlamda “*AB Anayasası*” gibi algılanan ve Kopenhag siyasi kriterlerince de açıkça gönderme yapılan “*İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi*”dir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından yorumlanarak uygulanan Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’ne göre; mahkemeye başvurma hakkı, yasayla kurulmuş bağımsız ve tarafsız mahkemelerde yargılanma hakkı, aleni yargılanma hakkı, hakkaniyete uygun yargılanma hakkı, masumiyet karinesinden yararlanma hakkı, makul süre içinde yararlanma hakkı, savunmanın sağladığı tüm olanaklardan yararlanma hakkı, “*adil yargılanma*”nın olmazsa olmaz koşullarını oluşturmaktadır. Oysa antidemokratik hükümler içeren Bankalar Kanunu bu hakların birçoğunu ihlal etmektedir.

Konunun başka ilginç yanı da, bu denli insan hakları, anayasa ve hukukun genel ilkelerine aykırı olan Bankalar Kanunu ve değişiklikleri yeniden görüşülmek üzere TBMM'ne gönderilmediği gibi Anayasa Mahkemesi'ne de götürülmemiştir. Çünkü dönemin siyasi parti temsilcileri sanki gelinen noktada kendi sorumlulukları yokmuş gibi tamamen bankacılık sektörünü ve dönemin banka sahipleriyle çalışanlarını suçlamışlardır.

Ülkemizde, artık gücü tartışılmayan yazılı ve görsel basınımızda konunun üzerine gidince güçlü bir kamuoyu muhalefeti oluşmuştur. İşte bu olgu bankacılık sektörüyle ilgili soruşturmanın ve eleştirilerin her aşamasında etkili olmuştur.

Sayın Cumhurbaşkanı,

Devleti oluşturan üç temel güç yanında, batı ülkelerinde olduğu gibi yazılı ve görsel basını oluşturan medya kuruluşları bu gün artık ülkemizde de kamuoyunun gündemini belirleyecek etkinliğe ve güce kavuşmuştur. Medyanın kuşkusuz birçok yolsuzluğun, vurgunun, haksızlığın ortaya çıkarılmasında, halkımızın haber alma ve bilgilendirilmesinde önemli katkıları vardır. Demokratik yaşam için zorunlu şeffaflık sağlama ve bilgilendirme görevini ifa etmektedirler. Ancak, medya, zaman zaman bu gücünü ve olanaklarını gerekli özen ve duyarlılık göstermeden kullanmakta ve olumsuzlukların yaşanmasına da neden olmaktadır.

Tartışılmaz bir güce sahip olan medyanın yargılama öncesi ve yargılama sırasında yaptığı yayınlar yargılamayı etkilemekte, özellikle yargıçların takdirine giren konularda sanık ve taraflar aleyhine sonuçlar doğurmaktadır. Her zaman söylediğimiz bir sözü bu nedenle bir kez daha yineleyeceğim "*adli haber herhangi bir haber değildir.*" Bu haberler verilirken büyük özen gösterilmesi gerekir.

Yargıda beraat etme, aklanma olasılıkları vardır. Yargılamanın anlamı budur. Bu nedenle yargılama yapılmaktadır.

2006-2007

Bir rapor, bir tutanak, bir tanık beyanı kişinin mahkum olmasına yetseydi, bu kadar masrafa, binalara, araştırmalara, soruşturmalara gerek kalmaz, bir tutanakla her şey halledilirdi.

İnsan olarak, toplumsal ilişkiler nedeniyle herkesin yargı önüne çıkma olasılığı vardır. Ülkemizde açılan kamu davalarının yaklaşık yarıya yakınının, yetersiz soruşturma ve delillerle dava açıldığından beraatla sonuçlandığı da dikkate alındığında, medyanın açılan kamu davalarıyla ilgili yayınlarında daha duyarlı olması gerekmektedir.

Aksine son zamanlarda ve özellikle Danıştay'a yapılan saldırıdan sonra; yazılı ve görsel basında "soruşturmanın gizliliği", "masumiyet karinesi", "lekelenmeme hakkı" gibi ceza hukukunun temel ilke ve kavramlarına aykırı yayın ve açıklamalar yapılmıştır.

Sadece bu ilke ve kavramlara değil, pozitif hukuk kurallarına da aykırı olan bu davranışlar hukuk devleti ilkesiyle bağdaşmamaktadır.

TCK'nın 258. maddesinde "...görevi nedeniyle kendisine verilen veya aynı nedenle bilgi edindiği ve gizli kalması gereken belgeleri, kararları ve emirleri ve diğer tebligatı açıklayan veya yayınlayan veya ne surette olursa olsun, başkalarının bilgi edinmesini kolaylaştıran kamu görevlisine, bir yıldan dört yıla kadar hapis cezası verilir..." hükmü, 285. maddesinde "...soruşturmanın gizliliğini alenen ihlal eden kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır..." hükmü, 286. maddesinde "...soruşturma ve kovuşturma işlemleri sırasında ses ve görüntüleri yetkisiz olarak kayda alan veya nakleden kişi, altı aya kadar hapis cezası ile cezalandırılır..." hükmü 288. maddesinde "...bir olayla ilgili olarak başlatılan soruşturma ve kovuşturma kesin hükümle sonuçlanıncaya kadar, savcı, hakim, mahkeme, bilirkişi veya tanıkları etkilemek amacıyla alenen sözlü veya yazılı beyanda bulunan kişi altı aydan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır..." hükmü ve Basın Kanunu'nun "Yargıyı Etkileme" başlığını taşıyan 19. maddesinde "...hazırlık soruşturmasının başlamasından takipsizlik kararı verilmesine veya kamu davasının açılmasına kadar geçen süre içerisinde, Cumhuriyet savcısı, hakim veya mahkeme işlemlerinin ve

soruşturma ile ilgili diğer belgelerin içeriğini yayımlayan kimse, iki milyar liradan elli milyar liraya kadar ağır para cezasıyla cezalandırılır. Bu ceza, bölgesel süreli yayınlarda on milyar liradan, yaygın süreli yayınlarda yirmi milyar liradan az olamaz. Görülmekte olan bir davada kesin kararlar sonuçlanıncaya kadar, bu dava ile ilgili hâkim veya mahkeme işlemleri hakkında mütalaa yayımlayan kişiler hakkında da birinci fıkrada yer alan cezalar uygulanır...” hükmünden oluşan pozitif hukuk normları karşısında, yaşanan hukuk dışılıkları ve olumsuzlukları izah etmek mümkün değildir. Unutulmamalıdır ki, en sorumlu makamdaki siyasetçimizden, tüm medya mensuplarımıza ve de en sade yurttaşımıza kadar hepimizin bir gün “*şüpheli*” konumuna düşmemize yol açacak soyut suçlamalarla karşılaşabileceğimizi hatırlatmak istiyorum. Böyle bir konuma düşünce yakınmak ve bu ilke ve kavramlara sarılmak yerine, her zaman ve her koşulda bu ilke ve kavramların savunucusu ve koruyucusu olmamız gerekmektedir.

Soruşturma veya yargılama sürecinin işlemeye başlatılmasına rağmen, yargıya olumsuz etkiler yaratacak biçimde görsel ve/veya işitsel iletişim araçlarını hukuka aykırı kullanması vatandaşlar üzerinde, adalete bağlılık, güven ve saygı gibi ulusal duyguları sarsıcı etkiler yapmaktadırlar. Basın, basın özgürlüğü kapsamında buna bir çare üretmelidir.

Sayın Cumhurbaşkanım,

Avrupa Birliği uyum sürecinde ciddi adımlar atılmış bulunmaktadır. Bunların uygulamaya bir şekilde yansıtılmasının, bu konuda büyük sorumluluğun bütün unsurlarıyla yargıya düştüğünün bilincindeyiz.

Ancak, Avrupa Birliği ile uyum konusunda asıl önemli, yasal düzenlemelerin henüz gündeme gelmediğini belirtmeliyim.

Yargı alanındaki AB politikalarının amacı; özgürlük, güvenlik ve adalet alanı olarak birliği sürdürmek ve daha da geliştirmektir. Avrupa Birliği açısından bağımsız ve etkin bir

2006-2007

yargı sistemi oluşturulması son derece önemlidir. Mahkemelerin tarafsızlığı, bütünlüğü ve yüksek standardı hukukun üstünlüğünü korumada esastır. Bu da yargı üzerindeki dışsal etkileri ortadan kaldırmak ve yargıya yeterli malî kaynak ile eğitim olanağı sağlamak hususlarında güçlü bir kararlılık gerektirmektedir.

Avrupa Birliği açısından adil yargılama usulleri için yasal güvencelerin bulunması yaşamsal bir önem taşımaktadır. Aynı şekilde, üye devletler demokratik kurumların istikrarına ve hukukun üstünlüğüne yönelik bir tehdit niteliğinde olan yolsuzluklarla etkin mücadele etmelidirler. Yolsuzluğun önlenmesi ve caydırılmasına yönelik tutarlı politikanın desteklenmesi için somut yasal çerçeve ve güvenilir kurumların varlığı gerekmektedir. Yine, üye devletler müktesebat ve temel haklar şartında garanti altına alınmış bulunan temel haklara ve AB yurttaşlarının haklarına saygıyı tesis etmelidirler.

Yukarıda belirtildiği gibi, Avrupa Birliği'nin yargı alanındaki istemleri özetle, mahkemelerin bağımsızlığını sağlamak, hukukun üstünlüğünü tesis etmek, adil yargılanma sağlamak ve özellikle her türlü yolsuzluklarla etkin bir mücadele vermektir. Ancak, 24 Temmuz 2003 tarihli *Resmî Gazete'* de yayımlanan Avrupa Birliği müktesebatının üstlenilmesine ilişkin Türkiye Ulusal Programı'nda bu konulara deyinilmeden, yargı alanında yapay bir takım önlemlere vurgu yapılmıştır.

Halbuki Türk yargısının Avrupa Birliği müktesebatına uyum sağlayabilmesi için çok boyutlu ve köklü önlemlerin alınması kaçınılmazdır. Bu bağlamda, Avrupa Birliği müktesebatına tam bir uyum için alınması gerekli önlemler, üst başlıklar halinde, aşağıda gösterilmektedir:

- Hâkim ve savcılarının, meslekî hak, yetki ve görevlerinin kurumsal ve işlevsel açılardan, açık bir biçimde birbirinden ayrılması sağlanmalıdır.

- Hâkim ve savcılarının meslekî örgütlenmesini oluşturmaya yönelik gerekli yasal düzenleme yapılmalıdır.

- Hukukun üstünlüğünü yaşama geçirebilmek için Anayasa'da ve yasalarda gerekli düzenlemelere gidilmelidir.
- Yargı bağımsızlığı bütün kurum ve kurallarıyla birlikte yaşama geçirilmelidir.
- Yargılama düzeninde iddia ile savunma güçleri arasında eşitlik kurulmalıdır.
- Yürütme ve idare organlarında hâkim ve savcının geçici yetkilerle görevlendirilmesi uygulamasından vazgeçilerek, uzman hukukçu ağırlıklı bir profesyonel kadro istihdamını amaçlayan personel yapısına kavuşturulmalıdır.
- Yargı sistemi ve adalet hizmetleri için ayrılan kamusal kaynaklar, AB üyesi ülkelerin ortalama düzeyine yükseltilmelidir.
- Adil yargılanma ilkesinin tüm gerekleri tam anlamıyla karşılanmalıdır.
- Yolsuzluklarla mücadelede yargı organlarının önündeki mevcut tüm engeller kaldırılmalıdır.
- Hâkimlerin yönetsel bakımdan Adalet Bakanlığı ile olan bağılıkları tamamen sona erdirilmelidir.

Avrupa Birliği'ne katılım sürecinde gerçekleşen görüşmeler çerçevesinde başlatılmış olan tarama çalışmalarının sonucunda, ulusal mevzuatımıza, AB müktesebatı ve çağdaş hukuk düzenlerindeki normları ile uluslararası alanda genel kabul gören teknik standartları kazandırılabilceğini ümit etmekteyiz.

Yakın bir gelecekte geniş katılımcı bir Anayasa yapımına yönelik çalışmalarla yargı organlarının demokratik bir güç haline getirilmesi temel amacına uygun biçimde örgütleyen; olay ve denetim mahkemelerinde tam bağımsız ve tarafsız hâkim ve savcılar yargısal güvence altına alan pozitif kuralın anayasal sistemimize dâhil edilmesini beklemekteyiz.

Sayın Cumhurbaşkanım,

Güçlü, etkili ve adalete ulaşmayı sağlayabilecek nitelikte bir yargı erki olmadan “*hukuk devleti*”nin gerçekleşmesi mümkün olamayacağı gibi, “*hukukun üstünlüğü*” de sağlanamayacaktır. Bu önemli günde gerçek anlamda bir hukuk devleti olabilmenin en önemli ögesi olan yargı erki hakkındaki pek çok platformda ve değişik zamanlarda dile getirmiş olduğumuz, düşünceleri bir kere daha kısaca sıralamak istiyorum.

• Hukuka ve onun öğretim-egitimi sonunda yetişen hukukçuya verilen önem, o ülkede uygulanan siyasal, hukuksal rejimin kalitesiyle doğrudan orantılıdır. Nitelikli hukukçuların, hukuk devletinde önemli görevleri vardır.

Hukukçu olmazsa, devlet sıradan bir örgütlenme ve yönetim mekanizması olarak kalır. Ona çağdaş anlamını verecek olan hukukçudur. Bu bağlamda hukuk mesleği özel bir meslektir. Bu nedenle hukukçu da özel olarak yetiştirilen kişi olmalıdır.

Nitekim birçok batı ülkesinde, hukuk eğitimi lisansüstü yapılan bir eğitimidir. Toplumda birçok kişinin bilinçli ya da bilinçsiz olarak kullandığı, hukukun üstünlüğü ve hukuk devleti kavramları ancak nitelikli hukukçuların uygulaması ile yaşama geçebilir.

Evrensel demokratik ilkeleri ve insan haklarını içeren normlar ve yasaların dahi, amaca uygun bir biçimde uygulanabilmesi, amaca uygun yorumlanabilmesi, yargılama ve karar sürecinde hukukçuların sağlam hukuk bilgisine, yorum ve değerlendirme gücüne bağlıdır.

Çünkü hukuksal yorum ve değerlendirme sosyolojik, psikolojik, siyasal tarih, felsefe, iktisat, mantık ve hatta matematik gibi bilim dallarına olan ilgi ve bilgi ile mümkündür. Ancak bütün bunları özümsemiş ve böylece hukuki düşünmeyi öğrenmiş hukukçular yetiştirdiğimiz takdirde hukukun üstünlüğü ve hukuk devleti kavramlarını yaşama geçirmiş olabiliriz. Son dönemlerde uygulamada görülen olumsuzlukların temel nedenlerinden birisi bu özellikleri taşıyan nitelikli

hukukçuların giderek azılmasından kaynaklandığını söylemek pek iddialı olmasa gerek.

Hukuk eğitimi ve öğretimi, mevcut durumu itibariyle, hukuk öğrencilerine metodolojik ve analitik düşünme yetisi için gerekli becerileri tam olarak kazandırabilme konusunda istenilen düzeyde değildir.

Ülkemizde hukuk lisansı öğretimi, devlet ve vakıf üniversiteleri bünyesinde faaliyet gösteren ve sayıları toplam 37'yi bulmuş olan hukuk fakültelerinin mevcut sınırlı olanakları çerçevesinde verilmeye çalışılmaktadır. Hukuk fakültelerinin sayısı ve donanımı, ülkemizin eğitim düzeyi, sosyo-kültürel koşulları ile nüfusu ve demografik yapısı dikkate alındığında, yeterli görülemeyebilir. Ancak, bu fakültelerin büyük çoğunluğunda kütüphane, derslik ve hizmet binası ile teknik ve fiziksel donanım, akademik ve idarî kadrolar ile öğrenci kapasitesi bakımından ciddi düzeyde nitelik ve nicelik sorunları yaşanmaktadır.

Belki de bu sorunların en başında, gereken yetkinlikte ve birikimli akademik kadroların oluşturulamamış ve zengin içerikli bilgi işlem ağı sayfaları üzerinden çevrimiçi hizmetleri sunan e-kütüphanecilik sistemlerinin, henüz kurulamamış olması gibi temel sorunlar gelmektedir. Özellikle, belirtilen bu iki sorun kümesi, hukuk eğitiminde her geçen gün yaşanan kalite kaybını ve verim düşüklüğünü içeren bir biçimde; değişik boyut ve görünüşleriyle birlikte uzun dönemde olası olumsuzlukları da barındırmaktadır.

- Hukuk fakültelerinden mezun olmayan ve dolayısıyla, gerekli kuramsal ve uygulamalı hukuk bilgilerini, bir başka anlatımla yeterli hukuk nosyonu ve formasyonunu almamış kişilerin özellikle idarî yargı hâkim adaylığı için yapılan sınavlar sonucunda atanabilmeleri, çağdaş adalet hizmeti ve yargı sistemlerinin temel niteliği ile örtüşmemektedir.

- Öncelikle kamu görevlilerinin bir bölümü hakkında, kamu görevi ve sıfatı itibariyle, bazı yargısal dokunulmazlık-

lar ve ayrıcalıkların tanınmış olması, toplumun adalet duygusunu zedelemektedir.

- Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu ve Yüksek Askerî Şura tarafından kesin olarak alınan idarî kararlara karşı, yargı mercilerine başvurulamaması nedeniyle, söz konusu kurullar, âdeta birer özel idarî yargı organı niteliğine dönüştürülmüş olmaktadır. Bu durum, hukuk devleti ve adil yargılanma ilkeleri ile bağdaştırılamamaktadır.

- Adalet ve yargı hizmetleri alanında gelişmiş ülkelerde olduğu gibi, yargı etiğine ait kuralları sistematik ve bütünsel açıdan düzenleyen bir kanun bulunmaması önemli bir eksiklik olarak görülmektedir.

- Yargı bağımsızlığı ve hâkim güvencesi ilkeleri mevzuatta yeterince sağlanamamıştır. Örneğin, Anayasa'da (m. 140/6 ve m. 159 gibi) yargının yönetimi ve denetimi, yürütme organının bir parçası olan Adalet Bakanlığı'na bağlı olarak düzenlenmiştir.

- Türk yargı örgütünün hemen her derecesinde görülmekte olan davalarda, ortalama yargılama sürelerinin uzunluğu sorunu yaşanmaktadır. Nitekim bu olumsuz durum, Adalet Bakanlığı'nın 2000-2004 yılı adalet istatistiklerinde yer alan veriler ve rakamsal bilgiler göz önünde bulundurulduğunda açıkça anlaşılmaktadır.

- Savcılık uygulamalarında, yeni Ceza Muhakemesi Kanunu ile (CMK m. 174) iddianamenin iadesi kurumu getirilmiş olsa da, tüm usulî gerekler doğrultusunda olay ve hukuki değerlendirme açısından iyi yürütülememiş soruşturmalar sonucunda hazırlanmış iddianamelerle, isnat ve iddia konusu somut eyleme ilişkin tüm kanıtlar toplanamadan, eksik ve isabetsiz hukuksal nitelendirmelerle kamu davaları açıldığı görülmektedir.

Bunun sonucu olarak Cumhuriyet Savcılıkları tarafından hazırlanan iddianameler ile açılan kamu davalarının büyük bir oranının beraatla sonuçlandığı anlaşılmaktadır. Bu da anılan kurumun hizmet kalitesini ve verimini tartışmalı hale ge-

tirmiştir. Nitekim yıllık adalet istatistiklerinin karar türlerine ilişkin oransal dağılımını gösteren verilerinde, Cumhuriyet Savcılarının ceza mahkemeleri nezdinde açtığı davaların, ancak yarısına yakın bir oranında mahkûmiyet kararı verildiği gözlemlenmektedir.

- Adli tıp ve adli bilimler alanındaki bilimsel ve teknolojik gelişmelere uygun olarak, gerektiğinde iddia ve savunma ile işbirliği içerisinde, maddî olayı ortaya çıkarma amacına ulaşabilmek için, suç yeri incelemesi ve kanıtların toplanması tekniklerinin uygulanmasında ve kriminolojik analiz laboratuvarlarının çalıştırılabilmesinde merkez laboratuvarlar dışında teşkilatlanma yetersizlikleri ile yetişmiş insan gücü ve teknik altyapı eksiklikleri mevcuttur. Adli Tıp Kurumu'nun taşra örgütünün yeterli bir donanım ve örgütlenme biçimine kavuşturulamamış olması adli tıp hizmetlerinin verimli ve düzenli sunumunu güçleştirmektedir.

- Mahkemelerin örgütlenmesinde sulh-asliye mahkemesi şeklinde yapay ve gereksiz bir sınıflandırmaya gidilmiş olması; yeterli sayıda uzman hâkim bulunmamasına rağmen, "*Fikrî ve Sinaî Haklar, Ticaret, İş, Tüketici, Aile ve Çocuk Mahkemeleri*" gibi özel görevli uzmanlık mahkemelerinin kurulması, yargıda görev ve iş bölümü uyuşmazlıklarına yol açmakta ve dolayısıyla ortalama yargılama sürelerinin uzaması sorununun ortaya neden olmaktadır.

- Aile ve çocuk mahkemelerinde hâkimin yargısal görevlerinde yardımcı uzman sıfatını haiz psikolog, psikiyatr, pedagog ve sosyal hizmet uzmanı ile sosyal çalışmacı gibi uzman kadrolarına atamalar yapılmadığı için, kadroların doldurulamadığı görülmektedir.

- Türkiye Adalet Akademisi'nin, akademik, meslekî ve bilimsel etkinliklerinin yürütülmesi, organizasyonu, finansmanı ve yönetiminde mevcut kurumsal yapısı ve işleyişi itibariyle, Bakanlığa bağlı bir birim olarak çalışması, onun akademik ve bilimsel geleceğinin siyasî güdüm altına alınmasına sebep oluşturabilecek bir durumdur.

2006-2007

- Ceza infaz kurumlarında; hükümlülerin, bireysel özelliklerine, işledikleri suçların tip ve niteliğine uygun olarak farklı mekânlara yerleştirilememesi, çağdaş ceza ve infaz sistemlerinin gerekleri karşısında olumsuzluklara yol açmaktadır.

- Anayasa Mahkemesi, Cumhurbaşkanı, Bakanlar Kurulu üyeleri, Anayasa Mahkemesi, Yargıtay, Danıştay, Askeri Yargıtay, Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Başkan ve üyeleri, Başsavcılar, Cumhuriyet Başsavcısı Vekili, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu ile Sayıştay Başkan ve üyeleri ile ilgili ceza davalarına bakmakla görevlendirilmiştir. Anayasa'daki mevcut düzenlenme biçimi itibarıyla '*Yüce Divan*' kurumu, adil yargılanma ve doğal hâkim ilkeleri göz önünde bulundurulduğunda, yüce divanın oluşumu, yüce divanda yargılanması öngörülenler, sevk usulü, iddianamenin hazırlanması ile kararlarına karşı yeniden inceleme ve denetim yollarının açılması gibi konular bakımından tartışmalara sebebiyet vermektedir.

- Yargılama organları Anayasa'nın madde 90/son fıkrası çerçevesinde, usulüne göre yürürlüğe konulmuş milletlerarası antlaşmaların iç hukukta doğrudan uygulanması hususunu gerektiği ölçüde göz önünde bulundurmamaktadır.

- Hâkimlerin atanma, tayin, nakil ve yetkilendirilme işlemlerinde, çoğu kez uzmanlığa riayet edilmemektedir. Gerçekten de, uzun süre ceza hâkimi veya Cumhuriyet Savcısı olarak görev yapan bir kimse, hukuk hâkimi olarak ilk derece ya da yüksek mahkemelere atanabilmektedir. Bu durum, uzman hâkimlik anlayışına aykırı olduğu gibi, o hâkimin yıllar boyunca edindiği mesleki bilgi birikimi ve deneyimlerin yararlanılamamasına neden olmakta; ayrıca, yeni atandığı mahkemede, âdeta mesleğe yeni başlamış gibi, ilgili konuları yeniden öğrenmek zorunda kalmaktadır. En önemlisi bu durum hâkimler ile savcılar birlikteliği açısından ilgi çekici bir tablo oluşturmaktadır. Bu olumsuz durum karşısında, uygulama hataları yapılabilmekte ve hukuka aykırı kararlar verile-

bilmekte; hâkim savcı birlikteliği karşısında savunma güçsüz kalmaktadır.

- Yargılama usulünü düzenleyen yasalarının karmaşık düzenekleri ve özellikle, maddî hukuka ilişkin bazı yasalarda usulî kurallara da yer verilmiş olması, davaların uzamasına yol açtığı gibi, mahkemelerde önemli usul hataları yapılmasına sebebiyet vermektedir. Ayrıca, bazı önemli usulî eksiklik ya da yanlışlıklar içeren kararların verilebilmesi ve bunun sürekli bir biçimde tekrarlanması, sonuçta adil yargılanma ilkesini olumsuz etkilemektedir.

- Yargıda davaların uzamasına ve yargı hizmetlerinde güvenin azalmasına neden olan önemli bir konu da bilirkişilik kurumudur.

- Çekişmesiz yargı işleri genellikle dava şeklinde mahkemelere yansıtılmakta ve mahkemelerce de karara bağlanmaktadır. Çekişmesiz yargı işlerine özgü hukuk yargılaması yöntemlerini gösteren yasal kurallar bulunmamaktadır. Bu durum hukuk davalarında iş yükünün artmasına sebebiyet vermektedir.

- Hukuk davalarının büyük bir bölümünde yargılama süresinin uzaması, başta devlet olmak üzere kamu hukuku tüzel kişilerinin taraf olduğu uyuşmazlıkların çözümünde kamu avukatlığı kurumunun işleyişinden kaynaklanmaktadır. 4353 sayılı Maliye Vekâleti Baş Hukuk Müşavirliği ve Muhakemat Umum Müdürlüğü'nün Vazifelerine Dair Kanun'un 32. maddesi genellikle, bu kanuna tabi kamu kurum ve kuruluşlarının taraf olduğu davalarda verilen tüm kararlara karşı yasa yollarına gidilmesini zorunlu kılmaktadır.

- Adli Tıp Kurumu'nun malî, idarî ve bilimsel özerkliği sağlanmadan Adalet Bakanlığı'na bağlı olarak görev yapmakta olması bilirkişilik kurumunun bağımsızlığı ilkesine aykırılık oluşturduğu gibi aynı zamanda, Emniyet Genel Müdürlüğü ve Jandarma Genel Komutanlığı bünyesindeki kriminal laboratuvarların Adli Tıp Kurumu dışında ayrı ayrı hizmet

vermeleri adlî tıp ve adli bilimler alanında hizmet aksamalarına yol açmaktadır.

• Ülkemizde adlî kolluk ile genel kolluk arasında görev ve yetki alanı sınırlarını belirleyen yasal bir düzenleme bulunmamaktadır.

Sayın Cumhurbaşkanım,

Yargının önemli bir ögesi olan savunma ve genellikle savunma hakkını kullanan avukatlar ile onların örgütleri olan barolar ve Türkiye Barolar Birliği'nin sorunları yıllardır çözümlenmemiştir. Çözümlemesi konusundaki öneri, istek ve uyarılarımıza da gerekli duyarlılık gösterilmemiştir.

Türkiye Barolar Birliği'nin 37. Kuruluş Yıldönümü dolayısıyla lütfettiğiniz kutlama mesajından "*Türkiye Barolar Birliği'ni yargı kuruluşları arasında*" kabul eden vurgunuz bizi bizatihi mesajınız kadar mutlu etmiştir. Bunu burada zikretmemin nedeni hem teşekkürlerimi sunmak; hem de Türkiye'de, AB ile yoğun uyum çabalarına karşın, yargının savunma ayağını oluşturan mesleğimiz ve onun yasal kuruluşları ve Türkiye Barolar Birliği'nin üzümlere söylemeliyim yargı erkinin iddia ve hüküm ayakları yanında yürütme, idare ve yasama tarafından sizin göstermiş olduğunuz anlayışla henüz kabul edilmemiş olmasıdır.

Adalet ve yargı alanında çalışan tüm kesimler arasında yaşanan mevcut bazı mesleki saplantıların aşılabilmesi ve anlamsız bir kurum taassubunun görülmesi, yargı gücünü oluşturan birimler arasında birlik ve beraberliği temel alan bir uyum ortamında çalışma düzeninin oluşturulabilmesi sonucunda, olmaması gereken hasımsal tavır, tutum ve davranışların sergilenmesi, benimsememe ve kendini farklı görme kompleksinden kaynaklanmaktadır.

Bu bağlamda çok değişik yerlerde, değişik zamanlarda çeşitli örnekler gösterilmiş, yakınmalarda bulunulmuştur. Bunları bu özel günde bir kere daha satırbaşları halinde kamuoyuna sunmak istemekteyim.

• Mesleğimiz açısından en önemli sorunlardan biri duruşma sırasında iddia ile eşit koşullara sahip olmamaktır. Bu konuda AB İstisari Ziyaret Raporları'nda önemli tespitler bulunmasına karşın gözle görülür bir gelişme görmemekteyiz. Bakanlığın savcıların mahkeme müzakerelerine katılmaması tavsiyesi bu konudaki düşüncemizin haklılığını göstermektedir.

Ancak, genelge yetersiz olduğu gibi sorunun sadece su üzerindeki bölümüne yöneliktir. Bu konuda anlayış değişikliği yapılarak “silahların eşitliği” ilkesinin yargılama salonlarına girmesini dilemekteyiz. Bu yargıya vatandaşın güveninin en önemli unsurudur.

Yargılama düzeninde iddia ve savunma güçleri arasındaki silahların eşitliği ilkesinin gereklerinin her aşamada ve konumda yaşama geçirilememiş olması savunma ve dolayısıyla adalet üzerinde olumsuz etkiler yapmaktadır. Yargılama sürecinde savcılar ile eşit konumda bulunmaları gereken avukatların, duruşma salonlarındaki rolü ve etkinliğini arttırmaya yönelik yasal düzenlemelere henüz gidilememiş olması önemli bir eksiklik olarak devam etmektedir.

Avrupa Birliği Komisyonu yetkilileri tarafından 2003, 2004 ve 2005 yıllarında hazırlanmış olan İstisari Ziyaret Raporlarında, avukat ve savcıların ceza yargılamalarındaki rolü ve etkinliklerini arttırmaya ve özellikle, yargı diyalektiği sürecinde konumlarını dengelemeye ilişkin olarak çeşitli hususlar belirtilmiştir.

Savunmanın yargının üç ayağından biri olduğu gerçeği tamamen göz ardı edilerek; iddia-savunma ve yargılama makamlarının ortaklaşa bir adli etkinlik anlamındaki yargısal diyalektiğin, savunma avukatları dışlanarak hâkim ve savcı birlikteliğine dönüştürülmesi yanlıştır.

Ceza davalarında avukatların yargılamanın her aşamasında (yani, gözaltına alınmadan itibaren ceza infazının tamamlanması kadarki süreçte) şüpheli, sanık ve mahkûmlar

2006-2007

ile her durum ve koşul altında görüşebilmelerinin sağlanması için gerekli olanaklar henüz sağlanmış değildir.

- Anayasa'nın ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin tanıdığı ve tanımladığı "*adil yargılanma hakkı*"nın sağlanması konusunda önemli bir ögeenin gerçekleştirilmesi için CMK gereğince sanık ve yakınlarına avukat atama işi, bürokrasinin sorunun önemini kavrayamaması nedeniyle avukatlar için Anayasa'nın yasakladığı angaryaya dönüşmüştür. Son günlerde Sayın Başbakan'ın soruna çözüm bulmak için olumlu yaklaşımı sonucunda meslektaşlarımız kamuya yüklenen hizmeti, giderleri ceplerinden ödemedi, almadıkları ücretler için KDV ve vergi ödemedi yerine getirebileceklerdir.

- Savunmayı içine sindiremememin en güzel örneği protokol konusunda karşımıza çıkmaktadır. Bu konuda Avukatlık Kanunu açıktır. Baro başkanları İl Cumhuriyet Başsavcısının, Türkiye Barolar Birliği Başkanı da Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının yanında savunmayı temsil edeceklerdir. Ancak, Türkiye Barolar Birliği Başkanı'nun Ankara'daki protokol sorunu savunmayı yargının önemli bir parçası sayan anlayışınız sonucu verdiğiniz emirle bu yıl çözülebilmiştir.

Bu konuda da teşekkürlerimi arz ederim.

Baro başkanlarının sorunu ise devam etmektedir. Temsil görevi bulunmayan yargı mensupları öne geçmekte, üniversite rektörleri yasaya uygun olmayan biçimde il başsavcısı ile baro başkanları arasına sokulmaktadır. Bizim açımızdan sorun şurada veya burada olmak değildir. Sorunu savunmanın yargı içindeki yerinin belirlenmesi ve kabullenmesi olarak gördüğümüze inanmanızı isteriz.

- Son iki yıl içinde avukatlara karşı çok sayıda saldırı olmuştur. Bunların bir kısmı ölümlü sonuçlanmıştır. Silahın koruyuculuğu konusunda tereddütlerimiz olmasına karşın, caydırıcılığını da görmezden gelemeyiz. Avukatlar için silah ruhsatı verilmekte, ancak yargı mensupları için sağlanan akçalı kolaylık gösterilmemektedir. Pek çok avukat için ticaret erbabı, çiftlik ağaları veya hayvan tacirleri düşünülerek ko-

nulan harçlar ödenmez boyutlardadır. Bu konuda yargının ayrılmaz bir parçası olan savunma mensuplarına hâkimler ve savcılara sağlanan akçalı kolaylıkların sağlanması gerektiğini vurgulamak istiyorum.

- Avukatlık Kanunu'nun ikinci maddesi hükmüne göre, *"yargı organları, emniyet makamları, diğer kamu kurum ve kuruluşları ile kamu iktisadi teşebbüsleri, özel ve kamuya ait bankalar, noterler, sigorta şirketleri ve avukatlara görevlerinin yerine getirilmesinde yardımcı olmak zorundadırlar."* Yasanın bu emri içselleştirilemediği için yardım bir yana zorluk nedeni de olmaktadır. Avukatların bu konudaki yakınmaları anlayış değişikliği ve kabullenme olmadığı sürece de bitecek gibi görünmektedir.

- Avrupa Birliği kriterlerine uygun ve bir reform niteliğinde bulunduğu iddia olunan Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 153. maddesi birinci bendinde, müdafii, soruşturma evresinde dosya içeriğinde inceleyebileceği ve istediği belgelerin bir örneğini harçsız olarak alabileceğini hükme bağlanmıştır.

Aynı maddenin ikinci bendi kurala istisna getirmiştir. *"soruşturmanın amacını tehlikeye düşebilecek ise"* hakim kararıyla müdafii bu yetkisi kısıtlanabilecektir. Bu istisna hükmüne objektif kullanıldığı takdirde hiç kimse itiraz etmemektedir. Ancak uygulamada Cumhuriyet Savcıları ve onların taleplerine göre sulh ceza hakimleri bu istisna hükmünü genel uygulama şekline sokma temayülü göstermektedirler. Bu savunma hakkının kullanılması önünde ciddi bir engel olarak görülmeye başlanmıştır.

- Avukat Kanunu'nun dokuzuncu maddesi hükmüne göre, Türkiye Barolar Birliği tarafından tek tip hazırlanan kimlikler, *"tüm resmi ve özel kuruluşlar tarafından kabul edilecek resmi kimlik hükmünde"* olmasına karşın hiç ummadığımız kurum ve yerlerde engellemelerle karşılaşmaktayız.

- Yargının ayrılmaz bir parçası olan savunma mensuplarının pasaport açısından da bazı çevrelerce garip karşılanan, ancak bizim hakkımız olduğuna candan inandığımız sorunları

2006-2007

bulunmaktadır. Devletin herhangi bir görevinde birinci sınıfa yükselenler için tanınan hakların yirmi beş, otuz yıl avukatlık yapmış; baro başkanlığı, Türkiye Barolar Birliği başkanlıklarında bulunmuş meslektaşlarımızdan esirgenmesi başından beri arz etmiş olduğumuz anlayışın ürünüdür.

- 2001 yılında ilgili mevzuatta bazı önemli değişiklikler yapılmışsa da Türkiye Barolar Birliği, barolar ve avukatlar üzerinde Adalet Bakanlığı'nın etkin bir rolü ve idarî vesayeti bulunmaktadır.

Avukatların meslekî bağımsızlığını güvence altına almayı yönelik olarak, Baroların iç denetim ve işleyişlerinde, Adalet Bakanlığı'nın avukatlar aleyhindeki disiplin soruşturmaları ile ceza kovuşturmalarında mevcut etkin rolünün ortadan kaldırılmasına yönelik hukuksal düzenleme değişikliklerine gidilmesi gerekmektedir.

- Serbest avukatlar yönünden, sosyal güvenlik hizmetlerinden yeterli bir biçimde yararlanmalarının sağlanamaması sosyal hak kayıpları yaratmaktadır.

- Avukatlık Kanunu ve ilgili diğer mevzuatta yer bulmasına rağmen, avukatların doğruluğunu tasdik ettikleri belgeler yeterli görülmeyerek ayrıca, ilgili yerlerden belge aslının celp edilmesi; delil toplama ve tartışma görevinin etkin biçimde kullandırılmaması yargılamanın uzamasına neden olmaktadır.

- Kamu kurum ve kuruluşları arasında organizasyon yetersizliği nedeniyle, avukatların vekil sıfatıyla gördükleri işlerde mesleklerini yürütme olanakları zorlaştırılmaktadır. Kamuda görevli hukuk müşavirleri ve hazine avukatları, meslekî bağımsızlık, yetki alanları, mali ve özlük hakları ile hiyerarşik konumları bağlamında, ciddi sorunlar altında çalışmaktadırlar. Ayrıca, kamuda görevli hazine ve diğer kurum avukatlarının yasal statüleri ile yetki ve sorumluluk alanlarının avukatlık mesleğinin doğasına uygun bulunmadığı gözlemlenmektedir.

• Mesleki disiplin ve etik ile uzmanlaşmaya gidilememesi gibi temel sorunların çözümsüz bırakılması savunma mesleğinin saygınlığına gölge düşürmektedir.

Yukarıda savunma mesleğinin özelliklerinin ve niteliklerinin özümsememiş olmasından kaynaklanan bazı sorunlara, bir kere daha kısaca değinmiş bulunuyoruz.

Sayın Cumhurbaşkanım,

Geçen adli yılda yaşanan ve yargı mensupları yanında, toplumumuzun tüm dinamik güçlerini yürekten yaralayan Danıştay saldırısı ve kimi güncel hukuk ve yargı sorunlarını bilgilermize arz ettim.

Bugünlerde ülkemizde ve bölgemizde çok sıcak gelişmeler yaşanmaktadır.

Mevcut iktidarın oluşturmaya çalıştığı, siyasal, sosyal ve toplumsal yapının da etkisiyle, dini inanışını kimi simge ve davranışlarla dışa vurup kendisinin farklı olduğunu çevresine gösterme gereksinimi duyanların sayısı giderek artmaktadır. Din ve vicdan özgürlüğünü zorlayan ve giderek kendisi gibi olmayanları ret etmek noktasına varan bu anlayış son derece tehlikeli gelişmelere neden olacak niteliktedir. Bu bağlamda kıyı bölgelerimizde yaşanan olaylar çok endişe vericidir.

Yine, Nur örgütü ve milis kuvvetleri mensubu olduğu ileri sürülen bir kişinin kaleme aldığı ve İslam'ı ve şeriatı referans gösteren "*Büyük İslam Tarihi*" adlı kitap, Başbakan danışmanı olan bir zatın kartviziti ile birlikte yüksek yargı mensuplarına dağıtılmış, ancak bu olaya gerekli tepki gösterilmemiştir.

Yine toplumumuzu yakından ilgilendiren, günlerden beri tartışılan "*Lübnan'a Türk Askeri gitsin mi, gitmesin mi?*" konusunda bir çok görüş ileri sürülmektedir. Kişisel görüşüm, Türkiye son dönemlerdeki yanlış dış politikalarla Ortadoğu'daki etkinliğini yitirmiştir. Bu nedenle Birleşmiş Milletler'in 1701 sayılı kararı gereği Türk ordusunun tamamını Lübnan'a sevk etsek dahi ilişkilerin istenen noktaya geleceğine inanmamak-

2006-2007

tayım. Saflar oluşmuş, özellikle İran bölgesinde anti-Amerikancı tavrı ile ciddi bir çekim merkezi haline gelmiştir. Bu konudaki önerim, ülkemizin geleceği için çok önemli olan karar öncesi, savunulan argümanların asla, duygusal ya da siyasal amaçlı olmaması, sağlıklı bilgiye ve akılcı değerlendirmelere dayanmasıdır.

Sadece son iki günde ayrılıkçı terör, görevini yapan sekiz evladımızı aramızdan ayırdı. Bir buçuk yılda 200 gencimizi yitirdik. Türkiye Barolar Birliği, çok kısa bir süre önce yayımladığı *“Türkiye ve Terörizm”* kitabı ile bu konuda söyleyeceklerini büyük ölçüde söylemiştir. *“Terörizmle mücadele konusunda siyasi irade Türkiye Cumhuriyeti'nin Anayasa'sında belirtilen 'kuruluş ideolojisi' dikkate alınarak, herhangi bir siyasal partiye ya da siyasal iktidara mal edilemeyecek şekilde, devleti oluşturan tüm unsurların katılımıyla beyan olunmalıdır.”* Bu yapılmadığı sürece terörizmle mücadele süreci uzayıp gidecek, sayısız can kaybedilecek, milli servet yok olacaktır. Çağdaşlık yolunda yaptığımız mücadelede sürekli bir gerileme yaşanacaktır.

Ülkemizde yaşanan sıcak olaylardan birisi de kuşkusuz, ciğerlerimizi dağlayan terör kokan orman yangınlarıdır. Uzmanlar 1937 yılından bu yana Türkiye'de yaklaşık 63 bin orman yangınında 16 milyon dönüm orman alanının yok olduğunu söylüyor. Anadolu'nun % 72'si ormanla kaplı iken bugün elimizde kalan miktarın % 20 civarında olduğu gerçeği karşısında çölleşen ülkemizin geleceği bakımından son derece endişeliyiz.

Sayın Cumhurbaşkanım,

Yaşanan bunca olumsuzluğa, bunca çözülmüştüğe, bunca iç ve dış işbirlikçisine, her türlü numaracıya karşın, ülkemizin aydınlık geleceğinden, hiç ama hiç kuşumuz yok. Çünkü tüm bunların üstesinden gelecek demokrasiye, insan haklarına, hukukun üstünlüğüne, hukuk devleti ilke ve kavramlarına inanan, aydınlık ve çağdaş Türkiye'yi hedefleyen, aynı zamanda bu coğrafyanın moral değerlerini iyi algılayan

büyük ve sessiz bir kesim var. Bu kesim önemli tarihi olaylardan sonra sesini çıkarmakta, olur olmaz durumlarda çoğu kez, demokrasiye saygı nedeniyle sessiz kalmakta ve çevresindeki olayları sorumluluk bilinciyle dikkatle izlemektedir. İşte uzun süreden beri sessiz olan bu büyük kesim 17 Mayıs 2006'da yaşanan ve devletin temel yapısına yönelik menfur saldırı nedeniyle sessizliğini bozmuş ve geçmişten günümüze ülkeyi bu hale getirenlere gerekli uyarıyı yapmıştır. Dileğimiz ve umudumuz bu uyarıların, günlük politikalardan arınarak popülizm ve polemiklerden uzak, iyi ve olumlu okunarak algılanmasıdır.

Her platformda ve her yerde güçlü bir biçimde seslendirdiğimiz *"demokrasiye, laik cumhuriyete, bağımsız savunmaya, bağımsız yargıya ve hukuk devletine inanan avukatlar ve örgütleri olarak, yasanın bize verdiği 'hukukun üstünlüğünü ve insan haklarını savunmak ve bu kavramlara işlerlik kazandırmak' amacıyla 'eksiksiz demokrasi, gerçek hukuk devleti, bağımsız yargı, ve bağımsız savunma hedefine'"* eylem ve söylemlerimizi duraksamadan inançla sürdüreceğimiz sorunlarından uzak, başarıyla geçmesini diler, bu sonucun alınmasında katkı sunacak tüm ilgililere şimdiden teşekkür eder, saygılarımı sunarım.

2007-2008
Yargı Yılı Açılış Konuşması

Sayın Cumhurbaşkanım,

Yargıtay Başkanlığı'nca düzenlenen 2007-2008 "Adli Yıl Açılış Töreni"nde sizlere seslenmenin onuruyla saygılar sunarım. Bu kürsüden yurt ve meslek sorunları adına yıllardır dilelendirdiğimiz ama çoğu çözümlenemeyen sorunları, sizin huzurunuzda da yeniden dile getireceğim, size ve törene katılan tüm konuklara, basınımızın sayın temsilcilerine, hoş geldiniz der, saygılarımı arz ederim.

Türkiye Barolar Birliği Başkanlığı'na seçildiğim günden bu yana sizlere ve kamuoyuna insan hakları, hukuk, hukukun üstünlüğü, hukuk devleti, yargı ve yargının en önemli unsuru savunma konusundaki görüş ve düşüncelerimi içtenlikle arz ettim.

2001 yılında Diyarbakır'da yapılan TBB Genel Kurulu'nda "Çağdaş bir Türkiye özlemidir bizi yönlendiren, demokratik bir Cumhuriyettir temel hedefimiz, özgür yurttaş olmaktır seçimimiz, insan hakları, hukukun üstünlüğü ve sivil toplumdur özümsemişimiz, eşitlikçi, dürüst ve erdemli bir yönetimdir istediğimiz" söz ve ilkeleriyle meslektaşlarımız ve halkımızın karşısına çıkmıştık. Türkiye Barolar Birliği Genel Kurulu'ndan aldığımız yetkiyi bu ilkeler doğrultusunda, açık, net ve saydam bir biçimde kullanmaya çalıştık. Bu bağlamda, yasal dayanağının yanı sıra, güzel ve anlamlı bir geleneğin sonucu olarak düzenlenen bu törenlerde, yurt ve meslek sorunlarını zaman ayrıntıya gire-

2007-2008 . rek, zaman zaman dinleyenlerin sabırlarını zorlayarak ısrarla objektif bir biçimde dile getirmeye çalıştık.

Ancak, bunca yıl her platformda dile getirilen yargı sorunları ve çözüm yollarıyla ilgili eleştiri ve önerilerin 22 Temmuz 2007 seçimlerinden önce siyasi partilerce yayınlanan seçim bildirgelerinde ve 60. hükümet programında yeterince ve bir bütünlük içinde yer almamış olması bu söylemlerimizin etkili olmadığını ve sadece dinlendiğini göstermektedir. Bu somut duruma karşın, yurt ve meslek sorunlarıyla ilgili, inandığımız doğruları her platformda hukuk içinde ve demokratik yöntemlerle, ısrarla yinelemeyi, adil, çağdaş, uygar, aydınlık Türkiye özlemimizin bir gereği olarak yerine getireceğiz.

2007 yılı ülkemiz siyasal tarihi için çok renkli ve anlamlı bir yıl olarak anımsanacaktır. Cumhurbaşkanlığı seçimiyle başlayan tartışmalar bir anlamda "Anayasa krizi"ne dönüşmüş, neyin doğru, neyin yanlış olduğunun pek önemli olmadığı, bilimsel ve demokratik yaklaşımların ciddiye alınmadığı bir kamplaşma süreci yaşanmıştır.

TBMM toplantı yeter sayısı, erken seçim kararı, Meclisin yenilenmesi kararı, Cumhurbaşkanına vekalet konusu, Anayasa değişiklikleri, Cumhurbaşkanı seçimi usul ve yöntemi ile Anayasa değişiklikleriyle ilgili Anayasa Mahkemesi kararı, halkoyuna sunulan Anayasa değişikliklerinin kadük olup olmadığı, halk oylamasından sonra yeni bir Cumhurbaşkanı seçimi yapıp yapılamayacağı bu sürecin tartışma konularını oluşturmuştur.

Bütün bu konular hukukçular ve siyasetçiler tarafından en ince ayrıntısına kadar tartışıldı. Tartışmalar demokrasi kültürümüzün bu günkü seviyesine koşut bir biçimde sürdürüldü ve "benim gibi düşünenler-benden yana olanlar" övüldü, kutsandı, saygı ile karşılandı hatta yüksek performans gösterenler, genel seçimlerde ödüllendirildi.

Buna karşın "benim gibi düşünmeyenler-benden yana olmayanlar" tahkir edildi, aşağılandı, itildi, kakıldı, cezalandırılmak istendi.

Ulusumuzun hiç hak etmediği, bu karmaşanın, olumsuzlukların ve çirkin görüntülerin temel kaynağını defolu demokrasimizin nedeni olan 1982 Anayasası'nın anlayışı, yazımı, dili, mantığı ve ruhu oluşturmaktadır.

Bu gerçeği TBB'nin saygıdeğer yöneticileri yıllar önce saptamışlar ve bugün yaşananları öngörerek halkımızı ve o günkü kamuoyunu uyarılmışlardır. 2-3 Ekim 1982 tarihinde Ankara'da toplanan TBB Olağanüstü Genel Kurulu "Anayasa Konusunda Yapılan Olağanüstü Genel Kurul Toplantısı Raporu"nun giriş kısmında; "... TBB Türk Ulusunun ve Türk Devletinin kaderinde büyük etkisi olacak hukuksal, siyasal en önemli belgenin tasarısında yer alan, zararlı olduğuna inandığı çeşitli çözümleri ve hele bu taslağın dayandığı 'Devlet felsefesi' nin tutarsızlığını belirtme zorunluluğunu, yurtseverliliğinin ve görev bilincinin kaçınılmaz bir sonucu olarak duymaktadır. 2-3 Ekim 1982 günleri Ankara'da toplanan Birliğimiz Genel Kurulu aşağıdaki görüşlerde birleşmiştir..." denilerek kapsamlı bir rapor hazırlanmıştı. Raporunda; "Ana İlkeler" bölümünde inceleme ve değerlendirme yapılmıştır:

- "...Üyesi olduğumuzu söylediğimiz uygar uluslar topluluğunun ortak değerleri ve yargılarıyla bağdaşmayan bir anayasal düzen, kuşkusuz bu ilişkilerimizi de olumsuz biçimde etkileyecektir..."

- "...Tasarının bireyin özgürlükleri alanını kısıtlaması ve onun yönetime katılmasını çeşitli biçimlerde daraltması dünya tarihinin akışına olduğu gibi kendi anayasa tarihimizin gelişmesine de ters düşmektedir..."

- "...Atatürk'ün yalnız çağdaş uygarlık doğrultusunda hızlı atılımları gerçekleştirmek için değil, aynı zamanda demokrasinin ön koşulu saydığı için bağlandığı 'laiklik' ilkesinden sapılmıştır. Böylece 'hür düşünceli' kuşaklar yaratma amacı terk edilmiş Atatürk devrimlerine karşı oluşumların tohumları atılmıştır. Hem de devrim yasalarının değiştirilemeyeceği yolundaki 1961 Anayasası'nın hükmünü korumak suretiyle açık bir çelişkiye düşülmüştür..."

2007-2008

• *“...Yine tasarıda erkekler ayrılığında ağırlık, Atatürk'ün de benimsediği görüşe aykırı olarak, halk temsilcilerinden kurulu meclisten alınıp halk tarafından seçilmeyen yürütmenin başına vermek suretiyle 1921 Anayasası'nın da gerisinde kalınmıştır...”*

TBB'nin bu raporunda temel hak ve özgürlüklerle ilgili olarak;

• *“...Genelde temel hak ve özgürlüklere getirilen istisnalar hakkın özünü ortadan kaldırmaktadır...”*

• *“...Tasarıdaki kısma ve sınırlamalarla çoğulcu ve özgürlükçü demokrasi asla gerçekleştirilemez. İstisna hükümlerinin çokluğu ve kapsamlarının genişliği, istisnaların somut olarak belirlenmemesi nedeniyle temel hak ve özgürlükler kullanılamaz bir duruma gelmiştir...”* denilmiştir.

Ayrıca bu bölümde düşünce özgürlüğü, örgütlenme özgürlüğü, sosyal ve ekonomik hakların kapsamı, bir bütün olarak, hak ve özgürlüklerin durdurulması, yaşam hakkının korunması, ayrı ayrı değerlendirilmiş ve sonuç olarak 1982 anayasası'nın temel hak ve özgürlükler bakımından son derece sakıncalı düzenlemeler içerdiği vurgulanmış, tasarının bu şekliyle siyasal iktidarlara özgürlükleri yok etme olanağı verdiği belirtilerek, bu durumun çoğulcu ve katılımcı demokrasi için son derece tehlikeli olduğu saptaması yapılmıştır. Aynı raporda yasama, yürütme ve yargı erkleriyle ilgili değerlendirmeler de yapılmış ve sonuç olarak, *“...TBB Genel Kurulu, Danışma Meclisi'nce kabul edilerek, Milli Güvenlik Konseyi'ne sunulan tasarıyı getirdiği kurum ve düzenlemelerle halkın oyuna inandırmayan ve genel olarak seçimi önemsemeyen, çoğulcu demokrasiye ve çağımızın tüm sosyal ve hukuksal değerlerine ters düşen, Türk toplumunu çok gerilere ve çeşitli bunalımlara sürükleyebilecek nitelikte bulmaktadır. Bu haliyle tasarının düzeltilemeyecek bir öneri olduğu ve yeni baştan kaleme alınması gerektiği görüş ve inancındadır...”* denilmek suretiyle bugünkü tartışmaların kaynağı işaret edilmiştir.

Yirmi beş yıldır yürürlükte bulunan bu Anayasa, ülkemizin ekonomik ve siyasal bağımsızlığına zarar verebilecek

karar ve uygulamalara dayanak olmuş, emekçilerin ekonomik ve demokratik haklarını kısıtlamanın ötesinde ortadan kaldırmış, her türlü kamusal varlığın talanını kolaylaştırmış, içerdiği “*laik, sosyal hukuk devleti*” ilkesinin kağıt üzerinde kalmasına yol açmış, siyaseti biçimselleştirmiş ve çağdışı her türlü düşünce, tutum ve davranışın kolaylıkla yaygınlaştırılıp kökleşmesine olanak vermiştir.

Bu rapora emeği geçen üstatlarımızdan hayatta olanları saygıyla, aramızdan ayrılanları da rahmet ve minnetle anıyoruz. Keşke meslek ustalarımız yanılıydı ama maalesef meslek ustalarımız haklı çıktılar ve halkımız, ulusumuz, ülkemiz ve demokrasimiz çağdaş ve ulusal üstü değerler adına hak etmediği olumsuzlukları, çelişkileri ve görüntüleri yaşamak zorunda kalmıştır.

1982 Anayasası'nın oluşturduğu siyasal, sosyal, hukuksal yapı yanında, yarattığı çarpık ve defolu demokratik ortam büyük eleştirilere neden olmuş, bunun sonucu 12 önemli değişiklik yapılmasına karşın onarılamamıştır. Bu nedenle de her genel seçimden sonra yeni bir anayasa arayışına girilmiştir.

Nitekim 22 Temmuz 2007 genel seçimlerinden sonra yeni bir anayasa yapılması için düğmeye basılmıştır. Sayın Prof. Dr. Ergun Özbudun başkanlığında oluşturulan bir kurula yeni anayasa taslağı çok büyük bir gizlilik içinde hazırlanmış ve siyasal iktidarın görüş, düşünce ve değerlendirmeleri için AKP'li hukukçulardan oluşan bir komisyona iletilmiştir. Bu süreç, katılımcı, saydam ve gün ışığında yönetim anlayışıyla asla örtüşmeyen bir biçimde son derece gizli ve saklı bir şekilde sürdürülmüştür. Yakında kamuoyuna açıklanacağını umduğumuz taslağı önemli katkılarımız olacağı inancındayız.

Çünkü TBB olarak övünebileceğimiz bir öngörü ile 2001 yılında bilim adamları ve uygulamacılardan oluşan bir kurula “*Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Önerisi*” hazırlanmış ve kamuoyunun değerlendirmesine sunulmuştur. Üç baskısı yapılan bu öneri son günlerde aranır olmuştur. Sayın Özbudun'un beyanlarından ve AKP'nin anayasa kurulunun basına sızan

2007-2008

çalışmalarından bu öneriden çokça yararlanıldığı anlaşılmaktadır.

TBB olarak bu gelişmeleri duyarlılıkla izliyor gerekli katkıyı sunmak için hazırlıklarımızı sürdürüyoruz. Bu bağlamda; 2001 "Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Önerisi" esas alınarak günümüz anayasa öneri ve eleştirileri ışığında iktidar partisinin hazırlamış olduğu anayasa önerisine karşı görüş ve düşüncelerimizi belirlemek için bilim adamlarından yeni bir kurul oluşturulmuştur. Çalışmalarımız tamamlandıktan sonra, gerçekleştirilmesi düşünülen yeni anayasayla ilgili görüş ve düşüncelerimizi çok yakında kamuoyuna açıklayacağız. Ayrıca bu taslak çerçevesinde kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ve üniversitelerle paylaşacağımız bir birliktelik yaratacaktır. Öncelikle bu konuda; Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş felsefesini, temel değerlerini inkar etmeyen, zayıflatmayan, ancak çağdaş değerlere, uluslararası metinlerin oluşturduğu hukuka, uluslar arası gelişme ve değişimlere uygun, aydınlanma çağının ürünü ve Türkiye Cumhuriyeti'nin temelini teşkil eden "laiklik" ilkesini sulandırmayan, ülkemizin tam bağımsızlığından ve bölünmez bütünlüğünden, tüm yaşama alanlarının demokratikleşmesinden, emekçilerin çıkarlarından, tüm yurttaşlarımızın temel insan haklarına eksiksiz olarak sahip olmasından, kamusal zenginliklerimizin korunmasından, arttırılmasından ve geliştirilmesinden, "laik, sosyal, hukuk devleti" ilkesinin ödünsüz olarak yaşama geçirilmesinden yana bir anayasanın toplumsal uzlaşma ve anlayış içinde hazırlanması temel dileğimizdir. Yeni anayasayla ilgili olarak şu notu da bilgilerinize sunmak istiyorum. Anayasa'da Atatürk ilke ve devrimlerinden söz etmenin, toplumun ilerlemesini, çağdaş değerlerle buluşmasını, ulus üstü metinleri özümsemesini kısaca çağcıl bir anayasal toplumun yaratılmasını engelleyeceğini ileri sürmek ve bu görüşlere katılmak mümkün değildir. Bizzat Atatürk'ün "...ben manevi miras olarak hiçbir ayet, hiçbir doğma, hiçbir donmuş ve kalıplaşmış kural bırakmıyorum. Benim manevi mirasım bilim ve akıldır. Benden sonra beni benimsemek isteyenler, bu temel eksen üzerinde akıl ve ilmin rehberliğini kabul ederlerse, manevi mirasçılarım olurlar..."

sözleri karşısında o büyük insanı ve ilkelerini çağcıl değerlerle buluşmanın engeli olarak göstermenin ne denli objektif ve iyi niyetli bir yaklaşım olabileceğini yüce ulusumuzun engin takdirlerine bırakıyorum.

Bu bölümde, hukuk devletinin temel yapısını oluşturan yargı bağımsızlığı ve yargı bağımsızlığının en önemli işlevlerinden olan anayasal denetimi gerçekleştiren Anayasa Mahkemesi'nden söz etmek istiyorum. Batı demokrasilerinde yasama meclislerinin sınırsız güç ve olanaklarını hukuk içinde sınırlandırmak amacıyla gerçekleştirilmiş olan anayasa mahkemeleri 1961 Anayasası'yla yargı hayatımıza girmiştir. Bu gün, anayasa mahkemeleri ya da anayasa yargısı işlevi ile yetkilendirilmiş yüksek mahkemelerin, çağdaş demokrasilerin değişmez kurumları oldukları gerçeğini yadsımak mümkün değildir. Bu kurumlar, çoğunluğun iktidarını anayasanın üstünlüğü çerçevesinde sınırlamak, temel hak ve özgürlükleri korumak gibi anayasal demokrasinin olmazsa olmaz koşullarının hayata geçirilmesine hizmet etmektedirler. Demokrasinin çoğunluk yönetimi ve çoğunluğun dilediği gibi yönetmesi olarak sunulması, bunun sonucu olarak da çoğunluğun hiçbir sınırlamaya tabi tutulmaması gerektiği anlayışının giderek daha yüksek sesle telaffuz edildiği günümüz Türkiye'sinde, Anayasa Mahkemesi'nin yapısını değiştirmeye, işlevlerini sınırlandırmaya yönelik girişimleri dikkatle izlemek, olumsuz yapılanmalara karşı durmak gerekmektedir. Hukuk devleti ilkesi çerçevesinde anayasanın üstünlüğünü sağlamak için anayasa mahkemelerine ihtiyaç olduğu ve başka yapılanmaların bu kurumların yerini dolduramadığı akıllardan çıkarılmamalıdır. Çünkü Anayasa Mahkemesi'nin 1961 Anayasası ile kurulmasının altında yatan nedenleri, kendi tarihimizden bir kanıt olarak sunmak mümkündür. Bu nedenle, elli yıla yaklaşan bir geçmişe sahip yargımız, demokrasimiz ve hukukumuz için büyük bir kazanımın yıpratılma çabalarına gerçek bir anayasal demokrasi tasarımı çerçevesinde kesinlikle izin ve olanak verilmemelidir. Kararları hoşumuza gitsin ya da gitmesin, bu kurumlara her dönemde herkesin ihtiyacı olabileceği hatırdan çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesi gördü-

2007-2008

ğü işler ve yaptığı hukuk denetimleri nedeniyle bizden-sizden tartışmalarına konu yapılmayacak kadar önemli yargısal işlev görmektedir. Bu işlevlerin yanı sıra, takdirle karşılanması gereken yeni bir yaklaşım sergileyerek temel hak ve özgürlüklerin korunması çerçevesinde ilk kez bir reform çalışması başlatmıştır. Bu bağlamda, örneğin temel hak ve özgürlüklerin korunmasında etkin bir yol olan “*anayasa şikayeti*”nin anayasa yargısı sistemimize dahil edilmesi ve mahkemenin de bu yeni işlevini karşılayabilecek bir yapılanmaya kavuşturulması bizim de desteklediğimiz girişimlerdir.

Yeni anayasa çalışmalarında yasama ve dolayısıyla yürütmenin Anayasa Mahkemesi'ne müdahalesine olanak verecek düzenlemeler yapılmamalı, eksiksiz demokrasi, hukukun üstünlüğü, hukuk devleti yanı sıra, temel hak ve özgürlüklerin güvence altına alınması için bu girişimlerden özenle kaçınılmalıdır. Çünkü siyasal tarih bireysel ve toplumsal olarak hiçbir alanda geriye giderek ve geride bırakılmış değer yargılarıyla zamanı ve çağı yakalamanın mümkün olamayacağına ilişkin acı öykülerle doludur.

Sayın Cumhurbaşkanım,

Yargı örgütü ve adil/düzgün yargılama hakkının gerçekleşmesi yanı sıra, adalete erişimi sağlayacak bir yargılama sistemiyle ilgili olarak, geçmiş adli yıl açış konuşmalarında Yargıtay başkanları ve TBB başkanları sorunları çok net ve açık bir biçimde dillendirmişlerdir. Ayrıca Devlet Planlama Teşkilatı Adalet Hizmetleri Özel İhtisas Komisyonlarının yanı sıra, Türkiye Barolar Birliği, barolar, çeşitli üniversiteler başta olmak üzere, kimi sivil toplum örgütleri tarafından yapısal, örgütsel, işlevsel, insan ve mali kaynaklar yönünden hazırlanmış çok ciddi raporlar bulunmaktadır. Bu raporlarda dile getirilmiş sorunların, büyük çoğunluğu bugüne kadar çözümlenmediği için satırbaşları halinde yeniden gündeme getirmek istiyorum.

Yaptığımız ulusal tespitlere ek olarak yargı örgütü, adil/düzgün yargılama ve adalete erişim konularında Avrupa Birliği İlerleme raporları ile istişari ziyaret raporlarında da aynı nitelikte tespitler bulunmaktadır.

Temel sorunların değerlendirmesinde, yargı örgütünde yargıç bağımsızlığı, yargıç güvencesi ve yansızlığının sağlanması; adil yargılanma hakkının gerçekleşmesi bağlamında, temel hak ve özgürlüklerin zedelenmemesi ve “silahların eşitliği”nin gerçekleşmesi amaçlanmaktadır.

- Yargıç bağımsızlığı ve yargıç güvencesi/yansızlığı önünde en büyük engelin Adalet Bakanlığı'nın uhdesinde toplanmış olan görev ve yetkiler olduğu hususu bugün tartışılmaz biçimde ortaya çıkmıştır. Adalet Bakanlığı, kuruluş kanunundaki yetkilerin dışında dolaylı olarak çeşitli kanunlarla kullanabildiği yetki ve görevleri dolayısıyla yargı üzerinde büyük bir baskı unsuru oluşturmaktadır. Bu bağlamda, kurul ile bakanlık üst düzey yöneticileri arasındaki tartışmaların hangi boyutlara ulaşabileceği son kriz sırasında ortaya çıkmıştır.

Diğer yandan Anayasa'nın açık hükmüne ve maalesef Danıştay'ın bütün ısrarına karşın Anayasa Mahkemesi kararı ile hakimlik mesleğinin ilk aşamasında Adalet Bakanlığı mevcut etkisini kullanabilmektedir. Bunun sonucu olarak fakülte birincileri ve yazılı sınavı ön sıralarda kazanan kimi yargıç adayları mülakatta objektif olmayan ölçülere göre mesleğe kabul edilmemektedirler.

Adalet Bakanlığı idari kadrosunda görev yapan hakimlerin, hakimlik mesleğinin doğasına aykırı idari işlerde hakimlik kıdemi kazanmaları ve yüksek mahkeme üyeliklerine seçilebilmeleri büyük sakıncalar doğurmaktadır. Bu durum, yargının siyasallaşmasında büyük etki etmektedir.

Adalet Bakanlığı, “Hiçbir organ, makam, merci veya kişi, yargı yetkisinin kullanılmasında mahkemeler ve hakimlere emir ve talimat veremez; genelge gönderemez; tavsiye ve telkinde bulunamaz,”

2007-2008

açık hükmünü C. Savcılarına verdiği emir, talimat, gönderdiği genelgelerle uygulanmaz hale getirmektedir.

Meslek içi eğitim gerekçesi ile hakimler sürekli telkin ve kimi tavsiyelerle etkilenmeye çalışılmaktadır.

Hukuk eğitimi ve yetkin yargıç arasında yadsınamaz bir ilişki vardır.

- Hukuka ve onun öğretim-eğitimi sonunda yetişen hukukçuya verilen önem, o ülkede uygulanan siyasal, hukuksal rejimin kalitesiyle doğrudan orantılıdır. Nitelikli hukukçuların, hukuk devletinde önemli görevleri vardır.

Hukuk eğitimi ve öğretimi, mevcut durumu itibariyle, hukuk öğrencilerine metodolojik ve analitik düşünme yetisi için gerekli becerileri tam olarak kazandırabilme konusunda istenilen düzeyde değildir.

Ülkemizde hukuk lisansı öğretimi, devlet ve vakıf üniversiteleri bünyesinde faaliyet gösteren ve sayıları toplam 37'yi bulmuş olan hukuk fakültelerinin mevcut sınırlı olanakları çerçevesinde verilmeye çalışılmaktadır. Hukuk fakültelerinin sayısı ve donanımı, ülkemizin eğitim düzeyi, sosyokültürel koşulları ile nüfusu ve demografik yapısı dikkate alındığında, yeterli görülebilir. Ancak, bu fakültelerin büyük çoğunluğunda kütüphane, derslik ve hizmet binası ile teknik ve fiziksel donanım, akademik ve idari kadrolar ile öğrenci kapasitesi bakımından ciddi düzeyde nitelik ve nicelik sorunları yaşanmaktadır. Belki de bu sorunların en başında, gereken yetkinlikte ve birikimli akademik kadroların oluşturulamamış ve zengin içerikli bilgi işlem ağı sayfaları üzerinden çevrimiçi hizmetleri sunan e-kütüphanecilik sistemlerinin henüz kurulamamış olması gibi temel sorunlar gelmektedir. Özellikle, belirtilen bu iki sorun kümesi, hukuk eğitiminde her geçen gün yaşanan kalite kaybını ve verim düşüklüğünü içeren bir biçimde; değişik boyut ve görünümüleriyle birlikte uzun dönemde olası olumsuzlukları da barındırmaktadır.

- Hukuk fakültelerinden mezun olmayan ve dolayısıyla, gerekli kuramsal ve uygulamalı hukuk bilgilerini, bir başka

anlatımla yeterli hukuk nosyonu ve formasyonunu almamış kişilerin özellikle idari yargı hakim adaylığı için yapılan sınavlar sonucunda atanabilmeleri, çağdaş adalet hizmeti ve yargı sistemlerinin temel niteliği ile örtüşmemektedir. Maalesef son yıllarda idari yargı yargıçlığını kazanan yargıç adaylarının büyük çoğunluğunu hukuk fakültesi dışında kalan sosyal bilimler fakültelerinden mezun adaylar oluşturmaktadır.

- Adalet ve yargı hizmetleri alanında gelişmiş ülkelerde olduğu gibi, yargı etiğine ait kuralları sistematik ve bütünsel açıdan düzenleyen bir kanun bulunmaması önemli bir eksiklik olarak görülmektedir.

- Hakim ve savcıların ayrı ayrı mesleki örgütlenmesini oluşturmaya yönelik gerekli yasal düzenleme yapılmalıdır.

- Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu ve Yüksek Askeri Şura tarafından kesin olarak alınan idari kararlara karşı, yargı mercilerine başvurulamaması nedeniyle, söz konusu Kurullar, adeta birer özel idari yargı organı niteliğine dönüştürülmüş olmaktadır. Bu durum, hukuk devleti ve adil yargılanma ilkeleri ile bağdaşmamaktadır.

- Yolsuzluklarla mücadelede yargı organlarının önündeki mevcut tüm engeller kaldırılmalıdır.

- Öncelikle milletvekilleri ile kamu görevlilerinin bir bölümü hakkında, kamu görevi ve sıfatı itibarıyla, bazı yargısal dokunulmazlıklar ve ayrıcalıkların tanınmış olması, toplumun adalet duygusunu zedelemektedir.

- Hukukun üstünlüğünü yaşama geçirebilmek için Anayasa'da ve yasalarda gerekli düzenlemelere gidilmelidir.

- Yargı bağımsızlığı bütün kurum ve kurallarıyla birlikte yaşama geçirilmelidir.

- Yargı bağımsızlığı ve hakim güvencesi ilkeleri mevzuatta yeterince sağlanamamıştır. Örneğin, Anayasa'da (m. 140/6 ve m. 159 gibi) yargının yönetimi ve denetimi, yürütme organının bir parçası olan Adalet Bakanlığı'na bağlı olarak düzenlenmiştir.

2007-2008

• Hakimlerin yönetsel bakımdan Adalet Bakanlığı ile olan bağılıkları tamamen sona erdirilmelidir.

• Yürütme ve idare organlarında hakim ve savcının geçici yetkilerle görevlendirilmesi uygulamasından vazgeçilerek, uzman hukukçu ağırlıklı bir profesyonel kadro istihdamını amaçlayan personel yapısına kavuşturulmalıdır.

• Hakim ve savcıların, mesleki hak, yetki ve görevlerinin kurumsal ve işlevsel açılardan, açık bir biçimde birbirinden ayrılması sağlanmalıdır.

• Yargılama düzeninde iddia ile savunma güçleri arasında eşitlik kurulmalıdır. Mesleğimiz açısından en önemli sorunlardan biri duruşma sırasında iddia ile eşit koşullara sahip olmamaktır. Bu konuda AB İstişari Ziyaret raporlarında önemli tespitler bulunmasına karşın gözle görülür bir gelişme olmamıştır. Bakanlığın savcıların mahkeme müzakerelerine katılmaması tavsiyesi bu konudaki düşüncemizin haklılığını göstermektedir. Ancak, genelge yetersiz olduğu gibi sorunun sadece su üzerindeki bölümüne yöneliktir. Bu konuda anlayış değişikliği yapılarak *“silahların eşitliği”* ilkesinin yargılama salonlarına girmesini dilemekteyiz. Bu yargıya vatandaşın güveninin en önemli unsurudur.

Yargılama düzeninde iddia ve savunma güçleri arasındaki *“silahların eşitliği”* ilkesinin gereklerinin her aşamada ve konumda yaşama geçirilememiş olması savunma ve dolayısıyla adalet üzerinde olumsuz etkiler yapmaktadır. Yargılama sürecinde savcılar ile eşit konumda bulunmaları gereken avukatların, duruşma salonlarındaki rolü ve etkinliğini arttırmaya yönelik yasal düzenlemelere henüz gidilememiş olması önemli bir eksiklik olarak devam etmektedir.

Avrupa Birliği Komisyonu yetkilileri tarafından 2003, 2004 ve 2005 yıllarında hazırlanmış olan istişari ziyaret raporlarında, avukat ve savcıların ceza yargılamalarındaki rolü ve etkinliklerini arttırmaya ve özellikle, yargı diyalektiği sürecinde konumlarını dengelemeye ilişkin olarak çeşitli hususlar belirtilmiştir.

Savunmanın yargının üçayağından biri olduğu gerçeği tamamen göz ardı edilerek; iddia-savunma ve yargılama makamlarının ortaklaşa bir adli etkinlik anlamındaki yargısal diyalektiğin, savunma avukatları dışlanarak hakim ve savcı birlikteliğine dönüştürülmesi yanlıştır.

Ceza davalarında avukatların yargılamanın her aşamasında (yani, gözaltına alınmadan itibaren ceza infazının tamamlanması sürecinde) şüpheli, sanık ve mahkûmlar ile her durum ve koşul altında görüşebilmelerinin sağlanması için gerekli olanaklar henüz sağlanmış değildir.

- Yargı sistemi ve adalet hizmetleri için ayrılan kamusal kaynaklar, AB üyesi ülkelerin ortalama düzeyine yükseltilmelidir.
- Adil yargılanma ilkesinin tüm gerekleri tam anlamıyla karşılanmalıdır.

Avrupa Birliği kriterlerine uygun ve bir reform niteliğinde bulunduğu iddia olunan Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 153. maddesi birinci bendinde, müdafinin, soruşturma evresinde dosya içeriğinde inceleyebileceği ve istediği belgelerin bir örneğini harçsız olarak alabileceğini hükme bağlanmıştır. Aynı maddenin ikinci bendi kurala istisna getirmiştir. "*soruşturmanın amacını tehlikeye düşebilecek ise*" hakim kararıyla müdafinin bu yetkisi kısıtlanabilecektir. Bu istisna hükmüne objektif kullanıldığı takdirde hiç kimse itiraz etmemektedir. Ancak uygulamada C. Savcıları ve onların taleplerine göre sulh ceza hakimleri bu istisna hükmünü genel uygulama şekline sokma temayülü göstermektedirler. Bu savunma hakkının kullanılması önünde ciddi bir engel olarak görülmeye başlanmıştır.

- Türk yargı örgütünün hemen her derecesinde görülmekte olan davalarda, ortalama yargılama sürelerinin uzunluğu sorunu yaşanmaktadır. Nitekim bu olumsuz durum, Adalet Bakanlığı'nın 2000-2004 yılı adalet istatistiklerinde yer alan veriler ve rakamsal bilgiler göz önünde bulundurulduğunda açıkça anlaşılmaktadır.

2007-2008

Yargılama usulünü düzenleyen yasalarının karmaşık düzenekleri ve özellikle, maddi hukuka ilişkin bazı yasalarda usulü kurallara da yer verilmiş olması, davaların uzamasına yol açtığı gibi, mahkemelerde önemli usul hataları yapılmasına sebebiyet vermektedir. Ayrıca, bazı önemli usulü eksiklik ya da yanlışlıklar içeren kararların verilebilmesi ve bunun sürekli bir biçimde tekrarlanması, sonuçta adil yargılanma ilkesini olumsuz etkilemektedir.

Yargıda davaların uzamasına ve yargı hizmetlerinde güvenin azalmasına neden olan önemli bir konu da bilirkişilik kurumudur. Bu konuda sadece uzmanlık içeren sorunların çözümü için bilirkişiye başvurulması yasal gerekliliğine karşın, hukuki konularda da bilirkişiye başvuran yargıçların büyük sorumluluğu bulunmaktadır...

Çekişmesiz yargı işleri genellikle dava şeklinde mahkemelere yansıtılmakta ve mahkemelerce de karara bağlanmaktadır. Çekişmesiz yargı işlerine özgü hukuk yargılaması yöntemlerini gösteren yasal kurallar bulunmamaktadır. Bu durum hukuk davalarında iş yükünün artmasına sebebiyet vermektedir.

Hukuk davalarının büyük bir bölümünde yargılama süresinin uzaması, başta devlet olmak üzere kamu hukuku tüzel kişilerinin taraf olduğu uyuşmazlıkların çözümünde kamu avukatlığı kurumunun işleyişinden kaynaklanmaktadır. 4353 sayılı Maliye Vekaleti Baş Hukuk Müşavirliği ve Muhakemat Umum Müdürlüğü'nün Vazifelerine Dair Kanun'un 32. maddesi genellikle, bu kanuna tabi kamu kurum ve kuruluşlarının taraf olduğu davalarda verilen tüm kararlara karşı yasa yollarına gidilmesini zorunlu kılmaktadır.

Mahkemelerin örgütlenmesinde sulh-asliye mahkemesi şeklinde yapay ve gereksiz bir sınıflandırmaya gidilmiş olması; yeterli sayıda uzman hakim bulunmamasına rağmen, Fikri ve Sınai Haklar, Ticaret, İş, Tüketici, Aile ve Çocuk Mahkemeleri gibi özel görevli uzmanlık mahkemelerinin kurulması, yargıda görev ve işbölümü uyuşmazlıklarına yol açmakta ve yargılamayı hızlandırması öngörüldüğü halde bu düzenleme

ortalama yargılama sürelerinin uzamasına neden olmaktadır. Bu özel uzmanlık mahkemelerinin yeniden ciddi bir biçimde gözden geçirilmesi gerektiği görüşündeyiz.

Aile ve çocuk mahkemelerinde hakimin yargısal görevlerinde yardımcı uzman sıfatını haiz psikolog, psikiyatr, pedagoğ ve sosyal hizmet uzmanı ile sosyal çalışmacı gibi uzman kadrolarına atamalar yapılmadığı için, kadroların doldurulmadığı görülmektedir. Bu ise düzenlemenin amacına aykırı sonuçlar doğurmaktadır.

- Savcılık uygulamalarında, yeni Ceza Muhakemesi Yasası ile (CMK m. 174) iddianamenin iadesi kurumu getirilmiş olsa da, tüm usulü gerekler doğrultusunda olay ve hukuki değerlendirme açısından iyi yürütülememiş soruşturmalar sonucunda hazırlanmış iddianamelerle, isnat ve iddia konusu somut eyleme ilişkin tüm kanıtlar toplanamadan, eksik ve isabetsiz hukuksal nitelemelerle kamu davaları açıldığı görülmektedir. Bunun sonucu olarak Cumhuriyet savcılıkları tarafından hazırlanan iddianameler ile açılan kamu davalarının büyük bir oranının beraatla sonuçlandığı anlaşılmaktadır. Bu da anılan kurumun hizmet kalitesini ve verimini tartışmalı hale getirmiştir. Nitekim yıllık adalet istatistiklerinin karar türlerine ilişkin oransal dağılımını gösteren verilerinde, cumhuriyet savcılarının ceza mahkemeleri nezdinde açtığı davaların, ancak yarısına yakın bir oranında mahkûmiyet kararı verildiği gözlemlenmektedir. Bu oran örneğin Japonya'da % 98'dir. Yani Japonya'da açılan kamu davalarının % 98'i mahkûmiyetle, % 2'i ise beraatla sonuçlanmaktadır.

- Türkiye Adalet Akademisi'nin, akademik, mesleki ve bilimsel etkinliklerinin yürütülmesi, organizasyonu, finansmanı ve yönetiminde mevcut kurumsal yapısı ve işleyişi itibarıyla, bakanlığa bağlı bir birim olarak çalışması, onun akademik ve bilimsel geleceğinin siyasi güdüm altına alınmasına sebep oluşturabilecek bir durumdur.

- Ceza infaz kurumlarında; hükümlülerin, bireysel özelliklerine, işledikleri suçların tip ve niteliğine uygun olarak farklı mekanlara yerleştirilememesi, çağdaş ceza ve infaz sis-

temlerinin gerekleri karşısında olumsuzluklara yol açmaktadır.

- Anayasa Mahkemesi, Cumhurbaşkanı, Bakanlar Kurulu üyeleri, Yargıtay, Danıştay, Askeri Yargıtay, Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Başkan ve üyeleri, Başsavcılar, Cumhuriyet Başsavcısı Vekili, Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu ile Sayıştay Başkan ve üyeleri ile ilgili ceza davalarına yüce divan sıfatıyla bakmakla görevlendirilmiştir. Anayasa'daki mevcut düzenlenme biçimi itibariyle '*Yüce Divan*' kurumu, adil yargılanma ve doğal hakim ilkeleri göz önünde bulundurulduğunda, yüce divanın oluşumu, yüce divanda yargılanması öngörülenler, sevk usulü, iddianamenin hazırlanması ile kararlarına karşı yeniden inceleme ve denetim yollarının açılması gibi konular bakımından tartışmalara sebebiyet vermektedir. Yeni bir "*Anayasa*" çalışmaları nedeniyle gündeme gelen bu konuya açıklık getirilmelidir.

- Yargılama organları Anayasa'nın 90/son fıkrası çerçevesinde, usulüne göre yürürlüğe konulmuş milletlerarası antlaşmaların iç hukukta doğrudan uygulanması hususunu gerektiği ölçüde göz önünde bulundurmamaktadırlar. İnsan hak ve özgürlükleri yönünden son derece önemli olan bu konuda yargıç, savcı ve avukatların bilinçlendirilmesi için sık sık meslek içi eğitim çalışmaları yapılmalıdır.

- Hakimlerin atanma, tayin, nakil ve yetkilendirilme işlemlerinde, çoğu kez uzmanlığa riayet edilmemektedir. Gerçekten de, uzun süre ceza hakimi veya Cumhuriyet Savcısı olarak görev yapan bir kimse, hukuk hakimi olarak ilk derece ya da yüksek mahkemelere atanabilmektedir. Bu durum, uzman hakimlik anlayışına aykırı olduğu gibi, o hakimın yıllar boyunca edindiği mesleki bilgi birikimi ve deneyimlerin yararlanılamamasına neden olmakta; ayrıca, yeni atandığı mahkemede, adeta mesleğe yeni başlamış gibi, ilgili konuları yeniden öğrenmek zorunda kalmaktadır. En önemlisi bu durum hakimler ile savcılar birlikteliği açısından ilgi çekici bir tablo oluşturmaktadır. Bu olumsuz durum karşısında, uygulama

hataları yapılabilmekte ve hukuka aykırı kararlar verilebilmektedir.

- Adli Tıp Kurumu'nun mali, idari ve bilimsel özerkliği sağlanmadan Adalet Bakanlığı'na bağlı olarak görev yapmakta olması bilirkişilik kurumunun bağımsızlığı ilkesine aykırılık oluşturduğu gibi aynı zamanda, Emniyet Genel Müdürlüğü ve Jandarma Genel Komutanlığı bünyesindeki kriminal laboratuvarların Adli Tıp Kurumu dışında ayrı ayrı hizmet vermeleri adli tıp ve adli bilimler alanında hizmet aksamalarına yol açmaktadır.

- Adli tıp ve adli bilimler alanındaki bilimsel ve teknolojik gelişmelere uygun olarak, gerektiğinde iddia ve savunma ile işbirliği içerisinde, maddi olayı ortaya çıkarma amacına ulaşabilmek için, suç yeri incelemesi ve kanıtların toplanması tekniklerinin uygulanmasında ve kriminolojik analiz laboratuvarlarının çalıştırılabilmesinde merkez laboratuvarlar dışında teşkilatlanma yetersizlikleri ile yetişmiş insan gücü ve teknik altyapı eksiklikleri mevcuttur. Adli Tıp Kurumu'nun taşra örgütünün yeterli bir donanım ve örgütlenme biçimine kavuşturulamamış olması adli tıp hizmetlerinin verimli ve düzenli sunumunu güçleştirmektedir.

- Ülkemizde adli kolluk ile genel kolluk arasında görev ve yetki alanı sınırlarını belirleyen yasal bir düzenleme bulunmamaktadır.

Genelde yargı erki, yargı bağımsızlığı ve yargıç güvencesiyle ilgili yaşanan kimi sorunları bilgilerinize sundum.

Ancak yargının önemli unsuru olan savunmanın da yıllardır çözülemeyen çok önemli sorunları vardır. Geçtiğimiz yasama yılında avukatların ve savunma mesleğinin önündeki engellerin kaldırılmasına ilişkin yetkililerin verdikleri söz ve güvencelere karşın;

- Yıllarca yapılan mücadeleler sonunda Avukatlık Kanunu'na konulmuş, mesleğimizin geleceği açısından son derece hayati önemi olan "sınav" kurumu bir çırpıda kaldırılmıştır.

2007-2008

• Uluslararası sözleşme ve belgelerde hüküm altına alınan “silahların eşitliği” ilkesinin yaşama geçmesi için gerekli yasal düzenlemeler yapılmamıştır.

• Avukatlık ücretinin bir emek ve uzmanlık karşılığı olduğu bir türlü kavranamamış, savunma hizmeti ihale konusu mal olarak algılanmıştır.

• Savunma örgütü temsilcileri avukatlara yapılan ve çoğu ölümle sonuçlanan saldırılar doğal karşılanmış, siyasi iktidar temsilcileri tarafından hiçbir zaman kınama ve geçmiş olsun dileği ileilmemiştir.

Yönetimin bu yaklaşımı bazı kamu görevlilerini daha da saldırgan hale getirmiştir. Nitekim son günlerde birçok meslektaşımız hukuk ve kural tanımaz kimi polislerin fiili saldırısına muhatap olmuşlardır.

• Kamu kesimi avukatları hiçbir zaman hukuk devletine yakışır hukukçu kimliğiyle algılanmamış ve yıllardır hukukunu savunduğu devlet onların hukukunu asla korumamıştır.

• Yasada açıkça hüküm altına alındığı halde, baroların ve Türkiye Barolar Birliği'nin anayasal konumuna uygun olarak protokol düzenlemeleri bir türlü çözümlenememiştir.

• Avukatlık kimliği yasa buyruğuna karşın “resmi kimlik” olarak kabul görmemiştir.

• Resmi kurumlarda yasa gereği sağlanması gereken bilgi ve belgeye ulaşma konusunda gerekli alt yapı oluşturulmamıştır.

• Avukatlar ve savunma mesleğinin önünü kesen ve yaşam alanını daraltan, muhasebeci-mali müşavirler, marka-patent ve rekabet vekilliği yanı sıra, Noterlik Kanunu'nda da yeni düzenlemelere girilmiştir.

• Tüm bunların yanı sıra ekonomik ve pazarlık gücünü elinde bulunduran uluslararası hukuk ve avukatlık firmalarına geçit verilmiştir.

- Avukatlık Kanunu'nun ikinci maddesi hükmüne göre, *"yargı organları, emniyet makamları, diğer kamu kurum ve kuruluşları ile kamu iktisadi teşebbüsleri, özel ve kamuya ait bankalar, noterler, sigorta şirketleri ve avukatlara görevlerinin yerine getirilmesinde yardımcı olmak zorundadırlar."* Yasanın bu emri içselleştirilemediği için yardım bir yana zorluk nedeni de olmaktadır. Avukatların bu konudaki yakınmaları anlayış değişikliği ve kabullenme olmadığı sürece de bitecek gibi görünmemektedir.

- Yargının ayrılmaz bir parçası olan savunma mensuplarının pasaport açısından da bazı çevrelerce garip karşılanan, ancak bizim hakkımız olduğuna candan inandığımız sorunları bulunmaktadır. Devletin herhangi bir görevinde birinci sınıfa yükselenler için tanınan hakların yirmi beş, otuz yıl avukatlık yapmış; baro başkanlığı, Türkiye Barolar Birliği başkanlıklarında bulunmuş meslektaşlarımızdan esirgenmesi başından beri arz etmiş olduğumuz anlayışın ürünüdür.

- 2001 yılında ilgili mevzuatta bazı önemli değişiklikler yapılmışsa da Türkiye Barolar Birliği, barolar ve avukatlar üzerinde Adalet Bakanlığı'nın etkin bir rolü ve idari vesayeti bulunmaktadır.

Avukatların mesleki bağımsızlığını güvence altına almaya yönelik olarak, baroların iç denetim ve işleyişlerinde, Adalet Bakanlığı'nın avukatlar aleyhindeki disiplin soruşturmaları ile ceza kovuşturmalarında mevcut etkin rolünün ortadan kaldırılmasına yönelik hukuksal düzenleme değişikliklerine gidilmesi gerekmektedir.

- Serbest avukatlar yönünden, sosyal güvenlik hizmetlerinden yeterli bir biçimde yararlanmalarının sağlanamamış olması sosyal hak kayıpları yaratmaktadır.

- Avukatlık Kanunu ve ilgili diğer mevzuatta yer bulmasına rağmen, avukatların doğruluğunu tasdik ettikleri belgeler yeterli görülmeyerek ayrıca, ilgili yerlerden belge aslının celp edilmesi; delil toplama ve tartışma görevinin etkin biçim-

2007-2008

de kullandırılmaması yargılamanın uzamasına neden olmaktadır.

- Kamu kurum ve kuruluşları arasında organizasyon yetersizliği nedeniyle, avukatların vekil sıfatıyla gördükleri işlerde mesleklerini yürütme olanakları zorlaştırılmaktadır. Kamuda görevli hukuk müşavirleri ve hazine avukatları, mesleki bağımsızlık, yetki alanları, mali ve özlük hakları ile hiyerarşik konumları bağlamında, ciddi sorunlar altında çalışmaktadırlar. Ayrıca, kamuda görevli hazine ve diğer kurum avukatlarının yasal statüleri ile yetki ve sorumluluk alanlarının avukatlık mesleğinin doğasına uygun bulunmadığı gözlemlenmektedir.

- Mesleki disiplin ve etik ile uzmanlaşmaya gidilememesi gibi temel sorunların çözümsüz bırakılması savunma mesleğinin saygınlığına gölge düşürmektedir.

- Yaşanan bu olumsuzluklar yanı sıra, CMK'da görevli müdafii ve vekillerin aylarca alacakları ödenmemiş, bu konuda baroların ve Türkiye Barolar Birliği'nin yetkileri alelacele çıkarılan yasalarla elinden alınmıştır. CMK hizmetlerinin hukuk büroları eliyle yürütülmesi projesinin ilk ayağı olarak düşünülen bu değişim meslektaşlarımız arasında tedirginlik yaratmaktadır. 5560 sayılı Kanun ile "adil yargılama hakkı" bağlamında eşit seviyelerde bulunmaları gereken, Cumhuriyet savcılarını avukatların ita amiri durumuna getirilmiştir.

- Yine geçtiğimiz yasama döneminde, Sayın Adalet Bakanı'nın her fırsatta yeni ve çağdaş bir "Avukatlık Kanunu Taslağı" kendilerine sunulduğunda kolaylıkla yasalaştıracağını sıkça tekrarlamasına ve Sayın Başbakan'ın sorunların çözümü için 48 baro başkanı önünde kabinenin üç önemli bakanına talimat vermesine karşın, savunmanın önündeki sorunlar yumağı eksilmediği gibi yenileri eklenmiştir.

Dileğimiz 22 Temmuz 2007 günü yapılan seçimler sonrası % 47 gibi büyük bir oy desteği ile siyasal yaşamımıza yeniden ağırlığını koyan AKP'nin Sayın Başbakanın da aynı gün

açıkça belirttiği gibi yeni bir siyaset anlayışı ve yaklaşımıyla sorunlarımızın çözülmesidir.

Çünkü;

“Bağımsız savunma, bağımsız yargının kurucu unsurlarındandır”

“Bağımsız savunma olmaksızın güçlü ve bağımsız bir yargıdan asla söz edilemez”

“Adil yargılanma hakkının olmazsa olmaz koşulu bağımsız savunmadır.”

“Hukuk devletini ve hukukun üstünlüğünü savunmak Türkiye Barolar Birliği ve baroların asli görevlerindedir.”

“Barolar ve Barolar Birliği insan temel hak ve özgürlüklerinin ödünsüz savunucularıdır.”

Tüm bunların gerçekleşmesi için de savunmanın, avukatların, baroların bağımsızlığını öngören Havana Kuralları'nın 16. maddesinin, *“Hükümetler avukatların hiçbir baskı, engelleme, taciz veya yolsuz bir müdahaleyle karşılaşmadan, her türlü mesleki faaliyeti yerine getirmelerini sağlar”* şeklindeki hükmünün yaşama geçirilmesi için içtenlikli çabalar gerekmektedir.

Ayrıca Türkiye'yi ziyaret eden AB temsilcilerinin yargı ve adalet teşkilatıyla ilgili olarak düzenledikleri son 2005 yılı İstisari Ziyaret Raporu'nda, avukatlar ve bağımsız savunmayla ilgili öneri ve tavsiyelerinde şu noktalara dikkat çekilmektedir;

- Uluslararası standartlara uygun olarak avukatların mesleklerini her türlü korku, engelleme, taciz ve soruşturma olmaksızın yerine getirmesi yönünde gerekli önlemlerin alınmasını;

- Adalet Bakanlığı'nın baroların işleyişleriyle ilgili rolünün, vesayet uygulamasının kaldırılmasını;

- Türkiye'deki baroların, yeni ceza adaleti sisteminde avukatların güçlendirilen rolünü göz önüne alarak avukatlık için gereken nitelikleri, eğitimleri ve mesleki sorumluluk

luklarını gözden geçirmesini, ayrıca alanların herhangi birinde tanımlanan ihtiyaçların karşılanması istendiğinde, AB Komisyonu'nun gerekli yardımı yapmasını,

- Adalet Bakanlığı'na, avukatların sanıkla ilgili bütün dosyalara ulaşmasına ilişkin tüm engelleri kaldırmasını teminen bu konuda gerekli yasal düzenlemeleri yapmasını;

- Bazı kurumlar, avukat ve müvekkilinin görüşmesi için yeterli zaman bırakmamaktadırlar, Adalet Bakanlığı ve İçişleri Bakanlığının, avukatların göz altına alınmış olan müvekkilleriyle etkili şekilde görüşebilmeleri için yeterli zaman ve mekan sorunlarının çözülmesini;

- Adalet Bakanlığı, avukatların adliyelerde tutuklu müvekkilleri ile gizli olarak görüşebilmelerine imkan sağlayan tedbirlerin alınması yönündeki tavsiyemizi kabul etmiş olup, bu tavsiyenin uygulanmasına yeni istinaf mahkemelerinin inşasında başlanacaktır. Mevcut ceza mahkemelerinde bu tarz görüşme olanakları tesis edilinceye kadar bakanlık kısa dönemde, avukatların müvekkilleri ile görüşmelerine imkan verecek geçici tedbirlerin alınmasını benimsemiştir.

- Uygulamada duruşma esnasında, avukatların müvekkilleri ile konuşmalarına izin verilmesinin sağlanması konusunu önemli bir ihtiyaç olarak görüyoruz.

- Duruşma başlarken, savcı ve hakimlerin aynı kapıdan, aynı anda duruşma salonuna girmelerine karşın, avukatların duruşma salonuna halkla birlikte ayrı bir kapıdan girmelerini zorunluluğu durumu halen devam etmektedir. Hakim duruşma salonundan ayrılırken savcıda hakimle birlikte aynı kapıdan çıkmakta ve savunma avukatı güvensiz bir biçimde halkın kullandığı kapıdan çıkma durumunda bırakılmaktadırlar.

Adalet Bakanlığı, hakimlerin karar vermek üzere müzakereye çekilmek için duruşma salonunu terk ettikleri anda, savcılarında aynı anda salondan ayrılmamaları gereğinin vurgulanacağı eğitim programlarının düzenlenmesini, Adalet Akademisi'ne tavsiye etmeyi kabul etmiştir. Cumhuriyet sav-

calarının duruşma salonlarına, hakimlerden ayrı bir kapıdan girmelerinin ve ayrılmalarının sağlanması konusunda gerekli önlemlerin alınmasını tavsiye ediyoruz,

- Türkiye’de savcılar duruşmalar esnasında, hakimlerin yanında ve onlarla aynı seviyede olan, zeminden yüksek bir platformda oturmaya devam etmektedirler. Bu arada savunma avukatları da, dinleyiciler ve sanıklarla aynı seviyede ve salonun zemininde bir masada oturmaya devam etmektedirler. Adalet Bakanlığı prensipte, savcılarının duruşma salonlarındaki konumunun avukatları ile eşitleneceği konusunda fikir birliğine varmış ancak gerekli yasal düzenlemeyi hala yapmamıştır.

- Avukatların mesleki görevlerinin yasal olarak icrası ile ilintili eylemler nedeniyle veya ifade özgürlüğü hakkının yasal olarak kullanılması sonucu ceza soruşturmasına konu oldukları olayların görülmesi devam etmektedir. Polis, Jandarma ve Cumhuriyet Savcılarının avukatları müvekkillerinin işlemiş oldukları suçlarla ilişkilendirilmelerinden kaçınmalarının ve avukatların mesleki görevlerini tehdit, engelleme, taciz veya soruşturma olmaksızın uluslararası standartlar paralelinde icra etmelerine müsaade edilmesinin sağlanması konusunda, ilgili devlet organlarından gerekli tedbirleri almasını önemle vurgulamaktayız,

- Adalet Bakanlığı, baroların faaliyetleri ile ilgili rolünü korumaya devam etmektedir. Avukatların disiplin suçlarıyla ilgili TBB tarafından alınan kararların tümünün Adalet Bakanlığı’na sunulması gerekliliği bulunmaktadır. Ayrıca, Avukatlık Yasası’nın 58. ve 59. maddeleri ile bir Türk avukatı aleyhine, mesleki çalışmalarını sürdürürken işledikleri suçlar nedeniyle yürütülecek bir cezai takibat için Cumhuriyet Savcısı Adalet Bakanlığı’ndan izin almak durumundadır. Adalet Bakanlığı, baroların çalışmaları üzerindeki etkisinden feragat etme konusunda her hangi taahhütte bulunmamıştır.

Avukatlar aleyhine yürütülen disiplin işlemleri için TBB’ne itiraz edilmesi, yargı dışı süreç açısından nihai itiraz aşaması olması ve Avukatlık Kanunu’nun 58.ve 59. maddelerine

2007-2008

rinin, avukatların mesleki çalışmalarını icra etmeleri esnasında işledikleri suçlar nedeniyle aleyhlerine yürütülecek ceza takibatlarında Adalet Bakanlığı'nın tesirini ortadan kaldıracak tarzda değiştirilmesini öneriyoruz demektedirler.

Yeni yasama döneminde barolar ve barolar birliği olarak çalışmalarımız bu ilkelerin yaşama geçmesi için olacaktır.

Çünkü; savunmayı çöktürüp yargıyı ayakta tutmak mümkün değildir. Güçlü yargı ancak güçlü ve bağımsız savunmayla mümkündür.

Genelde yargı özelde savunma adına izlenen yol, geçmişten günümüze tarihi süreç içinde hiçbir siyasal iktidara yarar sağlamamıştır. Çünkü unutulmasın ki, savunma çökerse yargı da çöker ve hep beraber altında kalırız.

Yargıda bunca sorun orta yerde dururken 59. hükümetin Adalet Bakanı Sayın Cemil Çiçek bakanlıktan ayrılırken yaptığı veda konuşmasında, "...yoğun çalışmalar yürütülmüş ve bu dönem yargı reformunun başarıyla gerçekleştirildiği bir dönem olmuştur..." demiştir. Burada bir yanlış anlaşılma var. Ya bizim yapılan reformlardan haberimiz yok, ya yapılan sınırlı iyileştirmeler abartılarak "yargı reformu" olarak nitelendirilmektedir. Bu durumun somut kanıtı istinaf mahkemeleri konusunda yaratılan karmaşadır.

Bilindiği üzere 5235 sayılı "Adli Yargı ilk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemeleri'nin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun"un 25. ve takip eden maddeleri gereğince Bölge Adliye Mahkemelerinin kuruluşu düzenlenmiştir.

Gerek HUMK gerekse CMK'da kanun yolu olarak istinaf yolu düzenlenmiş buna ait madde düzenlemeleri getirilmiştir.

5235 sayılı Kanun'un geçici 2. maddesi; "Adalet Bakanlığı, bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren en geç iki yıl içerisinde 25. maddede öngörülen bölge adliye mahkemelerini kurar. Bölge Adliye Mahkemeleri'nin kuruluşları yargı çevreleri ve tüm yurttta göreve başlayacakları tarih, resmi gazetede ilan edilir." hükmü amir bulunmaktadır.

Yasa hükmü gereği Adalet Bakanlığı, Yüksek Hakim ve Savcılar Kurulu'nun olumlu görüşünü alarak 18.05.2007 tarihli Bakanlık oluruyla İstanbul, Bursa, İzmir, Ankara, Konya, Samsun, Adana, Erzurum ve Diyarbakır'da "*Bölge Adliye Mahkemeleri*"nin kuruluşunu duyurmuş, yargı yetkisini coğrafi olarak belirlemiştir.

Ancak; bakanlık duyurusunda, bina ve araç gereç ihtiyacının henüz sağlanamadığı belirtilerek Bölge Adliye Mahkemeleri'nin tüm yurttaki göreve başlayacakları tarihin koşullar sağlandıktan sonra ayrıca belirleneceği belirtilerek, açılışı süresiz bir şekilde ertelenmiş bulunmaktadır.

Yasa hükmüne rağmen Bölge Adliye Mahkemeleri'nin zamanında açılmaması nedeniyle eski temyiz usulü devam etmektedir.

Kuşkusuz 59. hükümet döneminde örneğin adliye binaları gibi, yargıyla ilgili kimi önemli iyileştirmeler yapılmıştır. Ancak bunları tüm sorunların çözüldüğü köklü ve kalıcı bir "*yargı reformu*" gibi değerlendirmeye olanak yoktur.

Mevcut kronikleşmiş yargı sorunlarına, kolaycılığa kaçan ve bütünü görmezden gelen böylesine bir anlayışla yaklaşırsak daha uzun yıllar sorunları bu kürsülerden tartışmak durumunda kalacağımızı üzüntü ile vurgulamak isterim.

Sayın Cumhurbaşkanım,

22 Temmuz Milletvekili Genel Seçimleri, demokrasimizin mevcut eksikliklerini yeniden değerlendirme ve giderme sürecinde önemli bir aşama oluşturmuştur. Hangi siyasi görüşe sahip olursa olsun, insanların yıllık tatillerini bölerek kendi adayına ve partisine oy vermek için büyük özverilerle sandıklara koşması, oy verme işlemlerinin sakin ve huzur içinde tamamlanması, sonuçların kısa sürede alınması, aynı gün Sayın Başbakan'ın toplumun bütün kesimlerini kucaklayan birleştirici konuşması, halkımızın demokrasiye ve özgür seçimlere olan duyarlılığı olarak algılanmalı ve seçimlerin olumlu yanı olarak kabul edilmelidir.

2007-2008

Halkımızın bu tutarlı davranışına karşın, hiçbir Avrupa ülkesinde bulunmayan % 10'luk seçim barajı, milletvekili adaylarının saptanma yöntemi, yarısı TMSF ve dolayısıyla hükümet güdümündeki medyası, hiçbir beyana, sınırlamaya ve denetime tabi olmayan seçim harcamaları, hiçbir etik kural tanımayan ve halkı bilgilendirmeyi amaçlamayan her türlü maddi ve moral değerın siyasi sömürü aracı yapıldığı seçim propagandaları seçimin olumsuz ve eleştirilen yanını oluşturmaktadır.

Yine son günlerde basına yansıyan ve seçimlerin meşruiyetini tartışmaya açabilecek iddiaların ve ithamların Yüksek Seçim Kurulu tarafından en kısa sürede açıklığa kavuşturulması gerektiği kanısındayız. Aksi takdirde bu tartışmalar devam ettiği sürece TBMM, siyasal iktidar ve Türk demokrasisi yara alacaktır. Tüm bu gelişmeler sonrası yapılması gereken, önümüzdeki yasama dönemini iyi değerlendirerek, seçim sistemimiz ve siyasi partiler sistemimizi, demokrasimizi daha da geliştirecek bir içeriğe kavuşturmak temel hedef olmalıdır. Aksine bu düzen sürdürüldüğü sürece defolu demokrasiden, eksiksiz demokrasiye geçmemiz mümkün olamayacak ve eleştiriler artarak sürececektir. Bu konuyla ilgili olarak 18-19 Ekim 2007 tarihlerinde Ankara da tüm siyasi parti ve demokratik kitle örgütü temsilcilerinin katılımıyla önemli bir etkinlik yapacağız.

Milletvekili genel seçimlerinden sonra oluşan siyasal yapı sonucu, ulusal ve uluslar arası yorumcuların da açıkça vurguladıkları gibi, ülkemizde 23 Temmuz 2007 gününden itibaren farklı bir dönem başlamıştır. Halkımızın oylarıyla oluşan bu yeni dönemi demokratik olgunlukla karşılayarak, yapılacak destek ve eleştirilerin bu anlayış içinde sürdürülmesi gerektiğine inanmaktayız. Çünkü yapılan bunca tartışma, eleştiri ve gerilimlere karşın, ülkemizin aydınlık ve çağdaş geleceğinin eksiksiz demokrasi, insan hakları, hukukun üstünlüğü ve tüm kurum ve kurallarıyla işleyen hukuk devletinde olduğuna inancımız tamdır.

Sayın Cumhurbaşkanım,

Cumhurbaşkanlığı seçiminden önce, TBB'yi ziyaret ederek adaylığınızı ve buna ilişkin düşüncelerinizi bizlerle paylaştığınız için tekrar teşekkürlerimizi arz ediyoruz. Ziyaretiniz sırasında adaylığınızın seçim sonuçları ve pozitif hukuk kuralları karşısında son derece doğal, aday olduğunuz takdirde seçilmenizin kesin olduğunu, bütün bunlara karşın özveride bulunmanızın sizi yücelteceğini, halkın yüreğinde yer alacağınızı, bunun ise ülkedeki siyasi havayı yumuşatacağını, bu süreçte buna çok ihtiyacımız bulunduğunu, ayrıca bireysel olarak kimi kurum ve ilkelere bakış konusunda ciddi görüş farklılıklarımız olduğunu, tüm bu istemlerimize karşın seçildiğiniz takdirde başarı dileklerimizle kutlayacağımızı, ülkemizin aydınlık geleceği için yapacağınız her türlü çalışmaya kurumsal olarak duraksamadan katkı vereceğimizi bilgilerinize sunmuştuk.

Ülkemizin son derece önemli iç ve dış sorunlar sarmalıyla çevrili olduğu bir dönemde Cumhurbaşkanlığına seçildiniz, sizi tekrar kutluyor ve başarı dileklerimizi arz ediyoruz. Ziyaretiniz sırasında vurgu yaptığınız *"...Bir ülkenin ekonomisi ve maliyesi şu ya da bu şekilde iyileştirilebilir, düzeltilebilir. Önemli olan o ülkede 'evrensel hukuk kurallarını, insan haklarını, hukukun üstünlüğünü ve en önemlisi hukuk devletini' egemen kılmaktır..."* sözlerinizi ülkemiz geleceği için önemli bir güvence olarak görüyoruz.

Yargı bağımsızlığı ve yargıç güvencesinin tam olarak sağlandığı, savunma hakkının engellenmediği, adil yargılanma hakkının yaşama geçtiği, hak arama, örgütlenme, düşünce ve ifade özgürlüklerinin önündeki tüm engellerin kaldırıldığı, insan hak ve özgürlüklerinin evrensel belgelerdeki ölçütler dışında kısıtlanmadan uygulandığı, yurttaşlar arasında dil, din, ırk ve mezhep ayrımının yapılmadığı, yasaların tüm yurttaşlara eşit uygulandığı, işkenceden söz edilmediği, rüşvet, yolsuzluk ve kara para ile mücadele için *"siyasi ahlak yasası"* dahil gerekli tüm hukuki düzenlemelerin yapıldığı, TBMM üyeliğinin korunma ve kişisel güvence aracı olarak

2007-2008

değil ülke insanına hizmet olarak algılandığı, manevi ve moral değerlerin siyasi sömürü aracı yapılmadığı, ekonomik ve sosyal hakların özellikle sendikalaşma ve grev haklarının İLO standartlarına kavuşturulduğu, ırkçı ayrımcılığa dayanan terör eylemlerinin sona erdiği, polis şiddet kullanmadığı, linç girişimlerinin yaşanmadığı, töre cinayetlerinin ve kadınlara ayrımcılığın son bulduğu, Danıştay saldırısı, Hrant Dink cinayeti ve Malatya katliamı gibi yüz kızartıcı olayların bir daha yaşanmayacağı; çevre bilinci ve yurt sevgisi yanında, barış, kardeşlik, huzur ve güvenin yeşerdiği; hukukun egemen olduğu, antidemokratik darbe ve müdahale girişimlerinin akıllardan dahi geçirilemediği, bir Türkiye umut ve özlemiyle size saygılarımı arz eder, beni sabırla dinleyen tüm konuklara saygı, sevgi ve teşekkürlerimi sunarım.

2008-2009
Yargı Yılı Açılış Konuşması

Sayın Cumhurbaşkanım,

Yargımızın saygın üyeleri, değerli konuklar, yazılı ve görsel basınımızın seçkin temsilcileri "2008-2009 Adli Yıl Açılış Töreni"ni onurlandırmanızdan dolayı sizleri saygılarımla selamlıyorum.

6 Eylül 2001 yılından bu güne kadar, sizlere sekizinci kez seslenmenin onuru ve mutluluğu yanında tanımlanması güç, karmaşık duygular yaşamaktayım. Her yeni adli yıl açılışında yaptığımız onca tespit ve değerlendirmeye karşın "hukukun üstünlüğü", "hukuk devleti", "yargı bağımsızlığı" ve "yargıç güvencesi" gibi temel ilkelerin tanımı, önemi ve algılanması yanında, ortaya çıkan sorunlar yönünden bir önceki yılı aratmaktadır.

Bu konuşma ile ikinci dört yıllık seçim dönemim bitmiş olacaktır. Türkiye Barolar Birliği'nin demokratik yapısı içinde gelecek yıl sizlere hangi başkanın hitap edebileceğini bilmek mümkün değildir. Yeni başkanımız kim olursa olsun, Türkiye Barolar Birliği'nin kuruluşundan itibaren savunduğu "hukukun üstünlüğü", "hukuk devleti", "laik demokratik cumhuriyet", "insan hakları" ilke ve ideallerinden asla uzaklaşmayacağını söyleyebilirim. Ben de bu köklü ve çağdaş yapının gereği olarak konuşmalarımın tümünde meslek ve yurt sorunları öncelikli olmak üzere "demokrasi", "insan hakları", "hukukun üstünlüğü", "hukuk devleti", "yargı bağımsızlığı" ve "yargıç gü-

2008-2009 *vencesi*" gibi ilke ve kavramlar konusunda içtenlikli görüş ve düşüncelerimi sizlere arz etmeye çalıştım.

Türkiye Barolar Birliği Başkanlığı'na adaylığımı koyduğum 13 Mayıs 2001 günlü Diyarbakır Olağan Genel Kurulu'nda, "*Çağdaş bir Türkiye özlemidir bizi yönlendiren, demokratik bir cumhuriyettir temel hedefimiz, özgür yurttaş olma seçiminiz, insan hakları, hukukun üstünlüğü ve sivil toplumdur özümsemişimiz, eşitlikçi, dürüst ve erdemli bir yönetimdir istediğimiz*" şeklindeki sözlerim meslektaşlarımıza, halkımıza ve kamuoyuna bir vaat ve hatta taahhüdü içermekteydi. Bu yılki konuşmamı hazırlarken daha önce yapmış olduğum yedi adli yıl açılış konuşması metinlerini ve basındaki yansımalarını gözden geçirdiğim de bir hukuk kurumu başkanı olarak, Türkiye Barolar Birliği adına hukukun ortak paydası sayılabilecek "*demokrasi*", "*insan hakları*", "*hukukun üstünlüğü*", "*hukuk devleti*" ve "*laik cumhuriyet*" gibi ilke ve kavramlarla ilgili düşüncelerimizi her siyasal iktidar döneminde özgür ve demokratik bir biçimde seslendirmiş olduğumuzu tespit ettim.

6 Eylül 2001 günlü konuşmamda yargı ve cumhuriyetin temel ilkeleriyle ilgili dilek ve kaygılarımı şu şekilde dile getirmişim;

"...hukuk devletinin en önemli unsurlarından biride kuşkusuz yargı bağımsızlığıdır. Yürütme ve yasama işlemlerinin hukuka uygunluğunu denetleyecek kurumlar, yürütme ve yasama organları karşısında tam bir bağımsızlığa sahip değillerse, yargıdan beklenen yararlar büyük ölçüde ortadan kalkar. Özellikle her ne şekilde olursa olsun, siyasal iktidarların etkisi altındaki bir yargının bağımsızlığından söz edilemez..."

"...çağdaş değerler üzerine kurulan genç cumhuriyetimizin ilke ve kazanımları birer, birer yıpratılarak, içleri boşaltılarak işlemez hale getirilmiştir."

6 Eylül 2002 günlü adli yıl açılış konuşmasında yargıyla ilgili tespitlerimiz ise şu şekildedir;

"...siyasetçisi, yargıcı, savcısı, avukatı ve yargıyla doğrudan ya da dolaylı ilgisi olan herkes, yargıdaki olumsuzluklardan yakınmak-

ta; ancak, başta siyasal iktidarlar olmak üzere, hiç kimse yargının yakınmalarına ve sorunlarına köklü çözümler üretememektedirler. Çünkü yürütme erkini elinde bulunduran siyasal iktidarlar hiçbir biçimde güçlü ve bağımsız bir yargı istememektedirler. Muhalefette yargı için söylenenler ve yapılan tespitler iktidara gelindiğinde kesinlikle unutulmaktadır...”

“...kişinin doğru ve güvenli yargılanma hakkı, anayasalar ve yasalarla güvence altına alınan ve uluslar arası bazı hukuk metinlerinde de özenle yer alan temel haklardandır. İç hukukumuzda Anayasamızın 36, 37, 138, 139 ve 141 maddelerinde şekillenen bu hak, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6. maddesinde 'Adil Yargılanma Hakkı' olarak düzenlenmiştir. Bir insanlık onuru olan hak aramanın ülkemizdeki pratiği çok çetin ve zorlu geçmektedir...”

“...Türkiye Barolar Birliği ve barolar ülkemizde çağdaşlığı, insan haklarını, demokrasiyi, hukukun üstünlüğünü ve tüm bunların egemen olduğu laik hukuk devletini savunmakta ayrıca büyük önder Atatürk ve arkadaşlarının kurup bizlere emanet ettiği Cumhuriyet ve onun kazanımlarının korunmasında büyük duyarlılık göstermektedirler. Teokratik devlet özlemcilerine, ulusal ve üniter devlet karşıtlarına TBB geçit vermeyecektir. Eğer bizi bu nedenlerle taraf olarak nitelendiriliyorlarsa teşhis ve tespitleri doğrudur ...”

8 Eylül 2003 günlü adli yıl açılışı sırasında bu döneme ilişkin tespitlerimiz şunlardır:

“...ilkesel ve kurumsal sorunlara çağa uygun, insan haklarının güvencesi olan 'adil yargılanma hakkı' alanında ciddi ve kapsamlı düzenlemeler düşünülmeyişi, planlanmadığı ve yaşama geçirilemediği için Adalet Bakanları bile kamuoyunun gözleri önüne serilen acı gerçekler karşısında çözümsüzlükleri itiraf etmek durumunda kalmışlardır...”

“...siyasi partiler özgür, kendi hakkında karar verme yetisine sahip bireylerin etrafında toplanarak meydana getirdikleri örgütlerdir. Kişilerin bir siyasi partiye üye olması ve sonra ayrılması, onun yansızlığını ve bağımsızlığını etkilemez, kamu görevi sırasında çalışmalarına olumsuz etki yapmaz. Ancak yaşamda bireyler çok disiplinli derneklere, cemaatlara ve tarikatlara bağımlı olabilmektedir-

2008-2009

ler. Bir tarikata bir cemaate girmek sıradan bir derneğe veya siyasi bir partiye üye olmakla aynı anlama gelmez. Burada bir kuruluşa üyelikle, bir fikre kendini adama arasında ciddi bir ayırım yapmamız gerekir. Bireyden önce var olan ve bireyi yok sayan tarikat ve cemaat mensuplarının ölesiye bağlı oldukları inancın gücüyle oturdukları kürsüler, buldukları makamlar ve koltuklarda nasıl demokrat olunur, nasıl tarafsız ve yansız olunur..."

"...Türkiye Cumhuriyeti'ni kuranlar, cumhuriyet fikrinin hedefinde demokrasi olduğunun bilincindeydiler. Ancak, demokratik sisteme geçilebilmesi için öncelikle laik, çoğulcu ve katılımcı bir toplumun varlığına ihtiyaç olduğunu da 1876'ya kadar uzanan deneyimlerden öğrenmişlerdi. Çağdaş toplumu ön plana alan cumhuriyet, kamusal alanın karşısına özgür bireyi hazırlamak için okuma yazmayı yaygınlaştırmaya, kültürel gelişmeye büyük önem vermiştir. Bu konuda büyük emek sarf edilmiş, büyük atılımlar yapılmıştır. Bugün cumhuriyeti küçümseyenler, onun kazanımlarını eleştirenler, onun üzerine bir karabasan gibi çökenler bu eğitim seferberliğinde yetişmiş olduklarını unutarak karşımıza çıkmaktadırlar. Ümmetten, kulluktan çağdaş ve özgür bireye geçişteki çetin süreci görmezden gelenlere söylenecek çok söz yok..."

"...iktidarı elinde bulunduran siyasi parti temsilcileri, iktidarın sonsuz ve sınırsız olanaklarını kendi dünya görüşleri ve yandaşları için kullanma eğilimlerinin yanı sıra, 80 yıllık birikimi olan demokratik laik parlamenter sistemimizin, yazılı ve yazılı olmayan kurum ve kurallarını yok sayan tutum ve davranışlar sergilemişlerdir. Yine cumhuriyetimizin özenle korunan değerlerini, kazanımlarını görmezden gelen, onları hafife alan, farklı ve değişik bir cumhuriyet anlayışlarının olduğunu ortaya koyan irade ve eylemler sergilemektedirler. Bu anlamda cumhuriyetin köklü ve etkin kurumlarıyla çatışmayı yenilik ve farklı bir politika olarak sunmaktadırlar..."

6 Eylül 2004 günlü adli yıl açılış konuşmasında yaptığımız tespitler ise;

"...Cumhuriyetin ulaşmak istediği 'demokrasi' 'laiklik' üzerine oturtulmuştur. Cumhuriyeti kuranlar amaçlarına ulaşmak için 'skolastik' düşünce anlayışının egemen olduğu eğitim ve kültürün oluşturduğu geleneksel yapıyı kırmak suretiyle önce 'özgür birey'

yaratmak istemişlerdir. Bunun için kişi özgürlüğünü sınırlayan 'tekke ve zaviyeleri' yasaklamışlar, en önemlisi 'özgür bireyi eğitim birliğiyle Cumhuriyet vatandaşlığına hazırlamaya çalışmışlardır..."

"...siyasetin gölgesinin yargı üzerine düşmemesi için, Adalet Bakanı ve bakanlık müsteşarının kuruldan mutlaka ayrılması, Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'na bağlı bir teftiş kurulunun oluşturulması; bunun doğal sonucu olarak adalet bakanlarının yargıç ve savcılar hakkında resen soruşturma başlatma yetkisinin kaldırılması, mesleğe giriş sınavının mutlaka bu kurul tarafından yapılmasının sağlanması ve hepsinden önemlisi özlük işlerinin tamamen Kurula bağlanması gereklidir..."

"...halk, kendi adına yargılama yapan yargıçtan, haksızlığa uğradığı an korkusuzca ve çekinmeden onun adaletine sığınmak yanında 'doğru ve güvenli' yargılama yapmasını beklemekte ve istemektedir..."

6 Eylül 2005 günlü adli yıl açılışında yaptığımız tespitler;

"...Her adli açılışında ayrıntılarına kadar yinelediğimiz yargı sorunları başta olmak üzere, yaşanan ve her geçen gün giderek ağırlaşan yurt ve meslek sorunları, artık bir sistem ve siyaset sorunu olmaktan çok, devletimizin geleceğini doğrudan ilgilendiren 'rejim sorunu' haline dönüşmüştür..."

"...tek parti iktidarının yasama organındaki sayısal üstünlüğü yanında yönetimde de istikrar ve etkinliği yakalaması çok önemlidir. Bu ise, geniş kitlelere güven esasına dayalı yeni bir bürokratik anlayışı yerleştirmek ve dar kadroculuk anlayışından sıyrılarak liyakati öne çıkarmakla mümkün olabilir..."

6 Eylül 2006 günlü adli yıl açılışında yaptığımız tespitler;

"...Kuşkusuz 'Türk aydınlanma' hareketinin 200 yıllık bir geçmişi ve birikimi vardır. Bu yönleriyle birilerinin söylediği gibi Türkiye Cumhuriyeti birkaç kişinin fantezisi olarak kurulan bir devlet olmayıp ulus olmak, uygar yurttaş olmak isteyen bir halkın özlemi, iradesi, kararlılığı ve kanıyla kurulmuştur. Tarihsel, kültürel ve sos-

2008-2009

yolojik bu gerçekler karşısında bir ulusun 'aydınlığa' ve 'çağdaşlığa' yönelik kararlı ve inançlı yürüyüşünü, etnik-mikro milliyetçiliğin ve Anadolu insanının doğasına aykırı yobaz dinciliğin ve toplumu Araplaştırma çabalarının engellemesine olanak yoktur..."

"...Türk adalet ve yargı sistemi, yapısal, örgütsel, işlevsel, insan ve mali kaynakları bakımından çok ciddi ve çözümünü kolay görünmeyen sorunlarla karşı, karşıya bulunmaktadır..."

"...TBB ve barolarımızın 'zorunlu müdafii' ve 'mağdur haklarının korunması' konularında hiçbir çekinceleri bulunmamaktadır. Aslında bunların daha geniş biçimde uygulanmasını istemektedirler. Ancak, bunun koşulu gereken maddi kaynakların sağlanması, avukatlara Anayasaya aykırı 'angarya' yaptırılmamalıdır..."

6 Eylül 2007 günlü adli yıl açılışında yaptığımız kimi tespitler;

"...2007 yılı ülkemiz siyasal tarihi için çok renkli ve anlamlı bir yıl olarak anımsanacaktır. Cumhurbaşkanlığı seçimiyle başlayan tartışmalar bir anlamda 'anayasa' krizine dönüşmüş, neyin doğru, neyin yanlış olduğunun pek önemli olmadığı bilimsel ve demokratik yaklaşımların ciddiye alınmadığı bir kamplaşma süreci yaşanmıştır..."

"...ulusumuzun hiç hak etmediği, bu karmaşanın, olumsuzlukların ve çirkin görüntülerin kaynağını defolu demokrasimizin nedeni olan 1982 Anayasası'nın anlayışı, yazımı, dili, mantığı ve ruhu oluşturmaktadır..."

2001 yılından bu yana adli yıl açılışlarında yaptığım konuşmalardan bazı tespitleri yeniden sizlerle paylaştım. Görüldüğü gibi her yeni yılda sorunlar azalmıyor aksine daha da artarak bir anlamda "sorunlar sarmalı" haline geliyor.

Sayın Cumhurbaşkanım,

Özellikle 2007-2008 adli yılı yargımız için, hiç hak etmediği olumsuzlukların yaşandığı bir yıl olmuştur.

Yıllardır kurumsallaştırmaya çalıştığımız "parlamentar demokratik sistem" ve onun olmazsa olmaz koşulu olan "erkler ayrılığı" ilkesi, siyasal iktidarı elinde bulunduran egemen güçlerin bu ilkeye olumsuz, otoriter ve önyargılı yaklaşımları nedeniyle bir türlü işletilememektedir. Yasama ile yürütmenin birlikteliği bir başka anlatımla bu erklerin tek elde toplanması "parlamentar demokratik sistemi" işlemez hale getirmekte ve siyasal iktidar temsilcilerinin "hukuk devleti" olgusuyla bağdaşmayan anti demokratik uygulamalarına neden olmaktadır. İşte bu noktada "hukuk devleti"nin olmazsa olmaz koşulu ve erkler ayrılığının önemli bir ögesi olan "bağımsız yargı" devreye girmekte yasama erkinin yapamadığı "denetim" görevini yerine getirmek suretiyle iktidarın sınırsız gücünün keyfiliğe dönüşmesini engellemektedir. Çünkü "yasama ve yürütmenin birlikteliği", "hukuk devleti" ve "hukukun üstünlüğü" ilkesi bakımından ve ülke hukuk pratiği yönünden sağlıklı ve umut kırıcı gelişmelere neden olabilmektedir. Bir an için ülkemizde kural tanımaz, hukuk tanımaz, sadece parti çıkarı ve popülist politikalar peşinde koşan siyasal iktidarların varolabileceğini düşünelim. Bu iktidarın işlem ve tasarrufları karşısında yargı erki de olmasa, neler olabileceğini hiç düşündünüz mü?

"Erkler ayrılığı" ve "yargı bağımsızlığı"nın doğal sonucu olarak Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nın Anayasa'nın 69. maddesi ve Siyasi Partiler Kanunu'nun 101. maddesindeki görev, yetki ve sorumluluğunun yasal gereği olarak Adalet ve Kalkınma Partisi'nin kapatılması istemiyle Anayasa Mahkemesi'ne açtığı dava sonrası yaşananlar Türk yargı sistemimizin tarihinde ders alınması gereken önemli bir süreç olarak yerini almıştır. Bu süreçte yurt içinden ve yurt dışından yapılan haksız, dayanaksız ve hukuk dışı saldırılar nedeniyle yargı adına büyük olumsuzluklar yaşanmıştır. Türkiye Barolar Birliği olarak davanın açıldığı 14.3.2008 gününden itibaren Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nın açmış olduğu kapatma davasını, Anayasa'nın 68. ve 69. maddeleri, Siyasi Partiler Kanunu'nun 98-108. maddeleri, Anayasa Mahkemesi'nin Kuruluş ve Yargılama Usulleri Hakkındaki Kanun'un 18 ve 33. maddeleri ile CMK m. 174. hükümleri yanı sıra, Anaya-

2008-2009

sa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararları çerçevesinde değerlendirerek, Anayasa Mahkemesi'nin vereceği karar beklemek gerektiğini ileri sürdük ve yargılamayı etkileyecek her türlü eylem ve söylemden özenle kaçındık. Tüm kesimlerin de bu özeni göstermesini, yargılamayı doğrudan ve dolaylı olarak etkileyecek girişimlerde bulunulmamasını ısrarla yinededik. Ancak maalesef hakkında kapatma davası açılan iktidar partisi yetkilileri başta olmak üzere, ona yandaş kimi dernek ve kuruluşlar, ulusal ve uluslar arası medya kuruluşları, ABD ve AB'nin işgüzar diplomatları akıl almaz eylem ve söylemleriyle başta Cumhuriyet Başsavcılığı olmak üzere Anayasa Mahkemesi'ni hedef alan saldırı, tespit ve değerlendirmelerde bulunmuşlardır.

Avrupa Birliği yetkililerinden AKP'ye yönelik kapatma davasının Anayasa Mahkemesi tarafından kabul edilmesi halinde "müzakerelerin durdurulabileceği" tehdidi gelmiştir. Yine aynı şekilde ABD yetkilileri kapatmanın getireceği olumsuzluklardan söz ederek AKP'nin kapatılmaması gerektiğini ileri sürmüşlerdir. ABD büyük elçisi sıfatını taşıyan bir zat ise daha da ileri giderek gün ve saat vererek mahkemenin alacağı kararı, içeriği ile birlikte kamuoyuna duyurabilmiştir. İşin en hazin yanı tüm bu haksız, dayanaksız ve anlamsız saldırılar karşısında siyasal iktidar temsilcilerinden hiçbir tepki gelmemiş olmasıdır. En azından bir yetkili çıkarak "*Durun bakalım yaşananlar bizim iç hukukumuzu ilgilendiren konulardır, biz bunları kendi kuralları içinde çözeriz siz niye müdahale ediyorsunuz*" dememiştir, diyememiştir. Aksine iktidar partisinin bir kesimi tarafından bu müdahaleler desteklenmiş ve AKP lehine kullanılmaya çalışılmıştır.

Sayın Anayasa Mahkemesi Başkanı'nun kararın açıklanması sırasında kararla doğrudan ilgisi olmayan açıklamalarını uygun bulmadığımızı, bu konuda daha özenli davranılması gerektiği kanısını taşıyoruz. Gereççeli karar açıklanmadan bir mahkeme başkanının kararın içeriği, gereççeleri ve motivasyonu konusunda kamuoyunu ikna etmek isteyen "*toplumsal önder*" tavrı ile "*ombudsman*" benzeri açıklamalar yapmasını doğru bulmuyoruz. Çünkü bilindiği gibi bir mahkeme kara-

rında varılmış sonuçlar, ancak gerekçelerin ışığında anlam kazanır. Her mahkeme kararı için doğru olan bu durum, Anayasa Mahkemesi kararları için öncelikle geçerlidir.

Bu bağlamda, hep dillendirdiğimiz ve hukuk çevrelerince sürekli gündeme getirilen Anayasa Mahkemesi kararlarının, kurulca oylama yapıp sonuç saptandıktan aylar, yıllar sonra gerekçeye bağlanması, son derece sakıncalı durumlar yaratmaktadır. Örneğin Anayasa'nın 10. ve 42. maddelerinde yapılan değişikliklerle ilgili başvuru sonuçlanmış, ancak gerekçeli karar henüz açıklanmamıştır. Oysa bu kararın gerekçelerinin, yakın ilgisi nedeniyle "*kapatma davası*" diye anılan davanın kararından önce mutlaka açıklanması gerekirdi. Türkiye'deki bu uygulamalar mutlaka çağdaş hukuka uygun hale getirilmeli sık, sık dillendirilen "*yargı reformu*" söylemlerinde bu konular öncelikle ele alınmalıdır. Bu toz duman arasında Anayasa Mahkemesi'nin on bir sayın üyesi kendilerince doğru olduğuna inandıkları kararlarını vermişlerdir.

Buna göre; bir üye davanın reddi, altı üye söz konusu partinin laiklik karşıtı eylemlerin odağı olduğu savı ile kapatılması, dört üye ise aynı gerekçe ile yani AKP'nin laiklik karşıtı eylemlerin odağı olduğu ama kapatılma yerine hazine yardımının yarısının kesilmesi yönünde oy kullanmışlardır.

Böylece; Anayasa Mahkemesi'nin bir üyesi dışında on üyesi "*iktidar partisi AKP'nin laiklik karşıtı eylemlerin odağı olduğu yönünde tespit ve değerlendirme*" yaparak hüküm tesis etmiştir. Bu sonuç karşısında başta Cumhuriyet Başsavcılığı Kurumu olmak üzere, Sayın Yargıtay Başsavcısı'nın kişiliğine yönelik saldırılar yanı sıra, Anayasa Mahkemesi ve onun sayın üyelerine yönelik acımasız ve seviyesiz saldırıları yapanlar acaba ne düşünmüşlerdir?

Biz bu aşamada da yine "*hukuk*", "*hukukun üstünlüğü*", "*yargı bağımsızlığı*", "*yargıç güvencesi*" kavram ve ilkelerine bağlı kalarak, verilen kararı bu ilkeler doğrultusunda değerlendirerek herkesin bu karardan kendisine düşen dersi çıkarmasını öneriyoruz. Özellikle; Mahkeme'nin AKP'nin "*laiklik karşıtı eylemlerin odağı olduğu*" yönündeki hükmü bu partiye ve

2008-2009

onun üyelerine yönelik “kesin” bir uyarı olması nedeniyle son derece önemlidir. Bu kararın hukuki yorum ve değerlendirilmesi bakımından iki önemli sonucu vardır. Bunlardan birisi siyasal iktidarı dolayısıyla yürütme erkini elinde bulunduran AKP'nin bundan böyle takip edeceği siyasal, sosyal ve hukuki politikalarıdır. AKP siyasi varlığını sürdürebilmek için bu karardaki gerekçeleri dikkate almak ve bundan böyle, karara esas olan eylem ve söylemlerden ve bunların benzerlerinden özenle kaçınmak durumundadır. Büyük olasılıkla AKP yetkilileri karara etkili olan yönetim kadrolarında ve Bakanlar Kurulu'nda gerekli değişiklikleri yapacaklardır. Bu konuda kamuoyunda büyük bir beklenti vardır. Bu hem iktidar partisinin Anayasa Mahkemesi kararından sonra içtenliğini göstermesi, hem de demokratik açılım bakımından toplumun beklentilerine yanıt verebilmesi açısından önemlidir. Karardan sonra sayın Başbakan tarafından yapılan açıklamalar bu konuda olumlu yöne gidileceğinin işaretlerini vermektedir.

İkincisi, iktidar partisinin kurucu üyesi olan ve Cumhurbaşkanlığı kurumunu temsil eden Sayın Cumhurbaşkanı'nın eylem ve söylemleri karar gerekçesinde yer alırsa, Cumhurbaşkanlığı kurumu yeni tartışmaların odağı haline gelebilecektir. Anayasa'nın 103. maddesinde düzelenmiş olan ant içme metninin içeriği Cumhurbaşkanlığı görev dönemi ile ilgili olmakla beraber bu göreve seçilmeden önce laik Cumhuriyet ilkesine aykırı eylemlerin Anayasa Mahkemesi'nce tespit edilmesi ve gerekçeye alınması halinde ciddi hukuksal sorunlar çıkacaktır. Bu gelişmeler nedeniyle; Cumhuriyet Başsavcılığı ve kamuoyu bu iki kurumu ve bu kurumları temsil eden kişileri demokrasi, özgürlükler ve hukuk devleti ile bunların omurgasını oluşturan ve Cumhuriyetimizin üzerinde yükseldiği temel ilkelerden olan “laiklik” ilkesi yönünden duyarlılıkla izleyecek ve gerekli uyarıları yapacaktır. Bu karardan sonra özellikle Sayın Cumhurbaşkanı'nın işlem ve tasarrufları daha da önem taşımaktadır. Çünkü büyük devlet adamı General De Gaulle Cumhurbaşkanlığı kurumunu “*Tüm ulusun yaşama iradesinin ifadesi*” olarak tanımlamış ve devamla Cumhurbaşkanı'nın statüsü ile ilgili olarak da “*bu öyle bir yetkidir ki, ne sağa*

nede sola aittir, Devlet Başkanı Fransa'nın temsilcisidir, onun ebedi varlığını temsil eder, Parlamento ise sadece Fransızların çok yönlü particiliğini ve hizipçi eğilimlerini temsil eder" demek suretiyle hükümeti temsil eden siyasi iktidarla, devleti temsil eden Cumhurbaşkanlığı kurumu arasındaki önemli farkı ortaya koymuştur. Bu ilke 1982 Anayasası'nın 101. maddesinde de "Cumhurbaşkanı seçilenin, varsa partisi ile ilişkisi kesilir ve TBMM üyeliği sora erer" biçiminde ifade edilmiştir. Çünkü Cumhurbaşkanı belli bir siyasi partiyi, ya da belli bir siyasi görüşü değil, ülkelerinin anayasal düzenleri ve devletin devamlılığı yanında, yurttaşlarının tümünün çıkarları başta olmak üzere; uluslarının bütünlüğünü de korumak durumundadırlar.

Cumhuriyet tarihimizin en önemli kararı olan Anayasa Mahkemesi'nin ilgili kararı bütün bu özellikler göz önünde bulundurularak değerlendirilmeli ve iyi okunmalıdır. Bu siyasi iktidarın yargı kararlarına bakışının somutlaşması bakımında da son derece önemlidir. Aksi tutum ve davranışlar siyasi iktidarı elinde bulunduran AKP yanı sıra, Cumhurbaşkanlığı kurumunu da yıpratır, ülkemizin siyasi istikrarı ve toplumsal barışı yönünden telafisi imkansız olumsuzluklara neden olur.

Sayın Cumhurbaşkanım,

Türkiye'nin ve dünyanın geldiği bu süreçte çağdaş, katılımcı ve çoğulcu demokrasinin ulaştığı bu evrede, hala ülkemizde parti kapatma davası açılıyor olması, eksik defolu demokrasimizin bir sonucu olması yanında son derece üzüntü verici bir durumdur. Demokrasinin sorunları yine demokratik yöntemlerle giderilmeli ve bunu gerçekleştirecek demokratik yapının ülkemizde kurulması ve yaşatılması gereklidir. Dileğimiz, siyasi partilerin anayasal çerçeve dışına çıkmaya niyetlenmediği ve sorumluluklarının bilincinde ülke yönetimine talip olduğu ve bu nedenle de hiçbir parti hakkında yaptırımlara başvurma ihtiyacının duyulmadığı olgun, pekişmiş ve eksiksiz bir demokrasiye en kısa sürede ulaşmamızdır. Ama maalesef büyük bir seçmen topluluğu siyasi partiler

tarafından istendiği gibi şekillendirilebilmektedirler. Bu acı ülke gerçeğini dile getirirken asla *"halkı küçümseme"* ve *"seçkinici davranmak"* gibi bir niyetimiz ve düşüncemiz yoktur. Bu halk bizim halkımız ve biz ona her zaman saygılıyız. Bizim derdimiz, eksiksiz demokrasinin önünü açmak için. seçim yasalarında ve siyasi partiler yasasında radikal değişiklikler yapmayıp, din bezirganlığı yapanlarla, bizim derdimiz siyaset bezirganlığı yapanlarla, bizim derdimiz akı kara, karayı ak göstermeye çalışan popülist politikacılarladır. Yoksa özellikle çağdaş değerlerle, akılla, bilimle, gerçekçilikle, sosyal ve siyasal istikrarla tanışmasına engel olunmaya çalışılan masum, asil ve sabırlı halkımızla hiçbir alıp veremeyeceğimiz yoktur, asla da olamaz. Bizim hedefimiz halkı siyasi projelerinin malzemesi olmaktan başka bir noktada görmeyen, algılamayan çarpık siyaset anlayışları ve onların temsilcileridir. Çünkü böyle sorunlu bir anlayış ürünü olan siyasi iktidarların yargıya ve hukuka bakışı da sorunlu ve çarpık olmakta hiçbir biçimde yargının gücüne ve bağımsızlığına, millet adına hareket etme yetisine, içtenlikle inanmamakta bu erki hep ayak bağı ve sindirilmesi gereken bir hasım olarak görmektedir. Türkiye'nin temel sorunu bu çarpık anlayış ve onun ürünü olan zihniyettir. Acil olarak bu patalojik anlayışın ürünü olan zihniyet ve yaklaşım değişmeli, evrensel kurum ve kavramlar sadece araç değil, amaç olarak da benimsenmeli ve içselleştirilmelidir. Aksi vurdumduymaz yaklaşımlar, sorunların kronikleşerek daha da içinden çıkılmaz hale gelmesine neden olacaktır.

Türkiye Cumhuriyeti'nde yıllardır bir arada yaşayan insanlar, artık Cumhuriyetin kazanımları ve onun sağladığı güven ortamında temel özgürlükleri edinme ve kullanma noktasında hiçbir endişe duymamalıdır. Bu konuda büyük görev, siyasi parti ve toplum liderlerine düşmektedir. Onların ortaya koyacağı demokratik tavır ve açılım toplumun tüm kesimlerini etkileyecektir. Çünkü; insan hak ve özgürlüklerinin güvencesi tam anlamıyla işleyen eksiksiz demokrasidir. Başka bir anlatımla insan hak ve özgürlüklerine sahip çıkmak onları savunmak, eksiksiz demokrasiyi savunmakla eş anlamlıdır.

Tüm bu kavram ve ilkelerin güvencesi ise gerçek bir hukuk devletidir. Hukuk devletinin olmazsa, olmaz koşulu ise yargı bağımsızlığı ve yargıç güvencisidir. Anayasa Mahkemesi kararını ve tüm mahkeme kararlarını bu ilke ve kavramlar ışığında yorumlamak ve değerlendirmek gerekmektedir.

Sırası gelmişken AKP'ye karşı açılan kapatma davası dolayısıyla yargıya yönelik saldırılarda "Venedik Komisyonu" nun siyasal partilerle ilgili kararının saptırıldığı ve parti kapatmanın sadece şiddet kullanan örgütlerle sınırlı olduğu tezini ortaya atmak suretiyle kamu oyunun yanlış bilgilendirildiğini hatırlatmak isterim.

Sayın Cumhurbaşkanım,

Yargı ile ilgili olarak yukarıda ayrıntılı olarak anlattığım sorunları yakın zaman içinde kamuoyunda "Ergenekon" olarak adlandırılan dava dolayısıyla da yaşayacağımızı sanıyorum.

İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından TCK'nın "Hükümete Karşı Suç" başlıklı 312. "Türkiye Cumhuriyeti Hükümetine Karşı Silahlı İsyân" başlıklı 313. ve "Silahlı Örgüt" kurulması ile ilgili 314. maddelerine göre başlatılan soruşturma iddianameye bağlanarak CMK 170. maddesi gereğince İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesi'ne sunulmuştur.

İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesi, CMK 175. maddesine göre "iddianamenin kabulü"ne karar vermiş; böylece kamu davası açılarak kovuşturma evresi başlamıştır. Türkiye Barolar Birliği olarak kapatma davasında olduğu gibi burada da, hem savcılığın yetkili olduğu "soruşturma evresi"nde, hem de İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesi'nin iddianameyi kabulüyle başlayan "kovuşturma evresi"nde her zamanki yaklaşımımızı sergiledik. Bu tutumumuz, şu ya da bu şekilde bir yere ait olduklarına inananlar ve objektifliğini yitirenler yönünden uygun bulunmadı ve eleştirildi. Önemli kurum temsilcilerinin savcılığına ve avukatlığına soyunduğu bu davada ölçü öylesine kaçırıldı ki, hukukun "masumiyet ilkesi", "lekelenmeme

2008-2009 *hakkı*" gibi temel ilkelerini savunmamız dahi eleştiri konusu yapıldı. Ancak, şunu hemen açıklamak durumundayım; hiçbir kişiye, kuruma ya da güç odağına çıkar ilişkisiyle bağlı olmayan büyük bir kesimden takdir, övgü ve moral desteği aldık.

Bizi her iki davaya ve açılan tüm davalara karşı objektif, tarafsız soğukkanlı, önyargısız ve eşit davranmaya mecbur kılan ulusal yasalar yanında evrensel hukuk ilke ve kuralları vardır. Anayasa'nın 138. maddesi başta olmak üzere, TCK'nın 277. ve 288. maddeleri yanında özellikle "masumiyet ilkesi", "lekelenmeme hakkı" yanında "adil yargılanma" koşulları yargılamayı oluşturan soruşturma ve kovuşturma evrelerinde yargılamayı etkileyecek eylem, söylem ve davranışlardan kaçınmak gerektiğini öngörmektedir. Ama lütfen yakın zaman dilimi içinde bu konularda yazılı ve görsel yayın organlarında çıkan yazı ve yayınları bir anımsayın, Tanrı masum insanları bu kişilerden korusun.

Çağdaş ceza yargılamasının temel ilkelerinden olan "masumiyet karinesi"yle ilgili olarak Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi 6 Aralık 1988 günlü kararının 77. paragrafında "... gereğince görevlerini yerine getirirken bir mahkemenin mensupları diğer ilkelerin yanı sıra, sanığın itham edilen suçu işlediği varsayımı ile işe başlamamalıdır..." ilkesini kabul etmiştir. "Masumiyet ilkesi" yanında son dönemlerde ceza hukukunun koruma altına aldığı temel haklardan birisi olan "lekelenmeme hakkı" karşısında hala acımasızca sürdürülen karalama kampanyaları nasıl izah edilebilir. İnsanlara acı vermenin en aşağılık yöntemi, onların onurlarıyla oynamaktır. Bu haksız suçlamaları ve yargısız infazları yapanlar bir gün aynı duruma düşebilir ve kendileri bu ilke ve kavramların korumasından yararlanmak isteyebilirler. İşte o zaman bu ilkelerin evrenselliği, yüceliği, kutsallığı, hukuka uygunluğu yanı sıra insanlığın bu ilkeleri büyük bedeller ödeyerek elde ettiğini anımsayacak, savunacak ve anlayacaklardır. O nedenle bu evrensel kurum, ilke ve kavramları yıpratmak hiçbir kişi ya da kuruma yarar sağlamaz. Yapılan yargılama sonunda haklarında en ağır iddia ve isnatlar yöneltilen sanıkların beraat etme olasılıkları vardır.

Bu gün kuralsız bir biçimde en ağır ithamlarla suçladıkları ve yargısız infaz yaptıkları iddianame sanıkları beraat ederlerse o yazıları yazarlar, bu yayınları yapanlar, acaba ne duruma düşeceklerini hiç düşündüler mi? Aynı şekilde Ergenekon davası aleyhine, özellikle soruşturmayı yapan savcılık kurumuna yönelik eleştiri yapanlar, yargılama sonunda şüpheliler mahkum olurlarsa ne diyebilecekler?

Kuşkusuz yargı organları da dokunulmaz değildir. Demokratik bir toplumda her kurum gibi yargı organı da kamuoyunun eleştirisine açık olmalıdır. Aksi durumda, yargıda yapılan hataların ortaya çıkması mümkün olamaz. Ancak bu yapılırken eleştiri boyutlarının aşılmasına ve yargıya özel hukuki düzenlemelere büyük özen gösterilmelidir. Aksi takdirde hukuk devleti ve demokrasi bundan büyük yara alır. Oysa insan haklarına dayalı demokratik, laik ve sosyal hukuk devletine gönülden bağlı olan yurttaşların yargıyla bir sorunu olmaması gerekir. Çünkü bağımsız yargı bu ilke ve kavramların savunucusu ve güvencesidir. Yargıya bu ilkeler karşısında tarafsız kal demek mümkün değildir. Çünkü bağımsız yargı ve güvenli yargı sadece bu ilkelerin varlığıyla yaşam bulur. Bu nedenle hukuk devletinin güvencesi olan bağımsız yargı kendi varlık nedeni olan hukuk devletini korumak ve ondan yana taraf olmak durumundadır. Ülkemizde tüm eksikliklerine ve sorunlarına karşın bu görevi onurla yapan Türk yargısı adli kapitülasyonların kaldırdığından bu yana bu denli ağır dış baskı ve anayasal düzenine karşı bu denli iç baskı görmemiştir.

Ergenekon davası üzerinden yargıyla ilgili tartışma ve eleştiriler bunlarla da kalmayıp, gizli telefon dinlenmesi, gizli tanık, tanık koruma yasası, adil yargılanma hakkı ve makul süre gibi ilke ve kavramlarda gündeme gelmiştir.

Telekomünikasyon yoluyla iletişimin denetlenmesi; yaşanan teknolojik gelişmeler suçla mücadele ve işlenen suçların aydınlatılmasında hukukun klasik yöntemlerle her zaman sonuç alamamasına neden olmaktadır. Yaşanan bu teknolojik gelişmeler, artan organize suçluluk, suç örgütlerinin uluslar

2008-2009

arası alanda faaliyet gösteren yapısı karşısında, kanun koyucular yeni koruma tedbirlerinin ve önleyici yeni tedbirlerin düzenlenmesi ihtiyacıyla karşı karşıya kalmışlardır. Bu ihtiyacın otaya çıkardığı en önemli ve en yaygın uygulama tedbirlerinden birisi de uzaktan iletişimin denetlemesidir. Türk hukukunda bu konuda ilk düzenleme 4422 sayılı Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanunu'nda "iletişimin dinlenmesi" başlığı altında yapılmış, daha sonra 1 Haziran 2007 günü yürürlüğe giren 5271 sayılı CMK da "Telekomünikasyon Yoluyla Yapılan İletişimin Denetlenmesi" başlığı altında, 135. maddede "İletişimin Tespiti Dinlenmesi ve Kayda Alınması" biçiminde yeniden düzenlenmiştir. Ancak yasal düzenlemelere karşın, uygulama çok abartılmış ve ciddi yakınmalara neden olmuştur.

Gizli tanık ve Tanık Koruma Kanunu ise mevzuatımıza yeni girmiş kavramlardır. CMK'nın 58. maddesi ikinci, üçüncü ve dördüncü fıkralarında "gizli tanık"lıkla ilgili düzenlemeler getirilmiştir. Tanığın kimliğinin gizli tutulması ancak bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlarda mümkündür.

CMK'nın 58. maddesinde genel olarak düzenlenen "gizli-saklı tanık"la ilgili daha özel düzenlemeler 27.12.2007 gün ve 5726 sayılı "Tanık Koruma Kanunu" ile getirilmiştir. Bu kanunla; ceza muhakemesinde tanıklık görevi sebebiyle, kendilerinin veya bu kanunda belirtilen yakınlarının hayati, beden bütünlüğü veya mal varlığı ağır ve ciddi tehlike içinde bulunan ve korunmaları zorunlu olan kişilerin korunması amacıyla alınacak tedbirlere ilişkin esas ve usuller düzenlenmiştir.

"Adil yargılanma hakkı" ve "makul süre" yapılan bunca yasal ve hukuki düzenlemelerin temel amacı toplumsal düzeni bozanların, kamu adına adil bir biçimde yargılanmasını sağlamaktır. Kuşkusuz kamu adına bu yapılırken sanığın en temel hakları da güvence altında alınmalıdır. Bu bağlamda "adil yargılanma hakkı"nu oluşturan "adil yargılama", devletin temel görevlerinden adalet dağıtma görevinin özünü oluşturur. Ayrıca, bu hak ve görev uluslararası sözleşmelerin de güvence

altına aldığı temel bir insanlık hakkıdır. Yine bu belgeler cezayı gerektiren bir eylemin, belirli bir usul kapsamında değerlendirilerek sonuçlandırılması yanında, bu eylem için davanın başlaması, sona ermesi ve buların makul bir süre içinde yapılmasını öngörmektedir.

Ergenekon davasıyla ilgili olarak son kez şu hususu hatırlatmak istiyorum. Aldığımız bilgilere göre İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesi yargılamayı sanıkların çoğunluğunun bulunduğu Silivri Ceza ve Tutukevi'nde düzenlenen bir salonda yapacağı anlaşılmaktadır. Bu konuda AİHM'nin 14 Kasım 2000 gün ve 35115/97 sayılı kararında hüküm altına aldığı ilkelere uygun bir düzenleme yapılması gereklidir. Aksi takdirde yargılama AİHS yönünden hak ihlali iddiasıyla karşı karşıya kalacaktır. AİHM'nin anılan kararında şu tespitler çok önemlidir.

"...demokratik toplumların temel ilkelerinden birisinin garantisini olan adil yargılanma ilkesidir..."

"...bir duruşmanın açık ve aleniyetinden bahsetmek için söz konusu duruşmanın tarihi, saati yeri konusunda kamuoyuna bilgi verilmesi ve duruşmanın yapılacağı yerin kamunun kolayca ulaşabileceği bir yer olmalıdır..."

"...bir duruşmanın mahkeme salonu dışında, özellikle halkın kolayca ulaşamayacağı hapisane gibi bir yerde yapılması duruşmanın kamusal niteliğine engel teşkil etmektedir..."

"...Bu gibi durumlarda devlet gerekli tedbirleri almaya, kamunun ve medyanın duruşma tarihi, yeri ve saati konusunda bilgilendirilmesi sağlanmalı ve duruşmanın yapılacağı yere ulaşımında etkin ve iyi şekilde yerine getirilmesini temin etmelidir..."

Sayın Cumhurbaşkanı,

Tespit edilen ve yıllardır dillendirilen tüm bu sorunların çözümünü ancak, biçimsel değil, kurumsal bir "yargı reformu" ile mümkündür. Yargı reformu ne önceki dönem Adalet Bakanı sayın Cemil Çiçek'in "...görev süremiz içinde yaptığımız düzen-

2008-2009

lemeler ve yasal değişikliklerle yargı reformunu gerçekleştirdik..." sözlerinde ifadesini bulduğu gibi basit ve kolay bir iştir, ne de Adalet Bakanımız sayın M. Ali Şahin'in sadece Adalet Bakanlığı bürokratlarının görüş ve düşünceleri ile hazırlanarak alelacele AB komiserlerine sunulan "Yargı Reformu Stratejik Planı"yla oluşabilecek bir süreçtir. "Yargı reformu" ülkenin hukuk alanındaki tüm dinamik güçlerinin seferber edileceği "hukukun üstünlüğü", "hukuk devleti" ve bunların olmazsa olmaz koşulu olan "yargı bağımsızlığı" ve "yargıç güvencesi"nin "kuvvetler ayrılığı" ilkesine uygun bir biçimde yaşama geçirildiği köklü bir değişiklikle mümkün olabilir. Aksi davranışlar bugüne kadar olduğu gibi sadece kişisel tatmin ve zaman kaybindan başka bir şey değildir.

Yapılacak "yargı reformu"nda şu ilkeler mutlaka göz ardı edilmemelidir.

- Yargının özgürlük ve eşitliğin güvencisi olduğunu,
- Yargı bağımsızlığı, insan hakları, hukukun üstünlüğü ve eksiksiz demokrasinin aynı amaçlara yönelik olduğunu,
- Ayrıca yargı bağımsızlığı ve tarafsızlığının eksiksiz demokrasinin temelini oluşturduğunu,
- Eksiksiz demokrasinin sadece biçimsel yönünün yeterli olamayacağını, bir değerler sistemi ile birlikte yaşama geçirilmesi gerektiğini ve bunun hukukun üstünlüğü ve yargı bağımsızlığı ile gerçekleştirilebileceğini,
- Yargı bağımsızlığı ve yargıç güvencesinin bölünmez bir bütün olduğunu,
- Yargının siyasete tabi kılınmasını engelleyecek tüm önlemlerin alınmasını,
- Çoğulculuk ilkesi ve kuvvetler ayrılığı ilkesinin hiçbir biçimde yargıyı etkileyecek güçte olmamasını,
- Uluslararası belgelerde güvence altına alınan yargıç ve savcılarının örgütlenmesinin önünün açılmasını,

Türkiye'nin AB sürecinde yeni yol haritasını gösteren "Ulusal Programı" bir fırsat kabul edilerek yargı alanında bugüne kadar dillendirilen eleştiri ve olumsuzluklar da dikkate alınmak suretiyle, tüm kurum ve kurallarıyla işleyen, insan haklarına dayalı, eksiksiz demokrasiyi amaç edinen, hukukun üstünlüğü ilkesini esas alan ve sivil toplumsal yapının oluşmasını sağlayacak gerçek bir "hukuk devleti"ne olan özlemimizi giderecek düzenleme ve değişikliklerin yapılması gereklidir. Yoksa hepsi son derece önemli olan "Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu objektiflik, tarafsızlık, şeffaflık ve hesap verebilirlik temelinde geniş tabanlı temsil esasına göre yeniden yapılandırılacaktır", "Bilirkişi müessesesi gözden geçirilecektir", "Davaların, hızlı, basit ve en az giderle ve etkin bir biçimde görülmesini sağlamak amacıyla gerekli değişiklikler yapılacak", "Savcılık ve savunma arasında 'silahların eşitliği' ilkesi açısından, Türk hukuk sisteminin gelenek ve göreneklerine uygun şekilde gerekli görülebilecek tedbirler alınacak", "Anayasa'daki yürütme ve yargı ayrılığı ile bağımsızlığı ilkesi temelinde suç kovuşturma ve soruşturmasında kolluk-savcılık görev, yetki ve sorumluluklarının AB ülkelerindeki en iyi uygulamalar doğrultusunda düzenlenmesi sürdürülecektir", "Anayasa Mahkemesi, Yargıtay ve Danıştay mensuplarına yönelik bilgilendirme faaliyetlerin devam edilecektir. Yargı mensupları için etik kurallar belirlenecek 'kişisel verilerin korunması hakkında kanun' çıkarılacaktır", "Ceza infaz kurularının uluslar arası standartlara uygun hale getirilmesi yönündeki çalışmalara devam edilecek", "Ceza Muhakemesi Kanunu'nun insan haklarıyla uyumlu bir biçimde uygulanması titizlikle takip edilecektir", "Tercüman talebinde bulunan herkese bu hak tanınacaktır", "Nezarethanelelerin uluslar arası standartlara uygun hale getirilmesi çalışmalarına devam edilecektir" denilmek suretiyle hukuk ve yargı ile ilgili düzenlemeler sıralanmıştır. Yukarda da belirttiğim gibi bu sayılanlar kuşkusuz göz ardı edilebilecek düzenleme ve iyileştirmeler değildir, ancak sorunu temelden çözen yeni ve köklü bir yargı reformunun çok daha kapsamlı, çok daha katılımcı anlayışla yapılması zorunlu ve gereklidir. Aksi uygulamalar yarardan çok yeni sorunların yaşanmasına neden olmaktadır. Örneğin bizim başından beri karşı olduğumuz İstinaf-Bölge

Adliye Mahkemeleri hala istenildiği gibi yaşama geçirilemedi, gerekli alt yapısı hazırlanmadığı için uygulaması sürekli ertelenmekte birçok insan yasanın kendisine tanıdığı yeni olanaklardan yararlanamadığı için mağdur olmaktadır. Aynı şekilde hem yargı kesimi hem hukukçu kesimi, hem de yurttaş yeterince bilgilendirilmediği ve gerekli hazırlıklar yapılmadan yürürlüğe konulduğu için yeni CMK ile yürürlüğe girmeden sayısızca değişikliğe uğrayan yeni TCK'yı uygulamaların da bu kadar zaman geçmiş olmasına karşın çok ciddi yakınmalar vardır. Yine aynı şekilde çok iddialı bir biçimde yargı hayatımıza giren UYAP uygulaması çok ciddi yakınma ve eleştirilere neden olmaktadır.

Aslında soruna *“erkler ayrılığı”* ilkesi bağlamında yaklaşmayan, yargıyı siyasi iktidara güdümlü ve bugün sıkça örneklerini yaşadığımız yürütmenin bir kolu olarak görme ve tasavvur etme eğilimlerinin geçerli olduğu bir süreçte insan haklarına bağlı, hukukun üstünlüğü ilkesine dayalı, tüm kurum ve kurallarıyla işleyen gerçek bir hukuk devleti amaçlı katılımcı, çoğulcu, köklü bir yargı reformunu gerçekleştirmek mümkün değildir.

Bu kaniya, hazırladığı çoğunlukçu demokrasi modelinin, yani çoğunluğun engelsiz iktidarı modelinin ilginç bir örneği olan ve iktidarla ilişkisinde inişler/çıkışlar yaşanan Özbudun taslağının yargı ile ilgili bölümünü incelediğimizde varıyoruz. Bu taslaktaki Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu ile Anayasa Mahkemesi'nin yeniden yapılandırılması için önerilen modeller siyasal iktidarın yargı reformu ile ilgili yaklaşımları hakkında ip uçları vermektedir.

Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nun yapısı yargı içindeki birliği sarsacak biçimde, çoğunluğunu yükselme bekleyen, yüksek mahkemeye üye olmayı amaçlayan birinci sınıfa ayrılmış hakimlerden oluşturulmuştur. Ayrıca bunların beşini de TBMM nitelikli çoğunlukla ama gerçekte salt çoğunlukla seçecek ve görev süreleri dört yıl olacaktır.

HSYK'yı sabote etmek ve siyasal iktidara güdümlü hale getirmek için bundan daha güzel bir formül geliştirilemez.

Böylece bu kurul özünü acımasız siyasi pazarlıkların oluşturduğu bir kurul olacaktır. Bir yandan beş üyeyi seçecek TBMM ve dolayısıyla siyasal iktidarla yükselme bekleyen hakimler arasında, diğer yandan birinci sınıfa ayrılmış hakimlerin yaşlıları ile gençleri arasında, sürüp gidebilecek pazarlıkların yaşandığı yeni bir dönem başlayacaktır.

Düşünülen taslakta Anayasa Mahkemesi de yeniden yapılandırılıyor. Ancak bizimde benimsediğimiz TBMM tarafından üye seçilmesi uygulaması farklı amaçlara hizmet edebilecek şekilde kaleme alınmıştır.

Yine “Ulusal Program Taslağı”nda savcılık ve savunma arasında “silahların eşitliği” ilkesi açısından, “Türk hukuk sisteminin gelenek ve göreneklerine uygun şekilde gerekli görülebilecek tedbirler alınacak” denilmektedir. Bunu anlamak mümkün değildir “silahların eşitliği”nin yerelliği yoktur. Ulusal üstü hukukun düzenlediği bu alanda gelenek ya da görenek değil tamamen uluslar arası hukuk kurallarının düzenlediği bir kavramdır. Bu bakımdan yerele özgü “silahların eşitliği” ilkesi uygulanamaz. Burada temel hedefin yargılamada “soruşturma-kovuşturma-hüküm ve infaz dönemleri dahil olmak üzere” iddiaı ve savı temsil eden savcılık kurumunun sahip olduğu yasal olanakların tamamının savunma kurumunun da sahip olması gereklidir.

Sayın Cumhurbaşkanım,

Türkiye Barolar Birliği olarak mesleğimizin sorunlarını adli yıl açılış konuşmalarında yıllardır dile getirmekteyiz. Ancak, olması gereken iyileştirmeler her türlü söz ve taahhüde karşın beklentilerimiz doğrultusunda hala gerçekleşemedi. Demokrasimizin eksiklerini gideremediğimiz, gerçek hukuk devletini bir türlü oluşturup oturtamadığımız için mesleki anlamda yaşadığımız sorunları pek yadırgamıyoruz. Demokrasimiz geliştikçe “adil yargılanma hakkı”, “adalete erişim hakkı” ve bu hakların ayrılmaz parçası olan “savunma hakkı” bilinci de kendiliğinden gelişecektir.

2008-2009

Türkiye Barolar Birliği yönetim kurulu olarak yargı bağımsızlığına, gerçek hukuk devletine ve eksiksiz demokrasiye inancımız doğrultusunda çabalarımızı sürdürürken yargı bağımsızlığının temel koşulu olarak gördüğümüz bağımsız savunmanın kurumlaşabilmesi için de elimizden gelen tüm gayreti gösteriyoruz. Bu konudaki görüş ve düşüncelerimizi her fırsatta hukuk kamuoyu başta olmak üzere bütün kesimlere aktarıyoruz. Yukardan beri arz ve izah etiğim gibi ülkemizin güncel sorunları dikkate alındığında, bağımsız yargı, gerçek hukuk devleti ve eksiksiz demokrasiyi oluşturma yolundaki sorunlarımızın daha da ağırlaştığını belirtmekten üzgünüm.

Bunun doğal sonucu olarak tam bağımsız olamadığı için kurumlaşamayan yargının savunma ayağı altmış beş bini aşkın avukat olarak, bağımsız savunmayı oluşturamamanın sıkıntılarını yıllardır en ağır bir biçimde yaşıyoruz.

Özelde mesleğimizin, genelde hukuk mesleğinin temel sorunu ülkemizde hukuk eğitiminin plansızlığı ve bu plansızlığın yol açtığı kalitesizlik ve kontrolsüz büyümedir.

Eğitim-öğretim faaliyetlerini sürdüren 32 hukuk fakültesinin son beş yıldaki toplam mezun sayısı 22.123 dür. Her yıl ortalama 4.500-5000 lisans diploması sahibi gencimiz hukuk dünyasında iş olanakları aramakta ve en kolay ulaştığı meslek de avukatlık olduğu için her yıl hemen hemen bir önceki yılın mezunu kadar avukatlık ruhsatı vermekteyiz. Örneğin, 2007 yılında 4131 ruhsatname verdik, 2008 yılının ilk altı ayında ise 2171 ruhsatname verdik, sadece İstanbul Barosu'na bu süre içinde 633 yeni avukat kaydını yaptırmıştır.

Kaldırılan avukatlık sınavı sonucu, dünyada Arjantin ile birlikte avukatlık için hukuk fakültesi diplomasının tek başına yeterli olduğu iki ülkeden biri olma onurunu yaşıyoruz.

Hukuk eğitiminin kalitesine yönelik eleştiri ve önerilerimizi yıllardır dile getiriyor ve yeterli nicelik ve nitelikte öğretim elemanı olmadan açılan fakültelerin sorun kaynağı olduğunu ısrarla vurguluyoruz. Adalet Bakanlığı'nın açtığı her

hakim ve savcı sınavı sonuçları haklılığımızı bir kez daha ortaya çıkarıyor. Ancak, siyasilerimize sorunun önemini anlatamadığımız, açılmasına karar verilen on yeni hukuk fakültesi ile görülüyor. O kadar ki Sayın Milli Eğitim Bakanı 06.08.2008 tarihinde yazılı soru önergesine verdiği yanıtta “... Ülkemizde hakim ve savcı sayısı toplam 9 bin civarındadır. Hukuk mezunlarının sayısı artmadığı veya yeterince artırılmadığı takdirde bu sayının toplam nüfusumuza oranı gelecek yıllarda daha da artacak demektir. Bunun gibi nüfus ve davalardaki artış hızı dikkate alındığında ülkemizdeki avukat sayısının da yeterli olduğu söylenemez...” demek suretiyle nitelikli ve kaliteli hukukçu yetiştirme sorunlarını görmezden gelerek popülist bir yaklaşım sergilemiştir. Oysa sıkıntımız hukuk diploması sahibi insanımızın sayısından çok eğitimlerinin yeterli olmamasından kaynaklanıyor.

Şu an ülkemizde 44 hukuk fakültesi kurulmuş bulunmaktadır. Bu fakültelerden 32’si öğretim faaliyetlerini sürdürmekte 12 tanesi ise halen faaliyete geçmemiş bulunmaktadır. Bu 12 hukuk fakültesinin 8’i tüm karşı koyuşlarımıza karşın, Mayıs 2008’de kurulmuştur. Kurulmuş bulunan 44 hukuk fakültesine ek olarak üç devlet üniversitesinde, İnönü, Ondokuzmayıs ve Süleyman Demirel Üniversitesi’nde hukuk fakültesi kurulmasına YÖK izin vermiş, ancak bunların kurulması konusunda yasal işlemler tamamlanmamıştır. Böylece toplam hukuk fakültesi sayısı 47 olmaktadır. Buna karşın Türkiye’deki hukuk fakültelerinde 218 profesör, 112 doçent ve 194 yardımcı doçent olmak üzere toplam 524 öğretim üyesi görev yapmaktadır. Ayrıca tüm hukuk fakültelerinde toplam 477 araştırma görevlisi vardır. Yeni kurulan hukuk fakülteleri de dikkate alındığında, akademik unvanı dikkate alınmadan fakülte başına 12 adet öğretim üyesi düşecektir.

Tüm bu somut gerçekler karşısında ülkede eğitimden sorumlu bir bakanın hukuk eğitimiyle ilgili yüzeysel yaklaşımını takdirlerinize sunuyorum. Bu anlayış karşısında neden gerçek bir hukuk devletine kavuşamadığımızı anlamak çok kolay olmaktadır. Çünkü gerçek bir hukuk devletinin güvencesi donanımlı, bilgili ve kaliteli hukukçulardır. Siz eğer çıkardığınız yasaları uygulayacak nitelikli hukukçular yetiştire-

2008-2009

remiyorsanız yaptığınız iş havanda su dövmektir. Bu nedenle gerçek köklü, kalıcı ve kapsamlı bir yargı reformuna öncelikle "hukuk eğitimi"nden başlamak zorunluluğu vardır.

Savunma mesleği mensupları olarak yaşadığımız sıkıntı ve sorunların yarattığı ortam sonucunda 2007 yılı içinde toplam 19 meslektaşımız saldırıya uğramış ve bu saldırıların ikisinde meslektaşlarımız yaşamlarını yitirmişlerdir. 2008 yılında ise bugüne kadar 13 meslektaşımız saldırıya uğramış, birisi yaşamını yitirmiştir. Son dokuz yılın toplamı ise 232 saldırı sonrası 14 meslektaşımız yaşamlarını yitirmiş, büyük bölümü saldırılardan yaralı kurtulmuştur.

Barolarımız ve Türkiye Barolar Birliği yasal görevlerini yerine getirmeye çalışırken savunma mesleği ve onun uygulayıcıları avukatlar olarak, birlikte yargı organını oluşturduğumuza inandığımız her düzeydeki yargıç ve savcı meslektaşlarımızın büyük kesiminden kurumlaşmış ve bağımsızlığını almış bir savunma organının oluşumunda gereken olumlu katkıyı ve desteği ne yazık ki görememekteyiz.

Avukatlık Kanunu'nda yasa maddesi ile belirlenen; baroların protokoldeki yeri, avukat kimliğinin resmi belge olması gibi düzenlemelerin fiilen uygulanamamasından CMK'da açıkça belirtilen avukatın vekaletname ibraz etmeden dosyayı inceleyebilme hakkının yönetmelikle geri alınmasına kadar bir çok konuda avukatın hak ve yetkilerinin tanınmaması ne yazık ki yargı kararları ile gerçekleştirilmeye çalışılmaktadır.

• Hala kimi kesimlerce yargılamayı tamamlayan bir unsur değil de karıştıran, geciktiren ve oyalayan bir yük olarak görülmekteyiz,

• İstenildiği kadar uluslar arası ve ulusal düzenlemeler ceza yargılamasında "silahların eşitliği" asıl kuraldır desin, bu yoldaki isteklerimiz hala fantezi olarak niteleniyor ve savcı ile yargıç, kafa kafaya vererek hüküm tesis ediyorlar.

• Kamu avukatlarının kamu personelinin en mağdurları arasındaki yerlerinde unutulmuşlukları hukuk devleti söylemleri yanı sıra sürüyor,

• Baro hakem kurullarını düzenleyen hükümlerin iptali ile ortaya çıkan çelişki ve boşluğun giderilmesi istemlerimiz dikkate alınmıyor,

• Bir çok mesleğin stajında olduğu gibi avukat stajyerinin de staj süresince sosyal güvenlikten yararlanması isteğimiz ısrarla benimsenmiyor,

• Görevleri başında saldırıya uğrayan, öldürülen meslektaşlarımıza avukatlık yasasının ön gördüğü etkin ve özenli yasal işlemler çoğu kez uygulanmamaktadır,

• Son yapılan yasal düzenlemelerle “zorunlu avukatlık” tamamen angarya haline dönüşmüş ve esas amacından saptırılmıştır. En kısa sürede bu uygulamadan dönülerek uluslar arası standartlara uygun ve tamamen sanık haklarını öne çıkaran, savunma temsilcileri avukatların onuruna, konumuna ve işlevine uygun yeni düzenlemeler yapılmalıdır.

Bunlar sav, savunma ve hüküm üçlüsünün ayrılmaz bir bütün olduğu anlayışını henüz tam olarak yerleştiremediğimiz somut göstergesidir. Bizler yargının temel unsurları olarak bu eksiklikleri giderecek birlikteliği gösteremediğimiz sürece toplumun yargıya bakışı da bir o kadar eksik olacaktır.

Avukatlık mesleğinin bütün sorunlarını sıralayıp vaktinizi almayacağım, yasa değişikliği gerektiren sorunlarımız olduğu gibi yasa değişikliğini gerektirmeyen idari işlem ve tasarruflarla giderilecek sorunlarımız da vardır.

Bunların tamamı her fırsatta yetkililere ve siyasi iktidarlara iletilmiştir. Son olarak 10 Ağustos 2006 günü 48 baro başkanı ve yönetim kurulu üyelerimizle birlikte Sayın Başbakan Dolmabahçe'deki ofisinde tüm bu sorunlar sunulmuştur. Sayın Başbakan, bu görüşmede, Başbakan yardımcısı, Maliye ve Adalet bakanlarıyla birlikte bizi dinlediler, gerekli duyarlılığı gösterdiler ve ilgililere gereken emirleri vererek sorunları çözeceklerini söylediler. Bu açık söze karşın sorunlarımızın önemli bir bölümü halen çözüm beklemektedir. Ancak, tüm bu beklentilerimizin kolay gerçekleşmeyeceğini “Adalet Ba-

kanlığı Yargı Reformu Strateji Taslağı"nda bir kez daha gördük ve işimizin ne denli zor olduğunu anladık. Çünkü bizlerden önce Avrupa Birliği temsilcilerine sunulan kırk sayfalık metinde savunma mesleği ve onun örgütleri barolar ve baroların temsilcileri avukatlar için ilgili tek bölüm, iki cümlelik dört satırdan oluşan bir paragrafta toplanmıştır. Bu paragrafta da sadece "Adalet Bakanlığı ile Barolar Birliği arasındaki ilişkinin yeniden düzenleneceği" belirtiliyor; oysa kendimizi her zaman "yargının kurucu unsuru olarak" gördüğümüz yargı bütünlüğü içinde tek sorunumuz Adalet Bakanlığı'yla olan ilişkilerimiz değildir. Çünkü Türkiye Barolar Birliği kurulduğu günden bu yana Adalet Bakanlığı vesayetini reddederek bağımsız savunmanın oluşmasını birinci sorun olarak görmüştür. Bu bağlamda Adalet Bakanlığıyla birlik ilişkileri zaten belirli saygı ve ölçü kurallarıyla yıllardır sürdürülmektedir. Bunun dışında ne gibi bir ilişki düşünülmektedir, bizce bilinmemektedir. Yukarıda da kısmen belirttiğim gibi savunmanın ve savunma mesleği temsilcileri avukatların ve onların örgütleri baroların çok ciddi bir dizi sorunları vardır. Bu sorunların çözülebilmemesi ancak ortak bir anlayışta birleşmekle gerçekleştirilebilir. Bu ortak anlayış da "bağımsız savunma, bağımsız yargıda, bağımsız yargı, gerçek hukuk devletinde, gerek hukuk devleti ise eksiksiz demokraside mümkündür" biçiminde özetlenebilir.

Adalet bakanlarının büyük çoğunluğu meslek mensubu olmalarına ve sorunları en az bizim kadar bilmelerine karşın sorunların çözümlerinde yeterli performansı gösterememektedirler. Öyle ki, temel yasalardaki değişiklik taslak ve tasarılarında getirilen düzenlemelerde savunma mesleği ve onun temsilcileri avukatlar için yeni gelişmeler içermemektedir. Örneğin; Ticaret Kanunu Tasarısı'ndaki denetim düzenlemelerinde bu işin uzmanı olan avukatlara yer verilmemiştir. Hukuk Yargılama Kanun Tasarısı'nın ilk taslağında çok sınırlı olarak düzenlenen avukatla temsil zorunluluğu tümüyle metinden çıkarılmış, yargılama sonunda karşı tarafa yükletilen avukatlık ücretinin avukata ait olduğuna ilişkin düzenleme yapılmamış, vekil ile takip edilmeyen davalarda dilekçe ücreti yargılama giderlerinden sayılarak arzuhalcilik kurum-

sallaştırılmaya çalışılmış ve yürürlükteki Avukatlık Kanunu ile çelişen “adli yardım” sistemi düzenlenmiştir. Tüm bu olumsuzluklara Türkiye Barolar Birliği olarak karşı koymaya çalıştık, bir kısmını engellememize karşın büyük çoğunluğu yasalaşmak için sıra beklemektedir. Kuşkusuz mücadelemiz aralıksız sürecektir.

Oysa hep dillendirdiğimiz gibi, savunmayı çökertip yargıyı ayakta tutmak mümkün değildir.

Herkesin bir gün mutlaka savunmaya ve onun temsilcisi avukata ihtiyacı olacağını yargı tarihi defalarca yinelemiştir.

Kaldı ki güçlü savuma güçlü yargı içinde mümkündür.

Yine bağımsız savunma ancak bağımsız yargı içinde yaşam olanağı bulur.

Savunma çöker ve çözülürse yargıda çöker ve hukuk devleti hayal olur.

Sayın Cumhurbaşkanı,

Toplumsal dokumuzu içten içe kemiren “yolsuzluk” ve “rüşvet” ile mücadele konusunda uluslararası standartların çok gerilerinden olduğumuz, ulusal ve uluslar arası kuruluşlar tarafından düzenlenmiş belgelerde ifade edilmektedir. Bu son derece ürkütücü ve üzüntü verici bir durumdur. Devleti oluşturan yasama, yürütme ve yargı erki mensupları hakkında böylesi ciddi iddia ve tespitlerin giderilmesi için acil önlemler alınması gerekmektedir. Bu bağlamda ilk akla gelen devlet alım satımlarında-ihalelerinde, yapım ve taahhüt işlerinde, armağan alımlarında, çok büyük ve dikkat çekici boyutlardaki kredi tahsislerinde “saydamlık” ve “gün ışığında yönetim” ilkelerinin uygulanmasıdır. Bunun yanı sıra milletvekilleri başta olmak üzere tüm kamu görevlilerinin halka hesap vermesinin yol ve yöntemlerini bulmak ve geliştirmek gerekmektedir. Bu bağlamda tarihsel süreç içinde büyük bedeller ödenerek elde edilen ve çağdaş parlamentoların temel güvencesi olarak kurumlaşan “dokunulmazlık” kavramı TBMM uygulamasında

2008-2009

kötüye kullanılmış ve sanki kimi zanlı milletvekilini koruyan bir “zırh” gibi algılanmıştır. Bugün yolsuzluk ve rüşvet konularında yargısal denetimin önündeki dokunulmazlık engelinin sadece milletvekilleri ile sınırlı olmadığını, çeşitli bakanlıkların görevini yapmayan veya kötüye kullanan görevlileri hakkında soruşturma izni vermekte kıskanç ve taraflı davranışlarını bir anlamda kamu görevlilerine dolaylı olarak “dokunulmazlık” sağladıklarını da gözlemlemekteyiz.

Anayasa'nın 130. maddesinin 6. fıkrasına göre, üniversitelerin rektörleri “kanunun belirlediği usul ve esaslara göre” Cumhurbaşkanınca seçilir ve atanırlar. Bu “usul ve esaslar” ise Anayasa'nın 7.11.1982 tarihinde kabulünden tam bir yıl önce 4.11.1981 gün ve 2457 sayılı ile yürürlüğe girmiş olan Yüksek Öğretim Kanunu'nun 13. maddesinde düzenlenmiştir.

Bu yasal çerçeveler doğrultusunda atanmış olan rektörlerle ilgili Sayın Cumhurbaşkanı'nın seçimi yeni tartışmalara neden olmuştur. Biz Sayın Cumhurbaşkanı'nın rektörleri atama yetkisi konusunda hiçbir tereddüt taşımamaktayız. Ancak önceki Cumhurbaşkanları da yetki kullanımında objektif değillerdi gerekçesiyle yerel ve genel seçimlerde AKP listelerinden aday olanlarla, hızını alamayarak artık AKP ile özdeşleşmiş, “Her şey Türkiye için, durmak yok, yola devam” yazılı kutlama pastaları kesecek kadar gözü kara sayın hocaların seçilmesini doğrusu özerk ve özgür üniversitelerin geleceği bakımından hiç şık ve etik bulmuyoruz.

Siyasi iktidardan her yeni atama döneminde Sayın Cumhurbaşkanlarını tartışma odağı haline getiren bu sistemin değiştirilmesi ve yerine saydam, demokratik ve bilimin gerektirdiği özgürlük anlayışına uygun bir yöntemin getirilmesi suretiyle 12 Eylül hukukunun ürünü olan bu sorunun çözülmesini bekliyor ve diliyoruz.

Bu vesile ile 12 Eylül hukukunun kaynağı olan 1982 Anayasası mutlaka tümünden değiştirilmeli; “hukukun üstünlüğü” ve “hukuk devleti” ilkelerini yaşama geçirecek “eksiksiz demokrasi”yi bütün öğeleriyle gerçekleştirecek yeni bir Anayasa toplumsal uzlaşmayla yapılmalıdır.

Sayın Cumhurbaşkanım,

Ülkemizin birliğini, ulusal yapısını, huzurunu, barışını, kardeşliğini hedef alan “terör” acımasız bir biçimde can alma-ya ve toplumsal dokuyu zedelemeye devam etmektedir.

Uluslararası desteğin azalmış görünmesine, kırsal kesimlerde yapılan operasyonlarda alınan göreceli olumlu sonuçlara karşın, yıllardır savunulan Türk dış politikasına aykırı bir biçimde Kuzey Irak'taki siyasal oluşumun sağladığı kolaylıklara eklenen diğer faktörler, terör eylemlerinin düzenli bir biçimde artmasına olanak sağlamaktadır. Kırsal kesimde sağlanan başarılar, büyük kentlerde başlayan ve tehlikeli bir biçimde tırmanan hain saldırılarla geri planda kalmakta toplum moral ve motivasyon yönünden olumsuz etkilenmektedir.

Terör belasının ülkenin ekonomik-mali-sosyal dengesi yanında, bunlardan daha önemlisi Cumhuriyetin yaratmaya çalıştığı ulusal bilince, üniter yapıya, hukuk anlayışına ve demokratik gelişime verdiği zarar çok daha önemlidir. Demokrasinin önünde büyük bir engel oluşturan “terör”le mücadelede ulusal bilinç yerine ümmet anlayışını ön plana çıkaran eylem ve söylemler bizi başka bir tehlikenin kucağına atabilir. PKK terörü ile mücadele edelim derken zaten hiçbir biçimde içselleştirilememiş olan ülkenin demokratik, laik, sosyal bir hukuk devleti olma yolundaki yürüyüşünü de zaafa uğratmamak gereklidir.

Demokrasiyi terörle mücadele önünde bir tehlike olarak algılamak, en azından terör kadar sakıncalıdır. Bu bağlamda ülkenin sosyal, siyasal, toplumsal değer ve yargıları yansız ve objektif bir biçimde gözden geçirilerek terörü koşulsuz dışlayan bir siyasi oluşumla birlikte hareket temel tercih olmak üzere, yapılabilecekler tartışmaya açılmalı ve ulusal uzlaşma sağlanan konularda çok ciddi adımlar atılmalıdır. Aksi takdirde gün be gün ülkenin tümünü mali ve ekonomik yönden etkileyen insan gücümüzü zayıflatan, en büyük zenginliğimiz olan gençlerimizi ömrünün baharında içimizden çekip alan, analarımızın yüreğini dağılayan hepsinden önemlisi eksiksiz demokrasi, insan hakları, hukukun üstünlüğü ve hukuk dev-

2008-2009

leti kurum ve kavramlarının önünde en büyük engel olan “*eli kanlı terör*”, verebileceğimizden çok fazlasını alıp götürecektir. Bu konuda yaşamlarını, geleceklerini ve onurlarını ortaya koyan Türk Silahlı Kuvvetleri'nin başarılı müdahalelerinin sorunu çözmeye yeterli olmadığı; sorunun, her ciddi meselemizde olduğu gibi güçlü, tutarlı, kararlı ve toplumsal yapının ne istediğini bilen, çağcıl değerlerle bütünleşmiş, kendine öz güveni olan siyasi iktidarlarca çözülebileceği çok net bir biçimde anlaşılmıştır.

Terörü yok eden, huzur, güven ve toplumsal barışı hedefleyen, hukukun üstünlüğünün egemen olduğu “*hukuk devletinin*” temelini eksiksiz demokrasi oluşturur.

Bu gün, insanlık ve devletler tarafından çoğunlukla, çoğulcu ve katılımcı demokrasinin insanlığın ulaştığı en iyi siyasi rejim olduğu kabul edilmektedir; bu anlamda demokrasi henüz aşılammıştır. Katılımcı, çoğulcu ve çağdaş demokrasi ile toplumu halkın çoğunluğunun yönetmesi ve erdemli insanların yönetime gelmesi amaçlanmaktadır. Kuşkusuz belirli bir süreçte demokrasinin şu ya da bu nedenle başarılı olamaması onu reddetmeyi, antidemokratik yol ve yöntemler aramayı gerektirmemelidir. Yapılması gereken demokrasiyi olabildiğince işletmek, geliştirmek ve mevcut eksiklerini gidermektir. İnsanlığın kültürel ve tarihsel birikiminin ürünü olan demokrasi ve açık yönetim kavramları da tartışılmaz ya da eleştirilmez değildir. Bu anlamda, eksiksiz ve tam demokrasiyi yakalamak için bu kavram ve kurumlar da tartışılabilir. Unutulmamalıdır ki demokrasi kavramının iki bin beş yüz yıllık inşili-çıkışlı uzun bir geçmişi vardır. İnsanlık bu sihirli kavrama kavuşabilmek için çok büyük bedeller ödemmiştir.

Özgürlüklerin güvencesi olan demokrasi kavramının yalın tanımı halkın çoğunluk tarafından yönetilmesidir. Demokrasi; hem bir yönetim biçimi ve hem de ekonomiden kültüre, teknolojiye enformasyona, bürokrasiden şirketlere, sivil toplum kuruluşlarından aileye, kamusal alandan özel alana

kadar uzanan çok geniş bir alanı kapsayan, bütün bu alanları etkileyen, dönüştüren ve değiştiren bir yaşam biçimidir.

Uygulamalardan dolayı yaşanan sorunlar ve acı deneyimler nedeniyle günümüzde, demokrasi azınlık haklarına saygılı ve kısıtlanmış bir "sınırlı çoğunluk yönetimi" biçiminde tanımlanmaktadır. Çağdaş, çoğulcu ve katılımcı demokrasi, denge ve uzlaşma rejimidir. Bu nedenle, oligarşik azınlıklar kadar toplumsal çoğunlukların da kendi düşünce ve eylemlerini zorla kabul ettirme eğiliminde bulunmaları çoğulcu ve katılımcı demokrasiyle bağdaşmaz tutum ve davranışlardır. Kuşkusuz eksiksiz ve tam demokrasi, güçlü ve diri bir uygar toplum ile yurttaşlık kültürünün egemen olduğu bilinçli topluluklarda var olma ve gelişme olanağı bulur. Tüm bu açıklamalardan demokrasinin, mutlakiyet, diktatörlük ve otokrasiyle uzaktan yakından ilgisi olmadığı gibi bu kurum ve kavramların çağrıştırdığı siyasal iklimde yaşama olanağı bulamadığını bir kez daha hatırlamak isterim.

İnsanlığın ve çağdaş toplumların katılımcı, çoğulcu demokrasi yanında ulaştığı en önemli aşama insan hak ve özgürlüklerine dayanan, hukukun üstünlüğünün egemen olduğu, tüm kurum ve kurallarıyla işleyen gerçek bir "hukuk devleti"dir.

Hukuk devleti ilkesi, demokratik yöntemlerle yönetimi elde eden yöneticilerin de yönetilenler gibi kendilerini hukukla bağlı olmasını öngörür. Bunun doğal sonucu, hukuk devleti ve hukukun üstünlüğü ilkesi, devletin tüm eylem ve işlemlerinin yargı denetimine bağlı olmasını zorunlu kılmaktadır. Kuşkusuz bu denetimi yapacak olan yargının bağımsızlığında hukuk devletinin temel koşullarındandır. Bu nedenlerle hukuk devleti ve hukukun üstünlüğü kurum, kavram ve ilkeleri çağdaş, katılımcı ve çoğulcu demokratik toplumun temel taşlarını oluştururlar.

Böylece eksiksiz demokrasinin gerçekleşebilmesi için yukarıda sözünü ettiğimiz koşullar yanında hiçbir zaman vazgeçilmez ve demokrasinin yaşama şansı olan iki temel koşul daha vardır. Bunlardan birincisi demokrasinin güvencesi

olan örgütlü sivil toplum ve ikincisi demokrasinin can düşmanı “zor-güç kullanımı”nın hukuk içinde denetim altına alınmasıdır.

Sivil demokratik toplumun önemi ve önceliği konusunda konuşmamızın bütün bölümlerinde açıklamalar yaptık. Ancak, ikinci koşul hakkında ülkemiz açısından son günlerdeki tartışmalarda dikkate alındığında bazı tespit ve değerlendirmeler yapmak zorunluluğu doğmuştur.

Yönetimleri demokratik olsa da, olmasa da bütün devletler zor kullanma, güç kullanma tekeli elinde bulundurmaktadırlar. Bu bağımsız devlet olmanın temel koşullarındandır. Zor-güç kullanma araçları, ekonomik, toplumsal, psikolojik ve fiziksel olmak üzere çeşitlendirilebilir.

“Mahalle baskısı” bu tür zor kullanma araçlarından birisi olarak ülkemiz gündeminde yer almaya başlamıştır. Buna sadece değinmekle yetineceğim, çünkü henüz tehlikenin boyutu kimi kesimler tarafından yeterince algılanamamaktadır

Ancak, devletin zor kullanma araçlarından en önemlileri olan ordu ve iç güvenlik örgütleri, devletin tipik ve ayırt edici kapasitelerini göstermektedirler. Tarih boyunca, çeşitli devletlerde bu iki güç aktif bir biçimde siyasetin içinde olmuşlardır; bazen sivil önderler bunlardan demokratik olmayan bir rejimi yerleştirmek ve korumak amacıyla da yararlanmışlardır.

Bu kuvvetlerden ordu, devletin dış güvenliğini sağlamakla görevli zor kullanma yeteneği olan bir örgüttür. Ordular dış güvenlik görevlerini yaptıkları, bu göreve hazırlandıkları sürece bir sorun çıkmamaktadır. Ancak, ordular iç politika ve iç güvenlik sorunlarıyla ilgilenmeye başladıkları andan itibaren sivil demokratik süreç için sorun oluşturmaktadırlar.

İç güvenlik örgütleri, asıl olarak iç güvenlik sorunlarıyla görevli bulunmakta; genelde doğrudan siyasal iktidarların ve önderlerin emir ve komutası altında çalışmaktadırlar. Orduların devletin koruyucusu olarak; iç güvenlik örgütlerinin ise hükümetlerin koruyucusu olarak görev yaptıkları varsayılır.

Zorunlu olarak güç-zor kullanan bu örgütlerin demokrasi için tehlike oluşturmaması; sağlıklı bir demokratik süreç sonucunda ortaya çıkacak sivil iradenin kontrolü altında olmaları koşuluna bağlı bulunmaktadır. Başka bir anlatımla eksiksiz demokrasinin önündeki engellerin kaldırıldığı, insan haklarının en temel amaç olduğu, hukukun üstünlüğüne dayalı gerçek hukuk devletinin yaşama geçtiği gerçek bir hukuk devletinde bu tartışmalara yer yoktur. Bu bağlamda, Bakanlar Kurulu'nda benimsenen Avrupa Birliği 3. Ulusal Programı Taslağı, söz konusu sorunu güncelleştirmiştir.

Taslakta *“TSK'nın iç güvenlikle ilgili konumunun”* gözden geçirildiği belirtilmektedir. Bu konuda bir tartışma yoktur. Ordu harcamalarının Sayıştay denetimine tabi olması, harcamaların ulusal güvenlik dışında saydamlaşması, sivil yönetim ve demokratikleşme adına olumlu gelişmelerdir. Ordunun iç siyasi olaylara karışması yukarıda da arz ettiğim gibi doğal olmayan sivil demokratik sürece aykırı bir durumdur. Bu konuda anayasal ve yasal düzenlemeler yapılması, yanında eylemli olarak *“askeri profesyoneller ile sivil irade arasında toplumsal ve psikolojik boşluk”* yaratılmaması siyasi sivil iradenin basireti ile ilgili bir konudur. *“Askeri önderler korumakla yükümlü oldukları sistemin -devlet, ulus, toplum veya anayasal düzen olabilir- istikrarının, sağlığının veya varlığının demokratik olarak seçilmiş liderlik tarafından tehlikeye düşürüldüğüne inanıyorlarsa, sivil denetimi reddedebilirler”*. Bu eksiksiz demokrasi ve gerçek hukuk devleti için son derece tehlikeli ve yıkıcı bir durumdur. Bunun yaşanmaması için demokrasi ve hukuk devleti uygulamanızı ciddi biçimde gözden geçirmeniz lazımdır. Yoksa demokrasiyi ve hukuku kendi geçici iktidarınız ve ikbaliniz için bir araç olarak gördüğünüz sürece bu olumsuzluklardan kurtulmaya olanak yoktur.

Taslakta *“iç güvenlik hizmeti, sivil iradenin belirleyeceği politikalar doğrultusunda ve yine onun denetim ve gözetiminde hukukun üstünlüğü insan hak ve hürriyetleri çerçevesinde kolluk kuvvetlerinin profesyonel ve uzmanlaşmış birimleri tarafından yerine getirilecektir”* denilmektedir.

Ordunun niteliği dolayısıyla, ülkenin “demokratik” geleceği konusunda ön planda tartışıldığı günümüzde, iç güvenlik örgütünün de durumunu gözden uzak tutmamak gerektiğini, iç güvenlik örgütünün bugünkü tekçi yapısıyla “demokrasi” için bir tehlike oluşturabileceğini görmezden gelemeyiz. İdari ve adli polis ayrımı yapılmadan bu ikisi arasında kesin çizgiler koymadan “demokratik” rejim için sorunsuz bir iç güvenlik örgütünden söz etmek çok zordur. Ergenekon davası nedeniyle Silahlı Kuvvetler hakkında pek çok söz ve eylem gündeme getirildiği halde, iç güvenlik örgütü ile ilgili pek az şeyin bilinmesi, iktidara “muhalif” her türlü düşünce ve eylemin örgütlü “silahla hükümet devirme” suçu olarak algılanması, zor kullanma gücü olan bu örgüte de eşit ve aynı mesafede durmak zorunluluğunu ve kolluk gücünün de demokrasinin “çoğulculuk” ilkesini ve “adil yargılanma hakkı” ile “temel hak ve özgürlükleri” özümsemesi üzerinde düşünmemiz gerektiğini ortaya koymuştur, kanısındayım. Bu bağlamda AİHM'nin pek çok kararında iç güvenlik örgütünün hukuk dışı eylemlerinden dolayı devletin milyon avrolara mahkum olduğu unutulmamalıdır.

Son yıllarda iç güvenlik güçlerinin insan haklarına bağlılık ve hukuk devletine uygun çözümler yönünde ok ciddi çalışmalar yaptığını biliyoruz ancak bunların yeterli olmadığı yaşanan acı olaylar ve kimi polis uygulamalarıyla ortaya çıkmaktadır.

Söz konusu taslaktaki “iç güvenlik hizmeti, sivil iradenin belirleyeceği politikalar doğrultusunda” amacı ve “iç güvenlik yönetiminin koordinasyonu ve sivil iradenin iç güvenlikle ilgili görev, yetki ve sorumluluklarını etkin olarak yerine getirmesini güçleştiren mevzuat hükümleri ve uygulamaları değiştirilecektir” hedefini “hukuk devleti” ilkeleri doğrultusunda okumak gerekmektedir. Silahlı kuvvetler için düşünülen harcamaların denetimi sorununu bu örgüt için de etkin hale getirmek ve saydamlığını sağlamak amaçlanmalıdır.

Ordular kadar “demokratik” yapı üzerine etkili olabilecek zor-güç kullanma yetkisine sahip iç güvenlik örgütünün “an-

tidemokratik”, “insan hak ve özgürlükleri” aleyhine ve “aykırı düşünce, ifade ve yasal koşullara uygun, şiddet içermeyen örgütlenme ve eylemler” üzerinde baskı için kullanmak, görülmemiş işitilmemiş şey değildir. Sivil iradeye Gestapo ve faşist İtalya polisi tek başlarına “antidemokratik” rejimlerin kurucusu ve kollayıcısı olabilmışler; ülkelerinin ordularını dahi etkisiz kılabilmışlerdir. Bizler için sivil iradenin denetiminde olsa bile sürekli “polis rejimi” içinde yaşamak katlanılabilecek bir yaşam biçimi olamaz.

Gelecekte yaşanabilecek sıkıntıları şimdiden engelleyecek “demokratik” bir iç güvenlik örgütlenmesi üzerinde tartışılması gerekmektedir. Sadece “siyasi iradenin iç güvenlikle ilgili görev, yetki ve sorumluluklarını etkin olarak yerine getirmesi” kadar “savcılık kurumunun etkinliği” ile HSYK için öngörülen ilkelerin “iç güvenlik birimlerinin yönetiminde” de sağlanması “objektiflik, tarafsızlık, şeffaflık ve hesap verebilirlik temelinde geniş tabanlı temsil esası” ilkelerinin uygulanması önem kazanmaktadır. Ülkemizde yıllardır kurulması İçişleri Bakanlığı ve iç güvenlik örgütleri tarafından kararlılıkla engellenen “adli kolluk”, demokratik iç güvenlik yönetimi açısından son derece önemlidir. Özellikle sivil siyasal iradenin etkinliğini ancak “bağımsız yargı” ile denetlemek mümkündür. Yargıyı bağımlı hale getirme projeleri üretilirken, sivil iradenin denetim ve yönetimindeki iç güvenlik birimlerinin “demokrasi” için en az askeri güç kadar olumsuz etkileri olabileceği gözden uzak tutulmamalıdır. Kuşkusuz tüm bu yapılanmalar kendi içinde demokratlığı özümsemiş, insan hakları başta olmak üzere hukukun üstünlüğü ve hukuk devleti ilke ve kavramlarını içselleştirmiş tutkularından soyutlanmış, kendine özgüveni olan siyasal iktidar temsilcileri tarafından gerçekleştirilebilir.

Sayın Cumhurbaşkanım,

19 Mayıs, 23 Nisan, 30 Ağustos ve 29 Ekim tarihleri Cumhuriyetimizin, ulusumuzun ve egemenliğimizin anıtlaşmış günleridir. Özgürlüğümüzün ve bağımsızlığımızın müjdecisi olan bu günler halkımız tarafından bayram olarak coşkuyla

kutlanır. Çünkü halkımız bilir ki mevsimler gibi ardı ardına gelen bu güzel günlerin arkasında koca bir İmparatorluğun tarihi, I. Dünya Savaşı, Çanakkale, Sarıkamış faciası ve nihayet Türk Kurtuluş Savaşı dediğimiz bir destan yatmaktadır. Ulusal övünç ve onur kaynağımız olan Kurtuluş Savaşı ile yitirilmiş olan bağımsızlığımız yeniden kazanılmış ve devletin yönetim biçimi Cumhuriyet olarak belirlenmiştir.

85 yıla ulaşan Türkiye Cumhuriyeti kurulduğu günden bu yana çok çetin bir sınav vermektedir. Sınavın bu denli çetin oluşu kanımca onun kuruluş öyküsünde çok açık bir şekilde anlatılmaktadır. Bu öyküde iki konu dikkat geçmektedir. Bunlardan birincisi Cumhuriyeti kuran kuşak, on bir yıl süre ile iç ve dış her cephede savaşmak zorunda kalmış ve sırasıyla; Trablusgarb, Balkan, Birinci Dünya, Sakarya ve Dumlupınar savaşlarından başarıyla çıkmış ve yine kurdukları devletin başına gelebilecek her türlü felakete karşı durmaya çalışmış, büyük bir kararlılıkla; etnik parçalanma, din-mezhep çatışması, ayaklanma, işgal, emperyalizm sömürüsüne karşı yürekli bir duruş sergilemişlerdir. İkinci konu ise, bilgi yaşı biyolojik yaşından kat kat fazla olan bu kuşak kendi başlarına gelenlerin bir daha yaşanmaması için Türkiye Cumhuriyeti'ni akıl ve bilimin rehberliğinde çok sağlam çağdaş değerler ve temeller üzerine kurmuşlardır. Ancak bütün bu öngörülere karşın gözden kaçırılan tarihi, sosyal ve toplumsal bir gerçekte yüzyıllar boyu bu coğrafyada yaşayan kimi insan gruplarının dokularına işlemiş olan tutucu ve gerici zihniyetin öyle birkaç on yılda sökülüp atılamayacağı gerçeğidir. Söz konusu zihniyet ve temsilcileri Cumhuriyetle birlikte tümüyle yok olmamış, kendi kabuğuna çekilerek zaman zaman gerekli çıkışları yaparak varlığını ve etkinliğini korumuştur. Özellikle çok partili yaşama geçişle birlikte bazı siyasal çevrelerin güdümünde toplum içinde yeniden yaygınlaşmaya ve etkinleşmeye başlayan bu zihniyet temsilcileri kendi varlıklarının yok olma nedeni olarak gördükleri Cumhuriyet ve onun kazanımlarıyla amansız mücadele vermektedirler. İşin en acı yanı da demokrasiden, insan haklarından, hukukun üstünlüğünden ve çağcıl değerlerden nasibini almamış bu zihniyet temsilci-

lerinin mücadelesini aydınlarımızın belirli bir kesiminin bunları demokratlık, özgürlükçülük, çoğulculuğu benimsemek adına cesaretlendirmeleridir.

Kuşkusuz çağdaş, çoğulcu ve eksiksiz demokrasilerde her düşünce özgürce ifade edilebilir, edilmelidir de, ancak sırf bir devrimi dışlamak ve onun eşsiz liderini aklınca küçük düşürmek için söylenen sözlerin düşünce ve fikir özgürlüğüyle alakası yoktur. Örneğin genç bir kızımız televizyonda 70 milyonun gözleri önünde ulusumuzun varlık nedeni olan büyük önder Atatürk için "...ben Atatürk'ü sevmiyorum," diyebilmektedir.

Burada üzerinde durulması gereken konu bu genç kızımızın Atatürk düşmanı olarak yetişmesine zemin hazırlayan koşullardır. Bu kızımızın fikir babası ve hocası yukarda sözünü ettiğim zihniyet ve onun temsilcileridir. Oysa Birleşmiş Milletler Teşkilatı tarafından sadece Türk ulusu için değil, tüm insanlık için bir onur simgesi olarak tanımlanan, ulusumuz için gerçek bir aydınlanma öncüsü, bağımsızlık, barış, özgürlük, mutluluk, hukuka saygı gibi evrensel değerleri kişiliğinde bütünleştirmiş yüce Atatürk XX. yüzyıldan XXI. yüzyıla manevi varlığını sürdüren tek liderdir. Bunun somut kanıtı olarak UNESCO, 152 ülke temsilcisinin oybirliğiyle onayladıkları belgede Atatürk şöyle tanımlanmıştır: "...Atatürk kimdir; Atatürk uluslar arası anlayış, işbirliği, barış yolunda çaba göstermiş üstün kişi, olağanüstü devrimler gerçekleştirmiş bir devrimci, sömürgecilik ve yayılmacılığa karşı savaşan ilk önder, insan haklarına saygılı, dünya barışının öncüsü, bütün yaşamı boyunca insanlar arasında renk, dil, din, ırk ayrımı göstermeyen, eşi olmayan devlet adamı, Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu..."

Dünya onu bu yönleriyle tanıyor yukarda sözünü ettiğim iflah olmaz zihniyetin beslediği ve yetiştirdiği genç bir kızımız da onun hakkında duygu ve düşüncelerini böyle ifade ediyor. Ve ekliyor "...ben Humeyni'yi seviyorum..."

Kuşkusuz herkes dilediği kişiyi sever ya da sevmez, ancak burada genç kızımızın sevdiğini söylediği kişi, Atatürk ilke ve devrimleriyle taban tabana zıt bir dünya görüşünün temsilci-

sidir. Kuşkusuz bu tercih çok ilginçtir. Nitekim Humeyni'den sonra şu anda o ülkeyi temsil eden kişi Atatürk'le ilgili olarak sırf genç kızımızın taşıdığı duyguları taşıdığından Anıtkabir'i ziyaret etmemek için Türkiye ziyaretini İstanbul'da gerçekleştirmiş, devletimizin üst düzey yöneticileri sıra, sıra bu seçkin konuğu saraylarda ağırlamışlardır. Konuyla ilgili olarak Dışişleri Bakanı'na yöneltilen soruya, Bakan "...bunlar teferruattır..." demek suretiyle yanıt vermiştir. Oysa "protokol" uluslararası ilişkilerde bir "teferruat", ayrıntı değil, diplomasinin temel enstrümanlarından biridir. Geçen yüzyıllarda "protokol" ve bir devlet nezdindeki diplomasi temsilcilerinin sırası sorunları o denli önem taşıyordu ki, bu nedenle devletler arasında çatışmalar yaşanabiliyordu. Bu denli olmasa bile günümüzde de "protokol" sorunu öneminden hiçbir şey yitirmemiştir.

Ancak, "dini özgürlüklerini yeterince yaşayamadığını" Avrupa Birliği yetkililerine şikayet eden bir Dışişleri Bakanı'nın başında bulunduğu; hukuk müşavirliği için açılan sınav sonunda kazanan adaylara, mülakatta, -Anayasa'nın 24. maddesinin 2. fıkrasındaki "Kimse, ... dinî inanç ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz" hükmüne açıkca aykırı bir biçimde -"ah-rete inanıyor musunuz", "haftada kaç defa Kur'an okursunuz?", "Peygamberin gökyüzüne çıktığına inanır mısınız?" gibi sorular yöneltilen Dışişleri Bakanlığı'ndan başka ne beklenebilir?

Kendilerine özgüveni ve inancı olan devletler dış politikalarını diplomalarını, diğer devletlerin istekleri doğrultusunda değil, kendi ulusal değerleri ve çıkarları doğrultusunda yürütürler. Konu diplomasi ve uluslar arası ilişkilerden açılmışken 10 Kasım 2007 günü bir otelde Suudi Arabistan Kralı'nın devlet ve hükümet başkanımız tarafından sıcak ve samimi ziyareti yanında, tüm dünya uluslarının ülkesinde soykırım yaptığını iddia ettikleri bir devlet başkanına yapılan sıcak kabuller zihinlerden silinmeyecektir.

Oysa bu yapay gündemlerden çok daha önemli yurt ve ülke sorunları çözümler beklemektedir.

İşsizlik, terör, hayat pahalılığı, insan yaşamının hiçe sayılması, eğitim-öğretim, plansız kentleşme, sağlıklı bir çevrede yaşama, sosyal güvenlik, gelecek endişesi, gibi kişisel sorun ve beklentiler içinde olan halkımız ciddi bir gerilim yaşamaktadır. Tüm bu sorunları görmezden gelerek ülke gündemini verimsiz ve yapay konularla meşgul etmek hiç kimseye yarar sağlamaz. Ülkemiz bulunduğu coğrafyadan da kaynaklanan çok ciddi iç ve dış sorunlar sarmalıyla karşı, karşıya bulunmaktadır. Bu sorunların çözümü iktidarıyla, muhalefetiyle, askeri ve sivil kesimiyle tüm yurttaşların ulusal bilinç, eksiksiz demokrasi, insan hakları, hukukun üstünlüğü ve gerçek hukuk devletini yaratma ve yaşatma arzu ve kararlılığıyla gerçekleştirilebilir. Aksi uygulamalar hepimizi gelecek nesillere karşı çok büyük sorumluluklarla karşı karşıya bırakır.

Sayın Cumhurbaşkanı,

Atatürk'ün "*en büyük eserim*" dediği Türkiye Cumhuriyeti, her yönüyle ileriye dönük, temelinde ulusal egemenlik, demokrasi ve tam bağımsızlık kavramları olan büyük bir toplumsal değişim, dönüşüm ve gelişim projesidir. Birilerinin bizleri bu projenin aydınlık yolundan ve çağdaş dünyanın değerlerinden ayırıp kendi karanlık dünyalarına sürüklemelerine asla izin vermeyeceğiz.

Beni dinlediğiniz için teşekkür eder, saygılar sunarım.

Dizin

- Sayı**
- I. Dünya Savaşı 49, 50, 224
- II. Abdülhamit 55
- II. Dünya Savaşı 99
- XIV. Louis 10
- 11 Eylül 39, 90, 112
- 12 Eylül 8, 21, 23, 25, 33, 108, 127, 128, 129, 216
- 12 Mart 127
- 22 Temmuz 160, 163, 178, 183
- 1921 Anayasası 123, 162
- 1924 Anayasası 7
- 1961 Anayasası 8, 21, 38, 85, 127, 161, 165
- 1982 Anayasası 12, 21, 22, 46, 54, 85, 86, 121, 123, 131, 161, 163, 194, 199, 216
- 2001 Anayasa değişiklikleri 33
- A**
- Amerika Birleşik Devletleri / ABD 39, 40, 49, 112, 196
- Adalet Akademisi 68, 73, 145, 173, 180
- Adalet Bakanlığı 6, 18, 19, 21, 28, 30, 31, 32, 67, 68, 69, 86, 105, 125, 126, 134, 141, 144, 147, 152, 167, 169, 170, 171, 175, 177, 179, 180, 181, 182, 183, 206, 210, 213, 214
- Adalet Komisyonu 7, 32, 73
- Adalet Meslek Yüksek Okulu 27, 61
- adaletsizlik 4, 60, 85
- Adalet ve Kalkınma Partisi / AKP 44, 163, 178, 195, 196, 197, 198, 199, 201, 216
- Adana 122, 183
- adil yargılanma hakkı 11, 43, 67, 140, 150, 178, 191, 203, 204, 209, 222
- Adli Tıp Kurumu 145, 147, 175
- adli yardım 215
- Ahmet Çobanoğlu 119
- Alman Anayasa Mahkemesi 65
- Almanya 65, 110, 111, 113
- Anadolu 38, 44, 48, 112, 123, 124, 154, 194
- Anayasa 8, 10, 12, 19, 21, 22, 23, 24, 32, 33, 34, 35, 45, 46, 53, 54, 57, 64, 65, 68, 69, 71, 72, 73, 86, 87, 97, 102, 103, 105, 107, 108, 109, 110, 111, 127, 131, 133, 136, 137, 141, 144, 146, 150, 154, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 169, 174, 195, 196, 197, 198, 199, 201, 202, 207, 208, 209, 216, 226
- Anayasa Mahkemesi 21, 64, 65, 71, 72, 87, 97, 107, 108, 109, 110, 111, 137, 146, 160, 165, 166, 167, 174, 195, 196, 197, 198, 199, 201, 207, 208, 209
- anayasa şikayeti 166
- angarya 131, 194, 213
- Ankara 22, 24, 26, 52, 62, 106, 113, 128, 129, 133, 150, 161, 183, 184
- Ankara Anlaşması 113, 128, 129

ÖZDEMİR ÖZOK'UN YARGI YILI AÇILIŞ KONUŞMALARI

DİZİN

Ankara Hukuk Fakültesi 24
Ankara Ticaret Odası / ATO 62
antidemokratik 38, 44, 98, 136, 186,
218, 222, 223
Anzavur Ahmet Paşa 49
Arjantin 210
Askeri Şura 125, 169
Askeri Yargıtay 107, 108, 146, 174
Askeri Yüksek İdare Mahkemesi
125, 146, 174
Asya 39
Atatürk 7, 13, 21, 24, 25, 32, 34, 36,
47, 48, 50, 87, 114, 161, 162, 164,
191, 225, 226, 227
Atatürk Orman Çiftliği 25
Avrupa Birliği / AB 8, 32, 33, 35, 36,
37, 38, 67, 68, 78, 83, 104, 107,
111, 113, 123, 125, 128, 129, 130,
132, 133, 136, 139, 140, 141, 148,
149, 151, 167, 170, 171, 179, 180,
196, 206, 207, 214, 221, 226
Avrupa Ekonomik Topluluğu /
AET 128
Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
/ AİHM 13, 62, 129, 136, 196,
202, 205, 222
Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi /
AİHS 19, 67, 105, 129, 136, 150,
191, 205
Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi
104
Avukatlık Kanunu 30, 31, 32, 71,
98, 105, 150, 151, 152, 175, 177,
178, 181, 212, 215
Avusturya 110, 111
Ayfer Özdemir 119
Ayla Gönenç 119
Aysel Çelikel 31
azınlık 38, 81, 219

B

bağımsız 4, 7, 10, 11, 18, 19, 21, 30,
31, 37, 56, 58, 61, 67, 69, 70, 71,
73, 84, 85, 86, 96, 99, 112, 124,
126, 130, 136, 139, 141, 155, 179,
182, 191, 195, 203, 210, 214, 215,
220, 223
Bahri Öztürk 61
Bakanlar Kurulu 31, 146, 174, 198,
221
Bankacılık Düzenleme ve
Denetleme Kurumu / BDDK
27, 135
Bankalar Kanunu 135, 136, 137
baraj 46, 184
Bilgi Edinme Hakkı Kanunu 57
bilimsel 46, 52, 59, 63, 80, 145, 147,
160, 173, 175, 194
bilirkişi 6, 29, 60, 138
Birleşmiş Milletler / BM 40, 103,
121, 133, 153, 225
Borçlar Kanunu 130
borsa 4
Bölge Adliye Mahkemeleri 73, 182,
183, 207
Bursa 183

C

cemaat 55, 66, 112, 121, 192
Cemil Çiçek 73, 182, 205
cezaevi 12
Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu
/ CMUK 20, 26, 28, 89
Ceza Muhakemesi Kanunu / CMK
106, 130, 131, 144, 150, 151, 171,
173, 178, 182, 195, 201, 204, 208,
212
çağdaş 4, 6, 7, 9, 10, 11, 21, 25, 30,
34, 35, 36, 37, 46, 47, 55, 56, 69,
80, 81, 83, 87, 88, 89, 97, 100,
113, 114, 123, 131, 141, 142, 143,

146, 154, 160, 161, 163, 164, 165,
169, 173, 178, 184, 189, 190, 192,
197, 199, 200, 215, 218, 219, 224,
225, 227

Çanakkale 224

Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle
Mücadele Kanunu 204

Çocuk Mahkemeleri 145, 172

D

Danışma Meclisi 127, 162

Danıştay 23, 24, 51, 107, 108, 119,
125, 138, 146, 153, 167, 174, 186,
207

de facto 82

De Gaulle 198

demokrasi 3, 9, 13, 37, 43, 44, 46,
48, 49, 50, 52, 55, 65, 81, 82, 90,
97, 98, 106, 112, 121, 129, 130,
155, 160, 162, 165, 166, 184, 189,
190, 192, 198, 203, 208, 216, 217,
218, 219, 221, 222, 223, 227

demokratik 8, 9, 13, 22, 32, 33, 34,
36, 37, 39, 46, 47, 49, 50, 65, 71,
80, 84, 95, 110, 123, 127, 129,
134, 140, 141, 142, 159, 160, 163,
184, 189, 190, 192, 194, 195, 198,
199, 200, 203, 205, 216, 217, 219,
220, 221, 222, 223

Dernekler Yasa Taslağı 45

Devlet Güvenlik Mahkemeleri /
DGM 12, 36, 98

Devlet Hava Meydanları İşletmesi
Genel Müdürlüğü 72

Devlet Planlama Teşkilatı /DPT
67, 125, 166

diktatörlük 219

Diyanet İşleri Başkanlığı 102

Diyarbakır 30, 95, 159, 183, 190

Diyarbakır Cezaevi 30

dokunulmazlık 57, 88, 215, 216

Dolmabahçe 213

Dumlupınar 224

Duverger 49

Dünya Bankası 3, 121

E

Edremit 12

Emniyet Genel Müdürlüğü 125,
147, 175

Ergenekon 201, 203, 205, 222

Ergun Özbudun 163

Eric Hobsbawm 49

erkler ayrılığı (bkz. kuvvetler
ayrılığı) 195, 208

Erzurum 183

eşitlik 59, 141, 170

F

Faruk Erem 37, 67, 77, 98

Fikri ve Sınai Haklar 145, 172

Finlandiya 49, 131, 132

Fin Mağdur Koruma Yasası 132

Fransa 113, 199

G

Gecekondü Kanunu 83

gizli tanık 203, 204

Gümrük Birliği 130

Güneydoğu Raporu 111

Güney Kıbrıs Rum Cumhuriyeti
113, 129

H

Hakem ve Bilirkişi Odaları 30, 73

Hakimler Savcılar Yüksek Kurulu
/ HSYK 5, 23, 59, 67, 68, 70, 86,
102, 103, 104, 125, 126, 144, 146,
169, 174, 193, 207, 208

Halife 49

Hayrettin Ökçesiz 63

Hazine Müsteşarlığı 27

ÖZDEMİR ÖZOK'UN YARGI YILI AÇILIŞ KONUŞMALARINI

DİZİN

Helsinki Zirvesi 129
Hrant Dink 186
hukuk devleti 8, 9, 38, 43, 46, 56,
68, 80, 84, 87, 97, 98, 120, 121,
124, 130, 135, 136, 138, 142, 144,
154, 155, 159, 163, 164, 165, 166,
169, 189, 190, 195, 198, 201, 203,
206, 207, 208, 210, 212, 214, 215,
216, 217, 218, 219, 221, 222, 223
hukuk eğitimi 24, 72, 103, 142, 212
hukuk fakültesi 25, 26, 126, 169,
210, 211
Hukuk Muhakemesi Kanunu /
HMUK 26, 28, 29, 130, 182
hukukun üstünlüğü 3, 9, 13, 17, 26,
43, 56, 90, 95, 97, 98, 112, 121,
127, 130, 136, 142, 159, 166, 184,
189, 190, 195, 197, 206, 207, 208,
216, 217, 219, 221, 223, 227
Humeyni 225, 226

I-İ

IMF 3, 99, 101, 121, 135
Irak 40, 90, 217
İdari Usul Kanunu 57
ideolojik 5, 70
İHAUM 45, 46
İLO 186
İngiltere 49
insan hakları 3, 11, 13, 43, 46, 47,
82, 90, 95, 97, 112, 121, 129, 130,
136, 137, 159, 184, 189, 190, 206,
217, 223, 227
İrlanda 49
İspanya 111
İstanbul 61, 63, 90, 134, 183, 201,
205, 210, 226
istinaf 73, 207
İsveç 49
İsviçre 34, 49
İzmir 183

J

Jandarma Genel Komutanlığı 147,
175
Japonya 4, 173

K

Kamuran Erboğa 119
Kanada 49
katastrof çağı 49
Kobe 4
Kolombiya 49
Konya 183
Kopenhag Kriterleri 9, 38, 129, 136
Kosta Rika 49
Kur'an 55, 114, 226
Kurtuluş Savaşı 13, 35, 48, 49, 224
kuvvetler ayrılığı (bkz. erkler
ayrılığı) 8, 108, 206
küreselleşme 82
Kürt sorunu 111, 112

L

laik / laiklik 10, 13, 32, 39, 45, 46,
50, 52, 54, 80, 81, 84, 87, 97, 101,
114, 119, 124, 155, 161, 163, 164,
189, 190, 191, 192, 187, 198, 203,
217
lekelenmeme hakkı 90, 138, 201,
202
Lübnan 153
Lütfü Duran 133

M

mafya 12, 13
mağdur haklarının korunması 131,
194
Mahmut Esat Bozkurt 21, 34
Malatya 186
Mal Bildiriminde Bulunulması,
Rüşvet ve Yolsuzluklarla
Mücadele Kanunu 58

M. Ali Ağca 134
 M. Ali Şahin 206
 masumiyet karinesi 138, 202
 Meclis Araştırma Komisyonu 53
 Medeni Kanun 33, 34, 35, 131
 medya 19, 20, 137, 139, 196
 Memurlar ve Diğer Kamu
     Görevlilerinin Yargılanması
     Hakkında Kanun 58
 Merkez Bankası 27
 MGK 46
 Milli Talim Terbiye Dairesi 52
 Montesquieu 60
 Muasır Medeniyetler 38
 Muhamat Yasası 7
 Mustafa Yücel Özbilgin 119

N

Nazi 135
 Neo-Hamidiyen 57
 neo-Hamidiyenizm 55
 noter 73
 Noterlik Kanun Tasarısı 72
 Noterlik Kanunu 73, 176

O

ombudsman 196
 Orta Doğu 39, 153
 Osetya 90
 Osmanlı İmparatorluğu 6, 35, 48
 Osman Şevki Çiçekdağ 21
 ölüm orucu 12

P

Paris Şartı 9
 Parlamento 45, 46, 199
 patalojik 200
 pedagoğ 145, 173
 petrol 39
 PKK 111, 112, 217
 Prusya 10

psikolog 145, 173

R

Radyo ve Televizyonların Kuruluş
     ve Yayınları Hakkında Kanun
     89
 Recai Seçkin 85
 Refah Partisi 13
 Reform 45
 Rekabet Kurulu 27
 resmi kimlik 71, 151, 176
 Roger-Gerard Shwartzenberg 49
 rüşvet 4, 13, 56, 57, 58, 185, 215,
     216

S

Sakarya 224
 Samsun 123, 183
 Sarıkamış 224
 savaş 36, 91
 Sayıştay 108, 125, 146, 174, 221
 sermaye 4, 48, 83, 99, 100, 121
 Sermaye Piyasası Kurumu / SPK
     27
 silahların eşitliği 105, 126, 149, 167,
     170, 176, 207, 209, 212
 Silivri 205
 sistematik 144, 169
 Siyasi Partiler Kanunu 195
 soruşturmanın gizliliği 138
 Sovyetler Birliği 129
 Süleyman Demirel 211
 Şanlıurfa 112

T

Talim ve Terbiye Kurulu 52
 Tanık Koruma Kanunu 204
 tarikat 55, 66, 112, 121, 123, 192
 TCK 58, 67, 106, 134, 138, 201, 202,
     208
 Teokratik devlet 32, 191

ÖZDEMİR ÖZOK'UN YARGI YILI AÇILIŞ KONUŞMALARI

- DİZİN
- terör / terörizm 12, 39, 90, 91, 111, 112, 114, 122, 154, 186, 217, 218, 227
- Terörle Mücadele Kanunu 12
- TESEV 61
- TMSF 135, 184
- TOBB 59
- Trablusgarb 224
- TSK 221
- tükenme sendromu 60
- Türk Ceza Kanunu 56, 130
- Türk Hukuk Kurumu 24
- Türkiye Büyük Millet Meclisi / TBMM 7, 8, 9, 32, 35, 44, 45, 49, 52, 53, 54, 57, 62, 68, 69, 73, 97, 106, 107, 108, 109, 110, 127, 133, 137, 160, 184, 185, 199, 208, 209, 215
- Türkiye Büyük Millet Meclisi İç Tüzüğü 107, 110
- Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Önerisi 33, 108, 163, 164
- Türkiye Genç İş Adamları Derneği / TÜGİAD 61
- Türk Silahlı Kuvvetleri /TSK 62, 218
- Türk Ticaret Kanunu 130
- TÜSİAD 59, 62, 64, 79
- U-Ü**
- Ulaştırma Bakanlığı 72
- Ulucanlar Cezaevi 30
- Ulusal Yargı Ağı Projesi / UYAP 28, 105, 208
- UNESCO 225
- Uruguay 49
- Üçüncü Dünya 49
- üniter devlet 32, 80, 191
- Üzeyir Garip 12
- V**
- Venedik Komisyonu 201
- Y**
- yargı bağımsızlığı 10, 17, 21, 22, 23, 24, 85, 87, 97, 102, 104, 165, 175, 189, 195, 197, 201, 206
- yargıç güvencesi 21, 22, 23, 69, 85, 87, 97, 167, 189, 197, 206
- yargı reformu 68, 69, 182, 183, 197, 205, 206, 208, 214
- Yargı Reformu Strateji Taslağı 214
- Yargıtay 17, 23, 24, 58, 62, 73, 77, 85, 86, 89, 105, 106, 107, 108, 126, 146, 150, 159, 166, 174, 195, 197, 207
- yolsuzluk 4, 13, 53, 56, 63, 66, 185, 215, 216
- yozlaşma 53, 63
- Yüce Divan 108, 109, 146, 174
- Yüksek Askeri Şura 144
- Yüksek Hakimler Kurulu 21, 23, 85
- Yüksek Hakim ve Savcılar Kurulu 183
- Yüksek İdare Mahkemeleri 107
- Yüksek Öğretim Kurumu / YÖK 108, 211
- Z**
- Zakir Avşar 61
- zorunlu müdafii 131, 194

TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ KÜTÜPHANESİ

Bariş Manço Caddesi 1366. Sokak No: 3 06520 Balgat / Ankara
Tel: (+90.312) 292 59 00 (Pbx) Faks: (+90.312) 286 55 65
web: www.barobirlik.org.tr • e-posta: yayin@barobirlik.org.tr